

SKRIFTER
utg. af
Svenska
Literatursällskapet

I.

Porthans Bref
till Galonius

I.

U. B.

8my
SKRIFTER UTGIFNA AF
SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET I FINLAND.

I.

H. G. PORTHANS BREF

TILL

M. CALONIUS.

1.

(ÅREN 1791—1796.)

HELSINGFORS 1886.

SKRIFTER

UTGIFNA AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

I FINLAND.

I.

HENRIK GABRIEL PORTHANS BREF

TILL

MATHIAS CALONIUS.

1.

(Åren 1791—1796).

HELSINGFORS

TIDNINGS- & TRYCKERI-AKTIEBOLAGETS TRYCKERI

1886.

Till Läsaren.

Vår inhemska historiska litteratur, deri så olik den skandinaviska och de stora kulturfolkens, är synnerligen fattig på memoarer, dagboksanteckningar, „minnen“, „märkvärdigheter“ och hvad de allt kallats dessa skildringar af händelser och handlingar, hvilka sagesmännen antingen sjelfve upplevat och deltagit i, eller åtminstone stått nära. Detta förhållande synes föga hugneligt. Ty låt vara, att dylika skildringar, till följd af sitt mestadels utprägladt subjektiva och individuella skaplymne, för att nu allsicke tala om möjligen inmeliggande tendens, påkalla stor varsamhet vid rådfrågandet. Rättvisligen bör dock erkännas, att endast med tilldragelserna samtida personers vitnesmål och tänkande uppfattning kan förläna lif och värma åt den dokumentala krönikans andetomma data, kan skänka ett djupare, ett rent menskligt, samt derigenom lärorikt och fruktbarande intresse åt skördarne ur arkivens stelt och färglöst officiella akter.

Må någon hafva mycket att anmärka, mycket att betvifla, exempelvis, vid en Ehrenströms, vid en Armfelts, uppgifter och omdömen, så om sig sjelfve som om andre; mycket ännu att utreda till och med vid en Rehbinders korniga framställningar; mycket att tillägga eller rätta vid de enklare berättelserna af mången kämpe god i våra krig och fältslag; ja kanske mycket att bele vid genomögnandet af en Gyllenii bagatellrika diarium: ingen skall dock förneka, att dessa tidstaflor, alla i sin mån, genom frisk och anslående omedelbarhet rycka vårt deltagande till sig. Värderika för forskaren, som kritiskt skärskådar och tyder fakta ur

deras motiv, väcka och underhålla de äfven hos den stora allmänheten håg för fosterländskt historiska ämnen. Det återstår blott att hoppas, att många alster af sådant slag, ännu gömda bland enskildes familjepapper, i en stundande dag skola träda fram att vitna om våra fäders id och öden, om hängångna generationers tankar, lif och verksamhet.

Emellertid utlofvar sig allaredan för antyddas afsaknad i vår litteratur någon ersättning från ett annat, ett närgränsande område. Både i allmän och enskild ego, ej mindre inom vårt eget land än i Sverige och troligen äfven i Ryssland, förvaras rikhaltiga samlingar af brefvexlingar mellan och med framstående finske män. De bilda, dessa samlingar, en oskattbar källa för sin tids sociala och politiska samt i synnerhet för dess odlings häfder; man kunde kalla brefvet, det skriftliga tankeutbytet, memoarens moder.

Må blott påpekas, att sjelfva reglementet för det kongl. bibliotekets i Stockholm förvaltning inskräper som ett af dettas hufvudsakligaste åliggande, med afseende å manuskriptkollektionen, att tillvarataga och inlösa äfven privatkorrespondenser. En årsberättelse (den af 1879) från sagda berömda inrättning upplyser, att just brefven „utgöra en af handskriftsamlingens flitigast anlidade afdelningar“. Detta är lätt förklarligt. Läs vi Stedingks memoarer, Schinkels eller Wallqvists minnen, eller hvad andra likartade arbeten, så se vi klart, hvilken vigtig roll brefven deri spela, — att icke ens nämna de fall, då de sammanfogats till ett helt för sig, såsom t. ex. i Lidéns publikation af Benzeliernes korrespondens. Ännu mera talande bevis kunde hemtas, om så vore behöfligt, ur den utomordentligt rika franska och engelska memoarlitteraturen.

Välbetänt har därför det Sällskap, som hos oss gjort till sin första uppgift att samla intygen om vår fäderneärfda odlings uppkomst och utveckling, bland dessa intyg särskildt framhållit „bref af litterärt eller kulturhistoriskt intresse“. Också

får det kallas en sällspordt lycklig tillfällighet, att till frambringande af insläende material, utom många andre, äfven sjelfva den man rikligen medverkat, hvilken på så goda grunder blifvit helsad som vår histories fader.

Porthans forskningar voro nämligen af art att inleda honom i skriftlig samfärdsel med många af tidens mest framstående vetenskapsidkare, litteratörer, bokkännare, samlare. Vi vilja, med förbigående af hans i alla fosterlandets delar kringspridde korrespondenter, nu blott nämna, bland de öfrige, erkebiskop Mennander i Upsala, Gjörvell, Hallenberg, Rosenstein, Fredenheim, slutligen äfven Calonius i Stockholm, Lidén i Norrköping, Rasmus Nyerup i Köpenhamn, v. Schlözer i Göttingen, o. s. v. Åtskillige af desse män voro dessutom genom härkomst eller andra intimare band, så nära lierade med våra bygder och deras intressen, att skrivelserna till dem mången gång från det strängt vetenskapliga gebitet, helt osökt och naturligt, veko in på den allmänna medborgerlighetens och politikens eller till och med privatlivets områden. Någre bland dem intogo genom sin samhällsställning tillika position i dagens frågor.

Hvad särskildt brefven till Calonius beträffar, så äro de icke blott de talrikaste (omkring 200) och vidlyftigaste, utan äfven af det mest omvexlande innehåll. Skrifna samtligen, med undantag endast af tvenne från 1791, under de år, 1793—1800, då Calonius var anställd som ledamot i Konungens Högsta Domstol, hade de till hufvudändamål att bilda en godtgörelse för de två kollegernes och jemmårige ungdomsvännernes nu, genom skilsmessan, omöjligvordna muntliga samspråk. Korrespondensen var helt och hållet förtrolig, ja till och med ärnad att genast förstöras efter genomgåendet, och måste ur denna diskretionära synpunkt, hvilken ty värr en lättvindig kritik så ofta försmår, bedömas.

Intet ämne stod dervid uteslutet. Från statens och fosterlandets, från den in- och utländska politikens, från lärdo-

mens och forskningens, från universitetets och bibliotekets, från kyrkans, rättskipningens och hela tjenstemannaverldens högsta angelägenheter, ända ned till de minutiösaste, ehuru i sitt slag ofta mycket upplysande och annars nästan otillgängliga, notiserna om gårdsköp och hyror i Åbo, om handel och byten af egendomar i grannsocknarne, om väderlek och årsväxt, om giftermål och dödsfall, ja om förlofningar och barnsöl m. m., gå dessa meddelanden i hejdlöst brokigt vimmel. Man påminnes alt igenom, att så väl Porthan som Calonius, sedan dagarne i Aurora sällskapet, samt ännu då och då vid tillfällen, voro tidningsmän af uppöfvad vana att utspana och samla nyheter. Ytterst moderate vid det offentliga ordets bruk, togo de skadan igen på tummanhand. Deras skarpa pennor skonade då hvarken högre eller jemngode, hvarken regering eller embetsbröder, hvilka sistnämnde någon gång, i ögonblickets hetta, få sig en eller annan släng förmycket. Frisinnade i grund och botten, höllo de båda, men i synnerhet Porthan, ständigt med eftertryck på den svagares rätt.

Vår afsigt kan här icke vara att med en närmare karaktéristik af Porthan som brefskrifvare gå Läsarens eget omdöme i förväg. Icke heller skulle ett försök i sådan väg kunna utfalla lyckligt och rättvist, innan materialet fullständigare föreligger. Ty så trogen Porthan i det stora hela blir sig sjelf, måste dock medges, att en stor åtskilnad, både till framställning och öfrig behandling af ämnen, företer sig mellan hans skrivelser, exempelvis, å ena sidan till Mennander eller Rosenstein, å den andra till Calonius. Må nu blott framhållas, som ett öfver alt genomgående drag, deras ovanliga sakrikhet och pålitlighet i detaljer.

De hafva därför äfven af mången forskare blifvit i det ena eller andra hänseendet, för den ena eller andra litterära frågans utredning, anlitade. Så förnämligast af F. W. Pipping och G. Rein i ett par smärre meddelanden, af dr G. Lagus i hans skildring af den Finsk-Svenska Litteraturens Utveckling och

i en serie uppsatser, införda i *Finlands Allmänna Tidning* 1868, äfvensom af undertecknad i särskilda publikationer. Vill man dock på ett rätt slående sätt öfvertyga sig om den belysning sagda källskrifter kunna sprida öfver samtida förhållanden, må man rådfråga dem jemsides med urkunder eller andra uppteckningar från samma period. De kunde kallas ett lärorikt supplement icke blott till vårt universitets officiella handlingar, men ganska ofta äfven till det gustavianska tidehvarfvets memoar- och dagbokslitteratur, sådan den framträdte i en *Fersens*, en *Adlerbeths*, en *Nordins*, en *v. Engeströms*, en *Schinkels*, en *Ehrenströms* med fleres kända skrifter.

Det har af många, både praktiska och andra skäl ansetts påkalladt att öppna den nu i offentligheten utgående material-samlingen med en obruten följd af *Porthans* bref till *Calonius*, utan kronologiskt inflickande af dem, hvilka han samtidigt skrifvit till andre korrespondenter. De förra bilda ett helt för sig, medan åter de öfriga, jemförelsevis mindre talrika, om ock rigtade till flera personer, och ehuru delvis af tidigare datum (eller börjande redan med året 1770), lämpligen kunna sammanställas och inrymmas i en efterföljande tom.

Här begagnade och aftryckta original förvaras i vårt Universitets bibliotek, dit de på alldeles oförutsedda omvägar hamnat. *Calonius* hade nämligen sparat dem, möjligen till framdeles, enligt öfverenskommelse skeende, förstörande; ty bevisligt är, att han låtit detta öde drabba åtminstone ett mindre antal. Men döden förekom honom, hvaremot det vill synas, som hade *Porthan*, fullgörande stipulationen, verkligen bränt upp de svar, han af sin brevvecklare emottagit. Så lyder åtminstone en akademisk sägen, ehuru jag har någon anledning att icke fullt tro derpå.

Efter den berömdes mannens frånfälle, och sedan en arfstvist angående hans qvarlätenskap slutförts, inlöstes med offentliga medel, jemte hans utvalda juridiska och historiska boksamling, af-

ven hans ganska rikhaltiga manuskripts-kollektion, för att bilda stommen till ett offentligt bibliotek i landets nykorade hufvudstad, Helsingfors. Efter Åbo brand förlades äfven landets högskola till denna ort och fick, utblottad som hon var på alla hjälpmedel, åt sig öfverlätet jämväl stadens offentliga bibliotek.

I fråga varande bref äro skrifna med Porthans välkända, ytterst sammanträngda, men i det hela rätt läsliga hvardagsstil. Redaktören vågar därför tro, att de blifvit ganska feltritt aftryckta; åtminstone har han hvarken skonat öga eller möda vid korrekturet.

Som lag har i stafning, användande af stor bokstaf, af förkortningar m. m., en diplomatisk noggranhet blifvit iakttagen, och torde detta för Läsaren icke åstadkomma något nämnvärdt obehag, enär det rättvisligen måste vidgås, att Porthan är mycket konsekventare och står det nu brukliga skrifsättet mycket närmare, än hans fleste samtida. Man jemföre blott Nordins Dagboksanteckningar 1786—92, sådana de blifvit, likaså med bibehållande af stafningen, till tryck befordrade af Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia. Endast interpunktionen har, såsom ock i sagda Samfunds publikation, ställvis blifvit med lätt hand moderniserad.

Sist är redaktören skyldig en bekännelse. Han har på ett par tre ställen afvikit från manuskriptet, i så måtto, att i trycket bortlemnats några, för öfrigt alldeles obskura personer rörande berättelser, hvilka rentaf stöta på skandal, och hvilka endast i de allra intimaste meddelanden kunnat få en plats för stunden. Att gå ännu längre och t. ex. utmönstra många trötande upprepningar med annat uppenbarligen för oss och alla tider temligen likgiltigt, dertill egde han ingen rätt. Ty han har intet ögonblick kunnat glömma, med hvilken mans tankar och uttryck han haft att göra.

Det register, med skild paginering, hvilket under titel af Namn- och Saklista afslutar tomen, afser, må det till undvi-

kande af missförstånd erinras, icke blott att lemna en nödortftig vägledning till orientering i innehålllets mångfald, utan ock att i sin mån väcka intresse för omnämnda personer, orter och förhållanden af någon betydelse i vår historia, i vår yttre eller inre kulturutveckling. Ett antal uppslagsrubriker äro beräknade icke blott för denna den första, utan tillika för de två följande tomerna.

Alla rättelser, hvilka för saken intresserade antingen enskildt eller offentligt vilja delgifva, skola med tacksamhet tagas ad notam. Med de här och hvar stående beteckningarna Sid. utan tillhörande siffra, göra sig dock ingen besvär, ty, föranledde af den skyndsamhet hvarmed korrekturet lästes, skola de bristfälliga citaten ifyllas vid registrets utvidgade iteration till snart utkommande andra tom.

Helsingfors den 4 februari 1886.

W. L.

H. G. Porthans Bref till M. Calonius.

I.

Stockh. d. 21 Julii 91.

S. T. Min Högtärade Broder! Til bevis på mit bemödande at uträtta Brors commissioner, bilägger jag en liten underrättelse om 2:ne Codices af g:la Lagen på Finska; den ena förvaras i kgl. Bibl:t, den andre har Cerem. Fredenheim skurit ut ur et Band, (det samma som jag hade til låns i Åbo), och skänker det til vårt acad. Bibliothek.

Jämförelsen visar, vid första ögnakastet, at det äro 2:ne olika öfversättningar. Fredenheims Codex är skrefven med Jonæ Raumanni hand, densammas som förde protocollet vid Finska Bibel-öfversättningen i Dr. Christinas tid; är mera in usum privatum, således med mindre sorgfällighet inrättad. Den andra Codex har en underl. orthographie i ord, där Finnarnes besynnerl. *tz* förekommer; har *mehdhä* för *metzä*, och så vidare.

Om Bror vill ang. vissa ställen blifva särskildt underrättad, så var god och gif mig förteckning på dem, så skal jag, vid min återkomst ifr. Bergslagen, afskrifva dem. Jag har af Finska Stads-lagen ej funnit någon annan Codex än denna. Fredenheims Codex har jag med mig til Åbo: kanske Bror af det bilagda profvet kan sluta, om Brors Codex kommer närmare öfverens med denna, el. med kgl. Bibliothekets.

Kgl. Mst. väntas oförtöfvadt hem. Då få vi väl höra, om det är sant, som jag hört af flere gissas, at B. A. [Baron Armfelt] ämnas oss til Cantzler. Få vi ingen vink, så påstås här af kunnigt folk, at vi göra klokast, ut nunc sunt res, om vi välje Gr. Bonde, som älskar rättvisa, tycker om studierne, åtm. vissa slag och af den äldre formen, och om han vederbörl. prevenieras af pålitligt folk, quod non erit difficile, om vår Hr S. B:s [Sekreteraren Brandells] beskaffenhet, ej låter styra sig af honom. Sat sapienti. Ingen tror, at med Concellariatets beskaffenhet sker vi-

dare ändring, än at alla som höra til Riksens Herrar, kunna väljas dertil; ibl. h:ka det tros at B. A. ofördröjel. skal uphöjas.

Jag har här frågat, huru Upsalienses förhållit sig i ans. til de Latinska Eds-formulairerne: soml. hafva svarat, at de ej tro det til dem något bref ankommit, sådant som til oss; åtm. har det ej skedt genom deras höga Cancellor; men alla instämma deri, at ederne på g:la sättet, äfven vid de 2 sista prof. introductionerne, blifvit aflagde. Hvad vi för öfr. böre göra, vet man ej säga. Framdeles mera.

Säg prof. Gadolin, at jag nu väl ej kan träffa Alströmer; men om han vil ge mig någon commission för Acad:s räkning til Fahlun el. Sala, och på Fahlun skrifver derom, så vil jag gerna uträtta den, om jag det kan.

Jag vet ej hvart jag förlagt Brors promemoria om den boken Bror ville låna: var god och gif mig derom ny underrättelse. Jag skref derom sidst til ass. Bergman: jag har glömt titeln. Väl vore, om jag i Upsala erhöille förnyad pro-memoria; jag reser dit i tisdag el. onsdag, och dröjer där några dagar. Kommer brefvet försent, så tör jag, ifall den ej här fås, lika väl igenom prof. Aurivillius få den derifr. Malmström gör en kårt resa til Vestmanland, och uppehåller sig den öfriga tiden här och nära omkring denna stad. En och annan nyhet härifr. har jag berättat i bref til ass. Bergman. Med fullk. högaktning och vänskap har äran at framhärda

S. T. min högtärade Broders
ödmj. tj.
H. G. Porthan.

P. S. I fall resan sker til Kyro, beder jag at Bror ej glömmet at underrätta sig om Jacob Kujalas sak, hvarom jag talte med Bror.

Bilaga till I.

1. Codex Regius, in Folio innehåller:

1:o Titelbladet: Ruohdihin maan Laki, sen perähän cuin se muineselda sildä suuri voimalliselda corkeasta sughusta syndyneeldä Ruhtinalda ja Herralda Herr Carlei Yhdenänneldä, Ruohdihin, Göthein, Wendin, Suomalaisten, Carjalaisten, Pohjanmaan, Lappalaisten, niihden Cajalaisten ia Wironmaan Estiläisten etc. Kunin-galda on ylihde cahdhottu, wahvistettu, ia wuonna 1608 publicerattu.

2:o Tämän Lakikirjan wahwistos K. Carl IX:s Stadfästelse St. 20 Dec. 1608.

3:o K. Christophers Stadfästelse, först på Latin, sedan på Finska.

4:o Caarein nimet Maan Laista. Förtekn. på Balkarne.

5:o Förtekn. på Capiteln i K. Balken. (och sedan på samma sätt framför de öfriga Balkarne); hka titlar sedan stå som summarier framför hvart Capitel.

6:o Titelbladet: Ruohdhin Valdacunnan Caupungin Laki, sen suuri voimallisen, korkeasta sughusta syndyneen Ruhtinan ja Herran Herr Gustaff Adolphin, Ruohdhin, Göthein, Wändin etc. Kuningan, Suuriruhtinan Suomenmaallen, Hertuan Wiroihin ja Carjalaisihin etc. käskyn perästä Ruohdhi painosta ulwoskäynyt, vuonna 1618.

7:o K. Gustaf Adolphs confirmation på Finska.

8:o Caarein nimet.

9:o Capitlens innehåll, på lika sätt som i Lands Lagen.

Sedan följa i samma volume:

Florilegium Juridicum öfv. vår Svenska Lagh (i Brädden står anteknadt: af *Johan Bredhen*): med några Stadgar på Svenska. Så

10:o Domare-reglorna, på Finska.

11:o Gustaf Adolphs rättegångs Ordinantia, på Finska (Örebroosa sinä 10 päivänä Helmen kuusa, vuonna 1614).

12:o Ej. rättegångs-process, på Finska, defect i slutet, ifr. 36 artickeln.

Nu et prof på sjelfva öfversättningen:

K. Balken. 1 Lucu. Ruohdhin valdacunda on Ruohdhalaisista ja Göthiläisistä cocoon tullut. Josa on Seihdhemien Pispan Hiippacunda, ja yxitoista kymmendä Lakimiescunda. Ruohdhin Waldacunda ombi muistamattomasta cocohon tullut, Ruohdhin maasta ja Göthin. Ruohdhi cuhdhuttihi Pohjan puoliseksi mehdäxi, ja Göthi Etelän puoliseksi. Cahtalaiset ovat Göthit Ruohdhisa, Itagöthit ja Lensigöthit: ei löytä Göthin nime muilla mailla vahvenna seisovan, mutta Ruohdhin valdacunnasa, sillä että niistä ulvos hajotettu on, muille maille, Göthein nimi, ninqwin kirjoitus sanopi. [I marginalet: Ruohdhin valdacunnan ulvostulemus. Göthin maa].

NB. commateringen ganska värdslös: stilen läslig.

II. Codex Fredenh. 4:o.

Maan Laki-Ramattu.

Kuningan Caari. 1 Lucu. Ruodzin valdacunda on pacanain olemuxest yhteen tullut, Svean maasta ja Gothan; Svea cudzuttin pohjan puoli medzä, ja Gotha Etelän puoli. Cahtalaiset ovat Gothat Ruodzis: Ita-Gäthat ja Länsi-Gothat. Ei löytä Gothan nime muilla mailda wahwana seisowan, mutta Svean valdacunnas; Sillä niistä hajotetan Gothan nimi muille maille, nijneuin Ramattu sano.

NB. Summarier in margine på Svenska. Stads Lagen etc. finnes ej i detta exemplar.

II.

[Odat. skrifvet i Stockh. d. 25 Julii 91.]

Min Högtärade Broder! Kongl. Bibliotheket härstädes är, såsom de fleste våre Bibliotheker, i den herrligaste oordning. De böcker, som ifr. Antiquitets-Archivum blefvo ditflyttade, och stodo i bästa ordning samt voro med de sorgfälligaste Cataloger försedde, finnas nu på hyllorna kringspridde, så som vaktmästarena vid nedflyttandet stälde dem: de påklustrade etiketter hafva til en del bårtfallit och allt finnes vara huller om buller, så at man har ganska svårt at finna det man söker. Deraf händer, at jag måste gå en del hyllor igenom, bok för bok, och söka hvad i mit kram kan tjena. Derunder har jag öfverkommit ännu en Codex af g:la Finska Lag-versionen, mycket uplysande, såsom Bror af bilagde beskrifning lærer finna. Det blir oundärligt för Bror, at göra en resa hit: det herrligaste förråd af Codices, som innefatta våre både allmänna och province-Lagar, förtjenar visserl. betraktas: af Magni Smeks Lag finnes en stor mängd Codices, och så vidare; på många står, för titel, *Medellagen* etc., at förbigå många andre literaira skatter.

Men at nu komma til hosfogade Beskrifn. tillbaka, så sänder jag den til Brors påögnande, med vilkor at få den vid min återkomst tillbaka, i ans. til de i företalet el. dedicationen influtne omdömen om Finska Språkets natur och variationer etc. At mannen hette Liung Thomasson, blir numera otvifvelaktigt. At redan för honom, försök skedt at på Finska öfversätta Lagen, synes ock tydel:n, och at t. ex. den oriml. öfvers. af ordet *Boдрägt* ej bör honom till last läggas. Men hvad man bör dömma om olikheten i Balkarnes Capitel-tal m. m., lämnar jag til Brors utredande. Af de meddelte profbitar ser Bror äfven, at soml. Codices vidlöftigare, soml. concisare gifvit Lagens mening. I Fredenh. Codex heter *Boдрägt paatin siistäminen*; men i många fall är den likare med Liung Thomassons arbete, än Codex B. 96, som åter i andra delar kommer närmare öfverens med Liung Thomassons öfversättning, än med den i Codex Freden-

heimianus, och så vidare. Huru skal allt detta förklaras? Kanske ägarena af slike Codices efter egen insikt ändrat version, el. præferert nu en, nu en annan öfversättning?

Adieu! jag hinner nu ej mera skriva: något kan Bror af brevet till ass. Bergman få vidare förnimma. Framhärddar med fullk. vänskap och högaktning

min Högt. Broders
ödmj. tj.
H. G. Porthan.

P. S. Om bror af sine Dispp. de prisco Servorum jure kunde hitsända någre exemplar, så skedde någre mine härv. vänner et stort nöje. Vid återkomsten ifr. Bergslagen kunde jag då utdela dem: man har derom bedt mig, särdeles Nordin, Hallenberg och B. Rosenhane.

P. S. I går hade Witterhets Acad:n sin årl. högtid: då råkade jag där Gr. Gyllenstolpe, som höll sit inträdes-tal. Han lade sig, utan någon af mig gifven anledning, med mig i discours om vår Cantzlers-vacance, och tyckte vi ej kunde bättre man få än B. Fr. Sparre: jag yttrade mig, at vi ännu voro så ovisse om saken etc., at jag åtminstone ej en gång ännu tänkt derpå. Nb. haec inter nos. — Men sedan fick jag den oförmodl. Tidn. at Gr. Bonde på landet blifvit död. Detta fordrar dock ytterl. confirmation; så mycket är visst, at han varit illa sjuk, så at föga hopp återståt om lifvet. En annan man sade mig i anl. deraf, at som Gr. Nils Posse torde blifva hans efterträdare, så gjorde Acad. klokt, at välja honom til Cantzler. Han är ej mycket lärd, men redlig och välmenande, står i liaisons med härv. literati, och kan præserveras ifr. Herr Secr. Br:s [Brandells] influence. De hac re alias plura.

Bilaga till II.

Codex B. 97 af Antiqu. archivi Samling.

Ruodzin Valdakunnan Maan eli Taloin poicain laki, Ruodzin kielestä Suomen kielelle tulkittu, itapohjan maalla, Suomalaisten tarpehexi, Liungi Thomahan pojalta, Cala joen Kyrkoherralta. Jossa tulkitzemuxes on cuin tavoitettu sitä Suomen kieltä quin ymbäri Suomen Turgun ia itä pohian maalla puhutan. Tulkittu iälken meidhen lunastajan Herran Jesuxen Christuxen syndymä vuotta 1601, Jona votena eij yhtäkän jyvän muodoista caikelle pohjan maalle casonnut, mutta kesä hallalta caikenni turmelthin, ettei sen caltaista nälkä ole ikänäns yhdenkän inhimisen muistohon ennen ollut, ia älkän Jumala vastako tulla iongun inhimisen eläis, andako. Jolla taluella iälkin [i marginalet: a:o 1602], saman nälgän käskis se suuri kuningän poica Hertua Carlei, Ruodzin valdakunnan perindo Fursti ia vallitzeva

Herra ia toivotettu kuningas, Hertua Sudermanneillä Närickähille ia Wärmiläisille ynnä hänen Suri sugusen Furstinnans Frouva Kirstinna, syndynen Furstinan Slesvijkin ia Hertuinnan Sudermanneille Närickehelle ia Wermeläiselle, ynnä hänen armons cahden poicans, Hertug Gustaff Adolphin ia Hertug Carolus Philippuxen cansa, ynnä hänen Herraudens weliän pojan cansa Hertugin Johanan Johanan pojan, Hertugin — — ja hänen Herraudens tytärten Frökein cansa, jossa wukossa [*sic!*] hänen armoans palion muita kunniallisia herroia seuraisa, ymbäri pohjan maan Ruotzihin.

Sedan dedication til hertig Carl, på Finska. Visar nödvändigheten at förstå sin lag: — — — „Så finnes och många ibland the Finske sjelfve, så väl ibland prester, skrifvare, och eljest skriftlärde som icke rätteligen förstå sit eget modersmål, mycket mindre then gamble Svenskona, först sig sjelfve til rättelse eller någon annan til undervijsning och ledelse. Finnes och mången man så vel ibland Adell som oadell i högre och nidrige ständer som hafue lenge sidhen önskat och åstundat att någon til handhe varit eller ännu vore som dhetta dryga doch nyttiga arbetet sig företaga ville at utsetie eller tolka den Svenske Landzlagen på Finsko. Så efter iag (som migh der til odugligh bekenner och är), så äfta aff godhe wenner prester gemenligen här öfver Österbottnen, som och flere godhe män hafver der um manter och begärt vorden, etc. — — — Så hafver och iagh af troovärdige godhe män hört, thet E. F. N. hafver någre resor ther om talt, att någon skulle tagit sikh före med uttolkningen uti Lagboken“ etc. (Ursäktar sig, at ej han vore dertil tjenlig, utan att det bordt ske af Domare). — — — „Kan jag och icke heller thett hafve förtegat, thet en man (den sikh icke bekenner) hafuer tilförene något på den Finska Lagbokene arbetat; så befinner man uti hans arbete, icke allenast af mig, men af alle som Finsko och Svensko förstå (iag lastar honom intet, ty iag är icke heller aff allom prysvärd) att hon ganska illa är uttolkat och vrängd bådhe med ord och meningar ifrån lagsens sentens, så at man icke rätteligen kan derigenom sig ledhe til rätta, som sielfve arbetet tilkenne gifver. Och vil härmed ingen ärligh man förtaget at bätra mit arbete, der det måtte ske uti een god mening och icke af hat, el. mins ringa persons föracht. — — — — Och hafver jag uti thenne myn uttolkning brukat mest den Finsko som uti Norfinland, omkring oss uti Åbo sampt Österbotnen brukeligitt är, och är den klareste och reneste Finska och öfver hela Finland förståndeliger, deraf och hon sit namn hafver. Nylandz Finska är med Svensko beblandat, Wyborg och Savoland är med Carelsko Ryslands Finsko förmängt, Tavastelandz Finsko hafver ingen visshet med sikh, ty hon är af allahanda Finsko samanhemtat. — — — —

Actum Österbotn i Calajoki år 1602 uti Aprilis månat.

E. F. N.

underdånigste och troplichtige
undersåthe

Liungo Thomae kyrko-
herde i Calajoki Sochn i Österbotn.

Så följer förteckning på Capitlen i k:ga Balken. Så Texten.

NB. Öfversättaren brukar ej *Caari*, utan skriver: Kuninghan Menosta, Naimisen Menosta, Perimisen (el. Perindö) Menosta, Maidhen (el. maan) asioista Rakennoxen Menosta, Suurimmista Lain (el. Lagin) Asioista, etc.

Kuninghan Menosta.

Ruodzin valdakunda on pakanan cansasta yhteen tullut, Svean ia Göthan maasta. Svea cudzuthan pohjainen puoli medzä, ja Götha eteläinen puoli. Cahta-

laiset ovat Götit Ruodzis itäiset ia Lendeset Götit. Ei löytä Götan nimiä muilla mailda seisovan olevan, mutta Ruodzin valdakunnasa, sillä että niistä ulos hajotetthin Götin nimi muille maille, quin kirjoitukset sanovat. Tässä valdakunnasa on seitzemän piispan Hijppakunda, ia yxitoista kymmendä Ladmannin kihlakunda, heidhän maan raioinsa iälken.

I förtekn. på Capitlen i Tjufva-Balken, säges om 30 Capitlet: Jos mies syyn taloudhen haukateluxest (men detta med en styl som är svår at läsa). Texten lyder så: Soima jocu toisans talouden viettelemyxestä, ia se löytän häneltä eli hänen huonehistans se iosta hän soimathan, seisokan varkahan oikeuden, eli maxakan 40 m. Jutun isännälle, Kuningalle ia kihlakunnalle. Soimatan se hänelle, ia ei ole julki tavoitettu, varielkan idzens 12 miehen valalla, eli maxakan quin saottu on.

Detta samma Capitel, med sit summarium, lyder i den andra Codex (B. 96) sälunda: Jos mies toista nuhtele taloin cappalten kätkemisen tähden. Nuhtele mies toista taloin cappalen culjettamisen tähden luhticaan cahdentoista kymmenen miehen valalla, elickä maxacaan colme marca.

I samma Codex lyder X Cap. Tjufva B. af Stads Lagen, sälunda: Jos mies toisen taloin cappalen sivuneexi soimatahan Soima mies toisen taloinsa cappalen sivaldaneexi ia hänen tyköänsä eli hänen huoneestansa löytähän, iosta händä nuhdeldihin: seisocaa varcahan tilin. Jos ei sitä löytä, varjelcaan ihdhensä cahdentoista kymmenen miehen cansa: ja se seisocaa saman tilin, eli maxacaan neljä kymmendä marca, puolen syynsanojalle, puolen Kuningalle ja Caupungille

NB. Antalet på Capitlen i bägge Codices är ej lika.

I Liung Thomassons har K. B. 37 Capitel.	I det andra m:s. har Kg. B. 36 C.
Gift. B. 22.	Gift. 23.
Ärfd. B. 23 (men i förtekn. blott 22).	Ärfd. 23.
Jord. B. 34.	Jord. 33.
Byggn. B. 59.	Byggn. 53.
Hand. B. 14.	Köpm. B. 14.
Tingm. B. 44 (men mellan början af 43 och 44 är 1 blad blankt).	Tingm. 43.
Edsö. B. (som ifr. C. 43 heter Röuäyxen menosta) 47 C.	Edsö. 44.
Högm. B. 17 C. (förtekn. har blott 16).	Högm. 16.
Vilja Dråp B. (mieli viljan Tapoista) 39.	Vilja dr. (Tahto tapon asiain caari) 39
Väda dr. 16 (el. 17).	Väda dr. 17.
Vilja sår. 20.	Vilja sår. (Tahto havain asiain caari) 20.
Väda sår 8.	Väda sår 7.
Tjuf. B. 41.	Tjuf. 38.

III.

*Ankom d. 17 Sept. 1793.
Besvar. d. 17 dito.*

Åbo den 12 Sept. 1793.

S. T. Min Högtärade Herr Broder! I går anlände jag hit tillbaka ifr. min Wiitasaari resa, som Gudi lof bekommit mig ganska väl och ansenl. bidragit til min hälsas förbättrande och stadgande. Där fann jag min g:le och sjuklige Fader nyl:n vara affiden, och fick altså göra anstalt om hans begrafning. Anledningen til mina resor dit upp, stadnar således snart af, så snart jag hinner derifr. hitflytta mina Systrar; denna omständigheten tvingar mig, at vara betänkt på inrättande af egen hushållning, med dermed följande omsorger.

Öfverhopad af hvarjeh. tilstötande affairer och marknadsstojet, hinner jag väl nu ej mycket skrifva, såsom jag ej heller ännu haft tilfälle at underrätta mig om våre acad. ärenders tilstånd och hvad där sedan min afresa förelupit: men skyndar dock at skrifva Bror till, för at af Bror blifva underrättad om hvad af stora verdens händelser oss kan intressera.

Bror har väl råkat vår Cancellar [grafve K. A. Wachtmeister], och talt med honom om vår anhängige sak, ang. Anat. Professionen? Glöm icke, at hos honom och andre vederbörande tilstyrka, det Expeditionen så ställes (i fall Consistorii project bifalles) at tilfälle för Bonsdorff til nytt framdeles krängel, i tid afskåres: annors blir det en rik källa til oordningar och tvister, för h:ka oss Gud förskone! — Malmström skal nu något förändrat sit project, och låtit det sådant föredragas: men jag har ej hunnit lära känna det; skal altså framdeles derom förmäla. Någre Reflexioner i anl. af hvad jag uppe i orten lärde veta, skal jag ock härnäst meddela Bror.

Nyheter härifr. har jag inga at berätta: Bror lærer väl få til sig Åbo-Tidn. och erhållit Bref härifr. under min frånvaro, om det märkligaste som sedan Brors afresa händt: såsom at Lemsjöholm är köpt för 205,000 DL. k:mt af Capit. And. Baer, ifr. Possessionaten Munktell, at Handelsm. Dahl blifvit änkring, etc.

Har Bror råkat Consuln Witfoth? Roligt vore at veta, hvad han säger om tilståndet i Frankrike. Ehuru Ryska hotet at ej

respectera vår Neutralitet, mycket allarmerat våre köpmän, så rusta de dock ut så många fartyg de förmå: räkna således ändock på någon förmån af närv. Conjunction. Af hvad på Avisan står om Hof:el Engeströms mission til London, ser jag at ryktet om hans disgrace ej var ogrundadt; få se hvad ändringar vidare tima.

Det synes, som enighet de rådande emellan ej ännu lofvade full stadga i styrelse-principerne; men huru skal på et så ostadigt haf kunna väntas jämnt lugn, och allas interessen och afsikter altid öfverensstämma? Jag hoppas Bror derföre, så mycket ske kan, aktar sig at låta draga sig ifr. stranden, ty på djupet är ingen klokhet tilräcklig at skydda från orcaner. Förlåt denna Reflexion, men jag tycker mig mer och mer se, huru svårt det är för dem, som komma til influence el. höras af dem som influence hafva, at akta sig för at i dessas öde invecklas, hvilka oförmodl:n stiga och falla, och inbördes arbeta mot hvarandra, under det de synas vara de bästa vänner! Sat sapienti!

Hvad har bror Jöran [Georg Ehrenmalm] i Stockholm förmådt uträtta? Hvad grund tro det ryktet har, at Vice-Häradsh. Gadd söker at få survivance på sin Fars sysla, i ass. Georgiis ställe, af h:ken han skal köpt dess rätt, soml. säga för 5,000 plåtar? Det vore lustigt nog! Som verlden blifver sig lik, och genvägar och bivägar synas ej mindre än förut öpnas och trampas, så fortfar folket at ej bry sig om den besvärliga laga befordrings-vägen. Man börjar nu här at åter prata om Landsh. B. Reuterholms befordran til Presidentssyslan härstädes. Besynnerligt är, men kan af menskjo-lynnets kännedom lätt förklaras, at de rådande ej gifva derpå akt, huru anomalier i små saker (t. ex. befordringar til syslor), häldst hos oss, mera värkar på folkets tankesätt i Provincerne, än de stora affairernes förvaltning, som hopen ej känner el. kan dömma om, i stället at afseende på faveur mera än på skicklighet och förtjenst, i små obetydliga syslor, otrol. lätt bringa folket (som altid bär misstankar och ofta heml. agg el. afund til de styrande) på den tanken, at ingen afsikt på rättvisa el. allmänt väl hos vederbörande äger rum, h:ket har i längden värre følger än man vill tro!

Hvad apparence har Länsman Ticcander at återfå sin sysla? Han är illa accrediterad hos allmänheten i sin ort, ej så mycket för orättvisa, som vårdslöshet, öfverdåd och herrsklystnad; hvarigenom han ock stött sig med de andre ortens ämbetsmän, Fogde, Domare, etc. Bäst vore, om han på annan ort kunde employeras; kommer han tillbaka til Wiitasaari, fruktar man, i ans. til hans Character, at sidsta villan blir för honom och dem värre än den första.

Vid hitkomsten fick jag höra, att kyrkoh. Kikovius i Uleå, hvars första plan at af församlingen (efter vanligheten ledd af Länsmän etc.) begäras på förslag til NyCarleby, hans födelse-ort, misslyckades genom fataliernes försummande i sommars, tilstått derstädes en ny Cabale. Under pretext at dricka brunn, reste han dit, engagerade en hop folk för sig, och fick Församlingen (Bror vet hvad detta ord i slike fall betyder) at hos Cons:m. begära honom på förslaget til 4:de man. Nog såg man at detta skulle afslås (ty Pastoratet är ej Regalt, och hans meriter äro vida mindre än de föreslagnes); men man behöfde en väg at hvälfva saken på til högsta ort, där utan tvifvel alla slags skäl nyttjas, efter vanligheten. Ibl. de föreslagne äro 2:ne mine anhörige, af h:ka jag gerna önskade at endera (Mag:r Mathesius el. Mag:r Granroth, häldst den sednare) finge Pastoratet. Om Bror genom godt ord hos de betydande Herrarne kan något bidraga at mota Kikovii intriguer, skal jag anse det såsom et det viktigaste mig bevista vänskaps-prof. Denne mannen, en idiot i sine studier, men cavaller och insinuant, af våre nymodige cavalieriske predikanter, som prata granna ord, utan kärna, på predikstolen och kan lefva med alla, utan at syslan vanl. mycket tynger hans hjerta, har gjort lycka nog, då han blef pastor i Uleå, där en sådan granner präst bäst passar sig, at figurera i Landsh. Residencet. Såsom paedagog i NyCarleby, vanskötte han syslan skamligen. I sin inlaga til Kungen, skal han begåt det effronderie, at säga at han blott af kärlek för sine förre sokneboer, vil mottaga Ny Carleby, fast Uleå är fördelaktigare. Han borde få til svar, at det vore synd at så, honom til lidande, missbruka dess goda hjertelag, hvarföre han vid det förmånligare Uleå (som NB. är mycket sämre) til belöning bibehålles. En sådan skamlöshet characteriserar mannen nogsam!

Jag önskar få veta, huru Bror funnit Stockholm och der finner sig? Om Bror gjort många bekantskaper, om Bror redan hunnit komma i någre lärda liaisons etc.? Bror lärer väl tillåta mig, at framdeles besvära med någre små commissioner på kgl. Bibliotheket och Riks-Archivo, rörande Finska saker, om annors Brors tid, som jag hoppas, tillåter sådant. Lindquist är återkommen, men jag har ännu hvarken råkat honom el. någon annan af mine Colleger. Bergman har under hela min frånvaro varit sjuklig, och ser nog affallen ut, dock håller han nu på at repa sig. — Men papperet är fullt, och jag bör sluta, görandes det med uppriktigaste försäkran at framlefva etc.

IV.

Ankom d. 23 Sept.

Besvar. d. 24 ditto.

Åbo den 16 Sept. 1793.

S. T. Min Högtärade Broder! Då jag sidst hade äran at skrifva Bror til, kortt efter min återkomst hit til staden, skedde det i sådan hast, at jag om en del deri omrörda ämnen ännu icke hunnit göra mig rätt väl och fullständigt underrättad: jag skal derfor nu dertill bifoga nödiga supplementer.

Hvad angår NyCarleby Pastors-förslag, så har det nu tillräckel. bekräftat sig, hvad redan förut ej var svårt at gissa, näml. at den så kallade *Församlingens begäran* at få Kikovius til 4:de man på förslaget, var en tillställning endast af någre få hans anhängare. Ty då den vanliga Frågan af Valförrättaren skedde til Församlingen, så förklarade sig hela Landtförsamlingen nögd med de 3 föreslagne, och blott Stads-boerne, med någre få bönder, begärde Kikovius; icke heller alla Stads-boerne äro med de intrigerande, h:ka dock, efter vanligheten, i sin skrift agerat i hela Församlingens namn; deras näsvisa tillställning lærer således, såsom jag hoppas, ej vinna nådigt bifall; åtm. lærer först frågas, om det de föregifva värdel. är Församlingens (pluralitetens) önskan. Var gunstig om ännu är tid, och insinuera detta hos Vederbörande. För öfrigt lär Cons:m Aboense begått et fel, i det de, när de factieuses ansökning, såsom både obefogad och sentida afslogs, och desse likväl anmälte sig skola deröfver hos Konungen anföra besvär, glömde at härom tilskrifva Valförrättaren; hvaraf hände, at vid frågans föreställande, denne sade sig på deras föregifvande ang. sine besvär etc. ej kunna hafva afseende, utan skola i laga ordning skrida til valets förrättande, som altså nu måste vara för sig gånget. Hvad säger Bror härom?

Malmström har nu åter inkommit til Cons:m Acad. med en ny reform (3:dje editionen) af sit löne-reglerings project. Han vill nu låta de öfrige Ac. ämbetsmän få behålla sina löner orubbade utom Philos. Adjuncten, hvars lön tils vidare skal gå med i loppet. Men Bibliothecariens villkor komma ej i åtanka; de af Torpen påräknade räntor (på höft antagne til 200 Rdr) skola alla användas til Professors-löner; alla andra slags Acad:s behof äro för-

glömde. Tils Prof. Gadd gör vacance, måste dock vederbörande åtnöjas med bristande löner, som då först kunna fyllas. Hist. Nat. och Anat. Professionernes combination påräknas såsom viss; lönerne circulation inom Philos. Faculteten efter ledamöternes anciennitet afskaffas in perpetuum. Til den bristande summans anskaffande, skal ännu en Annexa för Philos. Faculteten begäras, näml. Lemo nu vacerande Regale Pastorat, där hvarken nådår el. andre hinder ligga i vägen. Och som Cons:m Eccles. torde skrida til förslags uprättande, enl. lag, til b:te Pastorat, innan den nu väckta löne-reglerings-fråga kan hinna af konungen afgöras, så har Malmström (understödd, som är lätt at föreställa sig, af Bispen) begärt at Cons:m ac. skulle hos sin Illustrissimus anhålla, det han ville hos konungen utvärka til Domcapitlet befallning, at i medlertid ej röra vid Lemo pastorats-förslag. Efter något gräl härom, och et Extra-sammanträde af Cons:m ac. för denna viktiga sak, beslöts ändtel. af pluraliteten, at et sådant bref til Cantzlern med denna post skal afgå, utan at om hufvud-saken för öfrigt något beslut är taget, som ock sannerl. fordrar sin goda betänke-tid. I stället at ingen förr syntes vara begärlig efter de lediga Annexorna, ser Bror fördenskul, at den invärtas kallelsen nu blifvit så stark, at man ock vill öka deras antal; både Gadolin och Malmström säga sig nu vara redébogne at prästas, då den förre lærer begära Finska Domk. Församlingen, för at träda i sin faders Fotspar. Jag har med flit velat detaillera saken så omständligt som det i et Bref ske kan, på det, i fall tilfalle blir at råka vår Illustrissimus, Bror må vara om sakens närv. skick underrättad. Framdeles skal jag och ang. sjelfva hufvud-frågan ytterligare med Bror öfverlägga. Lustigt blir at höra, hvad Edelerantz säger om Malmströms Project (som är honom communiceradt, enl. Cantzlerns remiss) och det deri til Hans generositet yttrade förtroende, at han ej vil nyttja sin rätt til pg:e-lönens tilträdande. Honom har Bror väl råkat?

Biskopinnan Gadolin fortfar at vara illa sjuk af sin gulsot och hysterie etc., samt faller allt mera af, varandes om hennes restitution föga hopp. Prof:fr Gadolin har i sällskap med Krigs-Commiss. Biörkbom i sommar gjort en artig resa: först til Kisko grufvor, sedan til Tavastehus och Tammerfors, och derifr. til Acad:s järngrufva i Haveri uti Kyro; där skal blott vara en grop, några få famnar djup och vid, härtils upsprängd. I går företog sig ock Prof:fr Haartman til sidstn. ställe en resa, i följe med Bergmäst. Lundström, som (ut artis expertus) skal besiktiga lägenheten, föreskrifva arbetet, förrätta Grufvans utmål etc. Nog hafver redan Acad. gjort kostnad på detta värk, och får lof at

framdeles göra än större; men huru det lärer löna sig, skal framtiden visa, och imedertid förekommer den ledsamma frågan, hvarifr. förslaget skal tagas? Likväl tycka somlige, at man med det första bör vara betänkt på vår med-interessents utlösande ifr. sin lott, den han, såsom aldeles medellös (om han näml. för egen räkning begynt värket?) för ringa summa nog torde afstå; men dröje vi, torde han sälja den åt andra, ty sjelf orcar han ej länge följa med.

Secr. Wallerian har varit sjuk och är ej ännu rätt restituerad; en skada på ena benet, genom våda, hvarigenom Canel-barken afskrapades och några hål i benet upkommo, har genom elak skötsel på landet, där han vistades på sit hemman, gjort det onda så betydligt, at han måste komma til staden, och har i flera veckor fått lof at ligga inne och medicinera. Han har ännu svårt at gå.

Vid en stark åska, som i sommars här i staden lät höra sig, fick man af åskledaren på Domk. skönja en tydelig nytta. Trenne vitnen, Mag. Tammelander, Handelsm. Elfving och Pastor Hielts dräng (som arbetade på hans nya gård), hafva på en gång sedt, huru slaget (som varit förfärligt och jämväl hos andre väckt bestörtning) drabbat spetsen på lilla Tornet öfr. Choret, där ljungelden en liten tid liksom sväfvat omkring densamma (hvarigenom materien småningom först insöps) och sedan längs med åskledningen tagit kosan til brunnen i Laboratorio Chemico; förgyllningen på Torn-spitsen är synbarl. bårtsmält. Jag har bedt Tammelander häröfr upsätta en berättelse, för at i Åbo Tidn. införas, dem klenrognom til lärdom. När man erinrar sig den förfärliga händelse, som åskan i Uleå nyl. värkade, och kommer ihog hvad stort quantum krut på Åbo slott ligger förvaradt, så förorsakar det billig fruktan, och önskan at vederbörande, som til en och annan kanske mindre nyttig utgift finnas hafva pg:r at tilgå, icke måtte af för mycken hushållning försumma at inrätta äfven på slottet härstädes en duglig åskledare, häldst kostnaden ingalunda är betydlig. Om Bror råkar Amir. Stedingk, så nämn något härom.

Folket gissar här starkt om anledningen til vår Landshöfdings [E. G. v. Willebrand] hastiga och snälla resa til Stockholm. Han är nu återkommen, jämte Lagman Lode etc. At han vil sälja bårt sin sysla, tas för afgjordt, men om han det får, derom äro våre Politici oense, äfvensom ang. förslaget til successionen. Öfw.L. Knorring gås nu af fleste förbi; deremot är Lagm. Lode (allenast man kunde skaffa honom utväg til pg:r genom sin förra syslas försäljande etc.) i god åtanka; soml. fästa och sin attention på någondera af Jac. Bremers 3:ne mågar. Summa, man är i mycken ovisshet,

Vår nyss tillförordnade organist (Torenberg ifr. Holland) har ej ännu anmält sig til Mus. Directeurs syslan vid Academien, som honom ej lærer nekas, då han den begär; han lærer först vänta på fullmagtens utfärdande i laga ordning til den förra syslan. Imedlertid förtjenar han sig här pg:r medelst musik som han gifver på et af hans fader upfunnet instrument, af ganska konstig och sinnrik mechanisk composition: et slags Positiv, hvarpå han upför stycken som härma jagter, fältslag etc. (utom vanliga Symphonier etc.). Dessa saker äro naturligtvis behäftade med en god dosis Charlatanerie, men som just skaffar honom de fleste åhörare och betalare; förtjena dock at engång höras, och vissa stycken väl flere gånger.

Då jag reste genom Laukas, träffade jag sal. Mag:r Bök-mans änka derstädes; hon sade sig väl både af Landsh. och Cons:m vara recommenderad hos Kgl. Mst. til erhållande af dubbla nåd-år, men ej ännu hafva erhållit kunskap om sakens utgång. Var god och af barmhertighet hör derefter; hon har 10 barn (med fattiga vilkor), af h:ka et föddes efter fadrens död, och en uslinge har fallandesot, samt är tillika galen samt döf och dumb; ingen af dem kan ännu hjälpa den andra; äldsta sonen, som Bror känner, och är i pension hos Mag:r Burman, synes arta sig beskedligen, allenast han har utväg at här kunna sig uppehålla.

Mag:r Frantzén och lilla Steven dröja nog länge; den sednares Fader frågade mig, om han bör nyttja tillfället i nästa år at skicka honom med någre andre Fredrikshamns studiosi til Jena? Hvad är Brors tanka? Jag tycker, at vid så späda år, han ännu bör behålla honom litet närmare? Tvifvelsutän hafva bägge besökt Bror?

Bror har berättat, at syslan lämnar Bror god ledighet; det var lätt at förutse. Men hvad slags arbete ärnar Bror företaga, at nyttja sin mellan-tid? Bror nämde för afresan, at Bror nog hade lust at genomgå et eller annat häft af Gananders Lexicon; finner Bror ännu, efter inhämtad erfarenhet om sin tid och ställning derstädes (hvarefter jag trodde Bror böra vänta), detsama? I det fallet vil jag skicka öfv. något häft, ännu i höst, el. i nästa vår, efter Brors godtfinnande. Häröfver väntar jag Brors yttrande.

Jag anhöll hos Bror muntl:n, at då mit för Witt. Hist. och Antiqu. Acad. hållne Inträdes-Tal kommer at tryckas, Bror täcktes åtaga sig besväret med Correcturets öfverseende, i ans. til de uti noterne anförde Finska ord, h:ka annors nödvändigt blifva, efter vanligheten, jämmerligen rådbåkade. Glöm ej detta; af Kgl. secret, Lindblom (kanske ock af Cantzlie-Råd. Rosenstein), el.

på Boktryckeriet, kan Bror få veta, när b:te Tal lägges under prässen. Jag hoppas at äfven Bror, icke allenast såsom min vänn, utan ock för Språkets skull, gerna önskar, at inga missfoster af ord deri komma at stöta ögonen.

A propos af Rosenstein faller mig in, at någon nyss sade mig, det ass. Lenngren i Comm. Collegio skal vara stäld under action för sin Recension af Rosensteins Tal om Uplysningen. Huru hänger dermed tilhoppa? Och om h:ken Recension är fråga? Om den i Stockh:s Posten el. i hvad annat blad? Männe man menar åsnan när man slår säcken? Detta förefaller mig sällsamt! Nog vet jag väl, at et rådande parti aldrig älskar Uplysningen af hjertat, och at allt yttrad nit för Skrif- och Tryckfriheten icke gerna hos de styrande annat kan vara än en blott parade, at förblinda pöbeln (af alla stånd), hvarpå sal. Kungens nit i den vägen är et så färskt och så tydligt exempel. Men jag hade ej trodt, at vid detta tilfället meningen skulle declareras. De yrande Fransoserne exempel visar tilträckel:n, at Democratien (h:ken i sig sjelf nästan alltid är en värkel. ehuru stundom förtäckt Aristocratie el. Oligocratie) lika litet tål en full Tryckfrihet, som Monarchiska Despotismen. Hvarföre jag är ledsen at höra och läsa de prägtiga lofsångerne öfr vår Tryckfrihet, de måga då vara författade på 17 hundra 70- eller 90-talet. Vederbörande förstå alltid dermed frihet at skriva med, men icke emot, de rådande principer och personer, och at applaudera, bereda, och försvara de styrandes planer, steg och författningar, tillåtes i Ryssland lika väl som i Sverige, ja tillåts til och med i Spanien under Inquisitionens oinskränktaste herravälde. Under sken at vaka för de värkel. nödiga inskränkningarne i denna frihet, afskräckes hvar och en ifr. jämväl de viktigaste och hälsosammaste uplysningars meddelande, som ej behaga vederbörande; och den måste vara mycket enfaldig, som i sådan händelse tror sig kunna lita på Tryckfrihets Förordningen. Niin laki on, kuin laki luetaan.

Hvad accueil har Bror erfarit af den mäktige Herren [baron G. A. Reuterholm], hvars disgrace hela vår Acad. sig för öfrigt ådragit? Omständigheterna, supponerar jag, hafva förskaffat Bror et billigt undantag. Ja någon har sagt mig, at han, sedan Hertigens återkomst, efforcerat sig at til och med i allmänhet visa sig mera populaire! Detta allt inter nos! Märkligt blir at få höra, om någre indicia redan utmärka hvart den unga Herrens faveur en gång skal vända sig?

Ibl. rykten som här viskas, är et mycket sannolikt, at B. Fr. Sparre snart skal lämna place vacante åt B. Reuterholm, hvarpå ock ej otydel:n skal arbetas; item. at Pres. Carlsson fortfar at

så länge heta Presid. i Wasa Hofrätt, tils Hofr.R. Hisinger bliver tilreds at succedera honom, hvaremot Just. Cantzlern [Lode] destineras til v. Nolckens successor i Götha Hofrätt, där den sistnämde ej tros skola blifva gammal. För ro skull skrifer jag om dessa rykten, ty sådane viskningar äro ej alltid utan grund. Men om de 2 sednare gå i fullbordan, så lærer Brors klokaste partie blifva, at komma tillbaka til Åbo, procul a Jove.

Huru tro det står til med Revis. Secr. Juslén; jag har intet Bref af honom haft, sedan slutet af Junii månad? Hoppas dock, at sedan jag underrättat honom om min återkomst, han skal snart svara mig. Sjuklig hör jag at han öfv. hela sommaren varit.

Huru ofta kan Bror råka Prof:fr Schultén? I honom äger Bror en pålitelig och nyttig vänn. Eder bägge beder jag om en faveur. En stud. af österbotniska Nation, benämnd Hällström, den äldre af bröderne, (söner til en fattig Privat-Adjunct hos Pastor i Ilmola), som har Condition hos Ass. Barck, äger en deciderad naturlig fallenhet at rita, särdeles Land-Chartor, Prospectes etc., är för öfrigt en ganska beskedlig, stadig, snäll och flitig yngling. Prof:fr Schultén känner honom. Kunde Herrarne utfinna något förslag, at skaffa honom något slags etablissement i Stockholm? Någon Condition, til exempel! Den som honom antager, ångrar sig visst icke: han är af sin nuv. Patron ganska mycket afhållen. Min afsikt är, at skaffa honou tilfälle at följa sin höjelse och evertuera sig i ritande. Det är synd, om et sådant ämne skal tvingas at blifva Bond-Capellan. Hafven denna sak, vid tilfällena, i gunstigt minne!

Bror lærer, utan min påminnelse, nogsamt se, at jag nu har god ledighet, som hemsöker Bror med et så långt bref, och til innehållet så svarande mot Pr. G:s Bok-titel, Varia miscellanea. Det blir nu tid at sluta. Jag hoppas at ock Bror, då ledighet är, fägnar mig med bref, och det, såsom nu vistandes i stora verlden, af viktigare innehåll. Med fullk. högaktning framhårdar etc.

P. S. Så när hade jag glömt at nämna om en af våre viktige Debatter i Cons. Academico i förgårs. Någon hade på Prof. Pippings vägnar hos Rector anmärkt, at han borde i Lections-Catalogen placeras straxt efter Prof. Haartman, in Fac. Medica, framför den vacante anat. Professionens rum (och ej ibl. Extraordinarii), efter han är ordinarium Membrum Facultatis; detta understöddes af Pr. Gadolin, som sade at så är praxis i Upsala. Jag hade då icke sedt efter, huru Upsala Lect:s Catalogen i den delen är inrättad, och har samnerl. ej ännu haft tilfälle dertil. Men min tanka (som af Pluraliteten bifölls) var den, 1:o at man ej

onödigt-vis bör afgå ifr. vår g:la praxis, häldst här nu ej något novum emergens tillkommit. 2:o Respeterar jag väl härutinnan, såsom i allt annat Høge Vederbörandes författningar, hvarigenom en Extr. Professor utvärkat sig rätt at vara ord. membrum Facultatis; men då Catalogen ej utmärker göromålen i Faculteternes sessioner, utan de offentel. föreläsningarne, så tycker jag, at ord. Professores, som äro introducerade solenniter, och aflagt sin ämbets-ed, böra samt. stå framför Extraordinarii, häldst desse böra anses för blott characteriserade personer vid Academien. (Detta sidsta ville Pr. Gadolin aldeles bestrida; ville ej en gång tro, at något Kunga-bref existerade, som förklarade Extr. Professors titeln för blott Character). 3:o Hade vi exempel, at blotta Adjuncter varit Ord. Membra Facultatis, t. ex. Prof:r Lindquist; borde då de placeras framför ord. Professorer, som sednare inträdt i Faculteten?

Detta är et af de många exempel som visa, at när man begår *en* deviation ifr. lagen, en annan gerna blir en följd deraf, el. contradictioner mellan författningarne upkomma. Är icke det underligt, at den som ej är ord. Professor, dock skal vara ord. Membrum Facultatis? Man invände, at Pipping i sin ordning ock varit Decanus Fac. Medicae! Dervid kunde jag ingen ting säga, men trodde dock at mina skäl stodo faste. Lustigt blir, om ock denna tyist hvälfves til Cantzlern! Sker det, så torde sådant blifva et skäl till at öfvertyga vederbörande om angelägenheten deraf, at dylika anomaliska författningar, ang. så många Professores Extr. et Designati, med ordinarie-säte i Faculteterne etc., ej annat äro, än källor til oordning och gräl!

Då jag skulle försegla detta bref, fick jag besök af Secr. Alanus, som sade sig med gårdags-posten fått ifr. Bror et bref utan datum, hvarpå han härnäst skal svara, och låter nu imedlertid hälsa!

V.

Ankom d. 10 Octob.

Åbo den 3 Oct. 1793.

S. T. Min Högtärade Herr Broder! Jag har nu erhållit 3:ne Brors bref, af d. 17, 20 och 24 Sept:r, för h:ka jag, äfven i ans. til deras interessante innehåll, är Bror högel. förbunden. Var försäkrad, at jag ej ur dem annat meddelar, än hvad som är så beskaffadt, at det utan misstanka kan meddelas, och at sjelfva Brefven, efter Brors förbehåll, upoffras.

Jag hinner nu icke skrifva om allt det jag har mig til minnes anteknadt; men jag skal göra det småningom, i flere bref. Nu först til Benzeliska auctionen, hvarvid är periculum in mora. Prof. Bilmark har bedt mig tillika hos Bror anhålla, det de på bilagde hans Nota upförde böcker för hans räkning kunde inropas. Han har ej utsatt prisen, som är ledsamt. Bror förstår lätt, at man för hans räkning ej bör gå högt.

Min och Bibliothekets requisition är på den andra lappen; jag har utsatt högsta priset hvartil jag vil gå, för de fleste. Bror ser, at de ej äro primae necessitatis, och at jag altså, efter min vana, utsatt låga priser, i den öfvertygelse, at hvad nu ej fås, kan en annan gång erhållas. Af Winstrup ha vi blott första Tomen; högt betalas den ej, såsom ej för nyttan, utan för sin rara oduglighet requirerad. N:o 42 fol. känner jag ej; lämnar såleds til Brors pröfning om den förtjenar för Bib:et inropas, och til hvad pris. N:o 63 likaledes; det må ej vara någon Tome af Pistorii collection? hvaraf vi äge T. II (Hanov. 1613) och T. III Ff:ti 1607; men T. I fattas oss. Om Slagtare-Bänken är Ms. så vil jag ej ha den; annors skänker jag den til Bl:t, om den fås för 9 å 10 plåtar. Banco-förordn. (4:o N:o 73) äge vi ej. N:o 79 känner jag icke. Af monum. Scanensia äger hvarken jag el. Bib:t komplett samling. N:o 141 G:la Tractater etc. lämnas til Brors pröfning. S:o N:o 59 känner jag icke. Det förstås af sig sjelft, at på några öre mer el. mindre ej ankommer, häldst vanligt-vis somlige fås för mindre än det utsatte priset. De öfrige Catalogerne kommo för-sent; annors hade jag väl önskat få någre af de däri nämde böcker, såsom Gjörvells Sv. Bibliothek, NB. 5 Delar; jag har en-

dast 4, och Bib:t blott en enda Del. Som Bror tog med sig sit Ex. af Stiernmans Höfd. Minne Ms., så är jag ofta förlägen vid vissa Hist. Documenters beredande för Åbo Tidnr; har således ej annan utväg, än at begära Brors hjälp i slike fall. Til en början tackes Bror se efter, om ang. Jöns Wästgöthe och Jöns Knutson någon uplysning kan fås; af deras ålder skal et Documents ålder utletas: jag menar de lefde i K. Gustaf I:s tid? I detta ändamål bifogas hosf. lapp N:o 3.

Bilagde bref til Bror kom ifr. Ryska sidan med Posten; jag har måst lösa ut det hos Allén. Pgr: til Auctionen skal jag skicka, så snart jag får veta summan; skulle Bror imedlertid ej hafva pgr: inne, så har jag en summa inestående hos Revis. Secr. Juslén; jag skrifver honom til derom. Af honom har jag fått höra om den snöpliga reception Hr Landtrådet Manderfelt i Carlserona vid Kungens och Hertigens därvaro vederfarits! Det var rätt lagomt!

En stor del af de nyheter Bror berättat, voro här förut icke obekante; men det är angenämt at se dem bekräftade, och ifr. flera sidor betraktade. Bror vet, at flere af oss hafva bekante i Stockholm, hvarigenom många underrättelser concentreras, då vi råkas. Ibl. de saker Bror ej omrört, var gratis skriften til R. [Reuterholm] (af Hr Majoren Ehrenmalm?) och den försmädliga parodien deröfver, hvarföre Leopoldt skal blifvit exilerad, först til Pommern och sedan, af nåd, til Linköping, märklig. Först fick en af oss afskrifter af bägge, sedan hafve vi ock fått se sjelfva originalerne. Underl. at Leopoldt kunde begå en så plump poikaktighet! Underl. at man ej betänker, det genom sådana oanständiga missbruk af Tryckfriheten, man skal beröfva oss sidsta lämnin-garne deraf! Ty at vederbörande skola hafva styrka at sätta sig öfver sådant, är ej at förmoda. Jag kan aldrig nogsamnt förundra mig öfver den helgd hvari Tryckfriheten hålles i Danmark!

Den andra och rätt stora novellen oss blifvit meddelad, ifr. samma hand, är ang. den stora Stats-Conseillen, rörande Statsbristens afhjelpande etc., som d. 19 Sept. blifvit hållen, och hvari Stats-Utredningens Betänkande om detta högmål säges hafva blifvit bifallet; derom vänte vi närmare ljus, det intresserar hvar medborgare!

Om målen ifr. Krigs-Hofrätten, hade vi ock kunskap innan Brors bref anlände. Bror ser således, huru det går med slike hemligheter! Icke synes Krigsbefälets Tacksägelse lönat mödan!

Fru v. Mell med sin måg och dotter hålla nu på at inflytta i hennes nya gård, hvars ombyggande måste kostat vackra pgr: Ass. Eckman flyttar i stället in i Prof. Haartmans nedre vå-

ning. Biskopen begrof i söndags sin Fru med anständig högtidlighet: Processen åkte i vagnar ut til Nummis, och liket fördes dit med likvagn. Öfw.Lieut. Knorring, som afträdt sit arrende på Tykö til Öfw.Dir. Bremer, har köpt Sundholm af fru Blåfield, för 450,000 Dl. km:t, och betalar dessutom för fardag etc. til Lieut. Schwartz 15,000 Dl. för at straxt få tilträda egendomen. Ryttmäst. Aminof har såldt Kahiluoto för 90,000 Dl. åt g:la De la Myle, som köpt det för sin son, h:ken vil ifr. Ryssland återkomma, och sin måg g:le Finkenbergh.

Wallerian låter hälsa: han lär nu kunna börja röras, då han lofvar ej glömma Brors ärende.

Är det sant, at Gen. Klingspor värkl. gift sig med forna Fru Konow? Då har hon spelt sin role rätt mästerl:n. Härnäst skal jag berättä om en förträfl. lustig process emellan Act. Kennell och Krigs-Commiss. Biörkbom; nu måste jag sluta. Ass. Bergmans sjukdom har åter förvärrats: en ryggvärk, med hosta och heml. feber, bådar ej godt, liknar en Phthisis. Alla vännerna låta hälsa.

VI.

Åbo d. 7 Oct. 1793.

S. T. Min Högtärade Herr Broder! När jag med sista Post hade äran at skrifva Bror till, så blef jag hindrad at göra det så omständel. som jag ärnade, och måste dock afsända brefvet, at icke fatalierne vid Benzelska auctionen skulle försummas; nu skal jag således fullfölja min föresats. Ehuru på Benzelska Cataloguen åtsk. curieusea och sällsynta böcker finnas upräknade, så var dock samlingen nog mager, utan ordning och urval, för at tilhöra en Biskop af så vidtfrägdadt namn! Åtminstone var för vårt Acad. Bibl:k, ehuru fattigt, där ej mycket at hämta. Bägge de andra Auct:s-Catalogerne, som Bror var god och sände, kommo försent, för at kunna gagna oss. Annors hade jag nog önskat at få någre af Körningska samlingen.

Jag begärte ibl. annat sidst af Bror underrättelse om en Jöns Knutsson, som i XVI secler var ägare af åtsk. qvarnar i Satacunda; sedan fann jag i det stycke af Stiernmans Höfd. Minne, som är tryckt i Giörvells Sv. Mercurius för år 1757 Sept. p. 274 (om Tavastl. Höfdingar), at förmodl. varit den Jöns Knutsson til Lauko (Kurck), som 1530 var Höfd. på Tavast-

hus och dödde 1588. Men om Jöns Wästgöthe önskade jag ännu få veta, så snart ske kan, hvad man han varit och hvad tid han lefvat? Documentet hvori han nämnes, är en Beskr. om Forssar och Strömmar i öfre Satakunda, som jag afskrifvit ur Palm-sköldska saml. och ville låta trycka. Bror hade i en bok in folio äfven en g:l afskrift deraf, som jag begärte få låna innan Brors afresa, (för at efterse om något datum dervid vore utsatt, som i min afskrift saknas), men som Bror icke igenfann, äfven som ej heller Annot. ang. sal. Prof. Lexells biographie!

I förstnämde Document upräknas Sarsankoski ibl. de forssar i h:ka både qvarnar och Laxfiske funnos, och jag har försökt at igenfå året när denne forss uttorkade, men har ej ännu derom blifvit uplyst. I Limmells Disp. de Tavastia citeras Frisii Disp. de fluviis maris (en absurd titel, han menar förmodl. Chr. Frisii disp. de potissimis fluviis universi orbis, här i Åbo tryckt 1685, 8:o), hvori händelsen skal beskrifvas. Frisius omtalar densamma kår-tel., sägandes at den timat ante aliquot annos, som utan tvifvel är ställigt. Limmell sjelf säger, mot slutet af XVI secelet, som är likare, men citerar ock Jac. Gislonis Chronol. där år 1604 skal upgifvas. När jag skulle se efter stället hos Jac. Gislonis, så fann jag til min surprise, at hans bok är tryckt 1592; således har väl Hr Limmell lika litet sjelf rådfört honom, som Frisii Disp:n. Til-äventyrs har någon bifogat annott. Mss. til boken, och där up-gifvit b:te årtal, som icke är improbabelt, i ans. til Bisk. Erics utlåtelse i sin Postilla, h:ket ställe jag lät införa i Åbo Tidn. för 1791, N:o 46. Är det ej uselt, at vi så litet bibehållit minnet af märkl. händelser i vårt land? I b:te Frisii disp:n omtalas, at flere af våre forssar (Walkiakoski, Tammelkoski och Sarsankoski) 1596, die Lucia, stadnat i 4 dar; och åter 1697 [*Sic!*] åtsk. forssar (Korkekoski, Loimankoski, Walkiakoski etc.) in Nov. per triduum, och 1598 Eurakoski, 1645 Kyronkoski afstadnat. Jag undrar ej, at dessa händelser äro så litet kända, då jag i sommars fick höra, at Walkiakoski ock i förl. höstas stått torr i några dar, utan at vederbörande i grannskapet fäst derpå särdeles upmärksamhet, el. nämndt et ord derom i våra många Dagblad och vecko-papper!

Nu tilstundar åter den tiden, då fråga upstår om Åbo-Tidn:s continuation el. nedläggande? Som i detta år ingen understödt oss med en enda rad, utan Prof:rn Tengström och jag fått lof at ensamme fournera dertil materialier, ehuru vi bägge af många andra göromål äro mycket hindrade, så lära vi näppel. åtaga oss det besväret för nästa år. Men skada är det, om detta enda blad i hela Finland, skal nedläggas, deri har dock varit tilfälle, at få åtsk. nyttiga documenter tryckte. Den Beskr. öf:r Töfsala socken

af D:r Lencquist som nu deri införes, är i flere afseenden ypperlig. Bror lär ju med Posten låta dessa Tidn. til sig öfversändas?

Alanus som nu begynt läsa i Brors ställe, pustar jämmerl. öfver detta tunga arbete. Han tvingas nu kan tänka, at åter studera, i stället at förnöta förmiddagen vid en kopp Caffé och en pipa Tobak, samt spatsera kring gålfvet i sina caleçons! Sådant kan ej annat, än kosta på krafterne! Vi le åt honom, i stället at beklaga och trösta honom, så at han väl nödsakas vänja sig vid detta slafveriet med tysthet och tålmod!

Til Haveri grufva var Prof. Haartman nyl. rest tillika med Bergmäst. Lundström, och utarbetar nu en ordentl. relation deröfver, at til Cons. aflämnas (efter han publice var ditsänd); bägge säga, at både malmen och apparencerne til dess beständighet och ymniga tilgång, äro goda: stället är en omsluten ö, med sjö-led til Kyro-forss, en half mil o. s. v. Men frågan blir, hvar pg:r til dess drift skola tagas? Hurudan hushållningen dermed bör blifva, etc? Ostridigt är, at om ej en masugn inrättas, där malmen til tackjärn upsmältes, lönar sig grufvan föga, i ans. til aflägsenheten ifr. Hafvet. Men på skog til kolning kan ej bli brist, då Acad. har sina Suodenniemi byar (kring Karijärvi), Lavia, Huida etc. så nära! Hela ena stranden af Kyro-forss tilhör Acad:s hemman; andra stranden tilkommer Prästegården. Detta är et ämne, som fordrar öfverläggning och klokhet!

Års-växten öfver hela Finland, har i år blifvit mindre ymnig, än man förmodade: regn i blomnings-tiden, på många ställen fallit svårt hagel etc., har gjort, at ehuru Ri-talet är på de flesta orter större än i fjol, afkastningen likväl knapt blifver lika stor, sammantagen, som i fjol; här omkring Åbo och i Österbotten blifver den märkel. mindre; derföre har ock Rågen härtills blifvit betald med 10, 10¹/₂ och til och med 11 plåtar tunnan. Så at Regeringens placat, deri årsväxtens ymnighet så högt uphöjes, ej passar til vårt land. Dock komme vi väl, Gudi lof! med vår säd til rätta.

Berättade jag om den pomp hvarmed Landsh. Reuterholm låtit inaugurera det Monument öfr sina Föräldrar, som hans Bror Excellencen i Siundo Kyrka uprättat? Af Gr. Taube, som ock var buden til högtiden, lär Bror derom få kunskap, äfven som del af de vid den solenniteten afsungne verser, som han sade Edelcrantz skal skrifvit, h:ket jag likväl, efter deras genomläsande, knapt kan tro: elr hvad förmäles derom i Stockh:m?

Jag nämde sidst om en lustig process emellan Kennel och Björkbom. Den sistnämde råkade Kennel i Hofr. Archivo, och

påminde honom at inlösa en sedel på 70 Rdr, som längesedan var förfallen; hvaröfver K. högel. förifrades, och sade sig ej kunnat tro, det B. ännu skulle gräla med sådant lapperi; förhöll honom, huru okunnig och oskicklig han var då K. honom emottog under sin handledning och protection, hvad godt han af honom åtnjutit m. m., hvarföre det vore otacksamt at nu kräfva honom för denna summa, häldst han i afräkning derpå, äfven tillåt B. at ligga hos sin hustru och derigenom förhjelpa honom til den son K. nu ägde! Bror kan tänka, at detta väckte en allmän glädje hos den åhörande ungdomen, och förargelse hos B. som först ville förklara sådant för skämt, och hotade K. med lagsökning för skulden! Men K. försäkrade, at hans skrifteliga förklaring skulle blifva lika lydande med den mundteliga. B. som ej trodde denna hotelse, sökte väckel. Landshöfdingens handräckning, då K. höll ord, och har i sit svar uprepat alla förenämde omständigheter. Är icke det en ertz-tok?

Fru Wallenia är med sin yngsta dotter bårtflyttad härifr. til sin son i Tavastehus, och ärnar där taga flickor i schola. Få se huru det vill bära sig?

Af Extra-Posten ser jag, at infamt folk i Norrk. upslagit Regeringens i sommars utgifna berättelse om Finance-förvaltningen etc. på kåken! Det lär varit en af orsakerne (jämte stadens obegenhet at bevilja den äskade convoye-licenten) därtil at den ej bevärdigades med Kungens och Hertigens närvaro under resan? Denna kungörelse blef väl ock i vårt land af visst folk något critiserad, särdeles i ans. til de minutieuse puncterne om hästarnes antal vid Kungs-stallet etc.; men i allmänhet tror jag dock, at den ej gjorde elak värkan. Ännu erkänner det klokare folket, at närv. administration är bättre för oss, än den nyss förut gångne; at man för delatorer och sqvallrare äger mera säkerhet etc. Gud gifve, at vederbörande ej genom anomalier i saker som uti sig sjelfve äro små, men frappera små folket desto mera, skulle sjelfve bidraga at ändra denna goda tonen!

Ibl. (förmodl.) Brandels storvärk, är väl åter det infallet hvartil han öfvertalt vår Illustrissimus, at då Cons:ii föreskrift för Mag. Snellman at bli Docens i Oeconomien skulle besvaras han förut infordrar af Cons:o en fullständig berättelse om Acad:s samtl. Docenter, deras göromål, beskaffenhet etc. Som imedlertid tiden inföll, då Lect:s-Catalogen skulle tryckas, så var första värkan den, at Snellman ej deri fick rum för detta år, om ock venia docendi framdeles honom i nåder beviljas. Och detta skulle just hända en af våre snällaste Magistrar! Men Brandel vil tvifvelsutantablera för sig en ny inkomst derigenom at alla Docenter först

skola skicka honom p:er, innan de antagas. Jag har åtagit mig at uppsätta Consistorii bref ang. detta mål. I anl. häraf, blef Lect:s-Catalogen i ans. til Docenterne denna gången strängare granskad än förut. Pastor Hjelt blef, på Biskopens anmärkning, utesluten; han ville ock at Keckoni skulle utlämnas, men som han deremot ville hafva Sundvall bibehållen (som är en lika stor slarf, och lika mycket, om ej mera hindrad och syslosatt, häldst nu sedan han är förordnad til Cons. Ecclesiastici vice-notarius med lön), så blefvo bägge tils vidare qvarstående. Tihleman gick ut såsom vid Utr. Exped. i Stockholm engagerad och frånvarande. Om Ingman, var värre tvifvelsmål; oakadt han til Rector insändt sin Lect:s-sedel, förbigicks han; men som, efter lofl. plägsed i Cons:o Acad. någon härom underrättadt honom, kom han in med en skrift, deri han alfvarsaml. förbehåller sig sina jura, tils han genom laga ransakning och dom förklaras den förlustig. Cons:i pluralitet trodde dock, at honom skedde en faveur, om han i tysthet ännu vidare förbigås, åtm. tils man får se at han förbättrar sig, än at en action emot honom skulle anställas. At han står kvar, blefve en vanheder för Academien och scandale för den studerande ungdomen, som sedt honom ligga i rännstenarne, som vet at han supit ifr. sig förståndet, och lika litet som Cons:m vet om och hvar han har kvarter i staden. Sedan han 1791 om hösten reste bårt, utan pass och permission och blef bårtta tils i fjol sommars eller höstas, utan at hafva heller hos Cantzlern sig anmält, utelämnades han ur Catalogen, och innan man ser tecken til hans förbättring, är ej skäl at åter införa honom. Docenturen är ej en sysla: Catalogen bör underrätta de studerande om den undervisning de kunna erhålla etc. Allt detta talar emot Hr Ingman. Men nog lär han nu börja med Cons:m en process; ty rådgifvare felas honom icke!

Det var illa, at Bror ej fick råka Cantzlern innan hans afresa. Hvad gör han i Östergötland? Det förefaller oss obegripligt, at Bror ej reste til Ulriksdal, til at där råka honom, där han måste hafva god ledighet at låta språka med sig. Bergman fortfar at vara illa sjuk. Walkerian måste ock ännu hållas inne och medicinera. Alla härv. vänner låta hälsa.

VII.

D. 10 Oct. 1793.

S. T. Min högtärade Herr Broder! Efter Bror säger sig i Stockholm besöka Archiverne, och hafva ledige stunder til öfvers, så vågar jag besvära Bror med några Commissioner, h:ka Bror vid tilfalle utan mycken möda torde medhinna.

Den första och ledsammaste rörer tvisten om mit Präbende hemman Ackola. Bror lär minnas status controversiæ? Näml. at gamla Bondens stjufson, som påstår sig vara arffallen til hemmanet, det hans farfader genom köp skal sig förvärfvat, föreger at hemmanet är Skatte. Nu är ock ostridigt, at det i Jordeböckerne til och med 1704 värkel. finnes upfördt i Skatte-columnnen; men för år 1706 är det uptaget för *Krono* och $\frac{5}{12}$ mantal, i stället at det förut alltid står upfördt för et helt mantal. Detta tyckes utmärka, at hemmanet år 1705 både blifvit förmedladt och förlorat sin Skatt-rätt? Men 1705 års Jordebok saknas på vårt Lands-Contoir. Nu är saken den, at i Kammar-Collegii Archivo utbegära 1705 års Jordebok, och efterse där af hvad beskaffenhet saken må vara. Uplyser den, at en sådan förvandling, som nyss nämndes, hemmanet då värkel. öfvergått, så begäres en vidimerad och laggill afskrift deraf: viljandes jag gerna bestå den kostnad, som til hela detta ärendets uträttande kan behöfvas, för at få saken riktigt utredd. Har då bonden rätt, så vil jag ingalunda bestrida honom densamma, men tror mig ock då, efter g:l praxis, få begära præference-rätt til et bättre Präbende-hemman.

Detta var et privat-ärende, på visst sätt; nu et helt literariskt och publikt! Då jag skal låta inbinda de Acad. Bibliotheket tilhörige värk med illuminerade Tabeller, så säga mig våre Bokbindare, at til mellan-blad vore bäst at nyttja så kalladt Sidenpapper, hvilket här ej finnes til köps. Var derfore god och fråga någon berömd Bokbindare i Stockholm, hvarest (och om) derstädes sådant papper kan fås? Jag ville gerna til dess inlösande skicka pgr. Deraf behöfs flere böcker. Nog vet jag, at omkring siden-tyger (ifr. Ostindien) dylikt papper träffas; kanske det altså hos Siden-handlare kunde fås? Men om detta ej kan erhållas, ville jag veta hvad anstalt t. ex Prof. Wilcke vidtager med sådane

illuminerade tabellers inbindning för Wet. Academien? Bror lärer väl gjort bekantskap med Prof. Wilcke, för at få se Wetensk. Academiens Bibliothek, bivista någre dess Sessioner etc. Bli ej annat råd, så torde jag nödgas låta binda fint Postpapper emellan fören. Tabeller, som blir nog dyrt. Om detta ärende beder jag Bror täckes draga så tidig omsorg, at om b:de Siden-papper kan fås, jag ännu i höst med våra fartyg kunde få det hit öfver, el. i vidrigt fall, låta Bokbindaren börja nyttja Postpapper.

Ännu et litt. ärende. Stiernman i sin Biblioth. Sviog. skrifer, at i Riks-Archivo finnes Messenii egenhändiga Exemplar af hans Finska Rimkrönika, med et Bihang af åtsk. til Finska Historien hörande Documenter. Men efter skedd flitig eftersökning, fick jag af Hr Kongl. Secr. Adlersparre den säkra underrättelse, at b:te arbete i Riks-Archivo ingalunda finnes. Sedermera har jag någorstädes läsit, at b:te bok (in 4:o) finnes uti Antiquitets-Archivo; och det är troligt, samt at Stiernman, som var en slarfware, confunderat bägge dessa Archiver. Nu vet jag väl huru svårt det är, at igenfå någon bok, som tilhört det fordna Ant. Archivum (sedan det olyckliga rådet vidtogs, at skingra dess litteraira skatt, hvaröfver sal. Canc. Rådet Berch uprättat et så förträffeligt Register), och at den del deraf som blef flyttad til Kgl. Bibliotheket, där är kringsspridt, i den fullkomligaste confusion. Men kanske at Bror dock kan på något sätt få reda på b:te Messenii arbete; t. ex. genom Hr Secret. Biörckegren (den ende som nu lärer göra någon tjenst vid Kgl. Bibliotheket²), som hälsas ifr. mig, och om hvars benägna biträde derutinnan anhålles. Först efterses likväl i Berchske Catalogen öfir fordna Antiqu. Archivet, om b:te Bok (in 4:o) där funnits: på det ej onödig möda må användas. Denne Catalog lærer Hr Biörckegren lämna til påseende.

Häradsh. Mesterton har ej låtit förmå sig at afstå med sin process emot Widenius; altså är denne nu stämd at svara i Cons. Academico. Som jag och Bilmark såsom vitnen underskrifvit Testamentet som klandras, blifva väl vi jäfvige. Jag vet väl ej egentl. på hvad skäl Mesterton grundar sit klander, men har hört sägas, at han tror, det den Borgerskapet tillagde oinskränkte Test. friheten ej skal kunna angå Widenius såsom icke Borgare etc. — En annan lustig process lær ock Cons:m denna Termin få besvär af. Öfw.L. Carpelan, som för många år tillbaka velat börda et frälsehemman ifr. sal. Dr Olof Pryss och derföre deponert börde-skillingen, men ej reussert i sin ansökning (jag tror frågan angick fataliers återfående), har sedan icke lyftat denna, utan vill nu hafva den tillbaka af Sterbhuset, och har derföre stämt Capit. Pryss til S:t Mårtens ting; denne har gjort exceptio

plurium citandorum, efter hans svågrar äro med honom i målet lika delägande, och det sägs at Härads-Rätten förvist målet til Cons. Acad. Lustigast är, at Dr Pryss skal värkel. utbetalt summan til Carpelans dåv. fullmäktig (utan tvifvel efter upvist fullmagt dertil) Advoc. Sadrel, som längesedan är död, utan at lemna annat än gäld efter sig. Summan lär vara 3,000 Dl. km:t; men Carpelan prätenderar ock ränta derföre ifr. Depositions-dagen, som lærer gå upp til 1750-talet. — En annan Juridisk fråga: En student lånte pg:r för flere år tillbaka, då han här skulle blifva präst, af en Borgare härstädes; för dessa pg:r gick en annan i borgen; prästen blef efter en tid död, utan at långifvaren sökt i rättan tid ut sina pg:r. Såsom säges, skal han lämnat mera skuld än egendom efter sig, men man vet dock ej, om hans släktingar gjort sig ur-arfva, el. delt hans lilla qvarlåtenskap: i förra fallet, måste väl upkommit concurs och creditorerne varit lagl. sammankallade at bevaka sina fordringar. Men, såsom jag sade, detta är här ännu obekant. Nu söker sedelhafvaren Cautionisten. Hvad blir i hvardera fallet Rectors utslag, enl. Lag?

Viljala-bönderne, som så länge oroat Pantti, hafva ännu icke tröttnat. De skola åter skickat en deputerad til Stockh:m at åtm. få befrielse ifr. de dem ålagde böter för sin tresko, den dem ådömde ersättning för sit våld etc.; förmodl. lär detta steg så litet lyckas som de föregående; til slike dåraktige depenser hafva de råd nog, men ej at fullgöra Landshöfdingens utslag. Då Execution hos dem skulle ske, hade de undanfört nästan all sin egendom. Länsman Tillberg i Kyro, som denna förrättning var ombetrodd, tog då något som han fann för sig, och lofvade återkomma en annan gång efter resten. Men de kommo in til Landsh. med besvär öfr Tillberg, för det han hos dem anställt Execution; och dessa besvär voro stälde Tillberg til förklarande, då jag ifr. min Wiitasaari resa återkom, så at jag ej fått se dem. Underl. nog, at Landsh. skal cognoscera besvär deröfr at Krono-betjente lydt hans ordres! Som likväl ingen inhibition i Exec. imedlertid, til lycka, blifvit utfärdad, har jag tilskrifvit fogden Hornborg, at om dess fortsättande, dessa besvär oaktadt, föranstalta; få se hvad som sker. Gilla våre Lagar et sådant procedere som desse bönders, så kan väl ingen sak i vårt land värkställas, utan genom det ena besväret efter det andra utan ända illuderas!

Har Bror sedan, efter sin omförmälde plan, besökt Upsala? Har det ännu ej skedt, och Bror snart ditreser, så hälsa ifr. mig Ärkebiskopen och Proff. Aurivillius, Neikter, Fant, Boëthius, Flygare och Murray, h:ka Bror ej lærer underlåta at besöka; med de öfrige är jag mindre bekant. Hvad fattas Medici

derstädes, som vilja befria sina elever ifr. det besväret at läsa Språk, Philosophie etc.? Det är, vilja göra dem til blotta Handtvärkare?

Jag har bedt Juslén, såsom min g:le Commissionair i Stockholm upköpa åt mig en hop Böcker; men som hans sjuklighet fortfar, så at han föga läser orcka dermed, lärer jag väl nödgas besvara Bror med detta ärende; jag väntar dock ännu bref och svar ifr. honom. Som titlar ofta bedraga, så har jag plägat bedja honom först underrätta sig om vissa böckers och piecers halt, innan han köper dem, och om de ej duga, gå dem förbi, fast de på min förteckning finnas upförde. Bror ser således hvarföre jag ej directe haft för sed at adressera mig til Bokhandlare, ehuru Utter annors är en accurat man. Så kungöras nu i Tidn. af en Mag. Sjöborg i Lund åtsk. piecer, t. ex. Blekings Historia, Svea Rikes Relig. Historia, och Sv. Religions förbättringen; men jag törs ej köpa dem, innan jag får höra hvad de duga till. Schmidts Gesch. der Deutschen 8 Tomer och Neuere Gesch. d:o 5 Tomer, för 14 Rdr tilhopa, vore en Bibliotheks-Bok; finnes hos Bokbind. Drake på Stora Nygatan, derom lär jag anmäla i Consistorio.

Vil Bror hafva Exemplar af vår Catalogus Praelectionum, el. har Bror om dess erhållande gjort någon anstalt? Upsala Philos. Facult. Protocoll, ang. deras Examen Philos. som studera Medicinen (kostar 4 sk.) hade jag lust at äga; var god och vid tillfälle sänd det hit öfver.

Jag skref sidst om apparencerna vid Haveri grufva. Nu har Bergm. Lundström, återkommande ifr. Fredricsforss underrättat oss, at efter det där anställda profvet i stort, järnet är mycket rödbräckt, och kan således, utan blandning af annan malm, ej gerna duga! Hvad står således at göra? Hans råd, privatim, var at sälja grufvan til någon förmögen och entreprenant man, som kan ej allenast inrätta masugn, utan ock köpa sig Smidje-rättighet och i den dertil så tjenlige Kyro-forss inrätta hammar-smidja; en sådan skulle nog hafva utväg at med fördel skaffa sig tackjärn til blandning, ifr. andra orter, så at lägenheten dock skulle blifva fördelaktig; han föreslog i synnerhet at adressera sig til Biörkman. Detta skulle ock jag för min del nog gilla, om ej medlidande med våra bönder i synnerhet derifr. afhölle mig, som vi då skulle sälja til trälar. Vi torde ock framdeles hafva svårt nog, at sedan värja våra öfrige hemman ifr. Bruks-träldomen, som är så svår, och har så många befordrare. Ju mächtigare, rikare och förslagnare man vi då finge at göra med, desto svårare skulle vi få at emot honom kämpa! Imedlertid har redan detta uptug ko-

stat oss öfr 200 Rdr, och vi gå ej ut med depenserne i längden. Nedlägg vi åter vår rätt, så kan vår med-interessent snart sälja både sin och vår del åt någon Biörkman, och då komme vi ur askan i elden! Sannerl. är icke detta en sak at fundera på!

Som jag ser, at pappret nu är fullt, så spar jag åter continuation til härnäst, och bifogar nu, för ro skul, några nyheter härifr. Lieut. Ulr. Wallenstierna som nyl. dödde, hade förlofvat sig och var sinnad at ännu i höst hålla bröllop (ehuru han af Lungsot och Vattsot var i hög grad hemsökt) med Tull-Insp. Gråbergs äldsta dotter; ehuru det värkl. var hennes lycka, at han dödde innan Bröllopet, så sörjer hon dock hjertel. sin förlust: Flickorna ha dertil sina raisoner! För Maj. Lagerborg och Fröken Gripenberg är redan 2 g:r lyst. Fruarne i staden berätta, at Prof. Malmström friar til Krigs-Commiss. Biörkboms Stjufdotter, en ung Mams. Tihlman; som jag dock har mina skäl at ännu ej tro. Andra hafva funderat på at bårtgifva henne med Prof. Gadolin. Tull-Fisc. Ahrenberg säges förlofvat sig med den andra Mams. Tihlman, hon som bor hos Post-Insp. Allén: det är ganska sannolikt; han bor hos Dir. Busch, i de rum som Capit. Pryss innehade. Gråberg sägs skola taga afsked, sedan han i Wennern skal köpt sig en egendom (en ö) för 7,000 Rdr; Hofr.-Cancell. Tihleman skal, för at få köpa syslan af honom, vara öfverrest til Stockholm: lyckas det, så gifter han sig med förra Fru Fagerström. Vår Bisp har varit sjuklig; haft besvär af Svindel etc. Ass. Bergman är ännu dålig; febern synes hafva litet gedt sig (en Nerv-feber), men mattheten, värk i axlen, ryggen och bröstet, med hosta, matleda och stor matthet, continuera ännu: vi äre rätt bekymrade deröfver! Ass. Georgii, sedan han betingat sig en hyra af 3,000 Dl. om året för sin gård af Öfv. Hielmstierna, ville dagarne för inflyttningen ännu öka dertil åtsk. articular, såsom at Hjelmst. skulle lägga gatan (som nu förestår) och om eldsvåda hände, betala differensen mellan den summa hvarföre gården är brandförsäkrad och den som gården nu pröfvas vara värd m. m. Hvarföre Hj. måste afstå ifr. contractet (som ej hade varit ordentl. och skriftel. afslutadt) och flytta in i Mams. Krooks gård, likasom Georgii i sin egen.

Jag skrifver hädanefter ej under mine bref; Bror känner ändock nog igen stylen etc. Alla vänner låta hälsa. Brors sidsta ang. bref af d. 4 hujus har jag fått, som jag nu ej hinner besvara. Tack imedlertid för den goda Tidningen om NyCarleby förslaget, och för Brors goda biträde dervid. Här säges väl at Granroth ej fått pluraliteten vid valet, utan Mathesius; men både han och jag äro nöjdare dermed, än at Kikovii intrigue skulle lyckats,

Mathesius är redan mogen man, Morbror til Granroths Fru, och har varit min g:le Informator; vi kunne ingendera missunna honom sin lycka, fast ock Kikovianerne fallit på honom, för at göra Granroth förtret! Sådan är menigheten, och dess ledare i alla tider!

VIII.

Åbo den 17 Oct. 1793.

S. T. Högtärade Herr Broder! Då jag sidst skref om Ackola hemman, glömde jag at tillägga, det samme hemman ligger i Masku-Härad och Merimasko Kyrkogäld, samt är enstaka. Detta bör jag derfore nu anmärka, at det så mycket lättare i Jordboken för 1705, om den i Kammar-Collegio är i behåll, må kunna igenfinnas.

Samma gång anhöll jag ock, at Bror täcktes höra efter, om Messenii Finska Rimkrönika i Ms. med Bihang af Documenter, finnes i kgl. Bibliotheket. Finnes den, så torde Bror vara god och 1:o collationera densamma med det Exemplar som genom Prof. Bilmarks försorg här vardt tryckt, 2:o på de bifogade Documenterne meddela en förteckning, på det jag måtte kunna se h:ka af dem jag förut äger, och om de felandes afskrifvande kunna göra anstalt.

Då jag höll på at tilfriskna, företog jag mig ibl. annat at lägga i ordning en hop g:la vårt Acad. Bibliothek tilhörige tryckta och handskrefne papper; jag annoterade då tillika ur dem en hel hop data, som torde tjena i Brors kram, rörande åtsk. vår Hofrätts-Ledamöters etc. giftermål, dödsår m. m. Och bilägger jag derfore någre sådane; i fall någon del deraf kan tjena at komplettera Brors samlingar om våre Ämbetsmän. Jag vil minnas, at Bror redan hade til jämförande den förteckningen på g:le Domare etc. som Probst. Polviander i Hattula ur g:le Documenter upskrifvit? Likaledes de få dit hörande data som i g:la Fru Carpaelias magra Journal voro anmärkte?

Som frågan om våre Torps skattläggande snart åter lærer väckas i Consistorio, så beder jag at få höra Brors tanka ang. följande punkter: 1:o Huru är det möjligt, billigt och rådeligt, at för Acad:s räkning skattlägga desse torp, el. draga dem undan hemmanen til h:ka de härtils lydt, innan utrönt blir, om de ligga på den mark som vid Storskiftet hemmanen tildelas, el. på öfver-

loppts-jorden? Falla Torpen inom hemmanens mark, hvad rätt kan då Cons:m hafva at draga dem ifr. hemmanen, och ålägga dem särskild skatt? Och kan försiktigheten i något afseende sådant tillåta? Och är det således rimligt, at innan öfverloppts-jorden blifvit determinerad, skrida til en sådan skattläggnings-anstalt, den må då vara provisionelle el. perpetuelle? 2:o Det heter i författningarne, at vid Storskiftet hemmanen få behålla all sin upodlade jord, el. få i ersättning för den som dem ifrångår, deremot svarande upodlings-jord, om ej odlad mark i utbyte dem kan tilldelas. Frågas altså nu: bör den Torp-jord (åker och äng) som hemmanen ej endast sjelfve upodlat, utan ock genom tilsatte Torpare låtit upodla, likaledes komma under denna artickel at beräknas? Så at om Torpen blifva på öfverloppts-jorden, hemmanen likväl, sedan de redan erhållit sit fulla quantum tunneland tal, efter hemmanets storlek, efter föreg. uppskattning, ännu derutöfver af öfverloppts-jorden skola få ersättning, i upodlings jord, för den upodlade mark som under Torpen lyder och nu hemmanen ifrångtages? Då skulle det duga, at hafva planterat mycket torpare vidt omkring marken, såsom ock en del af våre hemman i Mouhijärvi och Ikalis värkel. gjort! De skulle då få ansenl. mera mark, än det Tunnelands-tal som författningarne annors dem högst består! Eller kan Academien, utan at gifva derföre hemmanen någon refusion i upodlings-jord, förvandla desse Torp til sine Nybyggen? Mångestädes skulle genom denna slags ersättning öfverloppts-jorden försvinna, och under b:te rubrik hemmanen åter blifva underlagd! Jag tycker, när de få sin tilbörliga mark, och få äfven behålla de Torp som derinno finnas, Acad. väl kan, utan vidare ersättning, bårttaga och til nya hemman förvandla de Torp som ligga utom hemmanets tildelta jord; i synnerhet när hemmanen til deras upodlande ej annorlunda bidragit, än at de gifvit Torparen tilstånd at b:te Torp uptaga, af h:ka de dessutom merendels redan njutit en liten ränta, sedan frihets-åren til ända lupit. Eller huru tycker Bror? Och huru tro Kronan i slike fall procederar? Jag skal om detta sidsta underrätta mig af Camer. Winter.

Uppe i Wiitasaari hafva de på holmar och uddar i Keitelä anlagde hemman, sina ängslappar vidt omkring strödde. Marken är ock sådan (bestående af Stenholster, sandhedar etc.), at ondt är om ängslägenheter. Männe desse hemman skola få behålla sådane ängar, ehuru på öfverloppts-jorden belägne? Eller skola de få ersättning i ansenlig vidd af sandhedar, på h:ka de ingen äng kunna upodla, utan på det sättet, i vårt land okänt, som fordom i Palästina, där man ock på berg uptog åker och äng, genom tilförd mull etc.? 2:o Hafva där på flere ställen yngre bröder långt ut i

marken (som hemmanen enl. g:l häfd etc. trodde sig tilhöra) utflyttat, och ofta med bolhemmanets hjälp, ofta ensamme, där up-tagit ägor, som blifvit ansedde och förklarade för hemmans-delar, ifr. bolhemmanet klufne. Skal nu desses upodlade mark ock hemmanen beräknas, och då de komma at ligga utom hemmanets mark, på öfverlopps-jorden, upodlings jord, efter uppskattning, hemmanen i stället bestås, utom deras laga Tunneland-tal? Sådana frågor gjordes mig där uppe, h:ka jag ej kunde besvara. Det är en ömkelig sak med den orten. Såsom Laukas, Wiitasaari och Saarijärvi soknar äro lagde under Wasa län, så äro dem de förmåner betagne som deras grannar, och likadan mark samt hushållning ägande, fordna Moder-socken Rautalambi (lika med hela Kuopio-Län) bestås: näml. 1:o at få större Tunneland-tal, än det släta och jämna Österbotten, 2:o at få föröka sina ganska små mantal, för at såmedelst erhålla mera jord. Detta kunde ej gå an i Österbotten, där skog och utmark var hela soknens gemensamma jord. Men desse, där hvar by hade sin särskilda mark, skola dock nu på samma sätt handteras, och hemmanen altså blifva ej allenast små, utan ock så ömkliga, at de måste gå under. Nybyggen äro ock satte helt nära til hemmanen, som nu vilja dela med dem den närmast belägne jorden, så at de ej en gång hafva den rättighe-ten at af sin fordna jord få behålla den belägligaste. En del af desse Nybyggen hafva provisionelle immissioner: hvad skal det betyda vid skeende storskifte, då de ligga de g:le hemmanen för nära? Det stackars folket har hos sin Landshöfdinge begärt, at i ans. til samma beskaffenhet som Savolax, få njuta samma fömåner. Deröfver hördes Ägodelnings-rätterne för några år sedan, samman-trädde (hvarför almogen fick betala det dryga arfvodet, skjutspg:r etc.) och med sina betänkanden understödde almogens begäran. Alt detta sändes til Landshöfd. som vidare skulle skicka det til Kungs. När nu almogen, trött at vänta, frågade efter utgången, så svaras vid Lands-Concelliet, at alla dessa acter förkommit och ej kunna igenfinnas. Är icke sådant oförsvarligt? Allmogen i dessa olyckliga soknar har fördenskul åter låtit författa ny ansökningsskrift, genom Vice-Häradsh. v. Kothen, redan gedt honom 16 sk. ifr. hvart hemman och lofvat honom ännu 16 sk. till, om han kan genomdrifva saken; Gud vet, hvad anstalt han derom förmår göra. Imedlertid börja Landtmätarne storskifte efter Österbotniska författningarne. Mig angår numera icke detta mål, men af medlidande med deras förtryck, önskade jag det stackars folket kunde hjälpas. Kan Bror dertil bidra? I det fallet skulle jag råda dem at adressera sig til Bror!

Det går annors lustigt til med Storskiftet (el. rättare sagdt öfverlopps-jordens utbrytande, ty på få ställen veta de af tegskifte) där uppe. T. ex. Boställs-innehafvare af Militairen, som ej länge ärna behålla sina boställen, anlägga så många Nybyggen de någonsin kunna, på alla dugliga fläckar af Boställets ägor; sedan de fått derpå immission, sälja de desse sine Nybyggen åt den mästbjudande, och bostället blir aldeles förderfvadt. En Under-officerare i Wiitasaari tog på sådant sätt til Nybygge et skönt Torp som hans företrädare anlagt och beräknat sig til godo vid Husesynen; det innehade den bästa marken på hela hemmanet, hvarföre han ock kunde, efter erhållen immission, sälja det för 3,000 Dl. k.mt. Andre hafva på lika sätt sålt, undan sine boställen, de bästa Torpen, belägne invid hemmanens bol-åkrar. Innehafvaren af Hannula boställe i Rautalambi öfverlät såsom öfverlopps-jord (den han ej sjelf skötte om at uptaga) åt sin Officerare (v. Fieandt, en stor Korp, som nu tilträdt Lieut. bostället i Saarijärvi) all den dugliga mark som vid bostället fans (förmodl. mot betalning?), hvarpå ock denne erhöill immission. Efterträdaren, som ingen Torpare hade i behåll (de voro alla på öfverlopps-jorden!) och ingen Landbonde kunde få som ville bruka den öfverblefne sandiga åkern, sedan all ängsmark och betesmark var bårtgifven), har derföre hos Regem. Chefen begärt såsom en välgering, at slippa mottaga bostället och dervid åtföljande skyldigheter! Roligt blir at få höra, hvad svar han erhåller!

Just då jag reste bårt, anlände Landtmätaren at storskifta Wiitasaari Prästgård. Jag satte en Under-officer til Prästgårdens enskilde fullmäktig (bättre kunde ej fås) och instruerade honom at söka få upskof, emedan en ägotvist mellan kyrkoby (där Prästg. ligger) och en nästgränsande by, ang. en betydlig äng, ännu är anhängig: jag ville slippa derifr. med mina Systrar, innan det grålet företages. Men nog lär dock åkrarnes och ängarnes gradering måst få tillåtas, hvarpå sedan det öfriga så hufvudsakl. beror. Jag bad ock b:te fullmäktig protestera mot allt storskifte i åkern, ty hvardera af byns 3:ne hemman hafva sine åkrar inom särskilde gården hvar för sig, som ligga i solskifte, och anstaltens afsikt kan ej vara, at nu förorsaka ägoblandning där den förut ej varit. Och instämde bönderne med mig til alla delar. Huruvida 2:ne Torp som Prästgården anlagt på sin skogsmark (ty hela marken har af ålder genom sänje-råer hemmanen emellan varit afdelad), och h:ke i ans. til sin fördelaktiga beskaffenhet, en af grannarne gerna ville åtkomma, må under Prästgården förblifva, ankommer på den figur hvarje hemmans jordstykke får; jag känner icke, hvad derutinnan får göras eller låtas, hade ock

aldrig trodt, at jag skulle med något storskifte få at beställa, samt har således om allt dervid förek. krängel ej heller underrättat mig. Men nu måste jag såsom dels sjelf sterbhus-interessant och dels mina Systrars förmyndare som hafva Prästegården om händer, deri blifva invecklad! Och detta just sidsta åren, innan jag derifrån hinner skiljas. Härtills har i Wiitasaari intet Storskifte varit; en Landtmätare som köpte $\frac{1}{3}$ af et hemman i kyrkoby, har vållat, at det begynnes med kyrkoby: bönderne hade önskat, at det petitum, hvarom jag ofvanföre nämde, först hos Kgl. Ms:t hunnit afgöras, innan Storskiftet skulle företagas, som, i fall deras begäran beviljas, til en stor del åter måste omgöras, och således förorsaka dem dubbel kostnad: men derefter frågas intet!

P. S. Under lediga stunder, företog jag mig at skrifva et långt bref, och fyllde altså detta papper med hvarjeh. saker som mig inföllo, och om h:ka jag ville med Bror prata; men nu hindras jag at fullborda detsamma: sänder altså detta förut, och skickar härnäst continuation, jämte något pgr, til Bok-Auctionens förmodel. behof. Må väl!

Ang. de på bilagde lapp omrörde puncter behöfver jag underrättelse, för at nyttjas i Åbo Tidn.

IX.

Åbo den 31 Oct. 1793.

Min Högtärade Herr Broder! Mycken tack för de i Brors sidsta Bref lämnade underrättelser! Bror lär af mit sidsta sedan hafva funnit, at jag fått förut rätt på Jöns Knutsson (Kurek). Här inne-lyckt meddelar jag Bror åter någre Excerpter ur hvarjeh. papper, hvaraf Bror torde til sine samlingar erhålla något nyttigt ljus; likaledes bifogar jag på en annan lapp 2:ne Vapen som finnas på Titel-Bladet til det af Bisk. Conrad Bitz utgifne Missale Aboense, för at försöka, om någon Heraldicus där kan säga, h:ka familjer de tilhört? N:o 1 hålles af en til vänster på knä stående Präst, med en (Biskops?) myssa på hufvudet, och N:o 2 af en hand som framräckes ur skyn ofvan-efter. Framför den midt uti sittande Biskopen, ses et vapen hvare är en Bock i gult fält: måste vara Bitziska vapnet? Til höger står en figur på knä, som håller Stiern-

korssiska vapnet: tvifvelsutän Bisk. Conrads efterträdare, dåv. Domprosten Magnus Nicolai!

Var god och vid tilfalle hör efter, om i Kongl. Tryckeriet kan få köpas 'De fria Konsternes Philosophi' (af Gr. Ehrensvärd) tryckt derst. 1786 in 8.o: jag ville gerna äga den.

Sedan Scholorna på Ryska sidan genom Normal-Inrättningen blifvit aldeles förskämde, så hålla Prästerne i Fredrikshamns Stift på at genom suscription samla inom sig pgr: til en cassa, at dermed vid lägre och högre Lärosäten underhålla infödda fattigare ynglingar som vilja blifva Präster: de hafva upsatt et project til sin inrättning, men jag undrar, om sådant på Högre ort väl anses.

Vi hafva ock nu här fallit på den besynnerl. ideen, at såsom vi nödvänd. behöfva flere rum vid Acad. och egna medel dertil ej spisa, samt alsintet hopp är om understöd af Kronan, försöka genom tiggeri skaffa oss pgr:, hvarom bref til Cantzlern är beslutadt. Lustigt nog, at vår Bisp styrker dertill; någre af Consistorii Ledamöter lofva ock vara frikostige. Nog har man sedt, at i Link. Ups. och Hernösands stift vacker hjälp på sådant sätt blifvit samlad; men om Finnarnes frikostighet, är jag ej ännu aldeles säker. Det kan ju dock ej skada at göra försök; när Exped. blir färdig, skal jag om projectet mera berätta.

I anledn. af hvad jag sidst skref om våre Torps tiltänkte skattläggning, vil jag nu rådfråga Bror, om i det fall et Torp som har stora upodlade ägor, ligger när hemmanet, det ej går an, at anse det som et hemman och tildela det i följe deraf behöflig jord, lika som åt g:la hemmanet, när detta dock får tilräckligt utrymme. Man anser det då i likhet med de flere hemman som ligga tilsammans uti et Byalag. Så gör kronan med flere sine Nybyggen. Vårt Pohjala hafve vi ock begynt så procedera med. Då g:la hemmanet likafullt kan få alla sina behof, tör det väl kunna ske?

Wallerians ben fortfar at vara elakt: han har måst låta skära det etc., och lärer länge få hållas inne. Om Ass. Bergmans restitution hafve vi, äfvensom han sjelf, förlorat allt hopp; och frukte at han snart nog vandrar ifr. oss: det blir en sensible förlust för orten, i flere afseenden! Ass:r Brovallius har så stark hypochondri at han aldeles kollrar; få se hvad vändning sjukdomen tager.

Berättade jag Bror, huru illfundigt man i sommars ville förläda oss at i våre Tidn. införa den infama parodien öfr Ehrenmalms Grat. til B. Reuterh. då han blef Excellence? Ibl. andra saker, hafva ock Exemplar af den infama poëmen ifr. Upsala som

heter Polyphem, här synts; och man viskar, at Just. Cantzlerns ditresa haft för afsikt, at upträcka auctor dertil?

Wallenstiernska Huset har köpt Gåhlrosiska gården i Kattsvansen, och har nu familjen ditflyttat. Bror har ej sagt, om Bror håller Åbo Tidn. med Posten: deraf kunde Bror sedt, at Fabriq. Forsman mist sin Fru och at Handelsm. Elfving dött; h:ka dödsfall jag i det fallet ej behöft berätta.

Höres ej redan om slut i Borgm. Fagerströms sak? Har Bror varit hos Canc. R. Fredenheim? Han lär nu vara starkt syslosatt med Kungens och sit Museum. Om jag någonsin får lägenhet, skal jag öfversända til Bror Consp. prælectionum; jag ville just ej, om annan utväg gifves, sända den per posto. — Hindrad at denna gången vidare fortfara, upskjuter jag resten til närmäst. Alla vännerna låta hälsa!

X.

Åbo d. 11 Nov. 1793.

Min Högtärade Herr Broder! Brors sidsta ärade och angen. skrifvelse af d. 1 hujus, tillika med de innelyckte saker, har jag erhållit, och tackar högel. för så väl de öfversände Prot. som Brors besvär vid Benzeliska autionen. De på den sidstn. för vår räkning utlagde p:er 6 Rdr följa innelyckt.

Jag gissade nog, at Brors i början omtalte ledighet, snart skulle uphöra, häldst jag nog visste, at ej alla Ledamöter, om ock soml. af dem sutit under Bror, ej skulle lika ifrigt angripa arbetet.

Deröfver at en hop artiklar på Benz. autionen gingo oss ur händerne och stego til enorme priser, undrar jag icke: med Samlare ex Professo kan ingen hålla stånden, och sådan är den Lagm. Gahm, om h:ken Bror nämner. Har Bror någon bekantskap med hans Commissionair? Jag kommer nu ihog mina synder: jag blef, när jag var i Östergöthland, anmodad at skaffa honom hela suiten af Brors utgifne Dispp; lämnade ock värkel. til den ändan någre i Stockh. hos Juslén, men har sedan förgätit at komplettera samlingen, h:ket dock härifr. ännu kan ske, allenast jag får veta h:ka honom fattas.

På den uppå Samlingar ovanl. rika Strickerska autionen i Carlshamn, har jag väl gjort anstalt, at åtsk. saker för vårt Bibl:s räkning skola inropas; men som jag, efter vanligheten, utsatt låga

priser, såsom et fattigt värks föreståndare ägnar och anstår, så lärer jag väl ej mycket erhålla. Jag har bedt Prof. Sommelius at utse åt oss någon beskedlig Commissionair.

Skepp. Åkerblom är ännu ej anländ; men vi hoppas, at oaktadt vi nu i några dagar haft vinter, med is och snö, den samma ännu skal bårtgå och släppa hem våre Skeppare: åtminstone komma de oss så nära, at sakerne kunna beqvänl. hitfås.

Jag glömde at på Bibl:t efterse, om Nectarius där förut finnes; men tror det knapt, så at den blir rätt välkommen. Odhelii Synag. Bifrons vet jag deremot visst där vara; huru vill Bror fördenskul at den skal disponeras? Härnäst skal jag för ro skull sända Bror en förteckning på några rare piecer som för vårt Bibl:k fattas, och jag gerna önskade ditskaffa: Bror torde händelse-vis öfverkomma någon af dem, och således hafva tilfälle at medelst deras inropande tjena vårt Bibl:k. I fall Bror hade til hands et Ex. af min Hist. Bibliothecae Aboensis, torde om en del straxt kunna efterses, huruvida de finnas el. ej.

Ärenderne ang. Ackola och Messenii Rimkr. äro visst icke af den beskaffenhet, at Bror med dem bör göra sig någon brådska el. olägenhet; utan kunna de efter beqvämlighet uträttas. Angående det jag sidst skref om Pohjala, har jag sedan frågat Winter, huru med de nya Krono-hemmanen procederas: jag fick då höra, at rörande deras skattläggning en ny undervisning af Kammar-Collegio blifvit föreskrefven, hvarigenom de små hemmansdelarnes skatt blir ansenl. drygare än, hvad dylike g:le hemman betala; detta är en betänkelig sak! Då g:le Torp, som legat invid byn, blifvit förvandlade til Nybyggen, hafva de af Landshöfd. altid ansedts såsom delar af byn, och derefter fått vid storskiftet sin jord. Vi lära således ej heller skola annorledes procedera. Då vi skole, efter Kammar-Revisions, så ofta förnyade befallning, förklara olikheten mellan vår och Kronans jordebok, möta oss ööfvervinneliga svårigheter. 1702 års Acad. jordebok, som är vår basis, afviker ofantel. ifr. Lands-Contoirets, både i ans. til öretal, mantal och ränte-beräkning. Gud vet huru dermed hänger tilhopa. De nyare förmedlingarne få vi någorl. reda på, men Winter vil bestrida lagligheten äfven af dem, såsom ej i laglig ordning (såsom om Frälse-hemman stadgas) skedde, och ländande Kronan, i ans. til Bevillingar etc., til förfång: det blir et gement gräl!

Philos. Facultetens Protoc. om Medic. Studiosor. Philos. Examen, hade Rev. Secr. Juslén förut sändt mig, men de öfriga hade jag förut ej sedt; tackar hjertel. för altsammans! Tvifvelsutän hade Philosophi visat mera Philosophie, om de mindre stickande skulle skrifvit; men så måste ock medges at Thunbergs förslag

var så dumt, impertinent och fördärfveligt, at man kunde säga med Juvenalis: *difficile est Satyram non scribere!* Bevare Gud, at då ungdomen hvad hällre är, mer och mer lägger all soliditet å sido, Medici aldeles skola upmuntras at bli idel olärde qvacksalfvare! Är det rimligt, är det anständigt, af en Professor, at föreslå t. ex. at de som skola vid Academierne promoveras til Doctorer, ej skola behöfva kunna Latin? Til och med i Frankrike, där alla Vetenskaper långt beqvämligare än hos oss, kunde tracteras på Modersmålet, har intil nuvarande förvirrings-perioden af alla Med. Doctorer begärts Latinska specimina. Vi skulle då, framför alla andra länder i Europa, gifva våre Medici fribref på barbarie! I sanning skulle Herr Thunberg för et sådant project förtjena en offentlig skrapa! När man jämförer hans usla Resebeskrifning med hans skamlösa skryt i Dedicationerne och företalen, så kan man väl ej annat än fatta stort förakt för mannen; och då man vederlägger den man föraktar, är svårt at bibehålla nog gravitet i Tonen; om honom gäller efter orden det g:la adagium: *Si tacuisses, Philosophus mansisses.* Jag nekar dock ej, at Philos. Faculteten bordt mera ihogkomma sin egen värdighet, än den stymparen de ville vederlägga; Acrels votum tyckes mig bättre hafva iakttagit rätta tonen; dock kunde några drag af förakt för et så förakteligt project väl kunnat tålas, el. männe tro den narrens mening var, at Medici också skulle examinera sine elever i språk och philosophie? Det skulle bli en vacker Examen, som af sådana kaxar som han borde väntas! At Neikter ej är älskad af Studenterne, kan väl vara, ty han har en satyrisk character; Thunberg är deremot höflig: men en stackare plägar dock i längden förlora sin aktning, och dermed följer snart brist på underhafvandes kärlek. När jag hört om oväsanden vid de andre Academierna, så får jag fördubbladt skäl, at glädjas öfr: våre gossars fredlighet!

Tack för Nyheterne. Berättade jag ej redan, at den bekante parodien ock blef hitsänd til införande i Åbo Tidningar? Då vi ej kände verserne som parodierades hade väl kunnat händt, at vi densamma infördt, om ej andre considerationer det hindrat. Detta exempel lærer, huru varsam en redacteur af slike blad måste vara!

Det fagnar mig högel. at gubben Sernsköld tänker på oss. Nog visste jag förut, at han var frondeur, men ej, at han var så stark i den saken!

Om Boschovich har jag frågat Lindquist; han håller den ej för någon särdeles angelägen bok: råder derföre at vänta, tils vi få se, huru mycket vi på Strickerska auctionen kommit at få, och hvad Cassan sedan tillåter. — Ang. Postpappers nyttjande emellan våre illuminerade tabeller, skal jag följa Brors råd.

Lustigt är, at v. Aken fick en så farlig competitor; nu får man se, huru mycket för honom kan samlas. Men det viktigaste är, at få höra hvad af hela uptäckten väreckeligen står at hoppas!

Vår Ass. Bergman gick ifrån oss! Det var en stor förlust! Hvar skal nu, jag vil ej säga hans like, men en successor fås, som gör saknaden häldst någorl. dräglig. — Ass. Brovallius gjorde några dar för sin död et Test. til sin Fru: det är upsatt och bevitnad af Borgm. Mentzer och Advoc. Äimelaeus; men om ej process blir, och om det kan bestå, får man se, häldst vitterl. var, at han den tiden var ganska oredig! — Ass. Loffman plågas svårl. af sin stenpassion, och lærer ej göra långt.

Inter nos, bör jag berätta, ehuru Prot. ej ännu är justeradt, at Hofrätten uphäfvit Consistorii dom i Rossiska saken aldeles, för rättgångs-fel (på pres. pådrifvande, och under skiljaktighet); om jag mins rätt, tas til grund, at som Lutman hade fasta på gården, kunde ej frågan om hans rätt af Cons. såsom behörig domstol upptagas. Förmodl. besticker sig derunder en liten hämnd mot Cons:m och kanske Bror besynnerl.!

P. S. I går begrofs sal. Ass. Bergman, sedan han förut blifvit bisatt. Widenius hade, enl. dess förordnande, anstalten om begrafningen, äfven som öfver egendomens uptekning etc. I dag flytte vi, åtsk. hans vänner, liket til Pikis, at hvila i Bremerska grafven: och består Fru Bremer dervid sedan i qväll en souper, etc.

P. S. Ibl. våre Läkare-ämnen (ty nödigt vore, för vår menighets skull, at mannen vore Finne) vet jag ingen tjenligare at föreslå til Prov. Medicus, än Lic. Boxström: han är modest, läraktig, flitig, och har efter sal. Bergmans intygan värkl. goda partier. Kan Bror bidra, genom recommendation, at hjälpa honom, vore det sannerl. nyttigt. Känner Bror Fredenheim nog, at få honom hos Gen. Dir. Acrell at recommendera mannen (i fall annors Acrell sjelf gillar honom, den han nu har tillfälle at känna) så betyder det mycket.

XI.

Åbo d. 21 Nov. 1793.

Min Högtärade Herr Broder! Jag hade så bråttom när jag sidst hade äran at skriva Bror till, at jag endast hann raspa tillsammans några rader. Sedermera erhöill jag paketet af Skepp. Berg oskadt, och tackar för godt bestyr om altsammans. Bilmark låter hälsa, och är ej missnögd med priset för Juvenalis; de andre fingos för så mycket bättre köp. Nectarius finnes icke på Acad. Bibliotheket, och var derföre välkommen; af Lappska Catechesen felades just den edition, som Bror förärt oss (såsom Bror kan se af min Hist. Bibliothecæ p. 354 not.; de föreg. och efterföljande voro där förut); men hvart skal nu det andra Exemplaret, äfven som Synagoga Bifrons (Odhelii) göras af? Derom väntar jag Brors ordres. Med priset på Ocellus Lucanus, där så många artige piecer finnas vidhäftade*), har Bibl:t visst skäl at vara väl belåten.

Nyl:n erhöill vår Acad. til present, ifr. Ryssland, genom Hr Ambassad. v. Stedingks ynnest, Flora Rossica; vi läre derföre förnämligast hafva at tacka Hr Amir. v. Stedingks förord hos sin Hr Broder. Boken ankom ifr. Abborfors, genom Post-Commiss. Holms anstalt; men ifr. Petersburg hafve vi derom intet bref el. underrättelse erhållit; vi vete fördenskul ej heller, om det händt af misstag at af T. II 2:ne Exemplar (af T. I blott ett) blefvo oss tillsände, el. om det 2:dra Exemplaret är til något annat ställe destineradt**); äfven som vi ej heller hunnit efterse om af detta verk mera än 2 Tomer härtils utkommit; det är prägtigt! såsom väntas borde, då det på Käjsarinnans kostnad utgifves.

Jag menar at jag redan sidst nämde, det Ass. Biörnlund var här, för at planera för sig succession efter sal. Bergman. Nu förnimmes, at jämväl Dr Wänman ifr. Helsingfors blir en sökande: rätt vackra gubbar. Tager sig ej någon annan an länet och staden, utan Colleg. Medicum (hvars aktiva pluralitet består af oduglige stackare) får efter blotta anciennetets-grunden placera hit en Provincial-Medicus, så blifve vi sannerl. at beklaga! Jag påminner mig, at då ass. Haartmans projecter om Medicinska

Vetenskapens befrämjande vid vår Academie voro som mäst i gäsning, äfven föreslogs at Lazarettet skulle skiljas ifr. Provincial-Medicus och anförtros Medic. Practicæ Professorns vård, at det tillika kunde tjena til en practisk Schola för Med. Studiosi såsom Nosocomium i Upsala och Lazarettet i Stockholm. Denna idée torde ej vara oäfven. Ty visst är det, at om Prov. Medicus skal, genom resor, göra i länet det gagn han bör, kan han icke tillika tilbörl. vårda Lazarettet, som fordrar beständig härvaro***). Och då den tilökning i lönen som med Lazarettets-vården följer, är motivet som förmår de g:le oduglige Medici, som annors hafva svårt om förtjenst, at söka sig hit, hvarigenom Prov. Med. syslan i Åbo, om ej Gud och godt folk förbarma sig öfver oss, alltid hädanefter kommer at falla i deras händer, så torde denna separation blifva för Länet dubbelt förmånlig. Månne det vore å propos at väcka denna fråga? — Ibl. starka sökande efter Bergman, är ock Fåhrén; at förtiga flere. Men visserl. vore orten mera betjent med en ung Finne, af godt hopp, än af all den andra bråten. Jag hade lust at veta, hvad vederbörande dömme om vår Boxström, som nu är där, at vid Lazarettet öfvas och pröfvas? At sal. Bergman brukte honom til sin adjunct vid resor ut på landet, vid någre besiktningar etc., anser jag för et godt tecken.

I anl. af Besiktningar kommer jag ihog den tvist vår Medic. Facultet hade med Doct. Åkerberg i Lovisa; han har utbegärt ifr. Hofrätten Facultetens betänkande, ärnandes för alfvar angripa dem, för det förklenliga omdöme de fällt öfr hans betyg i en dråp-sak. Sedan Colleg. Medicum förklarar hans betyg för aldeles oklanderligt, som likväl Hofrätten ej fann skäl at antaga (sedan den förut ansedt samma betyg för så mörkt och mot vitnesmålen stridande, at den deröfver hörde Faculteten), så har han fått dubbelt courage, ehuru b:te betyg, som jag af Hofrätts-Ledamöter hört, ej skal hänga ihop. Men de gubbarne i Coll. Medico fråga ej efter sådant: jag mins nog deras yttrande, i faveur för Ass. Wahlbom i Calmar, om änkan som gått så länge hafvande efter sin mans död! Och hörde jag äfven sal. Bergman säga, at Collegii yttrande var rätt partiskt för Åkerberg (som derpå skall spenderat pgr!).

Vi äre illa hållne med vår Acad. Trägård, hvars fond ingalunda är tilräckelig til dess många behof. Nu har bollvärket (som blifvit illa lagdt) ramlat, och det fordrar åter en dryg kostnad; rännen mellan Träg. och Fru Clevbergs tomt bryr oss äfven, lika som ofta tilförene. — Få se när Alanus får färdig Expeditionen om vårt tilämnade Tiggeri til byggningshjälp: jag skref ju redan til Bror om det förslaget?

Jag har hört förut, at gubben Sernsköld haft ynnest för vårt Acad. Bibliothek, men en hans släkting, vid Hof-Cancelliet, el. ock vid Hof-Marsk. expeditionen någon skrifvare †), som skal hafva hopp om mästa arfvet, skal arbeta deremot; han heter Biörck. Kan Bror altså förmå Gubben at skynda med sin författning och bringa den i värkställighet, innan den unge mannen hinner arbeta deremot och bringa honom på andra tankar, så gör Bror Acad. en värkelig tjenst.

Blixens bok har jag nu läst; och den är sannerl. rätt rolig at läsa. Brors omdöme om honom är för öfrigt aldeles riktigt; han är dristig och qvick, men ingalunda grundlig: har ofta rätt och ofta orätt, men ger ämnen nog til reflexioner. Det undrade jag dock öfver, at han p. 184 vågat berömma Pechlin (fast utan at nämna honom)! Nog ser man annors, at han ej alltid menar hvad han skrifver. Lust har jag at se, om nånsin Andra Delen kommer ut!

Har Bror fått tid, at om mine frågor ang. de meddelte vapnen etc. öfverlägga med någon Antiquarius? Nu bilägger jag åter en dylik papperslapp som sidst, hvarpå jag ritat 2:ne vapen som finnas i Töfsala kyrka, enl. Dr Lencquists uppgift (se Åbo Tidn. N:o 47), och som jag ej förstår mig på. Ännu har jag ej gjort försök at uppsöka Brors Exemplar af Stiernmans Höfd. Minne Ms. Men jag vil minnas, at han påstår, det Hartvig Japson (en i Svartboken ofta nämnd Herre) var en Tavast, hvarmed dock vapnet ingalunda instämmer ††).

Som jag nu fick främmande, måste jag uppskjuta resten til närmäst. Må väl!

Ehuru jag afsände detta bref i Torsdags til Posthuset, blef det dock ej mottagit, efter jag ej skickade lösa pgr med, och man ej skal haft någon 12 sk. sedel at gifva mig tillbaka: derföre fortsätter jag det nu (d. 25 Nov.).

I mit sidsta Bref var Lections-Catalogen för detta år bilagd: jag hoppas Bror erhållit så den, som de förut öfversände pgr:ne.

Vederbörande drifva starkt på Torpens skattläggande til Acad. Cassans särskilda förmån, och är den provisionelt af Inspectores Aerarii (och deribl. Malmström) med biträde af Camereraren föreslagen; väl icke i sig sjelf mycket dryg, men som jag fruktar, i anseende til den svåra penninge-fångsten där uppe, dock nog tilltagen, och i contante pgr: upgifven. Et dagsvärke är t. ex. värderadt til 4 sk. Som de mindre Torpen ej syntes kunna skattläggas i jämn proportion mot de större, så blef de förras ränta i Cons:o minskad, hvaremot dock de större skulle tilökas, efter vederbörande ej ville minska hufvudsumman; och blef beslutat, at

bref afgår til Fogden om förnyande af 1788 års anstalt, at b:te Torp ej vidare til bönderne, utan til Acad. Cassa skola skatta, och skattlägnings-projectet medsändes, för at göra försök, om det kan vidtagas. De Torp äro endast komme i fråga, h:ka tyckas komma at tilhöra öfverlopps-jorden, de öfrige få hemmanen behålla. Men tycker Bror, at ej till denna anstalts värkställande blir nödigt at förskaffa oss Cantzlerns auctorisation? Var god och meddela mig deröfver Brors tanka: frågan är värkel. problematisk. Illa fruktar jag, i alla fall, at vi dels med våra bönder, och dels med våre Torpare, få om denna anstalt många ledsamma tvister; och at bättre hade varit, om man gedt sig tålmod at noga procedera efter Storskifts- och öfverlopps-jords ideerne, sådane som de af Öfverheten äro föreskrefne: då hade vi haft befallning at skylla på. Sant är väl, at med öfverlopps-jordens utbrytande ändock skall skyndas, så mycket ske kan för Landtmätarens och Ägodelnings-rätternes tröghet; men i ans. til de mångfaldiga utlagor som de nya hemmanen komma at utgöra, måste då frihets-år dem lämnas, som nu med Torpen, h:ka såsom sådane redan njutit frihet nog, icke är så nödigt; och tycker Consistorii pluralitet, at dessa Torp-räntor just äro den tjenligaste fond at dermed bestrida de utgifter som Acad. lär svårligen kunna undvika vid åtskillige af de nye hemmanens utbrytande, skattläggande, visse dervid nödige Chartors utlösande etc. När vederbörandes project, at til den nya löne-fonden använda dessa räntor, en gång skal pröfvas, som är driffjädern til deras nit, lærer fördenskul en svår strid komma at upstå; och blir lustigt at se, om ej Prof. Malmström och Gadolin, samt i ans. til denne sednares interesse dervid, äfven Bispen, skola förklaras jäfvige at i en sådan deliberation deltaga! Härtills hafva de ej velat veta af någon jäfvighet, ej en gång då fråga var om Lemo til Annexa.

Vi börje nu at längta efter svar på många våre Expeditioner, ifr. Cantzlern: om Anat. Professionen, om Snellmans Docenture, om Director Musices (hvar til Torenberg är recommenderad).

Efter ingen ting hörds förändeligt ifr. Ängland, så synes nogsam at ryktet om en där timad Revolution, var updiktadt.

Subscription för nästa år, som nu är börjad, synes lofva Musicaliska Sällskapet ytterligare bestånd.

Magg. Bonsdorff och Alopæus legitimera sig, genom Præsidium til Docentur, den förre i Språken, den sednare i Hist. Litteraria. Märkligt blir at höra, hvem som blir Domprobst i Borgå. — Bror är ju bekant med Secr. Adlersparre: kunde Bror genom honom erhålla underrättelse, om i Registratt. för åren 1634, 1641

och 1644, något nämnes om Wiborgs Gymnasii inrättande. Jag har ur Palsmk. Handlingarne anteknat, at det 1634 blifvit anlagdt, 1641 solenniter inaugureradt, och åter, med åberopande af Registraturet för 1644, 2 Delen, pag. 910, at det då blifvit inrättadt. Skulle sjelfva Diplomet finnas, ville jag gerna betala den som det afskrifver.

Hvad kosta Upsala Prott. om Medic. Philos. Examen, h:ka Bror täcktes mig tillsända: jag vil gerna betala och behålla dem.

Huru gick det med Brors förslag at resa til Upsala? — Bror nämner stundom i sine bref om någre ämnen som i Dagl. Allehanda förekomma. När så händer, så var gunstig och köp sådane blad för min räkning, at vid tilfälle hitsändas: ty särskildt postporto torde de sällan förtjena. Vi hafve här svårt at få se Dagl. Allehanda; och betala gerna för sådane numrer deras inköp.

Ännu hafve vi här ej vinter; ibl. fryser det och snögar äfven ibland, men så har åter en hafs-vind magt at medföra blida. Ifr. Kemi hade jag deremot bref, at d. 8 Nov. kunde man redan köra öfver den strida älfven.

Nu först har jag här hört frågan om forum för det bekanta Confiscations målet i Carlsrona, hos våre Stadsboer vara känd; och berättade en man derom häromdagen någre anecdoter, dels sanne, dels osanne, äfven om den del Bror skal haft i Högste Domstolens beslut derom.

En ifr. Stockh. hitkommen målare, som ifr. Operan derstädes blifvit dimitterad, har nu så utstofferat vår Assemblee-Sal, at Bror knapt vore i stånd at igenkänna densamma; men den är lika kall som förut!

Mässlingen grasserar starkt här i staden, och mycket barn hafva dödt i Finska Församlingen, af vanskötsel. En och annan äldre person har ock af densamma blifvit ansatt (t. ex. Maj. Lagerborgs unga Fru); men de som tillitat Läkare, hafva gått den lyckel. igenom.

Alanus omtalar, at af dess 16 à 18 åhörare, 3 el. 4 måste släppas til Auscultant-Examen i höst. Tre par Candidater examinera vi denna höst, ibl. h:ka en blir Medicus, i nästa Termin lära flere sig annåla.

Alla vänner låta mycket hälsa!

*) Af h:ka endast Meursii Solon fanns hos oss förut.

**) Sedermera ankom Bref ifr. Hr Ambassadeuren, som berättar, at han skaffat oss värdet såsom en Present af Kåjsarinnan, och at det andra Ex. af 2 Tomen bör skickas til Lund, som förut

erhållit Tomus I; nu är ej lätt för oss at få Lundska Tomen öfver förr än med öppet vatten.

***) Hvarföre ock, på Gen. Directeuren Acrells anmälan hos Seraphimer-Riddarne om otjenligheten af sådan combination, Dr Wallenius ej annorlunda än tils vidare och i nödfall, är förordnad at förestå Lazarettet i Tavastehus.

†) Af Hof-Calendern ser jag at han är Hof-Notarius.

††) Åtminstone påstås detsamma af Bång, i hans Åttartal öfr: Tavaste-släkten. Männe ej vapnet har någon slags likhet med Possarnes vapen?

XII.

Åbo den 16 Dec. 93.

Min Högtärade Herr Broder! Nu på stunden ankom ändtel:n Svenska Posten, med hvilken jag hade den fägnaden at erhålla Brors bref sine dato; äfven det nästföreg. lät Widenius mig läsa: några reflexioner skal jag härnäst för ro skull meddela; nu hinner jag ej skriva mer än några rader, ty jag får rättnu Nations-möte.

Vi slöto i Fredags våre publika Lectioner, emedan våre Studenter, efter vanligheten, försvunno så snart det blef före, så at jag til slut af 50 å 70 åhörare ej hade flere qvar än 7. Denna vecka går åt til disputationer, Präst-Examina och Ordination etc. Vi hafve under denna Termin tilskapat 6 Philos. Candidater, ibl. h:ka en skal blifva Medicus. Juridiskt Examen utstodo nyl. 5 stycken, af h:ka 2:ne gå til Wasa Hofrätt: deribl. en Ervast, utmärkt qvick, och ej illa grundad, men ganska fattig.

I sidstl. vecka hade vi en förfärlig vinter; Thermometern föll under 32 grader (söml. säga 34): nu har den blifvit skälig. Men på snö har uppe i landet härtils varit brist.

Vår Bisp är frisk, var nyl. til Loimijoki, och på vägen invigde Nousis nya kyrka. Han intresserar sig synbarl. för Malmströmska Stats-projectet, och som Edelcrantz än ej inkommit med sit svar, beslöts nyl. at Cantzlern sjelf skal anmodas at tillålla honom dertil: nog har han ock duktigt drögt! Vederbörande äro så ifrige för sit project, at vi ej lära länge slippa at vidröra det, och då spår jag at många af oss råka i Bispens disgrace. I dag afgår brefvet til Cantzlern om lof at få tigga oss byggningshjälp; det synes tämmel. contradictoriskt, at under det vi så klage öfr: vår brist, projectera nya löner, ja til och med en öfverlopps-

lön: ty man vil at fast Gadd innehar lön, Gadolin och Malmström dock skola få löner, och Edelerantz har præ för dem bägge! Detta gräl blir högst ledsamt. — K. Bror, för allt i verden, tala vid Cantzlern at häldst någon af de där anhängige mål expedieras; sedan i våras, har på ingen sak fallit hans beslut. Utom Anat. Professionen, är Åkermans fullmagt, Torenbergs dito, Snellmans docentur-sak etc. svinhällen. Nu har ock Rutström blifvit recommenderad til Demonstrators syslan, såsom ensam sökande. Två nya Docent ansökningar. M. Joh. Bonsdorffs och Alopæi äro ock här bifallne: få se, huru många månader Brandel behöfver at föredraga dem; men på pgr derfore, skal han länge och väl få vänta.

Jag är nu nyfiken at få höra, om ej våre bönder och Torpare rebellera för de å de sednare lagde räntor! illa fruktar jag.

Prof. Haartman intresserar sig högel. för Boxström; han ville gerna hafva honom qvar i Åbo, för at tillika få honom til Docens i Med. Faculteten, och berömmar honom mycket; visst är det, at jag ock hörde sal. Ass. Bergman mycket præferera honom framför Starck.

Unge Gadden har riktigt reverserat sig på 30,000 Dl. til Georgii: denne mannen har en förunderl. lycka, at vinna de oförtjentaste förmåner, hvad folk som häldst äro i brädet!

Tack för Fiellström och Ups. Protocollerne. Odhelius skal jag offerera åt Bonsdorff, då vi i morgon råkas. Jag lånte Blixens bok åt vår Bisp, som likaledes påstod at han falskt berättar visse facta; ja han gaf, på min begäran, mig någre skriftliga kårta anmärkningar derom; jag har lust at se, om B. Rosenhane upger samma händelser. — Mycken tack för alla Brors nyheter, både til mig och Widenius: de om Gr. Lew. och B. Rappe, kände vi förut!

Annäl vid tilfalle min respect hos Hr Rev. Secr. Marks v. Würtemberg; efter han är road af slike saker, så skal jag begära hans uplysning om ännu någre dylike mål härnäst. Täcket Bror fråga honom, huru många delar han har af min dispp. suite öfr: Juustens Chronicon: han torde kunna upplysa mig ang. åtsk. Genealogiska dubia som jag i de sidsta delarne omrörer. — Af vanl. söleri, sägs at Rossiska arfvingarne försummat at vädja mot Hofrättens utslag; således få de vid Häradsrätten börja på novo conto, och Lutman behåller medlertid Monois!

XIII.

Ankom d. 5 Decemb. 1793. [Sic!]

Åbo d. 28 Dec. 1793.

Min Högtärade Herr Broder! När jag sidst hade äran at skrifva Bror till, glömde jag den angelägnaste saken, näml. at ytterligare påminna Bror, at genom sit råd hos vår Cantzler och sit förord hos flere vederbörande, arbeta derpå, at frågan om Anat. Professionen ej allenast lyckel. och gynnsamt afgöres, utan ock i synnerhet, at expressionen i Expeditionen ang. Prof. Bonsdorffs rätt til lön i Philos. Faculteten så författas, at hans orimliga pretensioner om åtnjutande af alla Jura Facultatis i 2:ne Facc. på en gång, afskåras, och derigenom et olyckligt frö til framdeles gräl, tvister och processer i tid qväfves, som annors helt visst plågar både Cons:m och Cantzlern med obehagliga debatter och trätor. Jag har, oss emellan sagdt, redan förut härom tillskrifvit Hr Cantzlie-Rådet Rosenstein: var god och påminn honom ytterligare härom; han torde hos Cantzlern kunna mycket utträtta, och äfven genom sin Cousin Hr Statssecret. Rosenblad etc. hos Regeringen. Af hans ynnest för oss hoppas jag, at han ej undandrar oss sit biträde.

Så länge Edelerantz's utlåtande ej anländt, hafve vi fred, tils vidare, för Malmströmska Stats-förslaget: jag är således ej mån om at Edelerantz skyndar med sit svar, men så dröjer han ock dugtigt!

Hvilken skal mottaga och förvara Brors Disputations contingent? Om Bror så vill, skal jag taga dem emot, och gömma dem tils vidare uppe på Bibl:t.

Camer. Widenius, som nu kom in til mig, beder mig högel. at hos Bror anhålla, och jämväl på hans vägnar supplicera, at Bror ville hos Vederbörande fälla et godt ord för Mag. Arenander (Capell. i Hinnerjoki) som står på förslag till Masku Pastorat. Bror känner ju honom: han är en värckel. skicklig Prästman; och på visst sätt är han Academiens Präst, som Bror noggsamt vet. Widenius intresserar sig för honom, ej allenast af vänskap, utan ock derföre at han af de föreslagne utfäst sig at gifva det hederligaste understöd åt afl. kyrkoh. Cairenii änka och många små

barn, som äro i yttersta torftighet; och för detta Sterbhus har Widenius, för fadrens skull som var hans soknebo (Klockarens son ifr. Haliko), mycken ömhet. Sokne-Herrskaperne (Vice-Presid. Hallenborg, Öfverste-Lieut. B. Carpelan etc.) hafva ock derföre åtagit sig at i möjligaste måtta understödja Arenander. Bror ser således, at saken är både billig och för Sokne-folket angenäm: så at om Bror i någon måtta kan understödja den, gör Bror en god gerning: Bror känner ju åtsk. af Vederbörande som gälla i sådane mål.

Ännu hafve vi ej vinter, ehuru åter någon snö fallit; men väderleken är åter blid, så at vår snö ej lærer blifva varaktig. Detta har varit gynnsamt för våre Fartyg, som haft tid at hinna hem.

XIV.

Åbo den 9 Jan. 1794.

Min Högtärade Herr Broder! Vårt tidehvarf tyckes vara anstucket af en aldeles epidemisk smitta, som plågar människjors sinnen outhärligt med tankar, förslag, försök och misstankar om revolutioner (större el. mindre, men alltid med användande af häftiga medel), stämplingar och tiltagsna steg! Och är det väl i sig sjelft icke underligt, at när et slags tankar, ehuru fördärflika, orimliga och obetänkta, en gång begynt familiarisera sig, på et eller annat sätt, med en nations el. tidehvarfs tankekrets, de som oftast skola röja sin värksamhet, tils de som andra smittor efterhand försvagas, utspädas och uphöra! Men imedlertid är den tid och de nationer visserl. at beklaga, som måste vidkännas epidemiens första häftighet!

Dessa betraktelser hafva framställt sig för mina tankar, i anl. af tidningarne om den complott som åter i Stockholm blifvit angifven och väckt Regeringens bekymmer. Gud låte at detta symptome måtte lyckel:n dämpas, och blifva det sidsta af sådan art i vårt Fädernesland! Så länge vi här ej i minsta mån känne dess beskaffenhet, kunne vi ej nogsamnt undra öfver et så otäckt och tillika orimligt anslag, som detta måste varit. Hvad hafva de dårarne trodt sig kunna uträtta och vinna? Och af hvad för sällsamt folk bestod ej hela complotten? Hade de någon fördömlig afsikt emot vår unge Konung, huru kunde de då tro at få det

ringaste medhåll, af hvad stånd och hvad slags corps som häldst? Var den stäld mot Hertigen Förmyndaren, huru länge kunde de tro sig skola skörda frukten af sit skändeliga anslag om det haft framgång, och hvad liknelse at magten skulle komma i deras händer? Drefvos de af blind hämd, huru dyrt skulle de ej derföre få plikta? Var complotten stäld endast mot dem som nu rådfrågas, så var visst ingen liknelse at complotteurerne skulle tagas i deras ställe! Månge här tro derföre, så länge vi ej erhållit närmare ljus, at kraftlösa missnöjen, vaga och blinda funderingar på hämd och medel at återskaffa sig sin förlorade inflytelse, utan ännu stadgad värkelig plan, torde förenat desse dårar; och då vore det visserl. lyckligt, at saken blef qväfd in prima herba: ty sådane förslag arta sedan ej sällan ut i de äfventyrligaste och ursinnigaste företaganden! Imedlertid är allmänhetens upmärksamhet häftigt spänd, och vi längte högel. at komma ur vår ovisshet, häldst det ges folk, som låta förstå, det de anse altsammans för et lappri, et fåfängt spöke, et förhastadt allarm förorsakadt af oroliga misstankar, och at kanske en älskogs-intrigue satt vederbörande i sådan oro! Gud låte oss få behålla lugn och stillhet, och låte alla äfventyrliga försök i tid hämmas, om ej folket kan komma ur vanan at cabbalera och stämpla!

Tillika brys vi af rykten om förestående krig, om hot at mot all föresats och böjelse tvingas at skicka folk mot Fransoserne, h:kas ursinnighet så litet angår oss, och deltaga i et krig som utan minsta sken af förmån för oss, skal kosta medborgares blod til tusender, och göra vår finance-förlägenhet ohjelpelig! Gud hjelpe oss!

Ulholms befordran kan ej uphöra at väcka allmänhetens undran; huru skal man kunna glömma, at han blifvit allmänel. efterlyst som en skälm, och at man aldrig hört honom ifr. en sådan fläck hafva blifvit rentvådd? Skal det vara oundvikligt, at i viktiga mål bruka sådane redskap, och nyttja dem i poster där medborgares lif och välfärd komma i fråga? Huru kan sådant annat, än väcka publikens misstankar och misshag? Skal ej en ärlig karl tillika kunna äga activitet och skarpsinnighet at utforska complotter och ransaka öfr. missdådare och brott af farligaste beskaffenhet, men ock af misstänksammaste belägenhet! De statsbrotten, och proceduren i dem! Hvilka mörka betraktelser väcker ej Historien! Men —.

Tack för Brors benägna löfte om Thorilds piece! Jag väntar väl icke mycken föda för tanken ifr. honom; men roligt blir dock at se huru han radoterar! Af Allgem. Litterat. Zeitung ser jag, at Rosensteins Tal öfversattes på Tyska; ehuru recensenten

låter förstå, at de uplyste Tyskarne deraf ha långt mindre at lära, än andra nationer! — Det är beklagligt med Juslén! Jag ser af hans bref, som han ock nu mycket sparsamt orkar skrifva, at hans hälsa är aldeles delabrerad. Jag har gjort honom förslag, at i sommar komma hit öfver och vara mig följaktig på min Österbottens resa (h:ken jag om hälsan såsom härtills står bi, straxt vid läse-terminens slut är sinnad at företaga); jag hoppas at en sådan motion och distraction torde bli den bästa medicinering för honom: men han har derpå ännu icke svarat.

Mycken tacksägelse för Brors löfte ang. Adlersparres Samlingar; jag längtar mycket at få läsa dem: en man som sitter så nära källan, bör visserl. i Historien, kunna ge oss de bästa kunskaper; och hans afhandl. om Krigskonsten ifr. Gustaf I til Gustaf Adolph (i Witterh. Acad. nya Handl. T. III) har gedt mig et ganska fördelaktigt begrep om hans gransknings-gåfva och opartiskhet. Historien om Adels Rusttjenst utgör deraf et besynnerl. märkvärdigt stycke.

Sedan vår Frenckell nu ej allenast åtagit sig at utge Tengströms biographie öfr. Terserus, utan ock Oedmans utdrag af Resebeskr. öfr. Spanien, så blir jag i stånd at härifr. skicka Bror interessante saker tillbaka. — Om jag i dag hinner (el. i annat fall, härnäst) skickar jag Bror en förtekn. på de af Lagerbrings dispp. som jag saknar och gerna önskade äga.

Tack för nyheten om vår Anat. Professionen, och ännu mera för löftet om attention til termerne i Expeditionen! Det är så hugneligt, at befrias ifr. et ofelbart ämne til nya tvister och nytt gräl i framtiden!

Föret har ock hos oss varit ostadigt. Vi fingo i sidstl. vecka litet snö; men den gick åter bårt, och nu äro gatorna, äfven som landsvägarne, bara. Vi hafve väl i par dagar haft litet köld, men vacklande. Långväga landtmän slita ondt med sina foror, och tilförslen til staden har varit knapp. Köpmänne bjuda 10 plåtar för Rågtunnan, (och skulle ej bjuda det, om ej kronan, vid sin ansenl. uphandling, utfäst 11 plåtar för en tunna å 13½ l $\mathcal{R}$:s vigt, h:ken uphandling är ibl. orsakerne til våra krigsrykten), och 1 Rdr å 1 Rdr 8 sk. för 1 l $\mathcal{R}$ Talg och Smör.

Det blir roligt at höra, om Bror af de omtalte perme-brefven får någon uplysning Finska Historien angående! — Notifikation ifr. Revis. Secr. Kihlgren, at han under Frances permission, *tilsvidare* förvaltar Öfver-Post-Directeurs-syslan, har gedt folk anledning at tro, det den sednare ock hålles misstänkt för del i complotten, el. sådan obehaglig foglighet som hos Norlin ogillades; och samma

anstalt har väckt fruktan hos andre, at man ej är säker at skrifva med posten bref som man ej önskar öppnas af andre än den de tillskrifvas: associatio idearum väcker ofta sådane obehaglige ideer.

Af hvad Bror skrifver om Edelerantztes fullmagt, tycker jag mig böra sluta, at han fått endast en character?

Som intet svar ankom på Consistorii Expedition ang. Lemo pastorat, så trodde Cons. Eccles. sig ej kunna längre dröja med förslags uprättande dertil, och ärnade derföre i går skrida dertil. Men Prof. Malmström, (som varit på Jul-resor med Prof. Bonsdorff) hann just i detsamma återkomma til staden, och inkastade en skrift, med bifogadt betyg at hans personelle el. enskilde ansökning at få b:te pastorat til Annexa, blifvit hos Kgl. Ms:t inlämnad, hvarigenom målet åter tog uppskof.

När Jör. Ehrenmalm fick höra angående arresteringen i Stockh:m, och at man misstänkte B. A. [Baron Armfelt] at hafva del deri, så fann han sig straxt förbunden, såsom g:l vunn af gubben på Åminne, låta spänna före sina hästar, för at vara den förste som skulle bibringa honom denna ang. nyhet, hvarom gubben förut aldrig et ord hört. Hvad tycker Bror om et sådant förhållande, och en sådan character?

I förgår ingeck Ekenbom förlikning med Witfotharne, och at slippa deras klander på sin decharge, och deras pretension om ny redogörelse för husets administration allt ifr. hans befattnings början, afstod hela sit testamente och deri erhållne gåfva af Säckerbruks andelen. Jag har hört folk säga, at Rådstugu Rätten så partiskt handlat i denna sak (efter sin vana), at om den kommit til högre ort, hade de för sit förfarande emot Ekenbom aldrig kunnat undgå ansvar.

Ibl. Stadsnyheter hör, hvad någon sade mig, at i söndags blifvit lyst i Finskan för Lieut. (och Sjö-Capit.) Walstedt och Mams. Woivalén, Augustins svägerska.

Biskopen anmodade Prof. Lindquist och mig, at agera skiftesmän i hans Sterbhus: den förrättningen var ej svår, ty allt var förut uppteckadt och värderadt af interessenterne sjelfve inbördes. Esqy. Pred. Bäck var på begäran af Cons. Acad. förordnad til Curator för den omyndige sonen, och Gubben bevakade sjelf, efter fullmagt och anmodan, den frånvarande sonens rätt. Pastor Hielt gjorde biträde vid värderingen. Egendomen uppgafs til närmare 30 m. Rdr i Banco, och 5 m. Rdr i R:gälds-sedlar.

Just när jag hunnit så långt, anlände Posten ifr. Stockh:m med Brors angenäma bref af d. 3 hujus, hvarpå jag härnäst skal svara, jämte fortsättn. om någre puncter som vid arfskiftet i Bi-

spens hus kommo i fråga: det förstår sig, i förtroende oss emellan. Nu måste jag börja studera på Aviserne etc. Må väl! Alla vänner här äro vid hälsan!

XV.

Åbo den 16 Jan. 1794.

Min Högtärade Broder! Mycken tack för Brors interessanta Bref af d. 3 hujus! Vi äro mycket nyfikne at få höra vidare underrättelser om den upptäckta conspirationen, h:ken somlige här ännu vilja anse för et lappri, hvaraf man gjort mera väsende än det förtjenar; värckel. en sällsam idé! emedan en älskogs-intrigue ju ej behöft med chiffre drifvas! Man roar sig imedlertid mycket öf:fr en Herres svar, som på tilfrågan hvad å färde vore, då arresteringen skedt, skal svarat: man vet ej vidare än at en h... velat hafva hem sin amant! Äfven sägs här, at Grefvinnan R. [Rudenschöld] vid tidningen om sin dotters arrest, fått slag, hvaraf hon dött; men Inr. Tidn. hafva ej ännu derom förmält, at hon aflidit. Ingen undrar jag mera öfver, än F. [Franc] som allmänt ansågs för honnet man, och den enda sådane af — — —

Hvad Brors raisonnement ang. Recommenderade bref i allmänhet angår, så anser jag det för ostridigt; men männe ej, icke politice considereradt (el. i ans. til befarande missbruk, som kanske torde kunna förekommas) utan ex jure æquitatis, casus med Postbåten som sidst förlorades, var af en besynnerl. beskaffenhet? Banquen betalar sina sedlar, då de bevisligen af våda förkommit. Åligger ej kronan, i lika fall, samma skyldighet med dess sedlar? Eller hvad billighet är deri, at vid slike olycksfall, kronan skal profitera på sine undersåtares bekostnad? Då hon nu betalar de förkomne sedlarne, gör hon ej mer, än hon bordt göra, ifall de lyckel. framkommit; löser hon dem ej igen, fast de förkommit, så pretenderar hon at begagna sig af privatas olyckor, och kanske undergång. Hvilken kan försäkra oss, at ej en Law som blir Finance-Minister, lika väl kan tilställa en sådan olycka, som en Post-betjent falla på en bedräglig speculation? Då Bankens sedlar ombyttes och inlöstes, så föranstaltades så, at de i hvart Landtränteri kunde få bårtväxlas; nu skulle alla Finlands Fahnehjelmare öfversändas til Stockh:m på undersåtarenas bekostnad; om det ännu skulle ske på deras risque, så syns det ju hårdt! Om

det fölle en Law in (ty sådanes slägt är ej utdödd), at på sådant sätt, genom utsatt termin, samla in på en post flere tunnor guld, och låta dem brinna upp på et post-Contoir, för at slippa deras inlösen, så vore ju expedientet kosteligt? Hvad Recommendationsbeviset angår, vill jag aldeles intet hafva det, i denna händelse, considereradt såsom et försäkrings-bref, utan simplement som bevis på at summan värkeligen är afskickad, och således genom den tilstötta vådan förkommit. Bror ser således häraf, at jag enligt dessa grunder, ej vill hafva Kronans betalnings-skyldighet för pgr:r som sändts med recomm.-bref, sträckt til de summor som annors private emellan afsändas; h:kas ersättande blefve en värkelig utgift för kronan, då hennes egne förkomne sedlars inlösen ej annat är, än et lucrum cessans. För ro skull, har jag meddelat Bror dessa mina tankar, h:ka jag menar ej strida mot Brors grundsatser om recommenderade brefs natur i gemen.

När Gen. Cederström gifte sig, mentes han göra et ofantel. rikt partie; men Svärfadrens Banqueroute åstadkom en ansenl. afprutning, ehuru jag hörde, at med högvederbörligt tilstånd, creditorerne dock blefvo ansenl. filouterade. Har Frun brutit mot den moraliska regeln, si non caste, tamen caute, så kan hon likväl ej ursäktas: och då tycks hennes antagande vid Hofvet, sedan hennes libertinage blifvit väl eclaterad, vara just af en upbyggelig värkan för sederne!

Förbudet mot tidningar om de Franskes guillotineringar, kan på 2 sidor anses: mycket kommer an på tonen, huru sådane saker berättas; man talar ju om Tragediens moraliska nytta, när deri brott föreställas, men så, at de väcka afsky. Då Robertspierre nu åter patrocinerar friheten at få hafva religion, och at få bivist Gudsstjensten, så tyckes det böra få berättas. Annors gäller om denna punct samma omdöme som om den förra.

Lustigt blir at höra, huru det vidare går med Edelerantztes Cantzli-Rådskap! Jag lär sidst berättadt, at på vederbörandes påyrkan, Cons:m bedt Cantzlern fordra sjelf af honom dess yttrande om Malmströms opus, h:ket han enl. Consistorii anmodan ej afgifvit; soml. af vederbörande tyckte väl, at man ej behöfde bry sig derom, utan lika fullt skrida til hela planens öfvervägande; men som saken värkel. rör honom, och Cantzlern befallt höra alla i saken intresserade, tilstyrkte ock jag häldre den nu tagne utvägen, då man ej ville bus anlita öfverståhållaren, som väl kunnat straxt ske i sommars.

Tack för Brors löfte om hitförscaffandet af Rosensteins Tal: jag har afnämare på flere exemplar af dem. — Här sägs, at Tihlemans ansökning ej lyckats; imedlertid skal för honom och

förre Fru Fagerström vara lyst, äfven som för Tull-Fisc. Ahrenberg och Mams. Tihlman. Likaledes för Sjö-Cap. och Lieut. Walstedt och Mams. Woivalén, Augustins svägerska. — Hvad har åter Foenander gjort i Stockh:m, och huru kan den msk:n ditkomma och derifr., samt sig där uppehålla?

Brors fägnande underrättelse om vår Cantzlers ömhet för Acad:s bästa, har ganska mycket tröstat mig; men den obegripliga stagnationen i all expedition derifr., underlåter dock ej, at ännu oroa oss. Om ej i dag (ty just nu kom Cursor med Aviserne til mig) posten medfört något, så vete vi sannerl. icke hvad vi skole tänka. Brevet ang. Joh. Bonsdorffs och Alopæi docentur har ännu ej afgått, efter på recommendationen i våras för Snellman, ännu ej svar hunnit expedieras! Få se, om Rutström kan få sin fullmagt til Midsommaren! Men väntar Brandel pgr af våre Docenter för bifalls-bref på deras ansökningar, så bedrar han sig; åtminstone skal jag af alla krafter hindra en sådan galenskap: och i fall så fortfar som härtils, så skal åtminstone jag både afstyrka hvar och en Magister at söka docentur och stadna vid Academien, samt i fall någon sådan ansökning likväl sker, af alla krafter söka förmå Fac. och Cons:m at lägga den ad acta!

Prof. Haartman har jag, efter Brors begäran, meddelt hvad Bror skref ang. Prov. Medici syslan härstädes: han trodde, at utom de nämde sökande, ännu Dr Ståhl ifr. Kuopio skulle sig anmält.

Här försäkra soml:e, at Lagm. Lode redan blifvit nämnd til Landsh. i Heinola; men andre tro, at Gr. Oxenstierna ej ännu förlorat allt hopp om pg:e lån.

Jag nämde en gång, det jag hos Bror skulle anhålla om benäget biträde til mina dispp. öfr Juusten, i det som rör de g:le Finske Lagmännen (sedan det är svårt, at igenfå Brors härlämnade afskrift af Stiernmans Höfd. Minnes 2:dra del), i fall Bror äger tilfälle at rådföra Stiernmanska originalet på Kgl. Bibl:t. Til den ändan bifogar jag nu följ. nota, hvaraf Bror kan se, hvad hjelp jag tarfvar. Likaleds bilägger jag förtekn. på min defect af Lagerbring's dispp., i fall någre af dem finnas ibl. Brors dupletter, til utbyte. — Jag menar, at jag sidst berättade om Jör. Ehrenmalms officieusa resa til g:le Armfelt på Åminne; han hade det nöjet, at se gubben först blifva ogement altererad, sedan falla i gråt, och ändtel. nödgas intaga sängen. Gumman hade bättre contenance. Hvad tycker Bror om et sådant steg? — Jag berättade ock om Ekenboms förlikning med Witfotharne: den skedde ej, innan Rådst. Rätten fält dom i saken, cassetat gummans tes:te, efter bägge vitnena voro döde, undanröjdt hennes

gifna decharge, efter hon satt i oskift bo, och sönerne altså bordt dertil concurrera, och skildt honom från förmynderskapet för den fåkunnige sonen (hvarom ej heller i stämningen var nämndt), efter test:t, däri han dertil constituerades, ej kunde äga bestånd.

Bror glömmet väl ej, när Ticcanders och Fagerströms mål blifva afgjorde, at med några ord berätta derom; den sednare sitter nu här på Gillstugan, för Stads-Cassans spolierande etc.

Jag nämde sidst med par ord, om arfskiftet hos vår Bisp. Värdet på all egendomen, i löst och fast, uptogs i Banco, utom de 5,000 Rdr som funnos in natura i Riksg. sedlar. Mågen behåller Harois, äfven den del som öfverstiger beloppet af Fruns möderne, emot skuldsedel derpå til sine samarfva tillsvidare, dock utan interesse. Som ersättning för phil. Adj. och unge Wilhelm, för hvad de andre barnen erhållit förut, får den förre 1 och den sednare 2 m. Rdr särskildt, i fall gubben dör innan han kan påkosta dem lika som de andre barnen. Gustaf får nu straxt Ekestensholm i besittning, likasom Willebrand Harois.

Schalberg anfäktas så gruffligen af Jör. Ehrenmalm (på g:le Lagm. Reuterholms vägnar) för skulden til Secr. Bergman, at han (i stället at enl. vårt råd, sälja sin gård, m. m.) tagit sig Äimelæus til advocat, för at underrättas i alla tergiversationsknepe; få se, huru långt det hjälper. Äimelæus har Browalliska egendomens vård och husets utredande om händer; ang. Test:t får man väl således snart höra.

Cantzlerns bref, med sidsta post, at han ej kunnat hos Kgl. Ms:t begära inhibition på Lemo pastors-förslag, var vederb. oväntadt; men Malmström framviste i Cons. Eccles. bevis, at han privatim anmält ansökning derom hos Kgl. Ms:t, hvarigenom saken ännu upsköts. Nu undrar man, huru Cantzlern fått kunskap om Prästernes missnöje vid Jubel-festen, öfr annexerne, då h:ken något nämns derom i de tryckte Acter, ej heller våre Deputati påminna sig något sådant postulatum vara anmaldt.

Här omtalas at utom de arresterade, en Capit. Holthusen och vår hjeltmodige Öfw. Lieut. Morian såsom misstänkte för delaktighet i Complotten, efterslås? Hvad grund äger detta rykte?

Europæus ifr. Fredrikshamn, sände til Bror en bok, kallad Die Russischen Gesetze ihrem Inhalte nach in alphabetisher Ordnung unter Titel gebracht, et slags repertorium el. register öfr deras Lagar, af J. J. Helwig, Reval 1792, 8:o. Vil Bror ha den öfversänd? — Nu hinner jag ej mer skriva denna gången. Pihlman, som är inkommen til marknaden, låter, äfven som öfrige vänner mycket hälsa! Anmäl min respect hos de Herrar och gynnare, som behagat mig ihugkomma.

XVI.

Åbo d. 30 Jan. 1794.

Min Högtärade Broder! Om ej mine bref alltid innehölle hvarjehanda commissioner, så at de vore skickligare at besvåra än fägna Bror, så ägde jag skäl at skryta öfver min flit at skrifva. Nu börjar jag åter på en epistel; i väntan at när Posten ifr. Sverige (som denna tiden haft nog trög gång) ändtel. anländer, blifva huggnad med skrifvelse ifr. Bror, som jag på några veckor ej erhållit.

Jag lär sidst skrifvit om den boken ifr. Fredrikshamn, som jag på Brors vägnar emottagit, och frågat, om Bror vill hafva den öfver til Stockholm? De med Hr Landsh. B. Ramsay öfversände Exemplar af Hr C. R. Rosensteins tal, var han god och sände straxt til mig, då han hit til staden anlände; men han hade på Delet varit så olycklig, at hans lass fallit ned genom den svaga isen, hyarmedelst han lidit stor skada. Mina exemplar voro väl derigenom blefna så genomblötta, at det dröp af dem; men som jag straxt skickade dem til Bokbindaren som uplöste och torckade dem, så äro de nu återstälde, utan at hafva tagit någon skada: och tackar jag Bror för omsorgen om deras hitsändande.

Om Jöran Ehrenmalms officieuse resa til g:la Armfelt på Åminne, lär jag redan skrifvit. Han har nu det nöjet, at få höra det gubben, som förut var sjuklig, nu måste hålla sängen, och ej lärer göra långt. Är likväl en sådan character icke förträfflig, och af dem som enl. g:la ordspråket, ej oftare le än då by brinner etc.!

G:le Capit. v. Willebrand lefver ännu, ehuru han på flera veckor ej kunnat svälja. Han matas medelst et rör af Resina Elastica, som stickes ned genom halsen, och hvarigenom bouillon, mjölk etc. hålles ned i magen; men han har stark appetit, och är illa belåten dermed at han ej får njuta någon stadig mat. Dock tager Gubben af småningom.

Ändtel. har nu Cantzlers-Cancelliet kommit i någon rörelse, så at vi derifr. erhållit några Expeditioner, och deribl. svar om Snellmans docentur, och med ovanl. snällhet ang. Demonstrators-

syslan. Få nu se, om Dr Rutström, utan at förut erhålla fullmagt, vil resa hit för at disputerat! Nog hade Medic. Faculteten kunnat låta blifva at derutinnan visa sin nit, hon af hvars Herrar Ledamöter ingendera sjelf uppfyllt de skyldigheter som Acad. Constitutionerne fodra. Då något Specimen h:ken af Hellenius el. Dahl blef fodrat, när de blefvo Demonstratorer; då Rutström ej allenast förut ägde allmänt loford för skicklighet i denna, och jämväl flere andra vetenskaper, och gjort för at perfectionnera sig i sin sak en vidlöftig utländsk resa, som fordom alltid ansedts för väl så godt specimen som en dålig disputation, så tycker jag man ej heller nu behöft quaerere nodum in scirpo. Då vi hafve all möda i verlden, at genom correspondence och gynnares biträde förmå dugligt folk at söka våra fattige syslor, til h:ka icke någon concurrence, utan knapt en enda upfiskad sökande sig anmäler, så företage vi oss likväl at vara stränga, ej vid deras val, utan vid formaliteternes uppfyllande. Det vore rätt väl, min sann, om nu Rutström, som blifvit öfvertald at söka sig hit, vore nog pointilleux at ej fråga efter hela härligheten; då vore vi väl fast! Såsnart någon ung slarfvig Doctor då ville præsidera, ehuru knapt incipient i Botaniken, så finge vi lof at mottaga honom: vetenskapen och Academien utan tvifvel til mycken fromma! Cons:m Acad. ansåg i sin Expedition, intet vidare Specimen af en så känd man som Rutström behöfva fordras, men Cantzlern har hakat sig fast vid Medic. Facultetens betänkande. Vi hafve nu bedt Hellenius med goda ord söka öfvertala Rutström, at i säker räkning på fullmagts erhållande, sedan han kommit hit, straxt flytta til oss och disputerat; men för honom, såsom fattig karl, och den där tilsatt sit yttersta på sin resa, är det kännbart at på egen bekostnad såväl göra denna färd, som här uppehålla sig tils han hunnit utgifva och påkosta sin disputation, samt derefter (Gud vet huru snart!) erhålla sin fullmagt, hvarförinnan han ej kan erhålla den stora och rika lönen. Ehuru Hellenius (som fortfar at hafva en mycket vacklande hälsa) visserl. icke har något at gifva bårt, och så länge vi ej erhållit Expeditionen om Bonsdorffs flyttning til Med. Faculteten, icke är viss at få behålla Præfecturam Horti Botanici, har han dock offerert Rutström, då saken nu tog en så ledsam vändning, at imedlertid, tils han kan vinna den sökta syslan, och för at upmuntra honom at ej lämna hela ansöknigen, hos honom hafva fritt bord. Mera kan man väl af honom ej begära. Då vi nu åter, för den fatala Trägårdens skull, til et nytt Bållvärks läggande (i stället för det g:la dubbla och högst dumt lagda, som nu kullramlat) få lof at öka vårt förskott til Träg. fonden med mera än 100:de Rdr, så blir ock svårt, at om Rut-

ström sig infinner och blir Demonstrator, göra honom, til rese-understöd hit, någon douceur, häldst dertil fodras Cantzlerns bifall!

Jag lärer förut hafva skrifvit, at vi fått Cantzlerns bref, det han ej ville understödja ansökningen om Lemo til Annexa; som jag för min del anser för väl gjordt, dock utan at hafva något deremot, om Malmström för sin enskilda del och in hoc casu, tils han får lön, kan vinna b:te Pastorat til personlig Annexa, lika som Planman hade Nousis.

Nu har åter Cons:m afsändt 2 Expeditioner til Cantzlern, 1:o om Docentur för Joh. Bonsdorff och för Alopæus, 2:o om den lediga Annexans disposition. Få nu se, huru länge vi få vänta på svar. Sedan Castrén blifvit Pastor i Utsjoki, har åter vår Docent-corps minskats; och är det svårt at i den Vetenskapen (Metaphys.) få någon Docens, häldst så duglig som han var, ehuru han ej var den rätt vuxen. Alopæus antas i hans ställe til 2:dra Amanuensis Bibliothecæ, hvartil han blir rätt skickelig, såsom arbetsam och stadig; sedan Bibl:t är delt i 3 rum, och jag ej törs vinter-tiden länge vara där uppe, är omöjligt, at med en Amanuensis komma til rätta. Kekoni som negligerar sig öfr höfvan, ärna vi snart utelämna. Burman söker sig bårt til sin hemort; och Tammelander samt Sundvall, som föga gagn någonsin gjort, hafva stått Pastoral-Examen och söka ifrigt at blifva Pastorer, hvartil vi ønske dem mycken lycka!

Ang. Annexan blef Consistorii beslut, at Tengström behåller sit Pikis, och Adj. Bonsdorff får Finskan; om St: Mariæ, hvarest Kreanders barn fått dubbelt nådår, kunde ingen ting ännu sägas, häldst Philos. Faculteten har tage-rätt, i nuv. ställning, til den Annexan. Tengström lät omöjel. öfvertala sig at behålla Finskan, och anförde dertil så bindande skäl, at han ej utan våld kunde dertil trugas. Enl. Konga-Brefvet af 1748, är det egentel. 2:dus och ej 3:tius Theologus, som til Finsk Pastor designeras, men ej annorlunda, än om han vill den syslan emottaga; i annat fall, tillägges uttryckeln, at med denna Annexa bör förfaras såsom med de öfriga. Hvad Tessins sednare bref angår, deri han förklarar för betänkligt at gifva Finskan åt Theol. Adjuncten, så ägde han 1:o ingalunda magt at ändra Konungens förutgående författning, 2:o har detta bref så litet blifvit regarderadt, at just derefter Pastoratet förvaltades först genom Vicepastores och sedan gafs åt Extraord. Prof. Gadolin, 3:o berättade Biskopen den anecdote, som förorsakade b:te Tessins författning, som skedde för en enskild casus, och var härifrån tilståld. Hvad Finnarne klagade öfver, var at de ingen Pastor hade, ej at Theol. Adjuncten skulle blifva det, och hade de den gången väl varit

belätne med Halenius som då begärte Finskan, om ej vederbörande sådant hindrat. Tengström, som ej har råd at köpa någon fastighet, och dels är van vid och road af landtbruk, dels anser någon tids vistelse på landet nödvändig för sin svaga hälsa, klagade deröfver, at han, hvilken såsom ung man ej vil afhålla sig ifr. Pastors syslans förvaltning, omöjel. kan fortfara at i Domk. predika, h:ket hans Medicus Haartman honom förbudit, emedan han derefter hvar gång blifver sjuk, och at truga honom dertil, vore at vilja dräpa honom; hvarförutan han ledsnat vid en församlings vård, som hvarken tillåter honom at njuta några ferier, el. vara någon enda timma mästare af sin tid, el. fri för öfverlopp. Och ser det så ut, som denna församling hädan efter, såsom härtils, blifver den som svårast af andra lärer mottagas, än den som tager det partie, at blott til namnet vara dess kyrkoherde.

Har Bror haft tilfalle at läsa Consistorii Expedition om vårt tilämnade Tiggeri? Jag har lust at förnimma, hvad Cantzlern säger om den saken!

Vid Music. Sällskapets Högtid d. 24, höll M. Frantzén Tallet, med allmän applaus. Til ordförande för detta år, blef vår Biskop vald, och Ränthm. Caloander til Skattmästare. Til Calaset hade 140 karlar subscriberat. Prof:rn Bonsdorff, som åter var Directeur därvid, ådrog sig denna gången mycket tadel, för sine felaktige anstalter vid soupéen: min sann är det icke en ledsam commission. Folket har här denna tiden ifrigt roat sig, med Calaser, dans och slädpartier, altsedan Julen.

Nu hafve vi tilräckel. snö och godt före, med en vacker och lindrig vinter; härtils hafve vi deremot mäst haft blida, och föga snö, som först i denna vecka infunnit sig.

Kronans spanmåls-handel härstädes, har bidragit at hålla säden i pris. Köpmännen begynte redan tvinga bonden at mottaga 8¹/₂ til 8 plåtar för Råg-tunnan; men nu håller priset sig vid 10 och 11 plåtar. Våra bönder ifr. öfre Fögderiet hafva emot min förmodan riktigt betalt sin ränta, och haft p:rn tilräckel:n; ganska få af mine bönder, hafva härtil lämnat någon rest. Då nu frågan om nya hemmans inrättande uti Lavia by i Mouhijärvi på öfverlopps-jorden derstädes förevar, så blef naturl. vis tillika frågat, hvar betalning åt Landtmätaren som densamma skal utbryta och dela, må tagas? Mit project, at Torp-Räntorna dertil skola användas, tycktes ej behaga vederbörande Project-Makare som därifr. vilja tilskapa sig löner; men nog tror jag, at Consistorii pluralitet det bifaller. I Lavia är öfverlopps-jord mer än til 5 mantal. Emot min förmodan, klaga någre gubbar mindre öfver Torp-räntornas mistning än likt syntes; allenast dermed förfares

försiktigt, lindrigt och småningom, lärer det gå an. Somlige larma likväl. Men t. ex. Huida, som mister 3 sköna torp, sade at då han fått behålla dem så länge, at hans på Storskiftet gjorda kostnad blifvit ersatt, kan han väl umbära dem, häldst de varit sturske, och han får behålla de 3 närmaste torpen.

Flera bröllop hafva här denna tiden hållits: såsom Tullfisk. Ahrenbergs med yngsta Mams. Tihlman, Vice-Häradsh. Dahls med en Mams, Pipping, Lieut. (och Koopf. Capit.) Wahlstedts med Mams. Woivalén (Augustins Svägerska). Har jag berättat, at Capit. Claesson, som skulle segla til Bordeaux med bräder etc., af Engelmännen är upbragt? Consul Witfoth förledde Fru Bremer at sända honom til den orten, ehuru med inga förbudna varor.

Med en Rysk köpman fingo vi kunskap om nya Yppighetsförordningen, som var helt oväntad: alla trodde, at saken redan somnat. Männe i så kritisk tid, epochen var gynsam el. ogynsam? Item fingo vi den nya förordn. om lån i Banco. Men de rykten som ang. Conspirationen utbreda sig, at den varit både ohyggligare til sin plan och vidsträcktare til sit anhang, än vi först trodde, är obehagligt i högsta måtta! och gör vårt begär at få höra rätta sammanhanget, desto större. Gud låte smittan ej hafva utbredt sig til Provincerne! Vändningen som Franska sakerne tagit, tycks böra determinera vederbörande til fred, och vi således ock få blifva utan anfäktning: nog lär det nu bli omöjl. at tukta det ursinniga folket; och denna händelse ger ymnighet af lärdomar på alla händer: Gud gifve, at litet hvar ville deraf begagna sig!

Glöm icke, k. Bror, at upmuntra gubben Sernsköld at fullborda sin lofvade donation! Jag lär förut skrivit, at Hof-Canc. Björk, hans slägting, skal söka hindra hans plan allt hvad han förmår!

Jag har ej hört ännu, om Bökmans änka i Laukas fått dubbla nådår; om saken ej är afgjord, så var god och af barmhertighet för det fattiga huset, hjelp hennes sak i hvad Bror kan.

Just som jag skulle sluta, så kom åter Posten: men jag hade intet Bref ifr. Bror, om det ej kommit under någon annans couvert. Vi skole i dag hos Hellenius smaka på en stek af hans nya batard-afvel, h:ken han genom parning af sin gumse och råget erhållit, och nu redan i flera generationer fortplantat sig; det är roligt nog, at gumsarne likna får och äro hvita, men med Råbocks-artiga horn, hvaremot tackorna äro brunaktiga, och det i flere leder! Må väl!

XVII.

Åbo den 6 Febr. 1794.

Min Högtärade Broder! Så väl Haartman som Widenius läto mig läsa sina med förra Posten erhållna bref; och med den sidsta, som i går morgons anlände, hade jag det nöjet at erhålla Brors sednaste af den 31 Jan. Tackar ödmj. för alla såmedelst erhållne svar och interessanta underrättelser.

Jag fruktar at Juslén är aldeles förlorad: han orskar ej en gång med några rader underrätta mig om sit tilstånd. — Om det paketets öde som Landsh. Ramsay hade med sig, och jag trodde at Bror afsändt, berättade jag sidst. Tihlman är kommen; men jag har ännu ej haft tilfälle at träffa honom el. Cygnæus; skolandes i dag höra efter dem. Mycken tack imedlertid för de med öfversände saker, som jag väl bekommer i sinom tid; särdeles illfänas jag at betrakta Chartan öfver Heinola Län. Det skadar ej, at jag af Rosensteins Tal får dubbelt antal: de gå nog af.

Den nya Yppigh. förordningen sysselsätter ännu en tid folkets upmärksamhet: få nu se, huru det går med efterlefnaden i synnerhet hvad vissa Articular angår. Somlige tycka mycket om, at hafva fått skäl til at indraga depenser som värkel. incommoderat dem; men våre krämare äro deraf icke upbyggde; och ingen artickel har så många opponenter som Caffé-förbudet. Widenius aflämnade straxt Thorilds kritik. Hvarföre skulle Philipson besvära sig med den galenskapens utgifvande? Et ömkeligt ord-rytteri, och raisonnementer af en tok, som likväl talar såsom en Dictator, och med största impertinence debiterar sina sottiser, hade visserl. ej förtjent at ifr. Danmark lurendrägas in. At uplysningen ej kan värka genom våld (förståndet ej på viljan, denna ej genom physiska krafternes användande!); at en tanke ej kan vara et brott (också mot borgerlig lag, som ej lærer gilla tanken och upsåtet at t. ex. en Regent som icke gynnar den h. kyrkans lärosatser både kan och bör undanrödjas!); och at skilnad ej bör göras mellan rättigheter och skyldigheter: deri bestå hans påminnelser! Sant är, at tanken, såsom dold, ehuru skadelig tendence

den kan hafva at kullstörta all borgerlig ordning ej kan straffas: men det samma gäller ock om hemliga mord!

När jag i går gick til vår Bisp, var hans måg Capit v. Willebrand färdig at sätta sig i slädan, för at resa öfr til Stockholm. Han tillät mig dock, at få sända med honom litet pg:r til Bror; jag slog fördenskul couvert om 20 Rdr, utan at hinna skrifva något om deras användande, h:ket jag nu bör göra. 1:o täckes Bror deraf taga sin betalning för de saker Bror åt mig upköpt (såsom Chartan öfver Heinola län, som jag ser kostar 32 sk.) och framdeles är god och köper. 2:o G:le Secr. Gahm har af Academien at fodra sit arfvode för 1 år (1793, näml.), 8 Rdr; men han prätenderar ock lika mycket för 2:ne nästföreg. år, då han ingen discretion erhöill. Nu har han väl dertil ingen rättighet, emedan b:te summa ej förr än 1791 honom årl:n stipulerades, hvarefter han ock för 91 och 92 årl. fått sina 8 Rdr i stället at han förut erhållit då och då en discretion (och denna discretion ej de år, då han, som ej sällan händt, inga tryckta saker öfversändt); men som gubben på sin ålderdom blifvit mer och mer behöfvande, samt nu afsagt sig hela commissionen med Acad:s exemplars öfverstyrande, så har Cons:m beviljat honom såsom en discretion, ännu 8 Rdr, hvartil komma 2 Rdr 32 sk. som han säger sig för Acad:s räkning utlagt, summa 18 Rdr 32 sk. Dessa pg:r är Bror gunstig och honom tilställer; de hade längesedan bordt honom tilsändas, såsom ock Cons. redan i Nov. månad dem beviljade; men Alanus har glömt hela saken, tils jag nyl. åter derom påminnte. Säg ock Gubben, at jag nästa post skrifver honom till, då jag ock för enskild räkning sänder honom något pg:r. Men nu bör han på de af Acad. erhållna 18 Rdr 32 sk. gifva quittance, för at Camer. Widenius tilställas. Derpå blir en annan fråga, huru framdeles med dessa Acad. Bibl:t tilkommande inrikes tryckta sakerne skal förfaras. Gahm recommenderar väl til denna commission R. Archivi vaktmästaren; men med det slags folket kan Bror lätt se, at Cons:m ej vil hafva at skaffa. Var derföre gunstig, och tala derom med Kgl. Secr. Adlersparre, och fråga honom til råds. Gubben Gahm har varit en slarfvig commissionair; stundom har han sändt soml. articlar dubbelt, och andre hafva fattats. At mycket påkosta denna anstalt, finner Bror nogsamt ej löna mödan; häldst Bibl:t bör få dessa Exemplar för intet, och då Boktryckarena tillhållas at särskildt couvertera hvad hvarje Bibl:t tilkommer, och bifoga förtekning på sit tryck, så har commissionairén ej annat at göra, än at mottaga och hitsända paketerne, och tilse at paketerne äro så många de böra vara; ty at öppna dem, må han låta blifva. För besväret, skal han få en liten årlig

summa, som kan stipuleras. Detta recommenderar jag til Brors goda försorg.

Härnäst skal jag skrifva om andra Acad. ärenderne; nu beder jag blott Bror tackes af alla krafter yrka på Anat. Professions combination, med sådana vilkor Bror förut vet. Detta är en stor angelägenhet, om Acad:s Stat skal nånsin komma i ordning; de andra projecterne må resa med gässen. Hvad jag ock, för Acad:s heder och gagn önskade, vore at vi finge hit Rutström, h:ket genom vederbörandes krångel nu står i vida fältet. Refuserar han, som nu til olycka fått vink om et annat tilbud som honom snart lär göras, så få vi väl alltid en Doctor, som kan disputera, men at vi få en duglig Botanicus, derom har jag stor orsak at med harm och fruktan tvifla.

Hofrätten begynte i går sin Session, och vi i Måndags at läsa (utom visse som alltid taga sig betänketid), ehuru våre åhörrare ännu äro nog få. Steven ifr. Fredrikshamn tog det kloka partiet, at ännu sända sin son hit.

Hvad duga följ. piecer, och meritera de at köpa?

1:o Cederhjelm's Tankar om Handtverkerierne.

2:o Humoristen af Bergstedt.

3:o Anecdoter om K. Christian V i Danmark (kanske et stycke ur Gjörwells Hist. och Statistiska Tidn.? af h:ka jag ännu intet sedt).

4:o Oväldgheten til Jacobinerne.

5:o Hufvudkällorna til Polit. eländet.

Äro de Chartor öfr: Trollhättan som utbjudas til salu, nya, el. de g:la? Duger Marats portrait å 4 sk.?

Troils Handbok hade jag nog lust at se. Hvad säger man om Geringii Psalm-profver el. Andel. Sånger? Duga de?

Är det sant at Cederhjelm nu lämnat Finance-kammaren, för sina svaga ögons skull, aldeles? Nog tror jag, at för den myckna rök där vankar, värkel. fodras stark syn at uthärda!

Nu bilägger jag allenast et litet stycke af anmärkn. öfr: Tuneld, men härnäst skal jag öfversända Beskr. öfr: Åbo Höfdingedöme helt omarbetad, så mycket nu i hast kunnat ske.

XVIII.

Åbo d. 24 Febr. 1794.

Min Högtärade Broder! Sedan jag nu 2:ne Postdagar å rad blifvit oförmodeligen hindrad at skrifva Bror till, så börjar jag nu på at skrifva et bref til härnäst, i förråd, såsom Boktryckarena uttrycka sig. Då bör jag först tacka Bror för besväret med de öfversända sakerne: jag har altsammans riktigt af Secr. Tihlman erhållit. Chartan är rätt vackert stucken, och så accurat som man bör pretendera; ty små oriktigheter, (somlige vägars utelemnande etc.) och de Finska namnens rådbråkande, har jag längesedan beredt mig på; så länge en Svensk, och icke en Finne (och en dertil som värkel. känner sit språks lynne) författar Chartan som til gravering lämnas, och correcturen likaledes af en Finne icke besörjes, så må man i denna delen aldrig vänta någon accuratesse. En annan observation, som jag ej vet om artis periti må godkänna, men som meus sensus gifver mig vid hand, är den, at bemödandet til at i sticket likna recognitions-chartor, medelst bergs, skogars, kärrs, men i synnerhet högders och dälders granna ritande, och chartans fyllande med dessa artigheter (som ändock aldrig blifva pålitliga, utan göras på höft, då märkeligen stora sådane Jord-ytans ojämnheter undantagas, h:ka väl böra utmärkas, men helt simpelt) gör den oredigare, svårare at läsa och öfverse, samt med imaginationen följa; hvarföre jag tilstår, at den mycket mindre grannt ritade nyaste Chartan öfver Finska Viken, behagar mig långt mera: och tycker jag at de granna trän, som på Chartan öfver Åland äro här och där på höft kringströdda, äfven kunnat utan skada umbäras, ehuru denna likväl på långt när icke är så med slike grannlåter belastad, som Heinola Läns Charta. Jag tycker näml. at en sådan Charta bör likna jorden sådan hon ifr. en stor högd betraktad presenterar sig, näml. helt plan, då vissa stora bergsryggar etc. undantagas. Helt annan sak är med Militaire-Chartor etc. Men kanske detta är et kätteri; hvarföre Bror ej bör genom dess omtalande röja min brist för någon annan än Prof. Schultén vid tilfälle, som ock hjertel. hälsas! För öfrigt önskar jag högel:n at Chartorna öfver de andra Pro-

vincerna i Finland snart må få åtfölja denna; och undrar hvarföre man ej så gerna börjat med Åbo Höfdingedöme.

Jag hör nu, at Major v. Willebrand etc. skola ärna besvära sig öfver Hofrättens Dom i Rossiska saken. Jag är icke Jurist och kan fördenskul värckeln ej i sanning veta, om detta mål bordt til alla sina delar i Cons. Acad. afgöras, el. icke: jag litade allenast på allmän opinion derom, och någre präjudicater jag hört tilförene omtalas. Men då jag nu efteråt har besedt Wilskmans värk, 1 Delen (1760 års upl. p. 200) så har jag studsat vid det som där ur 1724 års bref (d. 27 Jun.) til Svea Hofrätt anføres: „Alle andre saker som äro om köp, jordaträtor, *arf* — slites och dömes på Rådstuga eller Ting etc.“ Efter den författningen hade ju hela målet ej hört oss till at vidröra? Och det vore en herrlig sak, om vi aldrig behöfde uptaga dem. (Då borde ock processen om Widenii Testaments-sak ej höra til Cons:ii Acad. Handläggning? Den har nyl:n til hans förmån blifvit afgjord. Få se, om hans Svåger går vidare). Eller huru bör detta bref förstås? Icke må hela denna vår så besvärliga Jurisdiction bero af de bifogade orden „med mindre så vore, at saken med bägge parternes samtyckte af Senatu Acad. slitas och afhjelpas kan?“ — Men en beständig praxis är dermed ej förenbar. Ej heller har Hofrätten nu af annan grund uphäfvit Cons:ii utslag, än at enl. Rätteg. B. 10: 14 denna tvist bordt höra til Häradsrätten: då likväl frågan möter, om denna del af Rossiska arfs-tvisten bordt särskildt ifr. de öfriga, el. lämpeligen kunnat, pröfvas? Åtminstone har nu den omyndiga dottren blifvit derigenom strandsatt.

Med mycket nöje har jag genomläst Kgl. Secr. Adlersparres interessanta Historiska Samlingar, och önskar at han genom förmånlig afgång må blifva upmuntrad at dem fortsätta: de gifva mycken uplysning om de tiders ställning i Fäderneslandet!

När Bror hinner, hoppas jag Bror meddelar mig dels sit ömdöme om det jag i min disp. skrifvit rörande Rättegångs-värket i Finland etc. i fordom tima, dels i synnerhet de bristande hjälpe-medlen ur Stiernman ang. Finska Lagmännen för Reformationstiden: jag håller nu på, at åter göra några particulæ af detta samma mit opus färdige til trycket, för at en gång hinna til slut dermed. — Jag har sedermera åter öfverkommit någre små hjälperedor, hörande til de Genealogiska och Heraldiska frågor med h:ka jag besvärade Bror jämte Herrar Antiquarii uti Stockholm; kanske jag en annan gång ytterligare derom upgifver mina suspensioner.

Ganska långsamt går med ransakningen öfr Högmåls-brottet; h:ket imedlertid ger visst folk anledning til hvarjehanda glossas:

bättre är dock, at man procederar ordenteligen, om ock långsam-
mare, än förhastadt.

Hvad Bror en gång skref om Prof. Malmströms plan at ac-
cordera med Wilde, blef ock den tiden här omtalt: multa movet,
sed parum promovet. Då jag 1791 var i Upsala, gaf man mig om
hans genie en ännu värre målning, än jag härtills funnit inträffa;
men med något skal m:skn occupera sig!

Med Wittfoth har jag sällan varit i sällskap; och då har han
icke rögt någon Jacobinisme. Men nog har jag hört, at han nå-
got är smittad af den läran, ehuru han ingalunda offentel. predi-
kar den, om ock händt, at han någon gång röjt sig; dock skal
han mera vara af det opprimerade Girondiska, än af det nu seg-
rande tankesättet, och derföre vara illa brydd i frågan om sin
återresa til Bordeaux hvarest han lämnat hustru och barn, hafvan-
des (såsom man säger) allenast en slags mamsell med sig til säll-
skap under resan; Bror kan tänka, at detta ger vederbörande da-
mer här anledning til noter.

Prof. Lindquist har snart i 14 dagar varit sjuklig; i början
tog Hellenius det för en början til fluss-feber och anställde cu-
ren derefter, men ehuru sjukdomen derigenom först tycktes gifva
sig, och för öfrigt varit lindrig, så har dock dess envishet börjat
blifva betänkelig: nu öfverlägga bägge Svågarna derom, få se
huru lycklige de äro. Laihiander i Nerpis ligger illa sjuk, och
tros knapt kunna återfå sin hälsa. Hofr.R. Joh. Lilius hade ock
et häftigt anfall af Fluss-feber, men har nu börjat gå uppe, lik-
väl endast inom sine rum. Ännu lefver Capit. Willebrand, och
har nu til och med kunnat börja sjelf äta och svälja, men är så
afmattad, at han dock ej lærer länge kunna uthärda. Hellenius
har nyl:n fått sig en son. At Secr. Tihleman, straxt efter sin
återkomst, höll bröllop med förra Fru Fagerström, lär jag förut
hafva berättat, äfven som ang. Lieut. Wahlstedts förmälning
med Mams. Woivalén, Augustins svägerska.

Ehuru man ännu ej begriper rätta afsikten med den ansen-
liga Spanmåls-uphandling som Kronan gör i Finland, på flere
ställen, så hafva dock krigs-rykten nu åter tystnadt.

Lect. Meinander var nyl. här ifr. Borgå på en skutt: han
var mycket ond deröfver, at Streng fått Domprobste-förslag, och
enl. rykte ock skal gå närmast at få sjelfva syslan; berättade ock,
genom hvad ovanliga stämplingar och operationer, särdeles af 2
Fruar i soknen, Streng fått fleste rösterna: detta sednare före-
kommer åter mig aldeles icke ovänteligt; och hvad förslaget an-
går, begriper jag ej, hvarföre icke vederbörande hade så mycken
anstalt, at de förmådde någon hederlig Probst i grannskapet, at

häldst pro forma sig dertil anmäla! Jämmerligen skola ock Borgoënses klaga öfver händelsen med Mag. Calonius, som utan at præstera vederbörl. examen, fick förslag til Saarijärvi; men ej så mycket sjelfva saken, ty sådane magtspråk hade väl ock tilförene skedt, förtröt dem, som at då hans klagomål voro så hårde och aldeles ärerörige, de likväl deremot ingen reparation el. skydd njöto, fast de i och för ämbetet voro angrepne; t. ex. med beskyllning at hafva fört falskt protocoll, ehuru deras sed vid examina är, at straxt låta på stället examinandus justera sina svar, lika som de göra med sina frågor; och må Bror tro, at den miss-tanken det Bror hulptit till at skaffa dem en sådan tort, ej litet plågar dem. Men hvad kom åt Brors bröder, som sedan de så långt reusserat, at M. Johan fick förslag, först ej kunde skaffa honom pluralitet vid valet (ty efter min g:la idée om Präste-val, aflöpa de väl sällan utan operationer, mer el. mindre fina på bägge sidor!) i egen socken, och då det skulle klagas, ej bättre buro sig åt, än at de bårtslumrade fatalierne? Nu blir det värkel. en scandaleuse tvist, sedan Roschier imedlertid allaredo är i syslan instäld, at åter häfva honom derifrån. Efter jag har intet annat at nu skrifva om, och i förtroende pladdrar med Bror, så skal jag berätta, at då jag i sommars var där uppe, mig sades, det den tredje mannen på förslaget, (Hylléns Stjuf-måg, Lönneström, en burgaffel, inter nos!) skulle blifva Calonii farligaste competitor, medelst en beslätad där boende activ Landtmätares biträde, men sedan har saken ändrat sig; jag känner Roschier ej, men han berättades hafva konsten inne at kunna insinuera sig, modis omnibus. Och om nu ej Calonius genom magtspråk ifr. högre ort straxt får syslan, så blir säkert Roschiers pluralitet, sedan han närvarande haft tilfälle at ytterligare planera, om nytt val anbefalles, större än förra gången, häldst M. Johan ingen ting mindre är än insinuant el. slipad at maniera en menighet, hafvandes dessutom vissa stycken af sit eget ovarsamma förhållande emot sig, som hans slipade vederpart ej försummar at exaggerera. Meinander klagade ock högel. öfver hans upförande mot Consistoriales i Borgå, efter misslyckadt prof, h:ka han skal med hot och plump ovett anfallit: så at de på honom äro icke gode. Dermed hjälper man ej gerna sin sak, häldst då den i sig sjelf är sjuk. Den Lucander, som blef ogillad tillika med Calonius, har åter varit sedan til nytt examen; och väl, för nöds skull, blifvit ansedd för duglig til Wiitasaari lilla Pastorat, dit han ock, i brist af sökande fått förslag, men ålagd, at innan han härnäst kan föreslås, ännu en gång stå nytt examen!

Bror vet, at de i allmänhet äro i Borgå mycket strängare med Pastoral-examen än här (hvarest til och med Sven Mellenius, ehuru med någon limitation, ang. hvilken sedermera en lustig tvist upkommit), som i sig sjelf är berömligt nog; men hvad grund de må hafva at examinera någon *blott* til Jorois, el. Wiitasaari etc., et ego nescio, nec ego curo.

Lustigt hände med Wiitasaari. Alla togo för så afgjordt, at min g:le Farbror, som där varit så länge Vice-pastor, skulle söka syslan; och som han i sine yngre dar försvarl. studerat, och ej heller sedan aldeles negligerat sig, samt har naturl. godt hufvud, så är jag säker, at han nog *lyckats* i Past. Examen: jag styrkte ock gubben därtill i sommars vid min därvaro. Men han vägrade at söka, häldst han, som är öfr: 70 år, samt änkring och barnlös, ändock sade sig komma nog tilirätta med sin Caplans-lön; varandes dessutom så sjuklig, at han ena dagen ligger och den andra går uppe, hvarföre han ock afstyrde församlingens offert, som gubbarne och för mig vid flere tilfällen omtalte, at hos Cons:m el. Kungen, h:ketdera skulle behöfvas, för honom intercedera. Imedlertid gjorde den allmänna tanken at han skulle på et el. annat sätt söka syslan (som omöjeln kunnat undgå honom, om han rest til Borgå til examen), at inga sökande, mot vanligheten sig anmälde, och at altså en så ung Präst som M. Boxström, som sista dagarne innan ansöknings-tiden gick ut, fick derom kunskap, kunde vinna förslag. Skulle det angå mig, och jag ville el. kunde något dertil uträtta, önskade jag ock visserl. at han, framför både Lönneström och Lucander, finge syslan, såsom en rätt beskedlig karl.

Sedan föreg. var skrifvet, hafva inom en vecka 2:ne Svenska Poster anländt; den förra drögde något, men den sednare gick så mycket snällare: med bägge hade jag den fägnaden at erhålla Bref ifr. Bror, näml. af d. 14 och 21 hujus. — Ehuru mina rättelser öfr: Tunelds beskr. rörande Åbo Höfdingedöme i det närmaste äro färdiga, hinner jag dock ej i dag, i ans. til min Tyska Post, afärda dem, som helt visst skal ske i nästa vecka.

Brors raisonnementer ang. Post-saken, finner jag vara aldeles riktiga; jag kände förut icke hvari status quaestionis egentel. låg, ty man blandade i allmänt tal ihop frågan om rättighet til ersättning af Riksg. Contoiret för de sedlar man kunde til sin nummer upgifva, med hvad endast summo-vis var anteknad, och af Post-Cassan pretenderades. Bror lär ock af mine erinringar sedt, at det var den förra slags ersättnings-skyldigheten som jag egentel. yrkade. Men visst är tillika, at tvånget til at öfversända alla Fahnehelmare til Stockh:m at inlösas, i alla fall var hårdt

(fast ej Postvärkets fel); och at, då man ville förmå Postmästarena at räkna och til nummer uptekna alla slika sedlar (som dock til remittentens säkerhet om ersättning, i fall af vådelig händelse var nödigt), — de svårl. dertil samtyckte, såsom ej lönande mödan för den ringa recommendations-skillingen, så at det ej var lätt at kunna upgifva de förkomne packornas numrer. Hvad specie-mynt angår, menar jag mig redan förra gången hafva det undantagit; som visar hvad jag egentl. vid slike fall fruktade före.

Tack för recension af Ärke Bispens Handboks project: jag har nog lust at läsa det. Vår Bisp skal redan hafva exemplar deraf. — Var ibl. de böcker jag frågade om, Riegels Hist. öfr Christian 5:te i Danmark? I annat fall lærer jag sedt den omnämnd ibl. de böcker Gjørwell nu åter, med rabatt! til salu utbjuder, och af h:ka jag i et compagnie, requirerat någre. Jag ser af Allg. Litt. Zeit. at den är mer än frimodig, til och med bitter mot samma Kungs minne, så at den granna ärestoden i Köpenhamn bör anses ganska oförtjent.

Vi hafve nu fått många bref ifr. Illustrissimus: så at Brandel visserl:n varit plågad deraf; til och med om Åkermans Apothek kom svar.

Hvad Tengströms petitum angår, så tycker jag Bror fodrar af honom förmycket upoffrande så snart det ej är hans skyldighet. Om t. ex. den casus inträffar, at ej nog många i Philos. Faculteten finnas, som vilja blifva Präster för at mottaga Annexorna, så anser jag mig sannerl. icke förpliktad, at kasta mig under det oket, för at derigenom hindra en oreda i vårt löningsvärk, då mig frihet är lämnad i den delen. Ej allenast denna gång, utan ock alltid härefter (likasom en lång tid sedan härintils), blir Finska församlingen helt säkert af Annexisterne refuserad, så ofta de få äga fritt val; och af alla våra Annexor, såge jag häldst at den kunde bårtbytas, såsom just en plåga för den Professor som måste mottaga den. Skal åter någon påläggas at ovillkorl:n mottaga densamma, så må det blifva hädanefter (näml. så at lag derom in futurum först göres, och ej nu in casu) tertius Theologus, såsom först inträdande i Faculteten; ty det är värkl. sällsamt, at den som redan har en beqvämare Annexa, skal nödgas lämna den då han rycker fram i sin ordning til secundus: ens vilkor plåga förbättras, men ej försämras, då man avancerar. Få nu se, hvad Cantzlern härom förordnar. Jag sätter för öfrigt på Tengström, såsom en flink och värkel. nyttig lärare, det värde, at jag ock derföre tror mig på hans förmån böra hafva allt det afseende som jag kan; ty han ersättes sannerl. icke genom de ämnen, som nu

äro vid Acad. at tilgå, och med hans klena hälsa och myckna verksamhet önskar jag så mycket ske kan hushålla.

På Malmströms plan med Lemo, förstår jag mig sannerl. icke; ty jag har stora skäl at tro, det han dock aldrig ärnar blifva Präst. Men han är rik på förslager, och färdig at söka dem genomdrifva. Nu har han för öfrigt varit flitig nog at läsa; men Cons:ii sessioner bivistar han (liksom fordom Kreander) ej gerna, utom då han har något mål, som honom sjelf rör, at krångla uti.

Det var ej af annan orsak, så mycket jag vet, än at göra sig till, och visa nit då ej behöfdes, som Med. Faculteten yrkade specimen af Rutström: få nu se, om vi få honom hit. Mig är sagdt, at Demonstr. Afzelius i Upsala ej ärnar återkomma, då Rutström snarare blir vid Upsala. Afzelius lärer ännu hålla på med at efterspana det Nya Jerusalem.

Här sägs, at Christiernin af Acad:s höga Cancellor blifvit förment at i sin tour bli Rector, för det han varit uppe några gånger i fjol i Studenternes Convent; och at Neikter blifvit (ehuru Polit. Professor) förbuden at läsa i Politiken, såsom miss-tänkt för farliga principer; jag har på lång tid ej fått bref ifr. Upsala, el. skrifvit dit, så at jag ej vet, hvad deri må vara sant el. ej.

Mycken tack för Gahms quittance, och besväret dermed! Gubben är god och i förlägenhet: jag vil derföre slippa honom, men skal se till, at privatim hjälpa honom til någon förtjenst. Tack ock för de meddelade nyheterne: det är ej under, om i slike saker ej alt straxt får tagas för antingen afgjordt, el. erkändt!

Haartman har jag påmint om recomm. förskaffande åt Boxström, och at avertera derom. — Til Fredenheim skal jag innan kårt skrifva. — Den goda Kämpe hålls då aldrig hemma! Hälsa honom vid tilfälle! Alla vännerne härifr. låta hälsa Bror hjertel:n. D. 24 Febr. 94.

XIX.

Åbo d. 7 Mart. 1794.

Min Högtärade Broder! Var gunstig och lämna til Secr. Björkegren hosföljande bref, innehållande de begärte correctiones öfr Tuneld angående Åbo Län; ehuru grufvel. jag tufflat til honom, hafva likväl så många peccata så commissionis som omissionis blifvit öfrige, at arbetet dermed ingalunda är bragt til vederbörlig fullkomlighet. Men också är Åbo Höfdingedöme långt sämre beskrefvit af Tuneld (i brist af anstalt om hjälpredor) än bägge Österbottens och Kuopio Läner. Det arbete jag, under brinnande Termin, då en hel svärm dispp. ligga på mig, på rensandet af detta Augiæ Stabulum måst använda, är orsaken dertil, at jag denna gången ej hinner skrifva långt bref.

Prof. Haartman läste något för mig ur sit bref; och tackar jag mycket för underrättelsen, at häldst något hopp ännu är om Juslens restitution.

Känner Bror den nye Secr. i Witterh. Acad:n Flintenberg? Mån det är densamme som för flere år sedan var här i pension hos Lefrén? Jag undrar veta, om den Tomen af Handlr:ne hvori mit Inträdes-Tal skal få rum, snart skal tryckas: i h:ket fall jag upprepar min förra anhållan, at Bror täckes se på correcturet, i ans. til de Finska orden.

Tull-Insp. Gråberg dödde hastigt af sin Gikt, som han med sin vårdslösa Diät upretat. Både Gubben Laihiander och hans måg Westerheim (som kom til Nerpes at se efter honom) hafva afsomnat; Westerheim har inga barn haft med sin efterbl. änka. — Lindquist är ännu ej frisk; Tengström har ock varit opasslig af halssjuka. — At Försman (el. Rosendal) förlorat sin process i Högsta Domstolen, är här et allmänt Tale-ämne: saken gillas, men så at harmonien med förra domen anses för svår at igenfinna.

I dag är Inscription i Acad. och vi skole i Cons. öfverlägga om vår Byggnads-sak. Nog tror jag, at tiggeri-planen (utom sin vanhederlighet) skulle föga importerat; men så tror jag ock, at vi

ännu mindre hopp äge at få hjelp af Kronan! Huru trögt gick det ej med de 2 m. Riksd. vi fingo til Trägårdsfond! Och nu äro behofven ännu större, och Financerne ännu mera i obestånd!

Visst folk säga här, at Armfelt redan skaffat sig sysla i Ryssland, med hederlig lön! Kommer han dit, så får han där råka sin goda vänn Sprengtporten (samt sin älskade Cousin Klick, som Tyska aviserne berättat fått nåd i Sverige!); då han får med den förstnämde samråda om Fäderneslandets bästa! H:ka underliga saker! Om Spp. skulle mana honom ut på duell (om han finge lof!) och — — — så vore det värkel:n i sin ordning.

Tänk hvad Ministern Alopæus nu är för en stor man i Ryssland: vet Bror at sal. Kungen gjorde honom til Svensk Adelsman? — Om föret etc. kan Bror af Capit. Gripenberg som lofvat aflämna detta bref, inhämta kunskap. — Läser Bror Allgem. Litterat. Zeitung? De reflexioner som på bilagde lapp äro anteknade förekommo mig så värde Brors attention (äfvén som sjelfva den recenserade Boken) at jag afskref dem, til Brors tjenst, i den händelse Bror ej läser b:te Journal.

Nu til det vigtigaste. At nyttja tilfallet, vågar jag besvära Bror med mottagandet och förvarandet af hosgående pengar 50 Rdr specie, om h:kas disposition jag nu ej hinner skrifva (emdan Cons. timmen är inne, och Gripenberg straxt efter middagen lofvar resa), men skal göra det härnäst. En expedition til Wiita-saari med en resande som ock straxt efter midd. kommer til mig at undfå bref, hindrar mig at nu mera tillägga. Adieu.

XX.

Åbo d. 10 Apr. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Nu har jag hela 3:ne Bref obesvarade, som jag denna tiden erhållit, och för h:ka, så väl som för de med Capit. Röring riktigt erhållne Skrifterne, jag aflägger förbindligaste tacksägelse. Som jag nu har flera Dispp. dels på trycket dels under arbete, så är jag mycket syslosatt, och måste således, tils de snart infallande ferierne gifva mig mera ledighet, uppskjuta med de sakers omrörande som ej fodra desto större hast: hvaribl. hörer disposition af de hos Bror i förvar varande pgr: som jag innan kårt skal föröka med en summa till, för at på en gång employeras.

Af de erhållne piecerne, tyckte ock jag, at Cederhjelm var interessantast, ehuru ock Nordforss hvässt pennan mot våre Handtvärkare; men han declamerar, och skrifver så tvunget, at man trötnar at läsa honom. Mycket, mycket väntar han ock af Yppighets-förordningen. Den anonymen som med silfret i Riket vil betala dess gäld, tycks vara en fantast. Värst är, at om i dag gälden betaltes, osäkert är, huru snart ny gäld åter upkommer, då intet silfver mera är i behåll! — At Reuterholm blef President, var ej ovänteligt i närv. ställning: lycka är, at de ej äro flere bröder! — Lector Lind var i måndags hos mig; han lär väl snart visa sig hos Bror, ty han reste til Stockh:m at söka Domprobsteriet, *ej för sig* som man lätt bör tro, utan för Alopæus, för at sedan kunna succedera honom: allenast han ej kommer för sent! Skulle likväl Försynen så skicka, at han sjelf blefve nämnd til Domprobst, torde han väl finna sig deruti! Alopæus måste vara mycket illa anskrefven hos vederbörande, efter han har så svårt at kunna framtränga sig. Oss emellan, berättar Dr Pihlman, at han haft bref ifr. Stockh:m deri man rådt honom at söka b:te Domprobsteri, efter Alopæus ej skal kunna få det; men han har i stället sökt Nerpes Pastorat. Men Westerheims änka har fallit på den idéen at begära efter sin Far 1 el. 2 nåddår, såsom fattig, kan tänka! Men hvad vågas icke? Hon är barnlös och får nog mann i stället för den hon miste; men hon tror sig hafva

gynnare at räkna på. Nyl. fick jag höra, at Paldanii Sterbhus i Jorois fått 3 nådår, liksom Cairenii uti Masku. Framdeles lära väl nådåren utsträckas til 5!

Landsh. Tandefelt, som gerna vil hafva alla Pastorater delade, emedan han mår för väl på Österbottens Prästegårdarne, då han besöker dem, arbetar på at få Nerpes del i 3:ne. För at få Församlingen at begära det, har han lofvat en socius, Caplan i Öfvermarken benämnd Forsman, at om han får sine Capellboer i rörelse, skal Tandefelt skaffa honom Pastors fullmagt, utan föreg. Pastoral-examen, hvarföre han bäfvar, ehuru lindrigt det i Åbo plägar aflöpa. Men Forsman bör ock deremot bestå kostnaden som erfordras til sakens genomdrifvande. Caplanen i Korsnäs, til h:ken samma proposition skedt, har rent af nekat at gå i någon utläggning! Om alla dessa Caplaner bli Pastorer, så få de ej någon Caplan jämte sig i det nya Pastoratet; ty så är planen. Hvad hafva då bönderne vunnit? Men den upsikt hvarunder desse Präster förut stodo, då en Pastor hade styrsel öfver dem, försvinner; och då redan deras tillsyn är svag nog, hvad skal då böra väntas? Jag förstår ej, hvad förmån deraf är at påräkna, at deras titel förhöjes; och at någre små lägenheter tilskapas i stället för en duglig, när dock församlingen derigenom antingen intet vinner, el. får förökad tunga, utan bättre skötsel.

I anl. af hvad jag skref om Borgoensium klagan öfver M. Calonii besvär, bör jag tillägga, om jag förut ej nämde det, at hvad dem i synnerhet förtröt var det, at deras Protocoll af honom skal blifvit beskyldt för falskhet; jag vet ej, huru hans ord må fallit, men detta påstå de, och säga at sådant går å deras heder och ära; det öfriga äro de ej ovane vid.

Om den nye Pastor i Saarijärvi har jag ej vidare idéer, än at han är af en ej väl noterad race, och at jag hört honom anses för en konstig man; men en beskedlig hustru skal han hafva.

Mine tvifvelsmål ang. Consistorii Jurisdiction, tog jag af Wilskmans ord, som äro så generelle, at ingen exception göres til blott jorda- el. råtvister etc. Det är icke endast i detta fall, utan i många flera, som jag nog erfarit, at den som vill dömma endast efter brefvens och förordningarnes (och ännu mera efter deras compilerares) ord, utan at af praxis förr hafva hjälp vid deras uttydning, mycket misstager sig. Då vi vid skiftet i Bispens hus, skulle determinera hans fördel, erfor jag at sjelfva lagen är på flere ställen lika beskaffad: om i stället för *theraf* i G. B. 17 C. 1 § stått *af dem* el. dylikt, så hade ej tvifvelsmål upkommit, om fördel skal tagas blott af Lösören el. hela egendomen. Nu har ej allenast Nehrman deri vacklat, utan praxis är ock olika;

åtminstone togs fördelen i Bisk. Brovallii Hus (där dock skiftet af ganska lagfaren man förrättades) af både löst och fast; men Gadolin var nögd at taga den blott af lösa egendomen.

Widenius har väl vunnit sin sak i Consistorio, men får ej Alanus at upsätta domen: han blir allt mera trög, och vi blifva rättnu strandsatte med honom. Nu har Öfv. Lieut. Carpelan, efter Härads-Rättens anvisning, stämt Capit. Pryss til Consist. Ac. i frågan om den börde-skillingen som Sadeel på Prysses räkning mottagit: åter et nytt gräl, som jag önskat at vi sluppit; jag var för opasslighet hindrad at sidst vara uppe, då Cons:m på Prysses invändning at hans Svågrar äfven borde instämmas (som Härads-Rätten förut afslog), dertil bifallit och hvaröfver Carpelan nu besvärar sig i Hofrätten. Som Bror af hvad jag för detta skref, nogsamnt förnam, har jag ej ännu begrep om hela saken: jag har intet papper läst, och intet andragande hört derom. Vet således ej, huru dermed rättel. sig förhåller. Bror, såsom Skiftesman i Pryssiska Huset, måste hafva lärt känna den. Huru tycker Bror at den ser ut? — Jag måste väl under ferierne företaga mig at påse densamma, efter jag ej lärer slippa at deri deltaga.

Lycka var, at jag sidst ej kunde gå upp, emedan en ledsam bölda hindrade mig at i flere dar kunna sitta; ty man har där skamligen trätt om den viktiga saken, hvem borde bli Acad. Vaktmästare efter Tulander, som då var illa sjuk och nu affidit. Gadd och Bonsdorff ville ej hafva saken afgjord, ehuru de haft tid ifr. förra Cons:o at besinna sig derpå; den blef näml. upskuten, efter de begärte så. Nu bestridde de, at afskeds-ansökningen var värdelig, efter Tulander ej sjelf underskrifvit sit namn; jag lät likväl Widenius gå til honom och fråga, då han för honom och flere sagt det vara hans begäran, ehuru han ej orkade skrifva. Den student Pernell som förra gången sökte syslan, har nu accordert med Tulander; och som han imedlertid kommit i Bispens hus såsom dess oconomus, hade han nu Bispen för sig, och de förra skälen voro glömde som emot honom anfördes och af Cantzlern gillades. G. och B. voro dock denna gång ensamme för Cursor Rosenmark. — — Men kl:n slår 12, jag måste sluta: resten härnäst. Lindquist börjar nu röras ute. Adieu.

Besvar. d. 27 April.

Åbo d. 17 Apr. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Det var en terrible uplysning om den länge omtalta Conspirationen, som vi med sidsta post erhöllo! Alla hemligen insinuerade misstankar, at deruti ingen farlig plan varit dold, lära nu hos allt förnuftigt folk hastigt försvinna; och de oförnuftige måste man lämna i sin förhärdelse. Så snart något blifver tryckt, hörande til denna Complots Historia, hoppas jag Bror är god och upköper et exemplar åt mig; då jag förut kostat p:gr på Fredricshofska och Liljehornska Protocollerne, jämte dem ang. Kunga-mordet, så bör jag ej heller sakna exemplar af denna nya Tom, i en så underlig samling! Hvad skal en gång efterverlden säga om densamma, då sakerne åt alla sidor hunnit uplysas?

Om Bror vill til Acad. Bibliotheket aflämna de bägge af Bror ifr. Italien beställda verk, så tagas de gerna emot, enl. förra beslutet. Som Bibl:s Cassan ännu til en stor del består i Banco-mynt, så känner den ej olägenheten af det ofantel. agio som mellan Banco och R:gälds-sedlar begäres, och kan således något årl. köpa. Men de 30 Rdr som af Lidénska donation inflyta, jämte mantals-pgr:ne etc. måste mottagas i R:gälds-sedlar, och försvinna således efter hand til et intet!

Jag kommer sannerl. icke mera ihog, hurudan Expedition til Cantzlern var ang. Annexe-Pastoraterne; som jag trodde, at vederbörande som den angick, skulle hafva omsorg derom at den med behörig styrka skulle upsättas, brydde jag mig ej vidare derom, än at jag hörde den i Cons. upläsas och sedan underskref densamma; men jag tyckte, at den var tydlig och grundelig nog, i en så simpel sak, så at jag sannerl. ej vet hvarföre Hans Exc. dervid gör sig så många scrupler; jag har sagt Bror derom min tanka förut. Men tvifvelsutän ligger Brandel och krånglar deri, om ej derföre betald af Bonsdorff (hvartil 50 plåtar kunna spisa, då ej mera fås), så i väntan at präja något af Tengström, hvari jag dock tror at hans väntan blir fåfång. Efteråt har jag fått höra, at Magistrarne Joh. Bonsdorff och Alopeus värdel.,

emot min tilstyrkan, sändt honom pgr:r; hvarföre ock prompt svar följde på brefvet om deras Docentur, då Snellman fick vänta öfr: et halft år. Derigenom hafva de beredt en viss tunga åt sine framdeles blifvande camrader! Med allt förtroende til Hans Exc:s goda upsåt, (vare detta sagt i förtroende!) tycker jag mig se, at Brandel dock uträttar mera än jag hoppades, och mera än i Sparrens tid! Herren, fruktar jag, är för litet van at handtera affairer, och altså förmycket scrupuleux och irresolu; derigenom får Br. tilfalle til sina procrastinationer och remonstrationer, i tid och i otid! Til Ex. hvad är det för en scrupel, at Finskan ej skal kunna updragas en man som ej förut varit Pastor? Om en Philos. Professor blir Theologus och då först Präst, som ofta händt och händer, skal han då ej kunna få Finskan? Hvad erfarenhet hade Gadolin då han fick det? Och förestod han ej syslan lika väl? Huru gammal Präst var Tengström då han det emottog? etc. Och hvad mera missnöje skola Finnarne fatta deröfver, at en Theol. Adjunct (som räknas af lika värdighet med Probstar och kyrkoherdar) blir deras Pastor, som om de finge en särskild kyrkoherde utom Acad., det de ofta begärt? I sanning, jag begriper icke dessa scrupler! Men jag nekar derföre ej, at icke äfven jag har scrupler vid detta tilfalle, ehuru jag måst dämpa dem: men de äro tagna, ej af Bonsdorffs värdighet, utan af hans character! Ty visserl. fruktar jag, at han ej undviker tracasserie med Borgerskapet; men det samma skulle hända, om han än vore Domprobst, och varit Präst i 50 år; ty han är en Bonsdorff! och det i hög grad. Men han skal ju ändock gå samma väg fram, och nu el. framdeles bli Pastor i Finskan; om han ej skal njuta särskildt faveur, på andras bekostnad, just för det han är elak!

Det var värkel:n oförmodadt, at Comediant-trouppen ej fick här nedslå sina bopålar! Hade sal. Herren lefvat, så hade visst utslaget blifvit annorlunda! För Hans Exc:s bidragande så väl härtil (h:ket likväl ej nämnes), som til Prosectors-lönens etc. bibehållande, beslöts at et särskildt tacksägelse-bref til honom skal afgå; men vår Secr. är så hjertel. trög: Gud vet när det blir färdigt, och hurudant det blir. At hjelpa honom, åtog jag mig (ehuru öfverhopad med syslor jag är, i ans. til både många Collegier, och 7 dispp. at ännu i denna termin utgifva, alla af Hist. innehåll, som ej kunna ihopblåsas på en timma) at upsätta Cons:ii svar i den angelägna Boktryckeri-saken; men ännu ej fått af honom, oakadt flere påminnelser, de dertil nödige documenter! Jag skal dock i dag exsequera ut dem af honom! Ännu är ej Dom upsatt, hvarken i Backmans el. Widenii sak; och Physiska tvisten kommer nu till! Gud vet huru vi skole komma i rent vatten! Om

denna Physiska tvist, begärde jag af Bror et kårt videtur: om Bror hinner, så var god och meddela mig det. Då Cons. utlät sig om invändnings-frågan, hvaröfr Carpelan nu klagar, var jag ej tilstädes, hindrad af en elak Hämorrhoidalisk anstöt, som dock, Gudi lof, gick lyckel. öfver, ehuru jag redan fruktade at fastna för en fistel.

Af värkel. glömska, försummade jag sidst at svara ang. de til Auction aflämnade Böckerne, som Bror skref om; de förnämsta af dem Bror nämner, äger Bibliotheket förut, såsom Eusebii The-saurus Temporum, Georgii Bücher-Lexicon, Platina, Bembus. Men Sellius och Navigationes primæ in Americam, hade varit artigt at få.

Med all högaktning, för öfrigt, för vår nuv. Regering, tilstår jag at sättet til syslors bärtgifvande, ad Modum Minellii, förtryter mig, för det at ovännen derigenom får så öppet hugg på Herrarne för deras Nepotismus etc. etc. Om man ej förut kände verlden, så hade man här af exempel nog at inhämta, det bonum publicum sällan är de styrandes driffjäder!

Med utslaget i Forsmanska saken, var vårt publicum visst ej missnögd, i ans. til det läge saken nu var iråkad, genom Konungens förra dom; men at detta mål i sig sjelft bordt annorl. afgöras, och at domen i sig sjelf var sibi repugnans, det var — hvad man anmärkte, anseendes hvad nu gjordes, såsom en nödhjelp. Äimelæus höll redan på, at råda Rosendahl til en ny förfrågan hos Konungen; men han har nu i stället tagit det visa partiet at genom en dryg förlikning (hvar til han måste i Holland upnegociera åtm. halfva summan, emot 5 proc. ränta) skilja sig ifr. sine förre Interessenter; om denna förliknings innehåll, lär Bror redan vara underrättad.

Et annat mål, hvori Äimelæus får tilfälle at visa sit genie, tros blifva tvisten om Brovallii Testamente, som man menar at Fru Köhler skal klandra. Sjelfva Test. är upsatt nyss för hans död, då han vetterl. var aldeles oredig; men Äimelæus litar på et af honom redan några månader förut egenhändigt upsatt Concept, som skal ersätta bristen! I alla fall, blir hans vinst af processen säker! Och et Testamente skal ju processas om! det är i sin ordning!

I nästa Cons:o skal jag erinra om Rectors-ombytet, i ans. til Cantzlerns resa! Ingen är, som ej anser Brors rätt, at hafva sig vid återkomsten sin Rectors-tour sig förbehållen, för ostridig: så at ingen tvifvel är, at derom i Brevet til Cantzlern förmåles. Ehuru mycket det å ena sidan värkel. bör fagna oss, at Bror vid sin nuv. station ytterligare blifvit bibehållen, håldst det sker med

publici kända approbation, och i många afseenden är önskansvärdt, så hafve vi ock private skäl, såsom Academici, at önska oss Bror tillbaka, både för syslors och våre affairers skull. Men våre angelägne mål hos Kungen och Cantzlern, önskade vi dock, i alla fall, först få afgjorde! Höres ingen ting om Anat. Professionen? Är det ej möjligt, innan Cantzlerns afresa, at få den saken afgjord? — At Mus. Directors och Demonstrators-syslan ej äro bårtgifna, är utan tvifvel vederbörandes eget fel, som til Br. inga pg:r lära skickat. Jag har i par dagar ej varit ute: vet således icke, om ännu om Annexerne någon Expedition anländt; Maji månad tilstundar, då tilträdet skal ske: det tyckes blifva tid på, at göra slut på scruplerna!

Ang. vår Byggnads-plan, har Cons. utnämt visse deputerade, som skola densamma utarbета. Men de äro illa hållne, emedan i hela Staden ingen Architect finnes, som de kunna rådfråga och til biträde med säkerhet nyttja, hvarken til grundritningens el. kostnads-förslagets förfärdigande: de hålla likväl på at fundera dermed. Projectet om Vacante-Pastoralier i någre år, vore excellent, om sakerne finge gå sin riktiga gång; men såsom nu går, fruktar jag, at vinsten derpå ej blefve stor. Får t. ex. Westerheims änka (fast från Ståndet gången och ej behöfvande) nu Nådår på Nerpis, som här säges at hon genom Just. C:s och Hofr.R. H:s [Hisingers] biträde skal hafva säkert hopp om, så blifver där ingen ting at förtjena: et sic in caeteris! Imedlertid är godt at försöka!

Om Bror får tilfalle, utan kostnad, at meddela oss betydliga Auctions Cataloger, så sker oss alltid en angenäm faveur. — På Commissionerne til Widenius, lærer han väl sjelf hafva svarat.

Bror har denna tiden fägnat och hedrat mig med så många bref, at ännu et är obesvaradt: det jag nästa gång skal svara på, jämte det jag skal meddela alla nyheter härifr. som jag vet.

D. 21 April. Hindrad af et Correctur, at i tid afsända detta Bref på posten, hade jag imedlertid den äran at erhålla Brors ang. af d. 15 hujus: på hvilket jag i öfvermorgon skal hafva svar färdigt at med nästa post afgå. Tack imedlertid, för den mycket interessanta detaillén om den skändel. complotten, som så lyckel. blifvit uptäckt!

XXII.

Åbo d. 24 Apr. 94.

S. T. Min Högtärade Broder! Nu fodrar min plikt at besvara Brors 2:ne sidsta ärade skrivelser af d. 8 och 15 hujus. Tillika med Brors förstnämde bref, erhöill jag samma post et ifr. Öfv.L. Juslén, med den väl icke numera oförmodade, men icke desto mindre för mig ganska smärtsamma tidningen om hans broders död. Med den närmaste kändedom af hans ej mindre lyckliga och lätta snille (så reelt i sednare åren, som det i de yngre var muntert och lekande), än hans redliga och honnetta character, kunde jag ej annat än älska och högakta honom; och när dertil kom det band, som en nästan ifr. barna-åren fortsatt oafbruten förtrolighet knutit, så är naturligt, at denna förlust har rört mig, mera än någon annan som jag härtils erfarit, och alltid blifver för mit hjerta högst ömmande. Men, vi böre i menskligheten alltid vara beredde på sådane händelser, och de år kunna icke blifva många som för mig sjelf återstå; också skulle de sannerl. icke blifva mycket värde at önska sig, då man slutel:n, af alla egentliga vänner och samtida lämnad, skulle lefva ensam, såsom uti en tom och trist öcken! — Jag väntar nu med otålighet at höra, i hvad tilstånd sal. Juslén lämnat sin Fru: nog vet jag, at det ej kan vara synnerl. fördelaktigt; men jag vil dock hoppas, at han under de sidsta åren kunnat någorledes arbeta sig ur sin skuld, enligt hvad jag 1791 vid min vistelse i Stockholm, af honom inhämtade.

Glöm icke, at vid tilfalle ytterligare lära känna Secr. Flintenberg: jag ville i flere afseenden vara underrättad om honom! — Svenska Academien, som nyl. mist en Ledamot genom döden (Celsius), lærer snart genom en Civil död mista den andra (Armfelt); och lustigt blir at se, om R. [Reuterholm] sätter på henne så mycket värde, at ordres utfärdas at gifva honom den ena platsen! Som enl. statuterne, den tilträdande bör alltid berömma sin företrädare, så får den en ledsam commission som skal succedera Armfelt: man tänkte, förmodl. ej, när stadgarne gjordes, på den casus såsom möjelig, at företrädaren kunde blifva dömd ifr. lif, ära och gods; och aldraminst, at A. skulle blifva den första, på hvilken en så-

dan händelse skulle inträffa: så underlig är världen! Besynnerligt är ock, at då Armfelt i sal. Kungens sidsta år var så sjuklig, af-fallen och tvinsotig, han nu befunnit sig frisk nog, at företaga så vidtsyftande stämplingar, som åtm. ej utvisa någon ledsnad vid världen! — Försöket at åtkomma styrelsen öfr Götheborg, var fintligt: en sådan plats meriterar at innehafva!

På den nya Skogs-ordningen har jag hos Prof. Hellenius kastat ögonen. Huru skal den kunna lämpas til Finland, där ingen Jägeri Betjening finnes, när man undantager Jägmästare-syslan i Nyland, som är en pension? Eller vil man, til besparing i Rikets utgifter, ännu införa hela denna Bocke-svärm i den redan nog medtagne Kålgården? Mycket vore at säga, om våre Finske Skogar, men här är icke ställe därtil.

Vi hafve här en ovanl. tidig vår. Redan för helgen sådde en del sine ärter. I går hördes åskan, med litet regn. Gud bevare oss för svår efter-vinter!

Bror har ej svarat, om Bror vil hafva öfver til sig de här utkomne Disputationer? Item den ifr. Ryssland sände Juridiske Boken? Jag skal dock med någotdera af de nu segelfärdige fartygen öfversända dem?

Det behof jag har af Stiernmans Höfdinge-Minne, den Ms. delen, gör, at jag ännu, med Brors tilstånd, torde öfvertala Pastor Hjelt, at sedan väderleken blifvit varmare, försöka at ibl. Brors böcker upsöka den. Kan Bror ej gissa, om den må vara i låda el. tunna inlagd? el. upgifva någon närmare anledning til dess upsökande? Jag skyndar med mina dispp. öfr Finska Biskops-Chrönikan allt hvad jag kan, at få en gång detta värk färdigt; en del skal i Lördag ventileras, 2:ne äro på trycket, och ännu 2:ne till skal jag denna Termin utgifva. Har Bror sedan hunnit kasta ögat på den delen jag hade äran at til Bror öfversända, för at ang. de deri vidrörde Juridiske och cameralistiske anstalter, er-hålla Brors omdöme.

Nu måste Bror väl, medan Terminen varar, göra en skutt til Upsala. Huru tro där står till, både med patres et adolescentes? Här berättas, at surdegen ännu icke aldeles försvunnit! Men i den fameusa tvisten ang. Medicorum Philos. examina, säges at de blifvit hänviste til Constitutionernes efterlefnad! Rätt nog i sig sjelft; men så torde väl et och annat deri väl tarfva ytterl. jämkning och förklaring. — Ibl. menliga rykten, som visst folk här gjordt sig besvär at sorgfälligt utsprida, är det, at oaktadt förbudet emot Hazard-spel, dock en Spel-klub sedermera blifvit i Stockh:m offentel. auctoriserad, emot viss betingad afgift! Kan det vara möjligt?

Man fortfar här at köpa landtgårdar för enorma priser. At ej omtala Munktells handel (den yngres af de bekante bröderne), som af unge Gyllenstolpe köpt Jakola och Kirstilä (et frälseh. och et Rusthåll, på Luonoma ö, således med snäfvaste ägor) för 100:de tusende Daler, då egendomen anses väl betald med 50 å 60 m., har en Färgare (Nordling, ni fallor, Brors granne) köpt Ala Lemo frälsehemman af Wallviks Vice-Fru, för 58 m. Dl. och Wittfotarne Taatis af Spåre för 75 m. Dl., för at därpå etablera sin dumma el. fävitiska broder, som ock anses för at vara et samvetslöst förfarande med hans arf. — Bror lærer veta, at Hiulhammar arrenderat Heickilä Kungs-gård, el. tilhandlat sig Major Ramsays arrenderätt. Ass:r Carlstedt har köpt et förfallet och aflägset litet Säteri i Haliko, benämndt Naapala, af en Aminoff, och ärnar flytta dit ut; han har gedt, om jag mins rätt, derföre 30 m. Dl., och vil nu sälja sin Stads-gård för samma summa*). Hellenius har arrenderat bårt sit Äminne åt unge Fogden Hedman (som gifter sig med Camer. Gadolins dotter) för 116 Rdr 32 sk. om året, utom Stom-Hemmanets ränta, som han sjelf upbär. Sedan B. Stackelberg bårtflyttat til sit Piilois, arrenderar nu Capit. Spåre Majorens Heickilä af B. Mannerheim.

Bror lär redan förnummit at Gubben Dahl åter gift sig (och hade så bråttom, at knapt de 6 nödvändiga månaderne hunno löpa til ända ifr. hans förra hustrus död) med en af Sadelmak. Johns döttrar, som var i Christian Richters Hus; han upgaf sin egendom til 30 m. 8 c. Riksd:r, som tros varit förlitet, och barnen af förra giftet til förfång. Loffman efterlämnade större förmögenhet än man trodde, näml. utom fastigheterna, 12 m. Rdr i Contant; efter hans testamente, behåller Fruen alla fastigheterna i sin lifstid, dock utan lof at sälja dem; sedan får köpmannen Stads gården, Carl Silckilä, och rätt at lösa det 2:dra Frälsehemmanet (ni fallor) för 900 Rdr, men utan rätt at någonsin få sälja el. förpanta någotdera (det är et slags Fidei Commiss!) och dottren det halfva Rusthållet. Gubben har varit så accurat Hushållare, at han för hvart år ordentligen slutit sin bok (h:ket han, såsom en för sin religiositet känd man, altid gjorde med bifogade suspirier och verser ur Bibeln!), hvaraf ses, at hans inkomst somlige år stigit til 40 å 50 m. Dl. k:mt!

Jag var nyl. och besåg Krigs-Commiss. Björkboms Brygg- och Bränneri-Inrättning i Färg. Wechters förra gård; han har derpå använt betydlig kostnad, och anlagt et stort värk; Prof. Gadolin har varit hans Architect el. Mechanicus. Han är försedd med kölna, is-källare (utom andra källrar), magasin, etc. Vid Bränneriet äro 3, och vid Brygg- och Mälteriet 2 drängar;

utom Brännmästaren, g:la jungfru Sarman (som tjente hos sal. Ass. Haartman), en hans bror til Bokhållare etc. Få nu se, hvad credit hans dricka i längden vinner; men bränvinet (som är det förnämsta) har en god åtgång: Gadolin och, såsom säges, äfven Prof. Pipping, är hans med-interessent. Man fortfar at prata derom, at Prof. Gadolin värkel. skal gifta sig med hans stjufdotter (i hopp om, at bli hans arvinge!)

Nu någre nyheter rörande Academici och Acadamien. Lindquist, som hela tiden varit sjuklig, har ändtel. så vida repat sig, at han i Måndag ärnar begynna läsa, dock hemma; sjukdomen har mycket medtagit honom. Lefrén, som för 14 dar sedan fick en så starck Gikt- el. Rhume-attaque, at hela nedre delen af kroppen var aldeles bårttagen, så at han måste lyftas och vändas af andra, har så repat sig, at hopp är om restitution. Hellenius är hans Medicus, och berättar, at Gubben ej allenast återfått känslan, utan ock börjar kunna sjelf röra sig, samt bättras dagel:n; denna olycka var nu för honom så mycket svårare, som han håller som bäst på at upföra en stor byggnad (af träd) i den g:la Träd-byggnings ställe; hvarunder han förmodel. förkylt sig. Schalberg, som klagade i Hofrätten (i ans. til beräkningen af myntet, el. något dylikt, jag mins det ej (Äimelæus var hans fullmäktig) öfr. Rectors utmätningens utslag för hans skulds. (med uplup. interesse) til Secr. Bergman och som Hofr.R. Jöran Ehrenmalm, å Lagman Reuterholms vägnar innehafver, har tappat, och ansättes nu tillika af Post-Insp. Alleen, så at han är i en brydsam ställning.

Prof. Bonsdorff, som i allt blandar sig, har nu åtagit sig at blifva Landsh. Willebrands byggmästare (el. pådrifvare vid byggnaden?) vid Jockis, där Willebrand upförer en ståtelig Stenbyggnad; han är nu som bäst ditrest. Hvad tycker Bror om en sådan commission? Det är et allmänt Tale-ämne i Staden, och tros, at om han kan hållas hemma til Läse-Terminens slut, så reser han dock dit öfr. sommaren. Hvad han betingat sig i lön el. dagspenning, vet man icke; sjelf har han, efter vanligheten skrutit derom orimligen.. Jag vet ej, om jag bör mera undra öfr. honom, el. öfr. Willebrand? Sant är det, at Bonsdorff är driftig, och at han under den tid han i fjol upförde, under kalltak, sin Stenbyggnad på Brinkhall, lærer vandt sig at se efter murare och andre arbetare; men at värkställa en byggnad efter ritning ifr. Stockholm, huru kan det af honom väntas? Hans Svärfar sade, at ehuru han i början ogillade detta Bonsdorffs engagement, har han dock sedan därtill bifallit, af 2 skäl, 1:o emedan B. icke då bygger

sjelf, medan han ser efter Willebrands byggnad, 2:o emedan han derunder har tillfälle at något lära sig!

Sedan Pipping afsagt sig Prosectors-syslan (under Bonsdorff kan tänka), har Cons:m beslutit 1:o at vacancen i Tidningarne kungöres, 2:o at imedlertid Med. Faculteten för hvarje Termin utser någon snäll Med. Studiosus at göra syslan, emot den lön som för samma tid faller; härom skrifs til Cantzlern.

Om vaktmästare-syslan efter Tulander, som affidit, har i Cons:o varit et grufligt tracasserie. Consistorii pluralitet har der-til nämndt densamme studenten Pernell, som förra gången blef förbigången; men har imedlertid sedan varit Biskopens Oeconomus, et circumstantiae variant rem. Gadd och Bonsdorff hafva ifrigt plaiderat för Cursor Rosenmark, deras favorit, om ej för andre skäl, så för at opponera sig mot Biskopen; (utom deras röster, blef han och nämnd af Tengström). Utan tvifvel upstudsade honom at besvära sig hos Cantzlern. Den 2:dra Cursor sökte icke; en Vice-Pres. Hallenborgs betjent, och en bod-betjent härifr. staden, fingo inga röster. Som bite Pernell har fallenhet för oeconomiske bestyr, men aldeles icke hufvud at läsa, är ordentlig karl, och äger gård i Staden, har jag (med h:ken ärendet blef communicerad, efter jag för opasslighet ej kunde vara uppe i Cons.) så mycket mera accederat til Consistorii pluralitet, som at jag redan förre gången röstade på samme Pernell. Gadd och Bonsdorff beropa sig på förre Cantzlerns (Armfelts) utslag; underl:it, at en Student skal trugas at blifva en betydligare ämbetsman än han sjelf vill och duger till! Liksom Länsmän, Brofogdar, ja mölnare etc. som någre af dem blifva, vore förnämre män, än en Acad. Vaktmästare och som en torparens son (såsom Pernell) skulle derigenom förnedras, sedan Åbo Schola framskjutsat honom til Student!

Under samma Cons. Session, har Bonsdorff yrkat derpå, at det Banco-Capital hvaraf han njuter sin lön (och hvarföre nu fås af Riksg. Contoiret 5 proc. i Banco) borde nu, då Agio stigit så högt, bärtväxlas til Riksgälds-sedlar, för at sedan kunna til 6 proc. förräntas. Cons:m har deröfver ännu ej tagit något beslut. Men för min del afstyrker jag hans förslag: hvem har sagt oss, at Agio stadnar vid det som det nu är, och ej ännu stiger til 50 procent?

I sidsta Cons. gjorde Prof. Gadolin pretension på p:ge-lönen, 400 plåtar, som Malmström hittils innehaft; således är nu deras interesse åtskildt! Malmström tyckte, naturligt-vis, ej om denna proposition. Saken blef uppskuten: jag gissar planen vara, at Gust. Gadolin söker vinna Philos. Adjuncts-lönen efter sin bror,

efter syslan då kommer at bårtges! Man bör noga efterse, huru Edelerantz'es resolution lyder: om den är expresse stäld blott på blifvande *indelt lön* i Philos. Faculteten, såsom någre Collegæ påstå? Höres ej af, om han kan få säte och stämma i Canc. Collegio, med lön, så at apparence blefve at befria vår stat ifrån denne pensionair?

Nu til Brors sidsta Bref: de deruti meddelade underrättelser om den förehafde Revolutionen, voro mycket interessante! Ganska väl var, at denna skändel. complott i tid blef upptäckt och förekommen! Om Grannen deri värkel. ingått, så hade det sannerl. ej stadnat dervid, at en Förmyndare-Conseil skulle tillsättas, och ehuru af hämd och regersjuka förblindad Armfelt etc. må hafva varit, så kan jag ingalunda anse honom för absurd nog, at hafva velat tilställa en så farlig anläggning, blott för at i 2 å 3 år få vara en af ledamöterna (låt vara den betydligaste) i denna Conseil! och det, under hela Nationens ofelbara afsky. Säkert var afsikten vidare sträckt! De suggererade skälen mot Sverige ifr. Rysslands sida, äro kostelige. Hvad är det Ryssland sjelf gjordt för Monarchernes allmänna sak emot Frankrike? At det inkräktat Pohlen? Våre emissarier til Jacobinismens fomentande? Gud gifve vi kunnat något i Pohlen uträtta, emot detta Rikes våldförande! Men, häldst efter Werelä freden, har väl det varit platt intet! (Sedan detta olyckliga rike nu är så stympadt, kunde vara rätt så godt, om det, såsom nu spås, blefve aldeles dissolveradt, och röfvarena således omedelbarliga grannar: tvifvelsutänkskola de en gång börja slitas om rofvet! Allenast Ryssland ej dessförinnan förmycket växer dem öfver hufvudet!)

Af alla Armfelts reflexioner, var ingen så skön, som den öfr. Låstbom! Men hvarföre borde han ej, just derföre, så mycket säkrare kunna tillitas, at han var un coquin? Åtminstone tänkte en viss afleden stor Herre så! Men de måste bägge ej syftat åt samma håll, tilföre redan, då bägge voro nyttjade! Då L. ej var bättre anskrefven, så tycker jag det ej bordt förekomma undransvärdt, at Ahlman ej påtänktes, såsom hel och hållen hörande til Låstboms band! — Den tilärnade åderlåtningen var, min sann, icke så legere, i Sverige näml., där Franska Guillotinen ännu är så främmande! — Ehuru vänteligt det var, at R. Hofvet, då complotten i förtid upptäcktes, skulle altsammans desavouera, så är dess förklaring likväl för oss så vida hugnelig, som den synes förvissa oss om fred på den sidan, åtm. för det närvarande. Vinner A. ej där asile, så kommer han sannerl. at spela en slät role; och mit råd vore, at han reser öfver til C:pel el. Algier, och blifver Muselman! — Palmquists förhållande, som af Hertigen

Regenten njutit så mycken nåd, är svårt at förklara! — Hvad Landsman är Hr Abbé Herald, och när har han kommit i Armfelt's förtroende? Underligt, at de sluga Hufvuden ej kunna akta sina papper! — Af Gr. G. [Gyldenstolpe] väntade jag sannerl. ej en sådan galenskap: ehuru ej något dugligt. Visst slapp han för godt köp; men föraktet och samvetet skulle blifva honom straff nog, om han ej ägde et bepröfvadt medel at dränka bägge! — Det fägnar mig, at Rosenstein var hos Armfelt så illa anskrefven. Huru många frågor skulle jag icke hafva at göra Bror, om vi mundtel. finge talas vid, och til huru många omständigheter ville jag icke kunna gifva upmärksamhet, om jag vistades i Stockh:m och frequenterade Hofvet, el. vore lierad med dem som i den atmosfæren vistas! — Af åtsk. ibl. de på Waxholm och Nynäs fundne brefven etc., hade jag väl lust at hafva afskrifter! Men ännu mer önskar jag, at de, innan nya hvälfningar hinna tima, blefve, om icke publicerade, dock copierade el. så undanbragte, at icke med dem det myckna ljus skulle evigt försvinna, som om en viss periode i vår Historia ur dem ofelbart måste kunna hämtas!

Märkligt blir at se, huru mycket af de complotten angående bref, til almänhetens uplysning tryckas. Saken är kinkig! Men privatim vore lustigt nog, at få se prof af A:s och Frökens [Rudenschöld] correspondence! Jag mins ej om jag sagt Bror (inter nos!) at då under Finska campagnen hon flitigt skref A. till, och han ej hade tid at läsa de långa brefven (fulla med plagier ur la Nouvelle Heloise etc.), lät han sin Secreterare Ahlberg läsa genom dem, med befallning at stryka under de ställen som borde besvaras, hika ensamme han då sjelf påögnade och svarade på!

Våre vederbörande, hafva visserl. ej mindre lång Näsa än edre; men ännu gifva de ej saken aldeles förlorad: misstankar och tvifvelsmål återstå ännu. Ingenting var lustigare, än at en ifrare uplyste någre borgare derom, at den utl. magt Hertigen pekar på i Prot. måste vara England, och at afsikten med denna genereuse nations biträde, ej kunde vara så brotslig som föregafs; så obotligt galne äro de! Nu har jag lust, at i anl. af namnet Rus. höra en ny förklaring!

Bror har sedan ej något förmält om Gubben Sernskölds present! För all ting, se til, at Hr Biörk ej gör saken til intet! Om han likväl straxt ville hitsända det han ärnar oss! — Männe Bror nu får ledighet, at höra efter Ackola saken, och dylike com-missioner, hvarmed jag Bror besvärat?

Ibl. lustigheter, som jag glömt nämna, är at då förra Fru Konow kom i våras ifr. Stockh:m med sin bror, vår Bisps måg, (hvad ärende tro han hade?), så hade hon en egen Lif-Medicus

med sig et stycke på vägen; och då hon härifr. begaf sig til Björneborg til sin Svåger, betingade hon sig likaledes följte af Dr Fåhré; men som denne ej straxt kunde blifva ledig, tog hon imedlertid en Med. Studiosus med sig til Wemo, dit Fåhré följ. dagen reste, at aflösa honom. Ännu höres ej af någon förmåning: Gen. Klingspor synes vilja slingra sig!

En ohygglig, och här Gudi lof, i långliga tider ohörd gering, skedde här sjelfva Påskdagen. Tvänne liderliga poikar, den ene en öfvermage, skomakaren Salmelins son (en liderlig bests, som i fjol höll på at med en hammare, i fyllnaden dräpa sin hustru), den andre 15 å 17 år, men helt liten til växten (som redan för stöld och rofferi fått ris vid Rådstuguporten) en svarfva-res son, mördade en torpare ifr. Nurmijärvi som kom hit at resa til Stockh:m för en process, och röfvade ifr. honom hans pgr:r, om h:ka de på en krog fått kunskap. De försökte först fylla honom, som lärer tämmel. lyckats, låckade honom så, under föreg. at med båt fara öfver ån, i den gränd som är mellan Lefréns, Urväders och Alléns gårdar, hvarest de med en knif stuecko honom i hjertat, kl. mellan 6 och 7, altså när det var ännu helt ljust! En stockhög som där ligger, skymde bestarne; men Lefréns lilla son hörde skrån, såg gossarne**) och karlen liggande, h:ken de sade vara full; berättade sådant för fadren, som trodde at slagsmål mellan fyllhundar varit å färde, och sände bud på Stads-vakten, som kom dit, och när de sågo karlen ligga död (Gossarne hade bårt-lupit) lämnade honom där, skolandes dock rapporterat derom til Hr Lagman Synnerberg, som ock lät honom ligga där, och först 2:dra dagen, just då folket gick i Svenska Högmässan, lät släpa liket af police-gubbarne til Anat. Salen. Gossarne äro grepne; den yngre bekänner, den äldre nekar aldeles. Hr Lagmannens förhållande borde aldrig tullfritt aflöpa! Tänk om karlen kunnat vederfås! Om pgr:ne ännu varit oröfvade! Hade ej liket imedlertid kunnat vältras om natten i ån, af hundar slitas etc.?

Just då jag skulle sluta kommer Tengström til mig, med berättelse, at Cantzlern befallt honom afträda Pikis och behålla Finska församlingen: hvaröfr han är aldeles desperat. Jag skal gå til Rector, för at läsa Expeditionen. Där skal föreslås et alternativ, at Tengström tils S:t Maria blir ledigt, behåller bägge Pastoraterne, och cederar indelta lönen til Bonsdorff: det tycker jag är redicult; men härom härnäst. Klockan slår på stunden ett.

*) Rättare: han har köpt Naapala för 35 m. Dl. och begär 30 m. för sin Stads-gård.

**) Ifr. en mullhög på sin faders gård.

XXIII.

[Odat. skrifvet, troligen, d. 28 April].

S. T. Min Högtärade Broder! Just då jag skulle afsända mit sidsta bref, kom Tengström och berättade mig, at Cantzlerns bref anländt, hvarigenom han ålägges at til Bonsdorff afträda Pikis Annexa, och blifva vid Åbo Finska Församling: och at han hade således 8 dagars rådrum, at sälja sin ladugård, dragare och åkerredskap etc., samt flytta sin hushållning til staden! Hvad hans med kostnad anlagde Trägård och öfr nödvändigheten byggda Hus angår, så står honom valet öppet, at antingen skänka dem til Bonsdorff, eller processa med honom för at sedan ändock [ej?] vinna; ty skäligh ersättning med godo af den mannen, må han ej engång tänka på*). Emedan han spart sine återstående Läsmöten til ferierne, reste han ut, at sluta dem och sätta sine askar i ordning, så aldeles nedslagen af denne contretemps, hvilken så högel. trycker hans affärer (med några tusende dalers rena förlust), och blifver ej mindre kännbar för hans hälsa, lugn och förnöjelse, at han inclinerade at ingå i det af Cantzlern omnämde underl. alternativet (såsom en galgenfrist), til at cedera på et år sin ord. Professors lön åt Theol. Adjuncten (en lustig casus nog!) och fortfara med bägge församlingarnes skötsel, för at i nästa vår — — — vara precise i samma ställning som nu, och då bero af et magtspråk lika som nu! För Bonsdorff vore det värkel. beqvämt nog, at imedlertid få lön, utan at med någon Pastors-sysla hafva besvär, och hafva derigenom tid på sig, at förse sig efter beqvämighet med hvad til hushållningens etablerande i Pikis behöfves! Den Philos. Professor, som då vil blifva Präst, lär icke vara galen nog, at välja Finska Pastoratet för S:t Maria; och hvad options-rätt Tengström då skal kunna pretendera framför honom, då han ej nu ansågs äga den framför Theol. Adjuncten, har jag svårt at begripa: om ej samme Philos. Professor då, åter genom et magtspråk skal åläggas at vara nögd med Finskan! I fall, som troligt synes, detta då blir Gadolin, så kunna Finnarne ej klaga, at de icke få en van och i den dyra själa-värden öfvad Kyrkoherde! Risum teneatis? Jag afstyrkte således Tengström aldeles

ifr. en sådan idé, och bad honom nöjas med sit öde; h:ket jag ock ärnar göra i Consistorio Acad. dit vi skole i Torsdag församlas. Häldre ville jag appuyera hans andra idé, at vid ansökningen om transport til Nerpis Pastorat, begära Cantzlerns förord hos Kongl. Ms:t (för at blifva väl af med honom), om jag ej ännu häldre önskade at gubben Pihlman på sina äldre dagar måtte hugnas med denna goda lägenhet, hvartil, om den ej kommer på auction, jag tycker han i alla måtto bör anses förtjent: jag menar väl, at han hos vederbörande är sjelf väl känd, men om Bror kan, så fall et godt ord för honom! — At komma til Tengström tillbaka, så råder jag honom vidare, at såsom hans värde ämbetsbröder, låta blifva at predika, för at skona sin svaga hälsa; derigenom skal han väl förlora, både i sin credit hos sine Finske Borgare**), och i sin inkomst, men nöden har ingen lag: ty vidtager han ej det rådet, så härdar han sannerl. ej länge ut. Öfverlefver han Lefrén, så kommer det på lyckan an, om honom då tillåtes at byta sig ifr. Finskan eller ej***); ty det kan då sägas, at denna Annexa bör af 2:dus Theologus, för heders skull, nödvändigt förestås! Och såsom jag mig förut yttrat, det vore mycket bättre at sådant en gång för alla blefve visst faststaldt (NB. af Konungen), än at det skal i hvarje casus få ankomma på Cantzlerernes välbehag, at inskränka el. följa Kongliga Brevet, och derigenom leda in folk uti missräkningar och förluster. Sker detta icke, så förorsakar detta Pastorat jämväl Academien beständig förtret och gräl; ty det skal alltid genom trug hvälfvas på någon, såsom det härtills i längan tid skedt! Sed de hac re plus quam satis!

Men et härmed beslägtadt ämne faller mig in, såsom vår L. [Lefrén] plägar säga: näml. at med rätta borde Annexer aldrig tildelas andre Professorer, än dem som tillika hafva 400 Dl. smts lön, hvartil de utgöra fyllnaden. När altså slike Annexer gifvas åt någon, som antingen har blott p:ge-lön (då de blifva et surplus) el. väntar på lön, så är detta en gratial, börandes b:te Annexe-inkomster med rätta i sådane fall tilhöra Academiens besparings-cassa. Här af följer, 1:o at de af Professores stadde i bägge sednare fallen ej kunna såsom en rättighet praetenderas, då de äldre afsäga sig de samme och (såsom nu Hellenius) åtnöjas med bristande (blott 400 Dl. smts) lön, utan såsom en grace, hvilken Cantzlern ock äger afslå, 2:o at om b:te äldre med bristande lön tjenande Professores sedan besinna sig, och vilja blifva Präster, så hafva de rätt at Pastoratet återfodra, och innehafvaren är skyldig at det til dem aflämna, om de förre ej positivt in perpetuum afstått sin rätt. Sådane casus kunna inträffa!

Bifogade papper har jag fått af Ryttn. Aminoff, förra ägaren til Kahiluoto säteri uti Töfsala. Efter Bror är bekant med Heraldici där i Stockh:m, så var god och inhämta deröfver deras videtur, samt återsänd sedan papperet, som jag ibl. mine samlingar vill förvara.

Genom Pastor Cygnaeus i Petersburg, har jag kommit i correspondence med en Collegii-Assessor i Petersburg, benämd Völkner, en född Brandenburgare, som fått en klåda at skrifva i Nordiska Historien, och har all ansats at blifva en Rysk Rudbeck. Jag har härifr. skaffat honom någre af våre Auctores i Hist. och Antiquitt., och nu begär han flere, hvaribl. somlige äro nästan omöjel. at få. Jag ville dock tjena honom, emot dylik gentjenst. Var gunstig och biträd mig härutinnan, samt hör åt hos Bok-auctions Notarien, om han kan skaffa någre af desse böcker: somlige (såsom Peringskölds Monum. och hans Sturleson) torde ock Runemark eller Utter kunna komma öfver. Jag skickar til Brors påseende hela brevet in originali, at Bror må kunna roa sig åt mannens fanatiska idéer, blandade med ansenl. dosis af ignorance; h:ket Bref Bror tackes vid tilfälle återsända. Skulle någon af de derpå upförde böcker erhållas, tagas de för min räkning, näml. om priset är rimligt. Den Tyska complaisancen, blandad med en antagen Rysk suffisance, måla sig nogsam i mannens bref, och Cygnaeus berättar, at han dock i Ryssland äger en slags reputation!

Et annat för mig sjelf angeläget ärende, beder jag om lof at få besvära med. Til mina dispp. öfr. Juusten behöfver jag af det stora (så kallade Holländska) tryckpappret et partie, emedan jag derpå låter trycka en hop Exemplar til framdeles behof; och nu är mit förråd allt. Var derföre gunstig, och köp deraf åt mig 4 Ris, samt afsänd det med första Åbo skeppare som träffas kan. Bokhandlaren Utter har detta papper, som vid Hargs bruk tilvärkas, i Commission til salu. Förlåt at jag härmed besvarar; men som i hela staden nu deraf ej finnes något Ris, och jag ej äger qvar mer än högst til par delar af mit arbete, så nödgas jag härmed falla besvärlig. Brors dräng torde kunna uppspana Skeppare ifr. Åbo, som nog emottaga pappret hos Utter och hitföra detsamma.

Ännu et ärende: äro Ducater nu i Stockholm dyra? Här gälla de ofantel:n. Jag skulle behöfva 4 stycken; om de fås (t. ex. på Banken) för någorl. rimligt värde, önskade jag med någon säker resande, til Pingest-tiden, få dem hit. Men äro de altför dyra, må dermed anstå.

Då jag berättade härifr. våra små nyheter, gårds-köp etc., sade jag at Carlstedt begär för sin gård 30 m. Dl., men han begär 40 m. On lupa kysyä! Hellenii arrende för sit Joensuu, tycker jag är hederligt: utom räntan af Krapila stom-hemman, behåller han ock Augments-räntorna, som alt tilsammans stiger til mot 80 Rdr årl:n.

Bror mins, at Exc. Reuterholms tal öfr sal. Kungen etc. i Frim. Logen, ej kommit i Bokhandeln. Men männe ej vara möjl. genom vänner och väns-vänner, at få et Exemplar deraf til vårt Acad. Bibliothek? Helt visst blir det i framtiden interessant at äga. Männe ej t. ex. Gr. Taube el. någon sådan Gynnare, kunde skaffa oss det?

Hvad de Fransoserne äro rasande! och hvad stora steg där göras til en Aristocratisk regering af en Cabal, och slutel. despotisme, i stället för deras galna Democratie! At Hebert med sina med-fantaster och skurkar ur vägen rögdes, var för Robertspierre visserl. ej så viktigt, som at hela Ministeren afskaffats, och Dantons folk, sluga och polerade, måste duka under! — Deremot, är Ängländarenas tyrannie mot Neutrala flaggen, aldeles oförskämdt! Men hvad vilje vi och Dannemark göra, om de fortfara at värkel. bruka våld? Om ej Frankrikes Sjömagt kan repa sig, och Americanerne sig med de Nordiska förena, så tyrannisera de utan stor fara för sig, häldst då Ryssland är med de sjörfvarena! — Än de galne Polackarne! Om dem gäller Finska ordspråket: aika hii- ren haukotella etc.

I fall sednare delen af Celsii Sv. Kyrkohistoria (ifr. år 1000 til 1022, Lund 1792, 8:o) fins til köps i Stockh:m, så var gunstig och sänd mig den vid tilfalle.

Tengström, som jag för en stund sedan råkade på gatan, berättade at han varit svag nog (för at erhålla rådrum at arrangera sig och flytta med bekvämlighet) til at, emot mit råd, proponera Bonsdorff den af Cantzlern öppen lämnade composition, at mot hela Prof:s lörens afstående til Bonsdorff, få til nästa år bli kvar i Pikis, h:ket dock Bonsdorff vägrat! Det var at af honom vänta! Ehuru hans eget interesse tycks bordt råda til annat. Sant är väl, at det är godt at emottaga en i bästa stånd satt Prästegård, utan at ärna unna sin företrädare någon ersättning för dess kostnad (utom det obetydliga, hvartil han lagligen kan tvingas): men så besinnar han ej, at då T. tager sin lagård til staden och här bårt-auctionerar den med dragare etc. (hvartil jag honom styrker, för at göra sit lidande så dragligt som ske kan), så lär honom möta ansenl. svårigheter at få Prästgården, som T. skött med eget folk, försvarl:n häfdad; at skaffa sig i hast landbonde, lär ej heller bli

så lätt, at förtiga de anstalter, som nu i sådan hast måste göras om vårsädet etc. Nog tycker jag, at 400 Dl. s:mt indelte, dugat at häldre, utan besvär, mottaga. Men jag för min del är glad, at ämne til vidare gräl derigenom förekommes! — I nästa torsdag skal jag påminna om Rectors-ombytet, i ans. til Cantzlerns förest. resa. Men skal saken om Anat. Professionen ej dessförinnan kunna blifva afgjord?

*) Nu som bäst har Bonsdorff en artig Process med en Capit. Toll om 14 Rdr, som han påstår fattas i den pensions-summa han sig för Tolls son betingat, och fadren ville af den grund afpruta, at gossen varit hemma en tid under ferierne. Et par knogare! Bonsdorff har derföre pantat gossens coffert och sängkläder, och Toll, at utbekomma dem, har stämt honom til Consist. Minus!

***) Så väl som allmänheten.

***) Får han sig ock ännu någon Prästegård, så må han akta sig, at putsa den, hvarföre han nu, androm til varnagel, så kämbart får plikta, utan häldre såsom hans värde företrädare i Nådendal, då arbeta på dess fördärfvande!

XXIV.

Besvar. d. 13 Maji.

Åbo d. 8 Maji 94.

Min Högtärade Broder! Sedan jag hade äran at erhålla Brors ang. bref af d. 26 och 27 April, som Secr. Gers hade med sig, lærer jag icke hafva skrivit Bror till: mycken tack för de derutinnan och i brefvet til Widenius meddelade nyheter! Så har Bror ändtel. besökt Upsala! At Bror skulle blifva med höflighet bemött, var visserl. at vänta. Aurivillius är en så flink och beskedlig man, at Bror ej annat kunde än vara nögd med honom. Men hvad tyckte Bror om Flygare etc.? Item om orten? Jag hade nog lust, at råka Bror, för at mundtel. om allt sådant discurer! Arke-Bispen är aldeles en artig man. Skada, at Schröderheim skulle så tokugt bära sig åt, at han måst gå ifr. sit län; ostridigt är det en man af talenter, om han råkat i andra händer etc. etc. At Wetterstedt kom i stället, var mot ryckett: här gissade man dock dertil, emedan han erbudit Alfving, at i succes. bli Cammar-Råd, för utsatt summa. Hyad manne han gedt? Här sägs 8

m. Rdr i Banco; Holmbrink lär väl nu bli Öfver-Directeur, om han har utväg at anskaffa accords-summan. At Lind skulle så skicka sig som Bror skrifver, visste jag nogsamnt förut: naturam expellas furca! Få nu se, om Öfv.L. Juslén, som tyckes äga Hertigens faveur ännu har kunnat utvärka Herrens grace för sin svåger! — Om ej Just. C. och Hofr.R. Hisinger understödja Fru Westerheim, blir väl hennes begäran fåfång; men . . . . . Til Cons. Eccles. har hon redan inkommit med sin ansökning. Här sägs, at ock Dr Westzynthius skal söka Nerpes, som jag håller för underligt, och i fall det delas, för hufvudlost. — Om vårt Annexe-gräl har jag tilförene skrifvit plus satis!

Tänk at Bonsdorff värkel. tycks trodt, at han skulle vara i stånd at forcera Tengström til at för vanpris öfverlämna honom hvad til Prästgårdens skötsel behöfdes! Men då T. accorderte bete för sin boskap hos Haartman på Raadelma, dit ock allt hans folk skulle flytta, och sändt mästadelen af sine mobilier til S:t Mariæ Prästgård, där han beslutit tilbringa sommaren (såsom varande förmyndare för Kreanders barn), så vaknade han, förmodel. ock på brodrens föreställningar, genom hvars (jämte Här. Ranckens) bemedling T. lät öfvertala sig, at til Michelsmässo el. tils bärgningen skedt, arrendera af B. Pikis Prästgård för 100:de Rdr; hvarefter han åter ditflyttat, och B. har rådrum at skaffa sig landbonde til hösten. Likaledes har han för sine öfverbyggnader och meliorationer afslutat med B. skriftel:n at åtnöjas med 200 plåtar i ett för allt. Nu bemödar sig T. at få köpa något litet hemman här om kring: men de äro så dyra, at han ej dermed lär gå i land. Han misstänkte Bror värkel. at hafva arbetat honom emot; men sedan vi fått läsa Cantzlers expedition, som Brandel sagt vara så grundel. utarbetad, fanns däraf klarligen, at Bror deri ej deltagit, ty den är så usel, och nyttjar så ömkliga grunder, at en om vår stat kunnig man visserl. ej dertil bidragit. Han tar pro dato 1:o at Pikis Annexa är oföränderl:n Th. Adjuncten til lön anslagen, 2:o at den rätt Professorens enl. 1748 års bref tilkommer, består deri, at mottaga en ledig Annexa, el. vara utan; och at då denna rätt honom förunnas, han ej kan klaga det Annexan honom påtrugas: en ståtelig förklaring! Imedlertid är brefvet långt, om grundligheten deri består! — Underligt förekommer mig, at ArkeB. trodde sig ensam äga Ex. af den tryckta Codex Alex. då ibl. pränumeranterne står Åbo Acad. och ArkeB. Menander; hvart har dennes exemplar tagit vägen?

Sedan vi fått höra, huru frikostigt vårt Borgerskap är, skole väl vi fattige ämbetsmän ock tilskjuta vår contingent til sammanskottet för flottans utrustning: ehuru väl vi säkert per indirectum

få dela emellan oss ock det tilskott som Borgerskapet gör, som plägar förstå at slå sina omkostnader på varorna de sälja! — A propos af underl. befordringar: här omtalas et rätt lustigt accord, som skal vara å färde, näml. mellan vår Prof. Bonsdorff och Lagm. Stålhandske! Hvarföre kan ej en Medic. Professor så gerna duga til Lagman, som en Capitaine (ex. gr. Lode)? Wibelius har ock funderat på detta accord; ja man har til och med omtalt unge Gyllenstolpe, som nu har pgr sedan han fick sin egendom så väl betald. Min man som vinner! På syslans skötsel hafves ändock intet afseende!

Hvad Bror skref om Gr. O. [Oxenstjerna] var mig högst oväntadt; huru har folket kunnat sänka sig så lågt i nedrighet! Och hvad trollkonst ägde den Armfelt, at så förkjusa de stackarena! Om han varit en Prins af Kongl. blod etc., så hade han ej mera ascendant kunnat sig förskaffa: O! ömka!

Oss emellan sagt, berättade jag vår Bisp, at Upsalienses skrifvit grat. skrift til Öfverheten för den lyckel. upptäckte och dämpade conspirationen: då han straxt proponerade, at ock vi skole så göra, och man tvang mig, at upsätta brefvet, som med nästa post skal afgå. Vi tyckte, at i alla fall, superflua non nocent. Om Rectors-ombytet är exped. afgången, och Brors rätt deri uttryckel. förvarad. Har Bror i Stockh:m råkat vår blifvande Demonstrator Rutström?

Krigs-Commiss. Björkbom har köpt Gråbergs stadsgård för 24 m. Dl., och man pratar allmänt, at han lämnar sin egen gård til sin blifvande måg!

Hur kommer til, at våre Tidningsblad åter få omtala Fransosernes flitige och grymme Guillotineringar? Underl. blir at se, huru länge Roberts-pierres tyranni varar!

Tvänne besynnerl. nyheter stodo i sidsta Tyska Tidningarne: 1:o at Armfelt åter visar sig fritt i Neapel, och firas vid Hofvet; och detta var berättadt ifr. Stockholm! 2:o at vi skole köpa 3 örl. skepp ifr. Danmark! Hafve vi ej 8 annors qvar, som äro i stånd at utlöpa? — Tidn. om conspirationen i Neapel var en råga på tidens underl. skick. Hvad ända skal allt detta taga? Allestäds conspireras och cabbaleras; likväl bli vederbörande ej var sammare i sin styrsel och uppförande!

En hop Roslags-båtsmän hafva ankommit, at arbeta på vår lilla flottilles i stånd sättande: det behöfs väl, sedan fartygen så lång tid legat utan all tilsyn, utan reparation, skjul etc. Om en privat så skulle negligera sin slup, så skulle alla tadla hans oförstånd och vårdslöshet! — Med Mag. Tammelander, som i dessa dar

reser til Stockh., sänder jag Brors dispp. etc. Alle vännerna låta hälsa! Lindquist repar sig allt mera!

P. S. Om en sak någre ord i förtroende. I anl. af Brors berättelse, at Upsalienses skrifvit et gratul. bref i anl. af den lyckel. upptäckte conpirationen, och hvarom jag privatim under rättade vår Bisp, proponerte han at ock vi skulle göra på samma sätt: hvarföre, som det blef allmännel. agreeradt, man anmodade mig at upsätta samma bref. Men då vi nästa gång samlades, då ock brefvet justerades, upkommo åtskilliga dubia, som gjort at det ännu är oexpedieradt: näml:n 1:o som man fått veta at härv. Hofrätt ej påtänkt något sådant, fruktade man at det skulle se så beställsamt ut, at vi ensamme skulle likasom göra oss till, h:ket kunde sedan gifva anledning at kasta skugga på Hofr. hvilket åter skulle ådraga oss dess reproche för vår affecterade nit, och 2:o vi ej visste om Lunds Acad. äfven gjordt såsom Upsala, el. denna af det särskilda skäl at Regenten är dess Cantzler, bordt sig utmärka, så skulle man litet vänta. Men sedan upkommo nya hinder: 3:o sjelfva drögsmålet gjorde, at vi nu torde synas komma försent; 4:o vi fingo bref ifr. vår Cantzler (som borde frambära brefvet) at han in medio Maji skulle resa bårt til Pommern; 5:o upkom fråga, om ej utom det ena brefvet, som var stäldt til Kgl. Mst, et annat borde särskildt ställas til Hertigen Regenten; hvarföre jag ock projecterat et concept til detta sednare. I denna villrådighet äro vi ännu. Gif mig, med aldräförsta, medelst par rader, underrättelse, sub fide silentii, om dessa puncter, och hvad nu bäst må vara? Bror som är in loco uti tilfälle at veta hvad rådligast är, gör oss en stor ynnest, om Bror ger oss godt råd; och skal Bror aldeles icke dervid komma at synas, ty allt skal af mig privatim för Bispen, såsom af mig sjelf, si placet, nämnas, och saken regleras utan discurser.

Åbo d. 10 Maji 1794.

Min Högtärade Broder! Just som jag hade lagt paketet tilsamman som innehöll alla härstädes sedan Brors afresa utkomma Dispp. fick jag Brors ang. bref af den 6 hujus, hvarföre, så väl som för det medsände Prot. och Brors gunstigt hafde besvär med mine commissioner, jag aflägger skyldigaste tacksägelse! Efter Brors begäran, lämnade jag nu qvar alla de öfrige Dispp. (h:ka jag skal lägga i förvar i nedra Bibl:s-rummet tils vidare) och sände blott de delar af min Biskops-Chrönica som under de 2:ne sidsta Terminerne blifvit tryckte, skolandes framdeles skicka de 2:ne som nu äro på trycket; jag skickar exemplaren sådane Cursor aflämnat dem; då jag engång, vil Gud, får värdet färdigt, skal jag förse mine vänner med hopbundne complete exemplar på et slags papper, som jag til den ändan aflägger.

Bror känner detta arbete förut: det innehåller ej stora saker, utan mäst minutier; men som jag deri velat, såsom i et magasin, införa allt hvad jag förmått samla, rörande Finska saker, och derjämte utmönstra alla de osanningar och critisera de oriktigheter, hvarmed man öfverhölgt det lilla som af Finlands häfder är qvar, så har en sådan minuta diligentia ej kunnat undvikas. Andre må sedan, med tilhjelp af detta mödosamma gräl, af de samlade och rensade materialier upföra en behagligare byggnad, hvartil jag plägar upmuntra våre ungarlar, och hvaraf Bror ser prof i Snellmans och Alopæi utgifna disputationer. (Den sednare håller på med fortsättningen af sit arbete; den förre har af Gr. Taube erhållit offert af en fördelaktig condition hos Presid. Gr. Gyllenborg i Stockholm, som jag tilstyrkt honom at på någon tid antaga och til den ändan begära sig permission ifr. Academien; han behöfver väl flyga litet ut i verlden, h:ken kännedom sedan i mångfaldig måtta kommer en yngling af hans lynne til pass, som aldrig varit utom sin Faders hus).

Paketet skickade jag til M. Tammelander; och som jag fick höra, at han dröjer qvar tils i dag, så skrifver jag ock med honom dessa rader; ty i går var jag hindrad af disp. på Acad.

för middagen och et Nations-möte e. middagen. Tillika bilägger jag nu, för ro skull, et ex. (utom Brors lagliga, som förvaras tils Brors återkomst) af 2:ne mine andre dispp., den ene philosophisk, ej magni momenti, af resp. skrefven efter min plan, och af mig flyktigt corrigerad, hvarföre den ej är mycket strängt utarbetad (dock tjenlig at inplanta hos ungdomen vissa nyttiga idéer), den andra bestående af et supplement til M. Reins disp. I fall någon därv. Historicus hade lust at se på den, har jag ock, för sammanhangets skull, bilagt förra delen. Sammalunda bifogar jag ock, för ro skull, nyssnämde Magistrars dispp. såsom bevis, huru af mine materialier någon nytta kan dragas.

Ibl. nyheter härifrån, hörer det, at Gen. Klingspor nu värkel. begått den länge befarade sottisen, och gift sig, med förra Fru Konow, på Ulfsby Prästegård; och at sedan g:la gubben Capit. Willebrand så öfvervunnit sin svåra slaganstöt, at han åter friskt äter, och ehuru med någon oredighet emellanåt, kan tala och tänka, har han, af tacksamhet, kan tänka, emot Borgm. Keppleri änka (ifr. Lovisa), som under hans sjukdom skött och vårdat honom, fått lust at gifta sig med henne: Bror kan tänka huru detta af hans barn, i flere afseenden, uptages! Men de lära hafva svårt at styra gubben: hon har så förstått insinuera sig med honom, at han redan, til at börja med, testamenterat henne sin Stads-gård etc.!

Vid första försöket til den märklige subscriptionens öppnande, hafva af vårt Borgerskap (sedan Landsh. föregått dem med sit upmuntrande efterdöme af 300 Rdr:s offert) Fru Bremer anteknat sig för 500 Rdr, Trapp et Comp. för 250, Rosendal för 200 etc. etc., så at åtm. 1,500 Rdr af dem offereras: en del hafva ej ännu varit uppe. Vår Bisp har utfärdat et tryckt Herdabref om den saken, som jag dock ej ännu fått läsa; men skalkar säga, at han deri i synnerhet upmuntrat Prästerne, ej så mycket at sjelfve sammanskjuta, som at dertil anmana sine åhörare! Få se, när vi Academici skole samlas!

Vår byggnads deputation (best. af Tengström, Haartman, Bilmark och Architecten Bonsdorff) har föreslagit, at på Acad. Träg. tomten, som är värkl. större, efter sin skedde utvidning, än vårt behof och vår Cassa äska, et nytt Bibl:s Hus skal byggas, jämte rum til Nat. Samlingarne etc., 2 våningar högt, så tilståndt, at när vi blifve rike, genom tilbyggnad, Auditorier etc., kunna därmed framdeles förenas: de hafva upsatt ritning därtill; föreslå vidare, at förra Bibl:s rummen skola tilredas til Consist. rum (med sit förmak och archiv), fäktsalen återgå til sin förra destination,

och Auditorierne tils vidare repareras. Häröfver skole vi nu in pleno öfverläggga.

De på Torpen lagde räntorna, skola nu på försök, upbåras: få se, huru det lyckas! Af dessa p:er skola storskifts-kostnaderne i vissa orter bestridas, såsom i Ikalis, där bönderne inkommit med remonstration (som ock är billig) at de för öfverlopps-jordens utbrytning och delning etc. ej kunna gå i utläggning.

Sedan ifr. Gefle så försmädel. skrifvits om Eldsläckningsämnets kraft (allt sedan jag läste utdraget i Stockh. Posten, af Meyers afh. derom i Vet. Acad. Handl., så har ock min scepticismus blifvit stor! Men imedlertid har v. Aken, af den rike Konungen i Pohlen fått sig en ärefull gåfva!) hafva ock våre til denna och Stadens öfriga Brandanstalts reglering utnämde deputati (så väl af Borgersk. som andre Stadens corpser), funnit nödigt, för at öfvertyga allmänheten, til at uppbygga och upbränna et Hus, efter konstens reglor, innan man går vidare: detta skal ske under Lect. Nordbergs inseende, som är en af Acad. Statens deputerade. Sedan Hofr. etc. ej velat contribuera til den under Magistratens visa disposition härtils varande och alltid fattiga Brand-Cassan, hafve ock vi tillåtit våre deputati, at concurrera til en ny Brandordnings författande (til ytterl. öfverseende först af oss och andre corpser, och sedan vederbörl. stadfästelse), hvarigenom all brand-anstalt skulle förenas, men styrelsen ej updragas Magistraten, utan en Direction, vald ur alla corpser, som mot årlig redo, skal förvalta cassan, styra anstalterne etc., och ej til andre behof employera cassan: denna idée understödjes ock af Borgerskapet, som ej har förtroende til cassans förra förvaltning. Vi hafve dock förbehållit oss sjelfve all uppörden, jurisdictionen öfr de tredskande af vårt folk etc. Få nu se, hvad af allt detta blifver. — Landsh. vil hafva et vård-torn på Wårdberget, med stycken at kunna lossas til signal, pumpar vid bron etc.

Nyl. skref en af Öfv. Dir. Bremers söner, som skal blifva Bruks-karl, på Fac., på *Svenska* (hvarföre skole vi, mera än andre vederb. hålla våre egne författningar i helgd?), för at sedan, under Prof. Gadolins inseende, utgifva et ländt arbete i Metallurgien, och så blifva engagerad i Bergs-Collegio!

M. Tammelanders som nu reser til Stockh. har 2 ärender (haec omnia inter nos!), 1:o at vinna förslag til Wichtis Pastorat, en värkel. underlig pretention! 2:o at i fall han ej kan bli Pastor, präparera vägen för sig til Philos. Adjuncturen, den han supponerar måste förklaras ledig, så snart Prof. Gadolin tilträder den contante Prof:s lönen. Jag undrar huru Edelcrantz'es vändningar äro beskaffade? och om han pretenderar b:te p:ge-lön? Jag

mins ock nu icke, om i hans resolution denna omtalas, el. blott nästa ledig blifvande indelta lön? Får Gadolin p:ge-lönen, så är klart, at han måste lämna Adjuncts-lönen, och at Adjuncturen då måste besättas. Nu misstänker man, at planen är, i det fallet, at Gust. Gadolin skal få denna sysla; man lägger till, at han derefter (sedan han sålunda försäkrat sig om någon lön tils vidare) skal accordera med Schalberg, som ansatt af sina creditorer, måste afstå sin sysla och flytta til Lundå, at åtnöjas antingen med blotta Pastoratet eller någon del af lönen derjämte (om han ej kan få behålla densamma hel och hållen), och kommer nu an på, med hvad förmån han kan få afsked; ty derefter blir accords-summan, emedan han, för at erhålla straxt större summa, skulle afstå viss del af lönen, (genom privat convention, til sin successor, i sin lifstid) om han densamma hel och hållen finge behålla. Bror ser, at speculatift folk ock ibl. oss finnas. Huruvida allt detta värkel. är grundadt, kan jag dock ej säga; men så gissar man. Blir då förslag til Philos. adjuncturen, så tycker Tammelander at det ej bör kunna undgå honom, i ans. til hans docent-ålder, ehuru han sannerl. ej lofvar Acad. mycket gagn, såsom han ej heller under sin docent-tid visat mycken flit! Ostridigt är deremot Gust. Gadolin et capabelt ämne; och såsom han har et godt, redigt och tänkande hufvud (hvari jag mycket præfererar honom för brodren), så tviflar jag aldeles icke, det han blefve. en flink Metaphysices Professor. Och ehuru han har sin goda dosis af G—ska arten, så är han dock långt mindre inbunden och snål, och mera både franc och dristig än brodren. Men jag är ej fri från en hemlig fruktan, det han för fader Bacchus har et decideradt tycke! Dies dabit!

Men pappret befaller mig sluta; hvarförinnan jag likväl bör berätta Bror et godt infall af Lindquist: at näml. om i anl. af den uptäckta Conspirationen Acad. borde anställa någon solennitet, så vida ändock ej ser likt ut det hon öfr. sin fordna Cantzler A. [Armfelt] kommer framdeles at hålla någon Parentation, sådant nu virtualiter kunde ske på en gång, och då, enl. g:l sed at de af en afl. Cantzler promoverade personer äro dertil närmast förbundne, kunde anstaltas så at ex Cathedra superiori Holmberg, och ex media Lohman borde dertil nämnas! Adieu. Wallerian, som just nu kom til mig, ber hälsa, och påminner om svar på något sit bref!

XXVI.

Åbo d. 22 Maji 1794.

Min Högtärade Broder! Jämte Brors ang. Bref af d. 15 hujus, bekom jag i förrgårs Pappret, de uphandlade exemplaren, Upsala låndan och Ducaterne, som Bror varit god och til mig med Öfver-Dir. Bremers jakt öfversändt, och för h:ket allt jag aflägger ödmjuk och skyldigaste tacksägelse. Med Mag. Tammelander, som skulle på en Fisksump ifr. Wemo el. Töfsala öfverresa, sände jag til Bror några Dispp. etc. jämte et bref, som jag hoppas redan framkommit, men glömde då at svara ang. Ducaterne, h:ka jag hade ärnat at emot Banco inväxla; men som Bror redan tagit dem för Riksg. sedlar, så får jag til annat behof använda Banco-mynnet, som i alla fall til samma värde kan utgifvas, så at det aldeles kommer på ett ut.

Hallenbergs 4:de del var ganska välkommen; men jag har glömt at berätta, det jag ej ännu hunnit skaffa mig den 3:dje, hvilken jag fördenskul beder at Bror af vanlig ynnest jämväl vid tilfälle öfversänder, t. ex. med Tammelander el. Rutström, om han ännu är qvar i Stockholm.

Pappret anlände i hög tid; ty annars hade jag måst afstadna med min commentarius öfr Juustens Chronicon, hvaraf jag nu kan utgifva 2:ne stycken till i denna termin.

Grefve Oxenstiernas Tal var ock ganska välkommet; och Bror behagar vara god och likaledes öfversända andra sådane märkvärdige saker, som kunna utkomma. Jag håller nu på at läsa talet; utom det öfverdrefna smickret, har jag ock flere andre puncter at därvid erinra: kanske jag en annan gång skal för ro skull något vidare derom yttra mig.

Protocollerne ang. Conspirationen äro högst märkvärdige: månne Frökens uppgift om sin gratification, som skulle ifr. Ryska Käsarinnan utvärkas, är grundad? Oförskändt var försöket! Men ingen ting har så indignerat mig, som den ej otydliga planen at förföra den unge Herren: h:ken plan jag anser för så skändelig, at den bör väcka hvar redlig och tänkande medborgares afsky!

Af Insp. Alleen fick jag riktigt veta om de befordringar som Bror til honom notificerade; jag hade ock med samma post ifr. Ass. Ziervogel underättelse om Alopæi utnämmande til Domprobst: det var rätt väl, at ej Strengen ditsattes, som skulle sedt underl. ut. Jag mins icke huru mine ord må hafva fallit; men icke har det varit min mening, at Pastoraterne denna tiden gått på auction, såsom under en viss periode, ehuru all mannmån ej alltid torde kunna förekommas, som ej heller bör prätenderas. För öfrigt hör jag nu ej klagas öf:r Eccles. befordringarne.

Weman har värkel. lagt in om Nerpis; han behöfver fundera på någon ny ressource, ty innan kårt är han åter färdig med en banqueroute af andra uplagan. Han viste sig häromdagen rätt missnögd deröfver, at ej Contr. Probstar skola få enl. Yppighets-Förordningen bära Siden-kappor, då likväl Lectores, som äro Consistoriales, hafva lof dertil. För honom kommer den puncten till, at han såsom Reg. Pastor vid Gardet var ledamot i Hof-Consistorio; skal då han ej få bära sådan kappa som hans efterträdare i b:te station? Än huru skal det då ske med Lectores som gå til Pastorater?

Men af alla b:te Förordnings svårigheter, (som äro, ty värr, många och stora!), vet jag dock ingen så förfärlig, som den, at ej en gång Prof. Lebell skal få bära siden-kappa. Ty Theol. Professorer som ej äro Consistoriales, äfven som Philos. Professorer h:ka ej höra til det andliga Cons:m, upräknas ej ibl. de lyckliga! Få nu se, om han skaffar sig Doctors-bref ifr. Tyskland, el. ord. Hofpredikants fullmagt; ty at han varit Hertiglig Hofpredikant, lärer ej göra tilfyllest.

Det är otroligt, hvad den fatala förordningen bryr folk. Jag har hört frågor ventileras t. ex. 1:o om Fruntimren få bära klädningar af slät (ja hemväfven) nättelduk, som väl ej uttryckel. förbjuds, i sällskap med brocherade, faconnerade etc., men straxt derpå tyckes inskränkas til blott förkläden. 2:o om siden-byxor, band etc. af karlarne få nyttjas annars än då de äro klädde i sin svarta nationaldrägt (utom Gala-drägten etc.)? Kan Bror derom ge uplysning? Imedlertid har man redan fallit på den lyckliga idéen, at låta trycka på sine nättelduker, som annors vore förbudne at nyttja, då de sedan, under namn af Cattun, få opåtaladt bäras! Detta är et sinnrikt infall!

Sedan det är så svårt, at utan omåttlig betalning få köpa et ehuru litet hemman här nära staden, så är Tengström ännu sinnad at höra sig före, om det kunde gå an, at han nästa år finge byta sig til S:t Mariæ Annexa emot Finskan, hvarvid han icke kan trifvas. Jag vet väl ännu icke, h:ken Philosophus då vil an-

måla sig at blifva Präst: i allt fall, tviflar jag icke, at Gadolin finner sig dervid. Men om Cantzlern ej om Professorernes tagerätt til Annexer därtills får sannare begrep än i sidsta expeditionen yttras, lærer Tengström knapt reussera. Ville Bror vara gunstig vid tilfalle och obiter höra åt, hvad Cantzlern skulle säga om bite idé? Consistorium går säkert däri och remonstrerar alfvarsamt Professorernes rätt, at vid yppad ledighet, få efter gammal praxis, gå ifrån en sämre Annexa til en bättre el. beqvämli-gare. Om Cantzlern qvarblifvit i Stockholm öfver sommaren, hade Tengström, som jag hört, rest öfver vid Terminens slut, för at träffa honom.

Oförtöfvadt lär Bror få se Holmberg i Stockholm, som åter dit öfverreser, jag vet ej i hvad ärende: han skal taga sin Fru med sig.

Jag mins ej visst, om jag sidsta gången bad Bror, at göra försök til at förskaffa til vårt Bibl:k et exemplar af B. Reuterholms Tal i Frimur. Samfundet öfr sal. Konungen etc.: det vore skada, om man ej på något sätt kunde erhålla det. — Völkners bref tackes Bror vid tilfalle återsända. Brors Peringsköld skal jag låta förse med det bristande bladet, och så i vinter, (förr blir ej lägenhet) detta exemplar, mot utsatt pris; til Völkner afsända.

Om den underl. Historien i Esbo, äre vi lika kloke: hvem som densamma insändt, vet man ej; otrol. ser den ut, h:ket ock utgifvarena af Åbo Tidn. tillkänna gifvit! Major Taube från Nyland var i dag hos mig: han hade ej heller derom någon kunskap.

Vår vackra vår, har förbyttts til kulen och stormig; dock har det tilräckliga regnet väckt gräs-växten emot vanligheten denna årstid. Säden är gången i ax, och står herrligen. Samma natt som i Stockh. var ock här blix och dunder, med et dugtigt regn-skur: så hade ock skedt, såsom Maj. Taube berättade, i Prästkulla; således på tämlig vidsträckt rymd!

Ang. våre Stadsboers subscription uplyses Bror ur Åbo Tidningar (de data man först upgaf för mig, voro oriktiga). Vi sammansköto ock en liten summa vid Cons. Acad. sidsta session; vår Bisp gjorde början med 200 Rdr; Professorerne gáfvo mycket olika, 100:de plåtar, 25 Rdr, 15 Rdr etc. så at summan gick til circa 440 Rdr; sedan någre under Acad. Staten lydande personer äfven tilskutit hvad de behaga gifva, ärne vi uti en summa sammanslå vår gáfva, som ej blir betydlig, men ock ej bordt väntas stor. Huru många af Cons. ledamöter, när våre bägge Wästgöthar undantagas, hafva någon årlig besparing? Ty hvad Haartman och Lindquist af sine barns arf hafva under förvaltning, är icke deras!

Man bör väl ej squalra hvad inom ämbets-rummet göres; men Bror vet, huru tyst det hålles som hos oss sker; hvarföre jag nog kan berätta för Bror, hvad redan hela Staden vet och ler åt, näml. at vår Patriot, Prof. Gadd (i stället at ge intet, som varit bättre) contribuerade för sin del en Rdr specie: hvad tycker Bror? Men han anförde til skäl, at han under knappa vilkor i *Kronans tjenst* måst tillsätta egen och sin hustrus ärfda egendom, och hade många oförsörjde barn, häldst han ej fått lön förrän vid 10 års ålder (Bror vet huru han talar; han ville säga, full indelt lön först efter 10 års tjenstetid vid Academien!). Det var svårt at hålla sig för skratt; men hvad skulle vi göra?

Vår Malmström, som måste låna hvar styfver, täcktes ej gifva så litet! Sådane exempel hade sedan elak värkan på våra rika gummor, t. ex. Fru v. Mell som ger 60, och Bisk. Haartman som ger 20 el. 25 (jag mins ej visst)! Och är tydligt at se, det visst folk just söka afråda ifrån detta sammanskott: förebärandes, i *förtroende*, at pgarne ej bli til det föregifna, utan til andra behof använde, til och med, at ingen utrustning behöfves etc.; man har ock gedt gummorna den fromma idéen, at det är bättre, at i stället öka sin frikostighet emot de fattiga etc. Mycken elakhet sitter i soml. m:skjor, och går icke ut utan bön och fasta! Allt hvad de kunna, söka de at förringa och väl uttyda de brottsliga conspirateurernes plan etc.

Är det sant, som på Tyska avisan stod, at sal. Gr. Fersen gaf 5m. Rdr? — I dessa dar har Hofr. Eek afsomnat i Töfsala. I fall Gr. Taube nu ej flyttas in på ord. staten, så få Cedervald och Wallerian sine löner.

Nog lär jag berättat, at Rosendahl förlikts med Tobaksfabr. interessenterne så, at han til dem efter $\frac{1}{4}$ år betalar 48 m. Rdr. I går skulle frågan mellan Jos. Bremer och hans svåger Kijk afgöras om Tykö: huruvida de förlikts, vet jag ej. Den sednare tilljuder Bremer at antingen utlösa honom för 900 m. Dl. k:mt i Riksg. sedlar, el. låta utlösa sig för 750 m. Dl. k:mt i Banco (en äreskänk af 1,000 Dl. silfver i bägge fallen oberäknad): alternativet anses för sällsamt!

Har jag berättat, at Gadd afsagt sig Inspection för Tavastl. Nation (som valdt Hellenius til Insp. i stället), men behåller Smälänningarne! Alla vänner låta hälsa!

XXVII.

Åbo den 5 Junii 1794.

Min Högtärade Broder! Jag vil minnas, det jag redan berättat Bror, at allt hvad Bror varit god och med Skepp. Åkerblom mig tillsändt, af honom riktigt blifvit til mig aflämnadt. Förmodel. har Mag. Tammelande äfven til Bror lämnat disputationerne som han hade med sig. Tack för underrättelsen om vår unge Herres Examen.

At subscriptionen för Götheborg och Norrköping är så ringa, fruktar jag har samma orsaker som at somlige här icke allenast sjelfve dertil ej contribuera, utan ock derifr. afråda andra, näml. lämningarne af det gamla under sal. Konungens sidsta Reg.-tid fomenterade parti-agget. Hade ej detta mot-arbete varit, skulle summan i Åbo blifvit ansenl. större, och den går dock vida öfver hvad Norrköping gedt och approcherar til den Götheborgska: huru mycket tro Gefle gifvit? Den staden var ock en af de mäst nitiske, i sinom tid! Här finnes folk, som flitigt utläggga hvad i Tyska aviserne och köpmansbref förmäles om Engländarenas missnöje öfver vår Sjö-utrustning och öfver de Contracter som i Stockh:m skola vara afslutne ang. lefveranser til Frankrike, ej allenast af Spannemål, utan ock af Krigs förnödenheter; om Rysslands vrede deröfver, som vållar de många courierer som denna tiden emellan bägge Hofven växlats, och kan ådraga oss et onödigt och orådligt krig; om pgr med h:ka Franska Conventet köpt Gr. Bernsdorff i Dannemark etc.: ty det förstår sig, at allt hvad som tänkes eller göres mot Despotiska steg af hvad magt som häldst, är en värkan af Jacobinernes stämplingar och pgr!

Dessutom har man upptäckt en annan anstalt, hvartil de pgr skola användas, som under sken af sjö-utrustningens främjande insamlas, näml. til Tafel-pgr åt alla Regements-Chefer, som nu blifvit dem utöfver förra vanligheten tillagde, för at försäkra sig om deras tillgifvenhet; hvarjämte man stundom upkastar tvifvelsmål, om värkel. någon sjö-utrustning skal blifva af. Bror kan tänka, hvad dessa uplysningar som i förtroende meddelas i synnerhet Borgerskapet, och h:ka med transsumter af bref ifr. Stockh:m

bestyrkas, skola värka, at hämma folkets beredvillighet at visa sin frikostighet!

I anl. af dylika ryckten erinrar jag mig et annat, som här i vintras utspriddes, at Regeringen privilegierat vissa Hazard-spel i Stockh:m emot ansenlig afgift, och hvarom jag en gång skref til Bror, men ej erhöill svar: det förtryter mig at ej kunna vederlägga slika calumnier med säkra vitnesbörder.

Vår Stats sammanskott stiger til vid pass 640 el. 650 Rdr. Somlige af oss tyckte, at vi bordt genom vår Cantzler offerera Regeringen denna skärf; men då han nu är bårtrest, har derom ej ytterligare blifvit taladt: hvad tycker Bror om den idén? Jag är oviss, och önskade veta hvad Bror menar, i fall denna fråga ännu upkommer?

De besynnerl. befordringarne, flere syslors combinerande i en mans hand, såsom Wetterstedts och Edmans, gifva vederbörande et önskad t ämne at tala illa om Regeringens göromål; som är förargeligt at höra, och ej kunna vederlägga! — Hvad har den Peyron gjort, som är skild ifr. tjensten, utan at skäl dertil upgifves? — Had nya skäl hafva nu yppats emot Gr. Munck, hvarföre han mist sin orden, då sådant ej straxt skedde för det brott hvarföre han är misstänkt, el. hvartil han blef förvunnen? Proceduren med honom, är ock af de lycklige themata för vederbörande: var han skyldig til så groft brott, hvi blef han ej efter lag straffad? eller har en Grefve större lof at stjåla än en Bonde? Var han ej öfverbevist, hvi exilerades han etc.? Hvi blef i alla fall saken ej lagligen ransakad och dömd?

Med den Armfelt och Neap. Hofvets honom förunnade skydd etc., är det i sanning en förunderlig sak! Måne ej England etc., i ans. til vår ohörsamhet och pretension at ej stå under Sjömagternes herravälde, på sjön, ligger derunder? Höres det nu, hvart han tagit vägen? Ännu har jag misstankar öfr. grannens upriktighet i denna sak! Redlighet och ära plägar i allmänhet ej vara cabinetternes sak, och aldraminst det Ryskas! Så litet jag skulle finna nöje uti, at se Armfelt på Franska sättet expedieras, så högel. önskar jag at få höra det han lämnat detta jordiska (där han ej synes kunna lefva i fred), häldst af en sjukdom, däreft af någon vådelig händelse under resan: i fall han ej sjelf ville taga härifr. sit afsked.

Då jag nyl. läste publice öfver Sallustii Catilina, gjorde jag deröfr. för mig sjelf, åtskilliga betraktelser, i tillämpning på vårt närvarande läge til ex. öfver de orden C. 46: „At illum (Ciceronem, Consulem) ingens cura atq. laetitia simul occupavere. Nam laetabatur, conjuratione patefacta civitatem periculis ereptam esse:

porro autem anxius erat, in maximo scelere tantis civibus deprehensis, quid facto opus esset; poenam illorum sibi oneri, impunitatem perdundæ reipublicæ credebat“. Item dessa ord i Cæsars votum (då man erinrar sig hvad jämväl hos oss händt): „Sed plerique mortales postrema meminere, et in hominibus impiis, sceleris eorum obliti, de poena disserunt, si ea paullo severior fuerit“. At förtiga flere hit hörande reflexioner, til h:ka samma tal gifver anledning.

Jag tviflar icke, at Bror vid tilfalle sänder mig den tryckta document-samlingen ang. Conspiranternes förehafvande; jag har haft tilfalle at här och där påögna densamma: där äro vackra saker, och märkliga materialier för vår tids Historia, til framtidens tjenst! Ibl. annat frapperte mig Armfelts vitnesbörd, at sal. Kungen ej ännu släppt Norges inkräktning ur sit hufvud: h:ken yra! i hvilken ked af krig och äfventyr skulle icke den Herren hafva störtat sit arma rike, om han fått lefva! Detta ställe gjorde mig värkel. bestört, och erinrade mig hvad jag 1786 el. 1787 hörde den Ryske Sprengtporten säga, och då höll för calumnie, näml. at den Herren värkel. offerert Ryssarne Finland, om de ville hjelpa el. åtminstone tillåta honom at borttaga Norrige! Och ännu prisas hans afsiktens renhet för sit folks sällhet, ej allenast i egentel. panegyriker, utan ock annorstädes här och där; t. ex. det frapperade mig, at Hallenberg i IV:de delen af sin Hist. sökt sig tilfalle at strö honom rökverk p. 857, för en sak (Bibel-öfvers.) som ej en gång var hans verk, såsom förut begynt, och af Ständerne tilståndt!

Detta erinrar mig om den kritik Archebisen nyl:n, med så godt skäl, infört i Stockh. Posten öfr en stroph i Gr. Oxenstjernas Äreminne! Huru kunde Grefven falla på en sådan Prästeståndet tilfogad insult? Jag tror jag redan förut nämde om et annat ställe i b:te tal, där han säger at sal. Kungen ärnade sjelf deltaga i kriget mot Fransoserne, utan at däri inveckla sit rike! et så ganska förunderligt påstående! Och Fransoserne skulle då ej ansedt Sverge för fiende, och vi skulle förmodl. fritt handlat med dem, och ståndaktigt försvarat vår neutralitet.

Åbo Acad. har ock den äran at i fröken Rudenskölds bref med beröm ihogkommas! At hon i sjelfva sin berättelse felat, gör ingen ting til saken!

I anl. af detta ämne (som i förtroende vare sagdt), finner jag väl nu af erfarenheten, at vårt Cantzlersval ej just var det aldryckligaste, och at ej en gång vissa apparencer som jag, för min del, då smickrade mig med, aldeles slagit in; men tycker likväl tillika, at vi ej hafve skäl, at som sakerne då stodo, ångra det.

Hvilken annan hade vi med mera skäl bordt välja? Ty hvad R. [Reuterholm] angår, tror jag ännu, at vi återvunno allmänhetens aktning derigenom, at vi ej altid sågo på favoritskap! Och ehuru vi inse hvad vi ej njute, vete vi dock ingalunda hvad vi i det andra fallet skulle kommit at undergå. Med en despotisk Cantzler är det som med hvarje despot: man får ej mucka, står i beständig fara at erhålla absoluta befallningar etc.; och aldrum hade vi haft at befara af vissa liaisons här på orten, och deras influence; at förtiga, huru litet af Herrar som hafva så många affairer om händer, ledighet kunde väntas at se på våre små saker! Värst är, at Brandels influence visar sig så betydlig! Våre affairer äro icke i Carl Sparres hand! Sed haec inter nos!

Dr Rutström, som är hit anländ, och säger at han, under de få dagar han fått dröja i Stockh:m ej träffat Bror, berättar at Brandel sagt, det saken om Anat. Professionen nu värkel. är hos Kungen anmäld. Var gunstig, och för all ting, om Cons. idée bifalles, laga så, genom Stats-Sec. Rosenblad etc. (därtill torde ock Rosenstein kunna hjelpa, om Bror påminner och instruerar honom) at i expeditionen Bonsdorff ej behåller jura Facultatis etc. inter Philosophos, så at han kan påstå at blifva 2 gr: Rector och Inspector Stipendiariorum, dubbel Decanus, examinerator etc. emot andre Professores, som blefve en ledsam oordning och frö til tvister: ty han prætenderar säkert allt sådant, om det ej genom expeditionens tydliga ord honom afskäres. Han håller nu på at bygga åt Willebrand på Jockis, hvartil hela sommaren väl lär ätgå: en underl. sak af dem bägge!

Rutström hade derföre så bråttom hit, emedan i Cantzlers expedition står, at han ej får lön ifr. detta års början, om han ej innom denna Termins slut syslan tilträdt: det var strängt nog! Men lustigt prof af Brandels vanl. accuratesse är det, at Rutström i sin fullmagt säges skola efterträda Hellenius, genom hvars befordran til Oec. Professor, syslan blifvit ledig!

Om den i Waxholm hos Ehrenström fundne kistan berättas här, at den innehåller idel delations-bref, af såldade och osåldade spioner och delatorer under sal. Kungens regering; hvarföre soml. jämväl här förarga sig öfver detta fynd, och förklara i förväg, at det vore ett brott NB emot sal. Kungens minne, at kungöra antingen deras innehåll eller auctorer! Men jag skulle mycket önska, at en lista på desse sednare patrioterne blefve tryckt, med förteckning på deras bref och deras innehåll, til välförtjent äreminne för dem och deras nit, hvarom det vore synd at ej underätta publicum!

Probsten Mallén i Uskela, skal andra dag Pingst hålla bröllop med en Mamsell Wass, syster til Fru Grubbens och Fru Lundström: han har courage, som gifter sig med en så ung flicka!

Bror glömmer väl icke, at vid tilfälle til mig återsända Völkners underliga bref. — Här säges, at Lagm. Ulner och Hofrätts-Råd. Hisinger skola innan kårt hitkomma, på visite! Det hade varit oss angenämt, om Bror gjort dem sällskap!

Jag har nu beslutit, at använda sommar-ferien til en resa uppåt Österbotten, hvarifrån jag ärnar taga återvägen genom Kuopio och Tavastehus: det blir således en tämmel. ansenlig tour! I första dagarne af Julii månad vil jag resa härifrån. Täckes Bror således hedra och fågna mig med bref på Wasa och Uleå, så kunde det ske til den förra orten under Ass. Jusléns och til den sednare under Rector G. Chronanders couvert: i Wasa är jag visst, om Gud förunnar mig hälsan, d. 13—16 Julii, och i Uleå d. 3—6 Augusti; de öfrige Rese-Terminerne äro mera ovisse; men jag skal ej underlåta, at då och då låta Bror veta huru jag avancerar. Widenius lofvar komma med mig til Tavast-Kyro, och Mag. Frantzen blir min följeslagare under hela resan.

Widenius har bedt mig fråga, hvad Arenanders Pastorsfullmagt kostar, om hvars utlösen han vil besörja. Var god och låt veta det.

P. S. En student vid namn Schönberg, ifr. Kumå socken, sål. Satacundensis, har fallit på den idéen at resa til Stockh. och där engagera sig i Kammar-Collegio: det är mycket vågadt af en fattig gosse. Han har bedt mig anhålla om Brors förord för honom hos någon af Kammar-Collegii Herrar som Bror känner: och som han är en rätt beskedlig yngling, icke oqvick, som skrifver skäl. god handstil, och en tid öfvat sig på Lands-Contoiret härstädes, jämte det han hos mig skrifvit exercitier, så var gunstig och i hvad Bror kan var honom biständig, när han sig anmäler.

P. S. Som jag vid erhållandet af Hallenbergs 4:de Tom, h:ken Bror var gunstig och mig tilsände, ej fann den 3:dje på min hylla, trodde jag det jag ej ännu erhållit densamma, men finner nu, at jag ej mindes rätt, utan hade utlånt den. Detta bör likväl ej hindra Bror, at köpa den åt mig, men NB jämte et Ex. jämväl af den 4:de, ty Secr. Wallerian tager af mig dessa delar, efter jag skaffat honom förut bägge de första.

XXVIII.

[D. 17 Junii 1794].

Min Högtärade Broder! Då jag hade äran at sidst skrifva Bror till, glömde jag at tacka för underrättelsen om Viljala boernes nya, och såsom vänteligt var, åter med förnyadt afslag och näpst beledsagade försök emot Pantti. Jag visste nog, genom Panttis berättelse, at de åter utrustat en deputerad i sådan afsikt, til Stockholm, och at man här i Lands-Cancelliet, ehuru med all möjelig mystere, derom anmält; men höll hela uptoget för så orimligt, at jag ej brydde mig derom, innan deras skrift skulle åtminstone communiceras, om den ej straxt ex incommunicato skulle afslås. Under det de skurkarne depensera skamlöst på alla sina tokuga försök, kan ej Pantti af dem erhålla sit skadestånd: de befinnas vid executionsförsöken ingen ting äga, emedan de, under rättade om Kronobetjeningens ankomst i god tid, då undanbringa all sin egendom! När bönder en gång bli galne, häldst om deras ambition deri är intresserad, så gå de alltid otroligt långt i sin galenskap: och här hafva de Länsmanen *sjelf* til sin rådgifvare och protector!

Det vore stor skada, om en så flink och arbetsam man som Ryttn. Adlersparre skulle i förtid gå ur tjensten!

Här berättas, at Aminoff i sin arrest skal vara mycket spotsk, klaga, protestera och neka till allt, jämväl det han redan tilstått! Och detta är icke ifr. hans character afgående! — Ändtel. har jag tråkat igenom Gr. Oxenstiernas Tal, som värkel. var för mig et arbete, och ej et nöje. Det är underligt, at då hans verser äro så flytande, prosan skal vara så trög, mörk, tvungen, ofta allt til obegriplighet, ojämn til stylen, stundom full med floscler som jag knapt väntat af vår G. [Gadd] stundom så platt som en Chrönica: fullt med små saker, likasom et Äreminne bordt innefatta register på allt hvad i Hjeltens tid skedde, at hika han genom affecterade tirader velat gifva en slags värdighet, är hela tallet derigenom liknande et exercitium däri man skal bemöda sig at höja hvarje trivial händelse; en affectation af Gallicismer, af et tröttande uniformt sätt at förvandla alla adjectiviska epitheter

til substantiver etc. gör läsningen så besvärlig, at jag ej undrar, om åhörarenas tålmod blef allt innan talet. Inga nya och briljante tankar, som kunnat lifva deras Phantasie el. känsla, förekomma. Med et ord, det är et dåligt Åreminne. Huru olika personalierne, som Schröderheim i hast upsatte! Jag må ej en gång jämföra det med en Höpkens Tal! — Förmodl. [kan?] Oratorn ej besvara Arke-Bispens så skäligen som alfvarsamma kritik. Här säges, at han ärnar göra en utrikes resa; är det sant? Och sker det för at hvila sig, efter så mycken hafd snilles-möda, el. at dissipera politiska *obehagligheter*, at ock jag må nyttja något af de många nymodiga ord jag ser begynna nyttjas?

Schultén har jag ej ännu råkat, när jag detta skrifer, d. 17 förmiddagen, för at nyttja min nu *ägande* ledighet, (åter en ogrammatikalisk och onödig ordform, men ej af vitterhets-folket, utan af juristerne etc. älskad!); men i dag väntas han til staden. Imedlertid har han dock insändt de af Bror erhållna sakerne, som i förl. vecka til staden anlände; och tackar jag Bror för Boken til Bibl:t, äfven som för det interessante sammandraget af de conspirerades bref.

Det ger visserl. ämne til många betraktelser. En otrolig vårdslöshet, röjer det hos Armfelt, at han ej, såsom de andre, upbrändt sina bref; men huru skulle, utan sådane fel, conspirationer, likasom många andra missgerningar, så ofta kunna uptäckas! Såsom vid många andra conspirationer, synas ock här en ej ringa tanklöshet och oordning i anstalterne! en förblindelse och dåraktigt hopp, som ej annat än passionernas häftighet kan förklara! Brist på grundligt omdöme hos Armfelt förenadt med qvickhet, lättsinnighet, otyglad ärelystnad; fall ifr. förmäthenhet til nedslagenhet, åter et anfall af arghet och förtviflan, omväxla i hans sinne, som ingen fast grund ägde. Men alla de andras otroliga underdånighet, höga opinion, bemödande at göra sin cour, i ans. til denne fordne favorit, väcker den billigaste förundran! Behofvet at hafva en Chef, med h:ken alle skulle vara belätne, den de vandt sig at krypa före, lärer hos dem varit starkt! Företalet af berättelsen är utan tvifvel väl författad, och vissa ställen just mästerliga; men någre äro i mit tycke något tvungne och mörke, såsom locus communis ang. nödvändigheten at skildra deras Characterer, med touren och stället dertil; somlige tycka ock, at vissa ställen smaka af mera passion, än et af Regeringen auctoriseradt document borde röja. Detta beror af hvars och ens särskilda känsla; då frågan är om majus och minus, är svårt at göra allom i lag.

Ibl. de mörka ställen är noten p. 96 til brefvet N:o 95, som Sources säges hafva *framlämnadt*; til hvem? til Kåjsarinnan (det

är ordets rätta mening) el. til vår Regering, som här måste förstås, efter det är tryckt efter originalet. Somlige bref tyckas ock föga förtjent införas, såsom just N:o 15: hvad brottslighet ligger deri? Eller är meningen värkel. af gifva en pisksläng åt Academie, och t. ex. visa at Aboënses ej just oförtjent kallas af Fröken R. för nöt? Så finna någre här anledning at complimentera oss, utan at jag tror vi hafve tort deraf. Hvem är C. L. som p. 60, N:o 59 nämnes, och Beres p. 82 som var i nådig åtanka at blifva Hofcantzler? Stället om åderlåtningen (p. 77 cf. 88) lämnar läsaren i ovisshet, om dermed mentes värkel. blodsutgjutelse, el. blott exilering, såsom synonymum hvaraf det tyckes nyttjas. Hvarpå har p. 90 N:o 91 afseende? manne på den så kallade Prospectus? Och hurudant är egentel. detta opus? Utan tvifvel lära väl vederbörande så föranstaltat, at afskrifter deraf kommit i circulation?

Protocollerne, deri en hop små saker med mycken upmärksamhet finnas attenderade, — blifva i den mån nu mera ledsamme at läsa, som nyfikenheten genom Brefsamlingen dels blifvit förnögd, och dels retad til längtan at få veta, huru och af hvad anledning man bemäktigat sig Sources och hans medhafde bref? Huru Heral kommit at yppa sina, och hvarest de erhållits? Huru Armfelts concepter öfverkommits etc.? Item anledningen til Öfv.L. Ehrenströms, Lilies och Sandels arrestering? Men sådant lär väl framledes i ransakningen och domen uplysas. — Den infama instruction af Armfelt til Fröken R. och svaret på hennes betänkligheter vid planen at förföra den unge Herren, blifver visst et ypperligt document, at visa hans ömma affection för Konungahuset: jag längtar fördenskul högel. derefter; om det kan fås, skulle det visserl. blifva svårt för visst folk at ursäktas, h:ka ännu ej blygas, at *hviska*, det Armfelt väl *felat*, men allt af billig ifver mot Kunga-mördarne, som varit protegerade! Nog kan jag gissa, hvarifr. soml. af våre hviskare få sine uplysningar, som de flitigt ifr. Stockh:m erhålla, och här i förtroende meddela; men det är ej värdt, at röra i l... Småningom minskas dock de förförda antal; och om förförarne är väl intet hopp, men de reduceras slutel:n til den plågan at tiga.

M. Fœnander har ock riktigt tilstått mig det paket Bror med honom afsände. Det var värkel. i flere afseenden klokt, at B. Reuterholms tal ej längre förblef en hemlighet; ty utom det, at sådant nyttjades til bevis på dess ofog, kan ej skada at vissa idéer komma i circulation. — Mazzas räkning producerar jag i dag i Cons:o, där vi kl. 4 samlas; och med Posten i Torsdag skickar jag af pg:rne in Banco, hvaraf Bibl:t än har nödigt förråd. Vår

Camererare var förrest til Töfsala; annors skulle jag redan förut skickat öfver betalningen. Til Widenius har jag framfört Brors hälsningar och ärende; likaledes har jag tröstat Tengström med den apparence Bror tror honom äga at kunna få transport til S:t Maria. Pikis-boerne äro mycket obelätne med sit Pastors-ombyte; och med det hufvud Bonsdorff äger, lära de beständigt ihogkomma skilnaden emellan af- och tilträdaren.

Här har ock omtalts at Gripenberg velat accordera med Willebrand; men nu talas åter om Anckarheim såsom hans blifvande efterträdare, hvartil man redan i våras här destinerade honom.

Med Dir. Bremer (som väl sjelf lär underrättat Bror om sin dyra Bruks-handel) fick jag i går (d. 16 hujus) Brors ang. bref af d. 12 hujus, jämte bilagde Bok och papper; för h:ket allt och Brors besvär dermed, jag aflägger erkänsammaste tacksägelse. Af Skepp. Berg har jag ännu ej hört, men nog lärer han vara kommen, fast marknads-stojet hindrat mig at få reda på honom.

Ehuru dyr Blixens bok är, så saknar den visserl. icke af-sättning: hans dristighet, i et ämne af sig sjelft oss nu lefvande så nära rörande, hans värkel. qvickhet (någre tjufoik-infall afräknade), hans liffiga styl, många ostridiga sanningar med halfsanna och uppenbart falska satser blandade, de frappantaste drag med ypperlig likhet teknade af sal. Kungens character, — orsakerne til många hans företag och flera omständigheter i hans lynne lyckeligen uppgifne, göra läsningen af denna bok ogement intagande. Skada, at en underl. interpunctions-methode, (som ej altid kan ursäktas såsom tryckfel, ehuru ej heller på dessa är brist) ibland hindrar at straxt förstå honom! I alla fall, förtjenar boken en duglig karls granskning, at ej hans paradoxer, med skenet af de inblandade sanningarne må förvillia ovarsamme läsare! Men jag undrar värkel., at en sådan bok blifvit af honom vågad, och tåls, då den afledna Herrens son så snart skal sjelf föra dess spira. Ty icke är sal. Herren *aldeles så* målåd, som af Gr. Oxenstierna; hvars alla sökta antitheser, omeningar och falska tankar, ej lära hos publiken kunna balancera denne förgiftige spefogelns reflexioner!

Mycken tack för Brors lämnade uplysningar öfver åtsk. mina gjorda frågor. Så säker jag förut var, at somliges här spridda historier voro ogrundade, så fördelaktigt anser jag, at känna sakerne närmare, för at med desto större dristighet kunna förklara lögnerne för hvad de värkel:n äro.

Rutström synes blifva en nyttig man hos oss; han äger utom sin egentel. sak, hvarjehanda vackra kunskaper: är således

icke så helt och hållen inskränkt inom sin Botanik som dess närmaste företrädare.

Jag liter derpå, at Bror ej vid tilfalle glömmet Ackola saken. — At Widenius har jag meddelt, hvad Bror bad mig säga honom. Han var nögd med altsammans, men sade sig sakna svar i en sak, rörande någon bondes angelägenhet hvarom han skrivit til Bror. — Af Tyska avisan fick jag kunskap om Declar. til Kungen i Neapel; och hoppas Bror kan skaffa mig den, efter benäget löfte. Måne någon *personel förtjenst* af Armfelt, eller andre Hofs influence skaffat honom där et så utmärkt beskydd?

Jag vil påminna mig, at Bror en gång skref, det i Högsta Domstolen varit någon dissensus i Silfverhjelms och Mönster-skrifvarens sak? men at den fuktlade stackaren ej aldeles lämnades oskyddad, tilvinner i alla fall Regeringen allmänhetens bifall, uti ej ringa mån, mot hvad annars skulle hafva händt, häldst då den ömtåliga consideration rörande frälsets och ofrälsets — rättigheter, deri inlöper.

På Prof. Gadolins anmälan (hvarom jag vil minnas mig hafva skrivit) ang. sin rätt til p:ge-lönen som Malmström härtils innehaft, kunde Cons. ej yttra sig, innan Edelcrantz blifvit deröfver hörd; men har imedlertid satt lönen i qvarstad. Dermed är h:ken Gadolin (och Bispén) eller Malmström nögd, som lätt kan finnas. Gadolin yrkade, at Edelcrantz ej har rätt til Prof:s lön med annat vilkor, än at han här infinner sig til tjenstgöring; men af den grund borde han ej heller få njuta Bibl.-lönen, och permissionen tycks tillåta honom det ena sjelfsväldet så väl som det andra. Nu frågas 1:o Om han ej snart gör hvad han i sidsta bref til Cons. lofvade göra (men h:ket löfte vi dock ej, enl. parternes idé kunde anse för en värkel. afskeds-anmälan!) näml. tager afsked ifr. oss? Hvad apparence äger han til at få säte i Canc. Collegio etc.? 2:o I fall han detta icke gör, om han då häldre behåller sin lilla Bibl. lön, el. begär p:ge-lönen, som ofelbart är större, och som i det fallet ej tycks kunna honom vägras? I sådan händelse, behåller visserl. Gadolin häldre sina 100 Dl. s:mt såsom Adjunct, än mottar de 50 som tilkomma Bibliothecarien, och h:ka altså Malmström då får tils vidare; — hvarmed vederböran-des planer ej instämma! Man har all anledning at tro, det Gust. Gadolin tager Philos. Adjuncturen, om den blir ledig; och deri är intet at tadla på. Men lustigt blir at se, i fall speculationen om accord med Schalberg ej reusserar, huruvida han, som då tvifvelsutän söker at bli Bibliothecarius, om Edelcrantz går bårt (h:ket han då visserl. bör blifva), pretenderar at häldre behålla den större Adj. lönen, än Bibliothecariens rätta lön? H:ket blefve

en uppenbar Anomalie, så vida b:te lön är syslans egentliga på stat upförda lön! — Här sägs at vår Holmbergs ärende skal vara, at söka sig til Apteksfiscal (til imitation af Eckmans förmanliga station fordom vid bränvins-värket!) i fall den påyrkade nya skråanstalten med Rikets apotheker blifver bifallen, som är utsedt uppenbarl. på prejerier och monopolisering!

Prof. Bonsdorff är allt i Jockis och bygger: han skal nu värkställa en prägtig af Palmstedt gifven ritning; underl. om det lyckas! — Prof. Haartman håller på at på sit Raadelma inrätta en Engelsk trädgård: den blir rätt vacker, och är et artigtt sätt at bli af med pengar! Räntan kommer förnämligast at bestå i nöjet!

En ohygglig målning af tilståndet i vårt land i K. Gustaf Adolphs tid, lämnar Hallenberg; som jag med flere ytterligare bevis ur Hofrättens Protocoller kunde styrka och förhöja. Aristocraternes våld och sjelfsvåld var odrägligt, och ej bättre i Christinas tid. Särdeles stod illa til med rättvisan. Bägge de i vårt land bekante Cammar-Fiskalernes Johan Ottasons och Croels skrifter, visa ock huru oförsämnd egennytta på kronans och folkets bekostnad af adeln, särdeles de stora, utöfvades. Är då under, at Finska bonden har et lika outsläckligt hat til Herrarne (dem, med deras värktyg och consorter) som til Ryssen.

Häraf hafva vederbörande ock nu vetat betjena sig vid tilfälle at subscr. til Flottans utrustning: särdeles hafva Åbo-borgare (ibl. det mindre slaget, som flacka kring landet och sjelfve intet gifva! förmodl. af andre *patrioter* uplyste!) flitigt prevenierat bönderne deremot. Stundom ha de försäkrat, at ingen utrustning skulle ske, ej behöfdes, och stundom at pg:rne til helt andra behof användas, stadna i Herrarnes pung etc., h:ket ock bönderne på flere ställen yppat; hvarförutan vår goda menighet värckel. skulle vackert sammanskutit, särdeles då stånds-personer föregått med exempel. (I Töfsala gaf t. ex. Mörtengren 50 Rdr). Ibl. andre gaf Gästgifvare-gumman på Uotila (i Önpää) 5 Rdr. I Loimijoki ärnade gubbarne först skänka hela den ännu ej utdelte skjuts-pg:n för Krigs-skjutsarne; men somlige hade redan hunnit uttaga sin lott. Derpå sade de, at de ville besinna sig, och bodo Länsmanen at by-vis upbära hvad de ville gifva; men när han vägrade, anmodades Capellanen, och Sokne-adj. derom, som sig det åtagit: få se, hvad detta gör. Om ej hvardera ger mycket, så ersättes det derigenom, at ingen gerna kan förbigås, såsom i kyrkorna händt, där många blifvit bårta. Soml. af Landsh. deputati hafva genom en otjenlig nit at vilja obligera folket at bevilja, mindre uträttat, än de som lämnat dem full frihet, och förklarar gåfvan

för sådan den värkl. bör vara, fullkoml. fri. Widenius var committerad at värkställa denna förrättning i Pöytis och Lundo.

Brydde äro väl vederbörande sedan de ledsamme utdragen blifvit spridde, at aldeles försvara Armfelt; men de bjuda likväl till: han har blifvit forcerad dertil, förföljd och oförrättad; hans nit för sal. Kungens planer och minne, hans billiga hat til mördare-complotten, har drifvit honom, etc. En lät förstå, at saken ej var så elak, etc.

Mycken tack för Brors benägna råd och underrättelser. Vi skole nyttja dem, utan at Bror deri i någon måtto skal synas. Det kan hjälpa saken något, at vår Rector i sit Programme (deri efter g:l vana res memorabiles reciteras) äfven vidrörer conspirationen, i billig ton; skada at, som Bror vet, gubben skrifer så kärft: och jag kunde icke, bonis modis ingerera mig deri på annat sätt, än medelst et godt råd i gemen! Visserl. skal derföre Programmet med dubbel nit häcklas af visst folk! — Någon hvi-skade mig i går, at Blixens bok väl måste för skams skull innan kårtt förbjudas!

Som jag är i dag bjuden til middag af Carl Otto Bremer (Öfver Dir:s son) så måste jag nu upp at höra på hans disp:n h:ken i dag ventileras: han visar deri at han mycket arbetat i Järnets smältnings-försök!

Underl. nog, men sant är det, at jag ej fick här växla bilagde 80 Rdrs Banco-sedel i 30, 40 el. 50 Rdrs sedlar: jag skickar den fördenskul hel och hållen til Bror, med ödmj. anhållan, at sedan de 38 Rdr som Mazza skal hafva (hvars qvitto derpå Bror täckes mig tilsända) afdragits, Bror för min räkning i förvar behåller de öfriga 42 Rdr, emedan jag med nästa post fördristar mig at besvära Bror med en växels uphandlande derföre, jämte något mera.

D. 19 Jun. 94.

XXIX.

Åbo d. 30 Junii 94.

S. T. Min Högtärade Broder! Af mine rese-anstalter syslosatt, hinner jag nu ej skrifva många rader, utan skal ifr. Wasa besöka Bror med bref: börandes jag nu allenast med några ord tacka Bror för Hallenbergs sidsta Del som jag med Skepp. Berg bekom, äfven som för contin. (N:o 19—22) för Protocollerne i Conspirations-saken, i hvilken vi nu snart förmoda at Dom skal falla.

Jag hör at Hofr. R. Hisinger til Staden anländt; innan min afresa, som sker i öfvermorgon bittida, hoppas jag ännu få träffa honom. Med Posten skickade jag (tillika med Widenius) pgr til Bror: min remiss bestod 1:o af de 38 Rdr, som Ital. böckerne kostade, och hvarpå Bror täckes til Widenius öfversända Mazzas qvitto (i fall det ej redan med posten afgått) dock stäldt på mig som pgrne til öfversändande mottagit. 2:o öfverskottet deraf, bad jag Bror för min räkning gömma. Som jag ur minnet skref, at den medsände Banco-sedeln var på 80 Rdr, h:ket jag sedan fann vara på några Schill. bristande, så rättade jag summan ofvanpå couvertet, som Bror nogsamnt lärer observerat; til b:te öfverskott, sände jag ännu med Secr. Gerss i dag en liten tilökning, af 19 Rdr Banco. I afton skal jag författa om deras användande en liten pro-memoria, och antingen här lämna på posten, el. ifr. Wasa öfversända. De 80 Rdr fölgde i et recommenderadt bref; hvares utlösen Bror täckes föra mig til räknings.

Med Secr. Gerss sände jag ock en Riksg. sedel stor 50 Rdr, under couvert til Bror; den tilhör Fru Juslén, och beder jag Bror ödmjukel. at densamma henne tilställa; jag hinner väl ej nu med denna dags Post skrifva henne till (ty jag måste til råga på occupationer, rättnu upp til Consist. Acad. i en angelägen sak), men skrifver färdigt et bref, at härifr. i nästa Thorsdag afgå, deri jag henne om b:te pengars öfversändande underrättar, och låter hon mig väl i bref få veta om deras ankomst henne i händer.

Nu är Hellenius på Lofftsdal; Lindquist bygger någre uthus, och så snart de kommit under tak, reser han til Capit. Gripenberg i Messuby.

Widenius följer mig til Kyro, men kommer straxt hem. Nästa vecka lärer jag dröja i Wasa; omkr. d. 20 anlända til Uleå, dit jag ifr. Torneå återreser, så at jag därifr. ej förr än omkring medium Augusti kommer at aftåga. Detta visar, at återkomsten til Åbo ej lärer kunna ske förrän i lagom tid för at begynna med Höste-arbetet. Under resan skal jag taga mig det nöjet at skriva Bror till, åtm. ifr. Wasa, Uleå och Kuopio. Mag:r Frantzén följer mig under hela resan.

Här står allt til efter vanligheten: kunnandes Secr. Gerss mundteligen derom lämna kunskap. Schultén var nyl. inne, sedan hans Frus barnsäng hindrade honom at til marknaden inkomma. Pihlman var här, och ber mycket hälsa.

Ibl. underl. bisyslor som jag denna tiden haft, är at upsätta et förordnande om et rätt hederl. stipendium til Academien, hvarom jag dock tils vidare ej får tala; blifvandes jämväl denna ouverture oss emellan: jag hade nog önskat at derom få consulera Bror, för at så mycket klokare förrätta denna commission! — Et af de led samma bekymmer som mig brydt, är frågan at köpa mig egen gård: h:ket jag så ogerna ville, men lärer nödgas göra! Må väl!

XXX.

Uleåborg d. 30 Jul. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Sedan jag d. 2 hujus rest ifr. Åbo, anlände jag d. 3 om aftonen, i följe med Camer. Widenius (utom min beständige rese-camerade M. Frantzén) til Tavast-Kyro, hvar est vi d. 4 besågo Haveri grufva; där funno vi för oss Academiens Grufve-Interessent Alström, i fullt arbete at upbygga en usel hytta (som han kallade Masugn), tilställa en Kolmila etc. Under någon tid som han ifr. Nystad försvunnit, lärer han vistats någorstädes i Bergslagen, för at lära sig allt hvad til smältnings-försöks anställande är nödigt, och ärnade nu på egen hand, utöfva sin förvärfvade kunskap. Han är en tiltagsen man, driftig och icke dum; men var vid vår därvaro full, som skal vara et vanligt tilstånd hos honom. Utan tvifvel har han hemligt understöd af någon; och synes mig Kyrkoh. Polvianders gissning ej osannolik, at han är utrustad af Öfv. Lieut. Knorring, som til slike företag är mycket färdig. Få nu se, huru försöket slår ut!

I Järvenkylä såg jag med nöje, at den Spånberg, afl. Öfv. Lieut. Armfelts betjent, som i samma by fick et Acad. hemman, och åtagit sig Gästgifveriet, var en flink bonde; hade snyggt i sit hus, och hade satt sin åker i vackert stånd: han mottog hemmanet aldeles förfallet. Det var et rart exempel af en Herr-dräng.

D. 8 kom jag til Wasa, samma afton som Hofr. Rådet Hisinger; men han hade rest hastigt, och jag helt sakta. Det var angenämt at under hela resan se åkrarne allestädes stå härlige; kornet var likväl i Österbotten mycket vackrare än i Åbo-Län, och gräsväxten jämväl bättre. På någre få ställen hade kölden gjort någon skada. Upodlingsifvern var i Wasa-Län besynnerl. stark, ej allenast hos Ståndspersoner, utan ock hos almogen, som af de förres exempel blifvit upväckt. I synnerhet voro de mycket syslosatte at utdika och kytta sina kärr och måssar; hvarigenom, efter några lönande råg-säden, ståtliga ängar vunnos. Til och med Hofrättens Ledamöter och Betjente voro af denna ifver smittade, så at somlige hika ej haft råd at köpa egna hemman, uptagit andras kärr emot vissa betingade förmåner och frihets-år. Också var värkan af allt detta märkelig; ty orten, som förut föga mer utskeppade än hvad til utsäde, under namn af Wasa-Råg til Stockholm försändes, af förra årets växt aflåtit til Sverige (Kronans uphandling inberäknad) öfver 20m. tunnor säd. Och är ännu tilfalle nog, at fortfara med denna berömliga odlingsifver; ty nästan ingen fläck är til upodling aldeles otjenlig, och de vida kärren, som ännu stå orörde, med skön ler-botten, erbjuda sina odlare ymnig belöning. Men folk-stocken är för ringa; och vårt sidsta äre-rika krig, med sina fölgher, var icke för landet fördelaktigt!

Ej mindre upmärksamhet väckte de allestädes i det länet anlagde Saltpeter-lador, med sin ansenliga afkastning. Oaktadt alla chicaner, och egennyttans försök at qväfva denna inrättning, medelst inskränkning i det quantum kronan mottagit (under förbud at sälja varan til andra) proberingens anställande och vägningsens förrättande icke på stället el. i orten, där almogen kunde sjelf vara tilstädes för at bevaka sin rätt, utan i Stockh:m dit de ej kunna derföre resa, betalningens förhalande i flere år etc., för at uttrötta almogens tålmod och hämma dess hog för denna näring, synes den likväl i en del soknar så hafva vunnit insteg, at den ej snart lærer nedläggas; skulle den deremot alfvarl. upmunt-ras och vederbörl. handhafvas, tror jag at Österbotten allena, där så stark Boskapsskötsel idkas, kunde fournera hela Rikets Salt-peter-behof. Men då skulle man förlora det nöjet, at plåga Rikets öfriga almoge med saltpeter-sjudnings anstalterne, löna en hop

onödig betjening och draga en hop folk ifr. landtbruket samt protegera en hop vräklingar til landets tunga och skada!

En särdeles ifver at bygga kyrkor, är ock rådande öfver hela Österbotten. Munsala Capells Stenkyrka skulle duga til Domkyrka, både för sin storlek och vackra byggnad. Pedersöre socken kyrka är inuti så vacker och med god smak ombyggd (vid tilfalle af dess utvidgning), och med en så grann portal (colonner etc.) försedd, at den vida öfvergår alla Landskyrkor i Finland. Etc. Men det förargade mig, at Laihela vunnit ändring i Kongl. Mst:s första befallning at bygga sin nya kyrka af sten, oaktadt öfverflöd af den tjenligaste sten til sådan byggnad nära intil stället, och deremot sådan brist på skog, at timret måste köpas ifr. Ilmola. Men Ass. Lundmark har funnit sin räkning vid at understödja böndernes dårskap och drifva deras begäran igenom. Sokneboerne äro de förmögnaste i hela Wasa Län. Detta retar Lillkyroboerne at vilja följa deras exempel, ehuru de ej hafva en stock inom sin socken; de klokare vilja väl motstå denna galenskap, men Laihelas exempel är förförande, och rådgifvare brista icke! Det har dock väckt någon eftertanka, at Munsala Capell-boer allmännel. yttra sig, det de genom sin stenbyggnad ej blifvit et runstycke fattigare, och nu hafva en så skön kyrka, som kan stå evärdeligen!

Efter hvad i Wasa sades, och Björkman försäkrade (som jag råkade på sit Bruk i Kimo) väntar jag snart få höra at Landsh. Tandefelt fått afsked, *på sin begäran* (dock enl. erhållen tilsägelse), och at Hofr. Krabbe fått Länet efter honom, mot 7m. Rdr, om ej T. envisats, så at han för intet måste afgå! Men hvad Bj. äfven sade, at ej heller Hisinger skulle til Wasa återkomma, fick jag ej vidare förklaring öfr; månne det är likt hvad här sägs, at Just. Cantzlern skal blifva Öfver-Post-Directeur, och Hisinger erhålla hans plats? Soml. *frukta* ock här at förlora sin egen Landshöfding! På Hofr.R. H:s tal tyckte jag mig märka, at Fru Westerheims plan om Nådår, ej är säker! Men huru går det med soknens föreslagne delning? Landshöfdingen tycktes vara nog säker om bifall deri. Skal i sådan händelse ock den usle Forsman utan Pastoral-Examen bli kyrkoherde, androm i lika fall til upmuntran? Och hvad vinner folket derigenom, at deras Caplan blir Pastor, då de lika mycket skola betala, och de dock ej få flere Präster, utan den förre Pastors uppsikt tillika öfr en sådan socius, försvinner?

Ännu vet jag ej om Pihlman sökt Nerpes; men Dr Westzynthius har anmält sig til förslag, i fall Pastoratet blir odelt, och blir altså en betydlig sökande. Et underl. uptåg hörde jag i

Ilmola understödjas af Häradsh. Hanelles (med Landshöf:s bi-träde) näml. at Jalasjärvi lilla Capell ock skall bli särskildt Pastorat; för at reta Bönderna til at deri ingå, har man begärt, at Capellanen som då skulle bli Pastor, åtnöjer sig med Sokne-adjuncts-lönen tillagd til pastors-inkomsten; hvarigenom almogen finner så mycken lindring som skilnaden är mellan Caplans och Sokne-adjuncts-lönen. Också där skulle Pastor bli ensam Präst i församlingen. At Ilmola pastorat framdeles delas (såsom ock Nerpes) det har sina skäl; men hvarföre ej behålla 2 Präster vid hvarje Moderkyrka? Om de skola fullgöra sin plikt (hvartil de bättre borde tillållas) med folkets undervisning, genom Catechisationer etc., så behöfvas de nog.

Här afbryter jag min resebeskrifning; tilläggandes endast, at jag d. 11 reste ifr. Wasa och d. 25 hit anlände; i morgon el. i fredag reser jag åt Torneå, hvilken resa drager ut en vecka. Vid återkomsten, skal jag åter skrifva Bror til och fortsätta min resebeskrifning. Sedan min hitkomst, har väderleken varit regnig, som ej lofvar angenäm fortsättning af resan. Laxfänget har i år i denna och Torneå älfver varit ovanl. ymnigt; här hafva engång 700 Laxar fåtts i en vitning, och i Torneå 1,500 å 2,000. Men i Kemi och Ijo har fänget varit mindre godt.

Jag reste litet tidigare ifr. Wasa än jag först ärnade; ty Ass. Juslén som gjorde mig sällskap til G. Carleby skulle d. 21 vara tillbaka. Således erhöll jag ej där Brors ang. Bref af d. 11, utan fick det här; innan afresan hade jag anmodat Post-Insp. Alleen därstädes at convertera de bref, h:ka dit kunde anlända, på Uleå; som han ock gjort. Mycken tack för de mig communicerade ang. Tidningar om Boktryckeri-processen och Anat. Professionen. At Bonsdorffs rätt til Philos. Facultetens munera ambul. ej utsträcktes, var en härlig sak; och Bror förtjenar alles vår tacksamhet för den sakens goda bevakande, hvarigenom mycket ledsamt gräl är förekommet! För pg:rnes aflämnande til Fru Juslén, tackar jag ock ödmjukel. Såsom ock för böckernes expedierande til Åbo!

XXXI.

Ankom d. 26 Aug.

Uleåborg d. 9 Aug. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Återkommen ifr. min resa til Torneå, hvarpå jag använde en veckas tid, fann jag här för mig et bref ifr. Secr. Alanus, hvaruti låg innelyckt Brors ang. af d. 1 Julii, h:ket par dagar efter min afresa anländt til Åbo. Deri låg Mazzas qvitto innelyckt. Af Alani bref ser jag, at Brors bokremiss, jämte Fredenheimska presenten äfven var lyckel. öfverkommen. Hvad af mina p:er öfverblifvit, tackes Bror tils vidare i förvar behålla.

Af nyl. utkomne piecer, tackes Bror för min räkning upköpa de som kunna synas interessante; af h:ket slag jag tycker mig sedt en och annan i Notificationerne vid Tidningarne annonserad; ibl. desse torde Protocollerne i Thyseii sak vara, om h:ken mans brott jag här ingen redig kunskap kunnat vinna. Item Svenska Acad:s Handlingar för sidsta sammankomsten; it. Brantenbergs Tal ifr. Altaret, 2 Exemplar. Jag har tilförene glömt at begära sviten af Sjökortet öfr Östersjön, hvaraf jag endast har det bladet som föreställer Finska viken: denna defect tackes Bror ock supplera åt mig.

Märkligt blir at höra, hvari B. Palmquists brottslighet egentel. består, och at se slutet på complotteurnes sak. Declaration til Neap. Hofvet var mägta starck, och värkl. i Krigsförklaringsstyl; men så har ock det Hofvet obeskedel. sig förhållit: Gud gifve, at det ej skedt på vår grannes anstiftn! hos hvilken man här säger at Armfelt nu skal äga uppenbarlig protection; äfven som man här mycket fruktar för den under utrustning varande Ryska flottan, allt enl. rykten ifr. Stockholm, dels genom bref, dels med Skeppare. Danska Flottans tilökning, och någre förbehålsamme uttryck i Tyska Avisorna om Änglands missnöje med Neutralitets conventionen, förmera ock folkets fruktan. Önskeligt vore, at den alsingen grund ägde!

Jag började i mit förra Bref at underrätta Bror om min resa: nu skal jag dermed fortfara, Den 16 Julii reste jag genom Ny-Carleby, den sämsta stad jag under denna resa härtills sedt, illa

anlagd, illa bygd, utan rörelse och utan duglige handlande. En enda sades äga någon förmögenhet. Med sina 4 större och mindre fartyg, och et befraktadt ifr. Jacobstad, hade de ej varit detta år i stånd at föra ut all sin tjära til Stockholm; ty på utrikes fart vågade de ej ens tänka. Det lilla Jacobstad, så nära i grannskapet, hade deremot 19 större och mindre fartyg i sjön, af h:ka 14 å 15 gå utrikes. Allt vitnade om idoghet, drift och styrka. Vid ankomsten dit, mötte vi Vice-Presid. Ahlman med hela sin familie, kommande Norr-ifrån, där han varit allt upp til Torneå, för at beskåda Midnatts-solen. Han har under sin resa, som jag hörde, allestädes varit lika varsam i discourser och förhållande, som hemma i Wasa; h:ket vitnar at han är klokare karl än åtsk. af hans medbröder i förra conjuncturen!

I G. Carleby rådde mycken ordentlighet och snygghet i stadens utvärtens skick; dock var rörelsen ej uti så starkt flor som i Jacobstad. Deremot hade ägarena af Stads-åkrarna, som mäst bestå af sand, i landtbruk och plantager ådagalagt en besynnerlig flit: til och med den i mina barna år så ohygglige backen där nu är begravningsplats och som för sin holstriga beskaffenhet kallas Skrammelbacken, var til en stor del upodlad, med ofantlig kostnad och möda, samt stenarne nyttjade til murar kring plantagerne och de vackra kryddgårdarne, som på denna fordom öde plats nu gifva en rätt förnöjande syn. Norr om G. Carleby visade landet straxt et råare och sämre utseende: åkerbruket var slättare, jordmänen ofruktbarare, merendels idel sand. Saltpeterladorna, som ej varit många, voro öde, så väl som i hela Uleå Län: de mångfaldiga chicaner som ägarena måst utstå, betalningens uteblifvande i flere år etc., hade gjort dem så ledsna vid hela anstalten, at de kört ut all saltpeter-jorden på sina åkrar, och lämnat ladorna toma, hvarvid de mycket mera funnit sin räkning. Et vackert drag i vår Rikshushållnings-Historia! (A propos af Saltpeterlador, kan det vara sant som jag i Torneå fick höra, at Gen. Simon Carpelan blifvit förordnad til General-Director öfver alla Saltpetersjuderierne i Finland? I det fallet borde man gratulera vår Prof. Gadd til en sådan förman!).

Den 22 var jag i Brahestad: här träffade jag åter stark handels-drift. Denna lilla stad äger flere skepp, som gå på utrikes orter med landets producter (tjära o. skogs-virke), då Uleåborg ej har et enda som far längre än til Stockholm; den vidgar beständigt sin handel, har redan nästan aldeles utträngt G. Carleby ifr. handeln med Pyhäjoki socken, och delar til betydlig del handeln på Calajoki, har ock betydligt jordbruk, som är i tiltagande. För detta dess välstånd, har den at tacka sit borgerskaps enighet, visse

handlandes (särdeles g:le Sovelii) patriotisme och esprit-sociale, samt sin Borgmästares förståndiga och berömliga styrsel, som både i staden, den omliggande orten, och af härvarande Landshöfdingen prisades!

I Uleå råder deremot en elak esprit, oenighet och processsjuka, brist på speculation; man går endast den g:la oxvägen; hela denna ansenliga stad har ej et enda utrikes gående skepp; man nöjer sig at på fordna viset handla på Stockholm och präja almogen! Men åkerbruket har af borgerskapet begynt drifvas med ifver och stor kostnad, i detta hårda climat och denna ofruktbara sandiga jord, h:ket dock gagnar orten genom sin eftersyn, fast ägarena föga lära härtills derpå vunnit. Laxfisket har i år varit i denna älf ovanl. lyckligt; man tror öfr 700 t:r vara i salt. Men nu har det redan uphört.

Den sidsta Julii firade vi här Cafféets-begravnings högtid hos Mag. Frantzéns mor, hvares namnsdag det var. Följande dagen (d. 1 Aug.) reste vi åt Torneå: samma dag hade Gen. Carpelan härstädes främmande hos sig; och en skalk berättade mig, at alla Fruarne efter måltiden somnat, i brist af den upväckande drycken! Allestädes hvar jag rest, hafva Fruntimren klagat öfr dess saknad: ehuru jag nog tror, at soml. likväl trösta sig i tysthet.

Emellan Uleå och Torneå måste vi nyttja 7 färjor, som var nog besvärligt; vägarne voro försvarlige, ehuru de i allmänhet voro bättre i Wasa-Län, hvarest man öfverallt nyttjat det ståtliga medlet at köra lera på de djupa sandvägarne, hvarigenom de blifvit fasta såsom et golf; i Uleå Län har det ej ännu skedt allestädes.

De stora älfvarne (Uleå, Ijo, Kemi, Torneå) gifva en majestätelig syn. Laxfisket i Ijo hade varit detta år ovanl. svagt, som var nog svår händelse för den nye Pastoren (Sund) som ifr. Lappmarken ditflyttat. Hos honom roade vi oss med at höra Högmans söner tala Lappska, h:ket de gjorde med mycken färdighet. såsom födde i Lappmarken och där upväxte: uttalet var besynnerligt, och omöjligt för oss at rätt kunna imitera; hela denna famille var rätt hyggelig, ehuru de först mot slutet af sidstl. vinter nedkommit och barnen ej ännu sedt någon stad.

I Kemi hade Laxfisket varit bättre: omkring 1,500 t:r troddes vara i salt. Tionden har härtills blifvit delad mellan Pastores i Kemi och Rovaniemi (efter bägges åhörare fiska derstädes); men sedan Probst. Rydman vunnit processen mot Pastor i Carl Gustafs (fordom Karungi) församling, och Konungens dom uttryckel. säger, at den Pastor inom hvars socken fisken fångas, ensam skal få tionden, ehuru öfverbyggarena komma ned för at gemensamt

med nederbyggarena idka fisket, så yttrade sig Probstén Castrén, at han väl ej ville utsluta sin medbroder i Rovaniemi ifr. all tionde-laxen, men dock forcera honom til en jämkad och afprutad förening, stäld på bägges deras listid: få se hvad han gör. Bror vet, at Caplanen i Rovaniemi blifvit uphöjd til Pastor, och fått sit Capell afskildt ifr. Kemi til särskildt Pastorat; af h:ken anledning han ock tilägnat sig lax-tionden pro rata.

Så snart jag kom til Torneå, frapperades jag af det stora ombytet i jordmån, hvilken här blef mycket bördigare och vackrare än på Finska sidan: så at, ehuru språket fordrar at alla 3 Torneå soknarne böra läggas under Åbo stift och Uleåborgs-Län, den nuvarande skilnaden väckel. ej är utan naturlig grund. Gräset växte här öfverallt frodigare; en skön mylla, med lerfläckar, visade sig i stället för den sterila sand hvaröfr jag härtills, på folkets vägnar, ömkat mig.

Torneå stad är liten, irreguliert byggd, och stillheten på gatorna visade at rörelsen är svag; hamnen ligger en sjömil ifr. staden. Men belägenheten är annors herrlig! Staden ligger på en ö, som likväl nu på et ställe hänger ihop med fasta landet (åt W.) undantagandes vår-tiden; dock är näset ännu svårt at passera öfr. På Ö. och N. sidorna är den präktiga älfven, som här strömmar omärkel. för ögat om sommartiden, men då han skal passeras med båt, nog låter märka sin ström, såsom ock vid sunnan storm. På S. och S. W. sidan är en vik af älfven, hvilken väg älfven förut tog, innan den ändrade sit lopp. Sällan ses någon kärra i staden, för svårigheten at färja den til och ifr. fasta landet. Derföre, och i ans. til rörelsens ringhet, äro gatorna beväxta med gräs, som nu dels frögdade sig som på de frodigaste ängar, dels var nedslagit och utbredt, så at man ej kunde komma fram utan öfver hösträngarne; somliga gator voro ock redan med täta hösåtor el. vålmar beprydde. Torget var ännu oslaget, fast ståtelingen beväxt; h:ket vi på skämt gissade härröra af Borgmästare-vacancen, emedan det förmodligen vore hans ämbetes äng, hvartil man ej heller nekade. Prästegården med Sokne-kyrkan ligger på en annan ö (som älfven omfamnar) midt emot staden; är nu vackert med en två vånings byggning bebyggd, och har den skönaste utsigt man vill önska, med staden, älfven, och stads-viken framför sig, samt bägge stränderne af fasta landet med boställen och andra ej illa byggde gårdar i sigte.

Rydman hade starkt rustat jämväl med åkern, ansenligt utvidgat densamma, infört det nya modet med diken, rågsäde och plog (Bror lärer minnas, at intil nyligaste tid Torneå boerne blott med spada arbetat sina små korn-land), samt hade nu den herrli-

gaste rågväxt man vil se, allenast den hinner väl mogna, hvartil dock var godt hopp, oaktadt denna sommars ovanliga kulenhet. Utom på Lagm. Printzskölds hemman, som vi ock besökte, var annars rart at se råg-åkrar; någre hade dock börjat med denna säd beså små åkerlappar, och följakteligen äfven gjort början med dikning. För öfrigt ser man blott ängar, med små korn-täppor här och där. Folkets rum och husbyggnad likna aldeles Österbottningsarnes. Laxfisket har i år varit så ymnigt, at 2,500 tr. troddes vara i salt. Här duger altså at vara Pastor! Torneå g:la kyrka skal nu utvidgas och ombyggas til korskyrka: grundvalen var redan lagd.

En Österbotnisk bonde (Rif) ifr. NyCarleby bygger den; han är en namnkunnig byggmästare, som sjelf kan göra både grund- och profilritningarne etc. til sådane byggnader; har nyl. på entreprenad byggt Luleå nya Stenkyrka, och håller nu på at upföra en ny vacker korskyrka i Kemi, äfven på entreprenade, för 100,000 Dl. k:mt och vissa betingade dagsvärken; han har en hop arbetsmanskaf med sig ifr. sin ort, bränner sjelf kalken af sten som i Kemi finnes, och bryter murstenen ifr. et nära kyrkostället ligande berg, bestående af en skifrig sandsten, som genom kilande lätt lösrifves och af naturen faller i så ordentliga stycken som vore de tillhuggne. Jag var til stället, och besåg brotten. Kemi g:la kyrka är af samma slags sten uppbyggd. Den nya kommer at vända sin Portal med en dubbel colonnade utsirad, emot älfven: som nödvändigt måste göra en skön syn.

Denne Rif har ock ombyggt Pedersöre sockenkyrka, som nu är en ganska vacker byggnad, och i synnerhet inuti rätt behaglig; ingången är ock där med colonner prydd; men det g:la opropor-tionerliga tornet, och sacristigan som synes framåt, liknandes nog et privet, svara ej mot den öfriga byggnaden. Ibland trädkyrkor är en liten Capell-kyrka vid Raumo ås utlopp och Lochteå marknads-plats, af samme Rif uppbyggd, den vackraste jag sedt.

Vid återkomsten ifr. Torneå besåg jag Nyby glasbruk, som den besynnerl. Hofråd Nylander byggt. Det är skada, at den gruffiga vattuflo den i förl. höst (hvilken ock här i Uleåborg gjorde stor skada) och sedan en eldsvåda i vintras, så illa handterat denna vackra inrättning: skadan som han dervid lidit, i materialier, färdigt glas, byggnader etc. var ganska grof. Han klagade dessutom öfr. brist på tillräcklig afsättning af hvitt glas och bouteiller: hvar-före han nu nedlagt en del af väirket, och förafskedat en hop arbetare. Detta låter ej upmuntrande för dem som äflas med flere nye Glasbruks inrättande i Finland (t. ex. Gottskalk på Ingeris!).

Ibl. sällsynta örter som jag händelse-vis under min resa träffat, äro (utom Saxifraga Hirculus och 2:ne species af Utricularia på et kärr i Siikajoki, samt Sonchus Sibiricus på Limingo äng, dem jag förut sedt) den sköna Dianthus Superbus i Kemi och Torneå samt Dianthus Arenar. på Tavast-Kyro skogen, de vackraste.

Men det blir nu tid at sluta, om jag ej skal ledsna ut Bror med min rese-Journal. I nästa vecka ärne vi resa härifr., först långsmed Uleå älf til Säresniemi, så öfr Uleå träsk til Cajana, och derifr. genom Idensalmi til Kuopio; få nu se, om vägen ifr. Uleå träsk til Kuopio-vägen är så practicable med calesche, — som man här försäkrat mig, öfr det bekanta kärret Vaivasten-suo. Bror lærer finna, at jag just reser såsom Geograph; och i fall Bror råkar Secr. Björkegren, så försäkra honom, at jag straxt efter återkomsten til Åbo skal meddela honom viktiga hjelpredor til hans tilämnade nya edition af Tunelds Geographie. — Må väl!

XXXII.

Ankom d. 8 Septemb.

Kuopio den 28 Aug. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Sedan jag ifr. Uleåborg hade äran at skriva Bror till, har jag besedt någon del af den Finlands vrå som jag tilförene aldrig besökt, näml. Cajanaborgs-Län. Den 15:de hujus reste jag ifr. Uleå, och hann följ. dagen til Särääsniemi: hade Uleå älf som oftast i sikte, hvilkens södra strand vägen til en del fölgde, och hvilken rätt majestätligt nedströmmar. Men jag hade ej det onödiga mod at låta sätta mig nedför den farliga Pyhä forss (åtm. 1¹/₂ mil lång, utan afbrott och lugnvatten), hvars dån vi hörde, men hvilken vi ej kunde nalkas landvägen, i ans. til de branta berg emellan hvilka den framrusar.

Det höga priset på Tjäran och Smöret, hade lockat flere båt-lag ifr. Paldamo och Sotkamo at midt under bergnings-tiden nedforsla sina varor til Uleå; och så väl på Uleå-träsk som vid Cajana, mötte vi båtar, som Pielis-boer legt, at nedföra sit smör, likasom vi sedan på landvägen mötte Idensalmi boer, som i lika afsikt på kärror släpade smör ned til Vuolijoki: det förstår sig, at desse långväga bönder voro Landthandlare, som upköpt sine medbröders varor.

Den 18:de och 19 läto vi ro oss öfver det respectable Uleå-träsk til Cajana, och vidare fram til Sotkamo; hade merendels

vackert väder. Ämmä tvärbranta fall, af 15 fots högd, förtjenar visserl. at beses; men kommer i högd ej emot Kyro forss, el. annars i pragt emot Elfkarleby; hvad som höjer dess skönhet, är at man kan komma roendes, utan fara, tätt under fallet. Om Cajaneborgs fästning qvad Messenius fordom med allt skäl: Then först begyntet han var en gäck! Men frågan är likväl, om ej de g:le murarne och hvalfven kunnat nyttjas (likasom i Åbo) til Magasiner, som nu bredevid äro byggde af träd! Staden var usel, såsom jag väl kunde mig föreställa, til större delen bestående af obebygda tomter, som nyttjades til äng; men ej så otäck som den af någre blifvit beskrefven*). Åtskillige Officerare af Cajana bataillon bodde där, och skulle nu där snart ske Officersmöte af hela Corpsen. Det ohyggliga hvalf, med en liten glugg, där den stackars Messenius så länge satt fången, är ännu tämmel. conserveradt, och vi klängde oss dit in: detta monument hedrar ej mycket den tidens regering!

Sedan vi besökt Paldamo kyrkoby (där 6 å 7 Stånds-persons Hushåll finnas inom $\frac{1}{4}$ mil, omkring kyrkan), seglade vi öfr trasket tillbaka; men råkade ut för en storm, som satte oss i mycken fara, så at vi måste taga land, och gå öfver en land-udd; träffade dock båt på andra sidan, och kommo lyckel. til en by, hvarest vi togo nattqvarter; rodde så til Vuolijoki by på Trasketts syd-västra strand, dit vi ifr. Säreesniemi förut afsändt vår Caleche, togo den i båten och fortsatte resan upför Vuolijoki å, tils vi anlände til början af den landsväg som börjat anläggas öfr Vaivasten suo (hvaraf i Tunelds nyaste edition görs så mycket oförtjent väsende), och som vi fölgde til Nissilä gästgifvare-gård i Idensalmi, hvarest Landsvägen ifr. Uleå til Kuopio råkas. Denna Vuolijoki vägen är ganska usel; men vi kommo dock fram med hel voiture, ehuru vi som oftast måste spatsera. Til lycka, träffade jag Paldamo Länsmannen i Säreesniemi, som var på vägen at resa til Vuolijoki, hvarföre jag bad honom låta efterse broarne, det han ock beskedel. gjorde, och hade låtit reparera de värsta ställen.

På Idensalmi Prästegård dröjde jag öfr et dygn: Lagus lät hälsa Bror. Hit anlände jag d. 24:de; och tänker i morgon härifr. fortsätta resan genom Rautalambi til Wiitasaari: föga lär jag innan den 28 Sept. kunna vara i Åbo. Härifr. har jag gjort någre små excursioner til lands och sjös: lefnaden här är helt artig.

Så väl i Wasa som Uleå hafva Hrr Landshöfdingarne varit mycket benägne at meddela mig de statistiske underrättelser jag begärt: äfven som deras Lands-Camererare och Läne-bokhållare varit ganska tjenstfärdige. Unge Tulindberg har så aldeles stadgat sig, at han blifver en dugtig ämbetsman, kunnig, ordentlig

och flitig. Här äro 2:ne män frånvarande (utom Hr Landsh. sjelf, som reser på sine rest-ransakningar) som jag gerna önskat träffa, näml. Dir. Hall och Lands-Camer. Salenius; men jag är ej aldeles utan hopp at ännu innan afresan få råka den förre, och i den sednares ställe meddelar mig Läne-Bokhåll. Ekblom nödige underrättelser.

Ibland nyheter som jag här först förnummit, hörer det at ConR. Boxström fått pluraliteten til Wiitasaari Pastorat, och at Dompr. Alopæus är vald til Stiftets Banco-Revisor. Man säger ock (men hvarom jag ännu tviflar) at Lect. Lind skal skaffat sig promotorial och utan vidare prof el. omsvep transporterats til Theol. Lection i Borgå. Äfven hör jag, at Rautalambi Campagnie åter skal skiljas ifr. Tavastehus Reg:te och blifva särskild Bataillon, förmodel. til besparing i Staten!

Men lustigt är, at man skal mycket yrka på den större svårighet som för detta manskap är at komma tilhopa med Tavasteh. Reg:te än med Savolax corpser! Likasom ifr. Wiitasaari vore längre väg til Laukas än til Rautalambi, el. ifr. Rautal. längre til Laukas, än ifr. Laukas til Rautalambi! Nu då landsväg går genom Rautal., Laukas och Saarijärvi, hafva desse soknar lika lätt at resa åt väster som åt öster etc. Annorlunda var det fordom, när de genom sjöar, forssar och öfver näs etc. skulle krängla sig fram.

Än lustigare är, at man skal räkna på denna bataillons stora förökning genom de många i nyare tider tilkomne Nybyggen, som väl til stort antal äro utsynade och med immissioner försedde (til vederbörandes goda sportel-förökning!) men ännu til större delen ouptagne el. under frihet; på de fleste äro ej h:ken hus el. åkrar i stånd satte, utan blott skogen bränd och nyttjad; och sedan de skola begynna betala den nya förhögte skatten, vore nyttigt, at man väntade med Roteringsen i 20 år åtminstone, för at se huru många af dem blifva beståndande, och huruvida landet härdar ut med den nya skattläggningen, h:ket ser svårt ut, i ans. til folkets ringa och små p:ge-fångst. Huru skal detta folk få p:gr, då det så litet kan afsätta til sjöstäderna, när ej missväxt tvingar Österbotningen at härifr. hämta säd? At desse bönder sjelfve skola hinna nedsläpa sin säd, är orimligt; och då endast kronan utsopar mellan 20 och 30 tusende Rdr årl. ur länet, (utom hvad processer, Landtmätare, etc., etc. utdraga), så är obegripl. at de så länge kunnat härda ut, och prospecten för framtiden är bedröfvelig. Men — —

P. S. Jag bad Bror sidst, at köpa mig Sv. Ac. Handl. sidsta delen: jag mente den, hvari t. ex. Burmans jämförelse mellan

Oxenstierna och Richeleieu står, m. m. om den redan är tryckt. Men särdeles önskade jag få det fragment af fortsättn. til Lagerbrings Historia som Gjørvell säljer: item om Bror kommer öfver något nått exemplar af Le Jeune Anacharsis par Mr Barthelemy. — Mag. Frantzén låter anmäla sin respect.

*) T. ex. at husen vore blott rökporten, torget en pöl etc. Capellans-Huset ehuru en underl. byggnad är dock af 2 våningar: sådant Hus fins ej i Nådendal, ej heller sådant som det Capit. Ladau äger och bebor.

XXXIII.

Åbo den 29 Sept. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Det är nu längesedan jag sidst hade äran at skrifva Bror till, näml:n ifr. Kuopio, h:ket bref jag hoppas Bror riktigt erhållit; ej heller har jag sedan i Uleå, ifr. Bror erhållit någon skrifvelse. Jag återkom hit til staden d. 25 hujus lyckel. och med hälsan; och den 2 nästk. Octobr. börja *åtskillige* af oss at läsa publice. Vid hitkomsten fann jag för mig flere paketer som Bror varit god och mig tilsändt: i h:ka Hofrättens Dom öfr de conspirerade och öfr Thyselius, samt Hofrättens Protocoller öfr Högmålet voro innelyckte, och för h:ket allt jag aflägger ödmj. tacksägelse.

Kanske jag en annan gång, för ro skull, meddelar en och annan reflexion som vid desse pappers genomläsande fallit mig in! Protocollerne, som med särskilde resande ankommit, har jag ej ännu hunnit få samlade; ty N:o 55—66 saknas: jag skal dock ransaka efter hvar de måga hafva stadnat; de som Alanus fått om händer och Holmberg hade med sig, kommo mig straxt til handa.

Nu hinner jag ej mycket skrifva, förr än jag kommer mig i full ordning; och väntar snart af Bror bref med underrättelse om hvad i stora verlden märkeligt passerat. Ehuru jag ej stort varit ute, hör jag dock, at Kungens Dom öfr complotteurerne skal både vara utfärdad och exsequerad.

Man gissar mycket om Presid. syslan i Wasa; de fleste gifva densamma åt Just. Canc. och nämna Hisinger til hans efterträdare etc. Också glunkas at ännu 2 Landsh. (i Umeå och Uleå) skola entledigas. Fick Tandefelt något accord? Märkligt var at

höra, det almogen i den sistnämdes Län mycket berömde honom, och flere beklagade hans öde; men Prästerne voro deremot ej hans vänner!

I fall det roar Bror skal jag härnäst continuera med några anmärkningars meddelande ur min Rese-journal. Öfr hela den delen af Finland som jag genomrest, var årsväxten skälig, ehuru ej just ymnig: Vårsädet svagare, dock försvarligt i Österbotten: Höväxten tämmel. klen, dock bättre i norrare delarne än här i nedra landet. Det höga Smör-priset gjorde öfr hela öfra landet en ovanlig ifver at nedforsla denna vara til städerne; där vägar voro, nyttjades kärror, i brist af dem, släpor genom skogarne och öfver kärren långs med spångerne; hvar som nånsin vattudrag kunde nyttjas, upsöktes de: til bevis, huru nyttigt det vore för rörelsen at rensa upp dem! Landthandlare och Borgare-expediter ifr. sjöstäderna samlade smör allestädes; och den fattige landtmannen (torpare etc.) som sjelf ej förmådde resa til staden, var glad at få 4 plåtar pundet, och vid Österb. marknaderna (i Calaj, Pyhäjoki etc.) 5 plåtar. Ack hvad varumängd Finland kunde producera, om det vore tillräckel. befolkadt och upodladt, samt Hushållningen på bättre fot!

Roligt vore at veta, huru mycket summan af sammanskotten til Sjö-utrustningen slutel. gör: den måtte ej vara obetydlig! Detta, jämte rustningen, lär ej varit ovärksamt på Engländerna, efter de begynt bli fogligare! Kanske vår rustning ock i annat afseende, i ans. til ställningen med grannen och hans rustningar, ej varit utan sin stora vigt!

Här pratas nu, at Presid. v. Post, innan han går af, efter upnådde 70 år, skal byta sysla med Presid. Reuterholm! Jag hör at Åbo Hofrätt blifvit med Assessorer rikel:n förstärkt! En gång blef ock dager för dess betjening, och de som nu råkade vara i tour, fingo stark vind, för somlige kanske för stark; sammal. för ungdomen som nu träder fram i stället.

Vår Cantzler lär väl snart komma tillbaka? Jag undrar, om Malmström skal åter krångla sig til permission? Vår Mag. Tammelander har fullt alfvar at bli Pastor i Wichtis, och reser åter öfver til Stockh:m: få se om han reusserar! Vid Acad. saknas han icke. Det fägnade mig at af Lindqvist få höra det stud. Schönberg genom Brors goda biträde (såsom han skrifvit) fått god ställning i sin väg vid Cammar-Collegio, och jag hoppas han visar sig denna ynnest värdig.

Vår Architect Bonsdorff (som ännu är på Jockis) skal til Patrons höga nöje förrättat sin commission: lustigt nog. Jag kan ej undgå at härvid påminna mig hvad Boileau skref om Claude

Perrault! Vi äre rätt nyfikne at se Kungens expedition om Bonsorffs flyttning: på Lections-Catal. står han imedlertid ännu kvar på sit förra ställe. Denne Catalog, som jag just nu fick se, skulle jag skicka til Bror, om ej Secr. Alanus försäkrat at göra det. Huru acquitterar sig Alopæus i Stockholm?: inter nos, hoppas jag, at han förstår rätta sig efter tiden! Hälsa honom! Ifr. många bekante, under min resa, fick jag i commission at hälsa Bror! Såsom Chronander etc. i Uleå, Lagus i Idensalmi, Krogius i Rautalambi, Walheim i Tavastehus etc., etc.

Hos Major Kalm var jag et helt dygn på hans boställe Keso, nära Tavastehus: han har artigt upstudsat sit boställe, och fått sig en artig och beskedlig Fru; samt blir en stadig och reglerad man! Men är nitisk, som han varit hafver, emot den föreg. tidens planer!

At Stor-Amir. ämbetet blifvit upliffvadt, var en stor nyhet! Gud låte ej den så mycket förut betungade Staten derigenom lida; men för öfrigt lärer det vara en återställning af det förra Amir. Collegium, under annat namn och med något förändrad form, som tyckes hafva goda skäl för sig; någre djupsinnige Politici förmoda, at Hertigen derigenom tillika beredt sig någon influence i tillkommande tid! Det fagnar mig mycket, at Öfv.L. Juslén fortfar at vara väl! Hvarföre tro Secr. i Committéen tog afsked? Var han ej til nöjes?

Märkligt blir at se, hvad de täta förändringarne i Frankrike slutel. hafva för fölgder både på den Statens invärtes öde, och på kriget! Et i alla afseenden lärorikt exempel blir denna Revolution på alla händer, om allenast mskjorna vore benägne at taga lärdom! Hvad är egentel. orsaken, hvarföre ej om deras invärtes oväsande får skrivas i våre Tidningar?

Hvad tycker Bror om de documenter som i Åbo Tidn. blifvit införde rörande fordna administration i Finland? Icke må sådant illa anses? Jag hade nästan lust, at i anl. af min resa införa en och annan anmärkning i våra Tidningar; men tidens kinkughet väcker dervid så ofta betänkligheter.

At Post-Insp. Alléen aflidit, får Bror nog notification om: han tog afsked i rättan tid. — Vale et mihi fave!

P. S. Pastor Hjelt har frågat Widenius, om han skal ge p:ge-til gatans omläggning vid Brors gård? Magistraten lägger hela gatan å nyo som stöter til Brors stora port, och har påmint om Brors quota dertil; men Hjelten, som ej gerna vill bifalla p:ge-utgifter, knorrar deröfver: det lär dock ej hjelpa, utan kostnaden måsta bestås?

XXXIV.

Besvar. d. 14 Octob.

D. 9 Oct. 1794.

Min Högtärade Broder! I dag fick jag de med Secr. Pomoell sände bref och saker, hvarföre jag på det högsta tackar, och skal med dem förfara efter Brors begäran. Hindrad nu af andra saker, hinner jag ej skrifva omständel:t bref, men skal göra det med nästa post; nu skyndar jag, medan hopp är at ännu med våre Skeppare få tilfalle at hitsända något, at hos Bror anhålla, det Bror af vanlig ynnest ville uphandla och mig tilsända de på bilagde papper specificerade saker. Jag vet väl nu sannerl. icke, om Bror har mera qvar något pgr af mig (utom Banco-myntet, hvarom särskildt skal skrifva); men jag skal til nästa post se derefter, och om det tarfvas sända öfver mynt; jag hoppas ock snart få veta mit debet för de sidsta sakerne (Brantenbergs Tal, Sv. Acad. Handl. 93, Hofr. Dom, Adv. Fisc. Besvär, Prott. etc. i Högmåls-saken, dr Thyselii process).

Blef ingen ting sedan af De Besche's och Krooks anhängiga klagan öfr Thyselius, som deras tryckta skrifter til Hofrätten omförmåla? — Har Bror sedan inge af de för Völkner begärde antiquariske saker kunnat få til köps? — Har ej vidare erhållits om Ackola saken någon uplysning? — Är Doctor Lydeke ännu utrikes stadd?

Om Mag. Snellman besöker Bror, så var god och bistå honom i hvad han kan tarfva: han har rest at antaga Condition hos Presid. Gr. Gyllenborg, på Gr. Taubes proposition; som han är fallen för hypochondre, önskade jag han kunde vinna något muntert sällskap. Hans flit är pålitelig.

Malmström har skrifvit til vår Rector, at han redan erhållit Kongl. permission at vistas i Sverige några månader: månne det har grund? Intet bevis derpå har han ännu sändt! Han har mycken olust at vistas på ämbets-orten.

Vår Architect (Bonsdorff) är redan hemma och har denna vecka börjat läsa. G:le Capit. v. Willebrand har afsomnat, til föga saknad, menar jag, för sin familie. Prof. Gadolin höll i

förra veckan bröllop med unga Mams. Tihlman, och bor i förra Gråbergsska gården, som Ass. Biörkbom gedit honom.

Höres ej något vidare om Edelerantz'es befordran, och liknelsen til hans afsked ifrån oss?

Vår Mag. Tammeland'er vill med sådan ifver bli Pastor i Wichtis, at han rest härifr., med hustru och barn, til Stockholm, at drifva på sin befordran: få se, huru det må lyckas.

Hvad har Härads'h. Arpe sig före i Stockh:m, som så besynnerl. lämnade sin sysla i Karelen, och med sin famille flyttade öfver til Sverige?

Här sägs, at Gripenberg blifvit Öfverste för Tavast. Regemente efter Ehrenroth: löjel. är, at hans officerare äro så obelätne med denna befordran!

Har Bror råkat Major Wetterhoff i Stockh:m? Huru tro det går med hans besynnerl. process?

XXXV.

Besvar. d. 4 Novemb.

Åbo d. 23 Oct. 1794.

Min Högtärade Broder! Ehuru Bror täckts både hedra mig med flere bref och sända mig flere saker innom en kårtt tid, så hinner jag dock ej ännu fullständigt skrifva Bror till, såsom jag mig föresatt; men så snart jag hinner skaffa undan händerne de 3:ne dispp. som nu sysselsätta mig, så at jag får litet rådrum, skal jag upfylla denna ang. plikt.

Jag bör nu endast berätta, at jag fått så väl brefvet och pappren med Giers, samt brefven af d. 29 Sept., och 10, 14 samt 17 Octobris. Ännu är Ginman ej kommen, men han väntas snart. Som jag ser, at ännu något pgr: är kvar hos Bror, så uppskjuter jag ock til härnäst med ytterligare remiss. Men Bror behagar imedlertid af det återstående göra sig betalt för de utgifter som Bror för Acad:s räkning gjort: jag skal här, i min generella räkning med Bibliotheket, dem upföra och pgr:ne åter uttaga.

Som Segelfarten här imellan nu mäst lärer uphört, så har jag väl ej hopp at snart få öfver de på hosg. papper upteknade saker; men öfversänder dock förteckningen straxt, på det, ifall något tilfälle yppas, Bror imedlertid må kunna efterhand uphandla de derpå uptagne böcker.

Ass. Barck i Hofr. härstädes har under en resa til sin Svärfar i Nyland blifvit sjuk, och med möda hunnit til sin svåger Lagm. Smalén, innan han måst intaga sängen: han skal hafva fått en aposteme af så svår beskaffenhet, at föga hopp om lifvet återstår; det vore en svår olycka för hans Hus, om han nu skulle dö, och äfven saknad för Hofrätten. — Den Mag. Wikström som här tog promotion, och sedan gedt sig til officer vid Arméens flotta, samt ändteligen blifvit engagerad vid Milit. Acad. på Carlberg, har här nyl. präsidert för en Disp:n. Förmodl. lär han tänka blifva Präst, och få sig et Pastorat!

Malmström har skrivit hit til Cons. Acad. at han redan d. 25 Sept. fått Kongl. permission på 3 månader, men at det ej ännu hunnit expedieras: underl. at det så länge skal utdraga dermed; kanske man väntar på Cantzlerns återkomst: när tro den inträffar?

Fins i Stockh. den curieuse boken Memoires des Cours Italiens par Gorani? Den vore rolig at få läsa.

Här utsprids efter vanligheten allehanda slags prat: ibl. annat, at Neap. Hofvet skal förklarat oss krig; at fast de til England upbragte Danske skepp frigifvas och få skadestånd, skal det samma ej gälla (man säger ej vara bevakadt el. sökt) för de Svenska; at fordom Frök. Rudenschöld skal fått lof at ifr. Spinhuset begifva sig bårt på landet, allt til Småland, at hon skal haft för afresan mycket visiter (t. o. m. af Prinsessan?) så at platsen utanför Spinhuset varit full af vagnar etc. etc. Bror finner, af hvad art dessa nouvellor äro.

Det kan ej vara Bror obekant, at Hofr.R. Hisinger under sin härvaro i sommars scrupensade upp någre visse Personer härstädes (såsom Ass. G. på visst sätt Lagm. St. och enligt somliges påstående Lagm. Synnerberg och Öfver-Insp. Sk.); deraf har man gjort en sådan Historia, at han derjämte skal lämnat til Landsh. en förteckning på flere som skulle tillsägas at skicka sig försiktigare i sit tal etc.: denna förteckning är i särsk. Codices mycket olika; i alla exemplar upför[es] inter nostros Prof. G:d och B:f, i somlige ock T. som visserl. ej varit mycket utlåten. Af denna orsak kallas Hofr. H. här af vederbörande för Convents-Commissarius, såsom därtill af Regeringen utsänd! Gud vet, om sådane steg värka mera ondt el. godt!

Som Gjärvell hitsände förteckning på de Hist. böcker han ville auctionera bårt (samt med sine medel-priser) så ärnade jag bjuda på dem hvilka å hosg. papper äro anteknade, men försummade at i rättan tid öfversända min lista; nu ser jag, at Bror inropat någre af dem, som var rätt väl.

Nog var det vänskapsfullt af Danmark, at utstryka Armfelt ifr. Eleph. Riddarnes lista; men man interesseras at få veta, om ock Ryssland tagit sit blå band ifr. honom? — Alla vännerna låta hälsa!

XXXVI.

Besvar. d. 4 Novemb.

Åbo d. 30 Oct. 1794.

S. T. Min Högtärade Broder! Så väl flere bref med h:ka Bror innom en kårtt tid mig hedrat, som ock de ifr. Stockh:m med Skepparen Ginman sände saker, hafva alla lyckel. anländt; och aflägger jag för Brors vid deras expedierande hafda myckna besvär, ödmj. tacksägelse. Altsammans var mycket välkommet. Af Skepp. Berg har jag ännu icke hört, men han väntas dagel:n. At Hargs papper blifvit litet stegradt, är ej under nu då alla varors pris stigit. Brors fordran hos Bibl:t är, om jag ej bedrager mig, 1:o för Lundska Lådan 1 Rdr och i bärare:pg:r 12 sk. 2:o för Sellius 1 Rdr och för lådan hvare et partie böcker i sommars öfversändes, 24, samt (såsom i Brors bref til Widenius tillägges) bärare-pg:r 6 sk. S:a 2 Rdr 42 sk. För dessa utgifter tackes Bror göra sig betalt af mina pg:r som Bror har om händer, och i vår räkning dem uptaga.

Jag nämde väl i mit sidsta bref h:ka ibl. de af Bror upköpta böcker vårt Bibl:k förut äger; men då Bror innan dess ankomst hunnit dem hitsända, så skal jag, sedan jag fått dem om händer, ytterligare (i ans. til editionerne etc.) se derefter, och med de som til Bibl:ket ej behöfvas, efter Brors ordres förfara; tackar imedlertid på Bibl:ts vägnar för detta förnyade prof af Brors välvilja.

Curieust blir at förnimma, hvare egentel. B. Palmquists brottslighet består, och hvad honom dertil föranledt? — Bisaccio fins ej på vårt Bibliothek: är således välkommen! Af Krantzii Chronica Daniae etc. äge vi så väl Editio Princeps (Colon. 1519 Fol.) som den Franckfurtiska af 1525 Fol. Således kan Bror väl aflåta sit Exemplar åt Dr Blad (som vid tilfalle mycket hälsas ifr. mig).

Jag föreställer mig lättel. huru förtretlig finska versionen af de politiska skrifterne måste vara, också i ans. til vårt språks fattigdom i dylika ämnen, fastän en nödig frihet vid version (at söndra meningar, uplösa perioder etc.) ej kan nekas, utom h:ken saken blir omöjlig, om man af vår menighet vil begripas. Men var hela öfversättningen nödig?

Nog behöfves genie, at hjelpa våra financer! Men jag tror at utan en banqueroute, under hvad slags namn som häldst (t. ex. Jöranssons system) blir det enda grundliga botemedlet. — Jag har hastat at läsa Blix: han är mindre tyfpoikaktig i denna del (undant. i slutet mot Prästerne, där han ock, efter vanligheten, föreställer soml. facta orätt); och ehuru han visserl. ej exhaurierar sit ämne, så förekomma dock många grundeliga reflexioner, och rätt dristigt sagda. Med et ord, det är en både underlig och märkvärdig bok.

Nästan var jag ock sinnad (oss emellan) om ej min tid varit så ganska knapp, at anmäla mig hos Cons. Acad. til en Orations hållande på unge Kungens födelse-dag; men nu måste det anstå til nästa år, vill Gud! Hvad säger Bror om denna idé? — Börjar det ej redan mera framlysa, hurudant vårt hopp blifver?

Jag kom sidst, i brådskan, at utelämna den då omskrefna förtekn. på någre böcker, hvilken nu bilägges, jämte 10 Rdr i en Riksg. sedel, som Bror til förefallande behof för min räkning täckes förvara.

Sedan jag i nästa år måste anlägga egen hushållning, så har jag ock fallit på den mig annors så motbudande tanken, at köpa mig egen gård. Af alla gårdar i staden skulle jag häldst äga Hofr.R. von Glans; men den hålles så enormt dyr, at jag ej vågat ihop med densamma. Den gård jag bebor, är väl mycket förfallen, har ingen källare, är trång etc. och med kojor omgifven (så at utan tilskott af 12 à 18 tusen Dl. den ej kan komma i det stånd jag vill); men jag håller dock på at köpslå om densamma, i fall vi om villkoren kunna åsämjas. Sjöman vil sälja sin gård, men den är så afläggse; it. Bag. Seippell som köpt Bergströmska (förra Munktellska) vid Slottsgatans början, men jag har om dennes pris ej ännu fått definitiv underrättelse.

Ass. Barck skal dock börja komma sig. — När skal vår Cantzler komma hem? Malmström har väreckel. åter utvärkat sig permission på 3 månader, vid h:kas slut hans gikt väl lär hindra honom at innan med öppet vatten afresa. Hvad gör den mannen, och hvad tänker han? Som Edelerantz ej behagat svara på Cons:ii bref ang. Gadolins pretension på p:ge-lönen, som Malmström hittils innehåft, så hafve vi åter måst anmoda Cantzlern at skaffa oss hans yttrande. Också har åter Cons. bifallit Tengströms begäran at få byta Annexa: han begär nu S:t Maria efter ingen af Philosophi vil hafva det: en Annexa blir i alla fall ledig; i brist af vocatio interna hos Philosopherne.

Få nu se hvad Cantzlern gör. Raisonnerar han nu åter så, at den som en gång fått Annexa, ej får bårtbyta den, och förkla-

rar vår options-rätt (såsom sidst) bestå deri, at mottaga Annexa el. ej, men icke at få bårtbyta en sämre mot en bättre, så yrkar åtm. jag för min del, at Cons. deröfver skal sig hos Kongl. Mst besvära, ty det är et uppenbart inbrott i våre privilegier, och en orimlig förtydning af klara Kunga-bref. At vara så servile, at man låter Cantzlern ändra Kungliga författningar, opåtaladt, hvarigenom alla våra rättigheter bero af hans (el. en svinhundisk Cantzlers-Secreters) nycker och välbehag, är åtminstone mot mit tankesätt; ändrar Kungen våra privilegier, så hjälper det ej, men at en undersåte det skal göra, och vi dervid skole tiga stilla, det är förmycket begärdt. Tala imedlertid, för allting, vid vår Maecenas, och uplys honom om sammanhanget, at Brandel ej må förleda honom til alla möjliga sottiser.

Hvad tro Justander har för projecter i hufvudet, efter han begärt prolongation på sin permission, til Cantzlerns återkomst? Folket har nu för tiden mycket af pretensioner; väl vore, om utan Consistorii hörande inga steg i våra affairer toges!

Huru stå nu för tiden C. R. Rosensteins actier? Converse-rar Bror med honom?

I går sålde Insp. Alléens sterbhus Loppis til Prof. Pipping för 3,550 Rdr och 50 Ducater i äreskänk. Alléens affairer stå illa: han hade ej drift, ej *toimi!* Sedan gälden är betald, lär föga återstå. — Vi hafve här denna tiden haft mycket regn.

En ledsam tvist hafve vi råkat i: vår med-interessent i Haveri grufva, Alström (understödd jag vet ej af hvilken) sedan han i sommars gjorde et misslyckadt försök at sjelf göra en prof-smältning, har nu begärt syn på Kyro forss, at där anlägga en Masugn. Det vilje vi söka hindra. Ena stranden hörer Kyro Prästgård till, och den andra Academien; vi skole skicka dit Alanus til d. 10, då synen sker. Kan Bror i den saken gifva oss något godt råd? Den ena grufvan (den första) håller redan på at blifva tom! — Alla vänner låta hälsa!

P. S. Nu på stunden fick jag bud af Skepp. Berg, at han anländt, och vil låta afhämta den medhafde Lådan.

XXXVII.

Åbo d. 3 Nov. 1794.

Min Högtärade Broder! På Tidningarne annonseras en fortsättning af Lagerbrings Sv. Historia, och ehuru jag aldeles icke tycker om hans methode, at på Franska sättet, utan anförande af skäl och bevis, berätta quasi ex tripode, såsom jag af Recensionen i St. Posten ser, så måste man väl ändock köpa den. Men jag vill minnas, at Gjörvell ock låtit trycka början af 5:te Delen, el. en fortsättning af väirket, några arck, af salig Lagerbring sjelf? Var gunstig och fråga Gjörvell derom, samt om de fås til köps, tag ock dem för min räkning.

Om jag ej förut begärt contin. af Sjö-kortet öfir Östersjön (hvaraf jag endast äger första bladet, om Finska viken), så var god och antekna äfven denna artickel ibl. mine requisitioner *).

Af Skepp. Berg har jag riktigt bekommit Lådan med de deri inlagde Böckerne, och straxt afsändt Buxtorff til Jac. Bonsdorff. Dionysius Halic. och Isocrates äger vårt Bibl:k förut, just samma editioner. Af Stobaeus har Bibl:t Gesneri första edition (Tig. 1543), samt en Antverpisk (1575) och en Franckfurtisk (1581), men ej Gesneri Tertia som Bror sändt (Tig. 1559), hvilken jag derfore tager til Bibl:ket. Af Narssii Poëmata fins i det g:la Bandet Bror tilforene skänkt, blott en tredje del; altså är ock deraf det nya exemplaret välkommet. Men af Ragvald Ingemundssons Lag-version köptes på Psilanderhielmska auction förut et komplett Exemplar, så at jag nu, med Brors tilstånd, allenast väljer det exemplaret som vid jämförelsen finnes vara bäst conditionerad, och det andra förvaras til Brors ytterl. ordres. Får jag lof at åt vår Bot. Demonstrator Dr Rutström (som är en flink man jämväl utom sin sak beläsen och kunnig i flere saker) offerera de bot. piecerne som Hellenius förut äger, och hvarom jag skal i dag mig af honom närmare underrätta? — Af Linnaei Oratio Inaugur. och Brovallii Examen etc. äger ej Bibl:t denna Editionen som Bror nu täckts förära; ej heller Grönings piece, eller samma edition af Schurtzfleisch. — Døbelns piecer om Ester har ej Bibl:t komplett tilforene. Rudbecks, Lindens, Tillands, Svedbergs, Id-

mans, Emporagrii medsände saker har Bibli:t förut, de öfrige har jag ditflyttat. Dupletterne förvarar jag, til Brors vidare ordres!

Jag glömde sidst i brådskan berätta, at jag med Lieut. Wikström sände en packa med Ab. Dispp. til Corn. Gyllenhahl nära Skara: dem beder jag Bror är gunstig och tager i förvar, til dess hans Commissionair kommer och dem hos Bror afhämtar.

Jag lär ock galet sidst berättat om Loppis-handel: Pipping har för detta Säteri med 5 Frälsehemman, betalt 9,555 Rdr 26 sk. 8 rst.

Det var en ledsam nyhet som Tyska aviserne sidst medbragte, om Kosciuscoss och hans Polackars olycka! Är ännu någon Polsk Chargé des Affaires i Stockholm? År 1791 gjorde jag bekantskap med en ung Grefve Sierakowski, hörande til Polska Missionen, en mycket litterat man.

Alla vänner må väl och låta hälsa! — Jag var i går hos Fru Bremer: hon bär den beklagliga olyckan, i ans. til sin son, med mera *utvärtes* ståndaktighet, än jag kunnat mig föreställa. Hennes dotter och besynnerl. måg voro ock tilstädes.

*) Likaledes de af Prof. Boëthius nyl. utgifna Stycken til uplysn. i Philosophien: jag ville se huru långt han adopterat Kantiska systemet.

Nota.

1. Münter om Neapel, öfvers. i sammandrag af Ödman.
2. Berchs Inledn. til Allmänna Hushållningen.
3. Dubbs Altare-Tal för Sv. Academien, 1 Ex. (åt Europæus).
4. Prott. om Lundska Studenternes oväsande.
5. NB. Får man i Stockh. köpa Girtanners Polit. Annaler, samt Arkenholtzes Minerva? och hvad kostar, i den händelsen, årgången?
6. Genom misstag, fattas mig af Ugglas Rådslängd 8:de el. sidste afdelningen (ifr. 1772 til 1789): den beder jag at erhålla.

XXXVIII.

Besvar. d. 21 Novemb.

Åbo d. 13 Nov. 94.

Min Högtärade Broder! Mycken tack för Brors ang. bref af d. 4 hujus, och de deruti meddelade interessante saker! — Det var oss en obehaglig tidning, at vår Cantzler varit sjuk och så länge kommer at dröja bårtta. Månne ej Konungens resolution ang. Anat. Professionen ändock kunde af Cantzlers-Secreteraren oss tillsändas? Det medför flera olägenheter, at dermed så länge dröjer. Värst är med Annexe-saken, som bör i så god tid vara afgjord, at de kunna i nästa maj tilträdas. — Är det värkel. något hopp, at besparingen af de vacante Pastoraterne i Finland, kunde fås till byggnings-hjelp för oss, och har Cantzlern gjort något därhän syftande steg? — Ännu är ej Alanus återkommen ifr. sin resa til Kyro. Jag mins ej om jag berättat Bror, at vi frågat vår ledsamma Gruf-interessant, om han ej ville låta oss lösa af honom sin rätt? Men han har det aldeles afslagit; som visar at karlen, som sjelf är utfattig, af någon hemlig förlagsman understödjes. Då jag i sommars på Kimo bruk i Österbotten råkade Bruks-Patron Björkman, yttrade han sig hugad at lägga sig med oss om vår grufva i handel; blir ingen annan råd, så få vi väl lof at tänka på det steget; men ondt gör det mig om våre fattige bönder, som då skola säljas til trälar?

Månne nu Telegraphen kan hjelpa Edelcrantz til säte i Cantzli-Collegio? Önskeligt vore det för oss! Han är en besynnerlig man; i anl. af Gadolins prætion på p:ge-lönen som Malmström genom privat-convention innehaft, hörde vi Edelcrantz, hvars rätt vi ej tordes förbigå; men han har ej behagat svara oss. I hopp at vår Cancellor skulle i sagdan tid återkomma, bådo vi åter honom at skaffa oss svar ifr. Edelcrantz; men nu är ock den utvägen förgäfves!

Bror klagar öfr sine trägne göromål: jag hör ock, at Bror åtagit sig långt mera, än Brors egentel. skyldighet fordrar. Men om ej vederbörande tvingas at ock sjelf uparbeta sig, så blir en sådan trældom för Bror altför plågsam i längden.

Girtanners Annaler hade jag nog lust at äga; har Bror läst dem? Om Bror tackes bedja Utter at skaffa Berchs Allm. Hus-hållning, så torde han kunna skaffa den, om icke så straxt, likväl framdeles. — Det var lycka för Gjörvell, at hans Hist. Bibliothek så väl betaltes. Man får för öfrigt gifva sig til tåls: hvad man ej den ena gången får, kan man få den andra. Om Bror händelse-vis kunde få köpa de af mig förteknade böcker, så blefve de altid välkomne.

Af Åbo Tidn. ser Bror, at Presid. Post mist sin Fru: hon dödde i colik, likasom Bror skrifver om Ärkeb. Troils Fru; om detta sidstn. dödsfallet har jag ej hört at någre Notif. bref ännu hitkommit. — Om våre öfverreste lycksökare kunna skaffa sig fram, lider jag det gerna, bara de ej surreptitie tränga sig in vid Academien.

Om den i Danmark tiltänkta revolution, hafva här olika berättelser gått; soml. säga, at ock pöbeln dervid varit i rörelse, h:ket andre neka; deri komma de öfverens, at man måttat at Bernstorff. Väl var det, at denna gemena anstalt misslyckades. Af Dr Rutström hör jag, at Prinsen af Hessen var i Danmark mycket hatad; underligt, at vederbörande vid sådane uptog icke mera calculera på Nationens tankesätt.

Ned nästa bref skal jag sända Bror en liten summa at tillstålla afl. Gahms hustru; väl var det at Gubben dödde, ty hans omständigheter voro svåra; odugliga qvinfolk hade han ock, ni fallor. Äro Acad:s Exemplar ur deras händer? Och hvad anstalt bör med dessa exemplar framdeles tagas? Ty at bestå drygt arvode för deras samlande, är det samma som at köpa dem, med den skilnad, at man i det sednare fallet kan välja de som duga. — Hvad tro resultatet blef af det så kallade Upfostr. Sällskapets Sammankomst, som i Tidningarne var kungjord? — Blefvo Hernösands Lectores sedan actionerade, och är den saken slutad?

Det var en underl. Annonce om klubben el. Societeten i Dævelska Huset, som i alla våra Tidn. lästes! Förmodl. lär den vara formerad af Diplomatska corpsen. Men kungörelsen var så mörk och underlig, at många (med fägnad!) ansågo detta uptog för et bevis af Regeringens svaghet, och allmänhetens esprit at uppenbarl. trotsa förordningen, h:ken Regeringen ej vågade värkställa!

Ifr. Heinola län höres, at folket där har en elak esprit; de tryckande utlagorna, vanmagten efter kriget, Svedje-förbudet, göra folket så ledsne vid sit land, at de vid minsta vink äro färdige at det öfvergifva. Gud förbjude, at Ryska Hofvet ej må practisera til dem löften om stora förmåner (som sedan stadna i bedrägeri!)

om de vilja flytta ut til dess colonier, då fruktar jag högel. at hälften af folket skulle stjåla sig bårt. Är det rimligt, at på en gång förbjuda allt svedjande på stembunden mark? Hela Menduharju, Christina, Hardola, S:t Michel hafva ej annan mark. Tror man, at häldst i stembunden mark, åkrar som ersätta Svedjebruket, med en förordning, med et pennastraxt kunna produceras? Eller vil man, at folket imedlertid skola lefva af luften? Herrskaper ifr. Tavastland, få Torpare ifrån denna olyckliga trakt med största lätthet, ty folket är färdigt at på de sämsta, än mera på förmånliga villkor, öfverge sit usla land. Men är detta Politicum? — Har ej någon tänkt på, nu då så många flyktat ifr. Holland, Nederland och Tyskland, at locka dem hit til Sverige? Häldst dem som ha Capitaler?

Bror lærer väl köpt för min räkning Protocollerne om Gr. Ruths redogörelse, i fall Bror tyckt dem det förtjena? — Har den nya anstalten til Trollhättans uprensning sedan kommit til stadga och värkställighet?

Af någre orthodoxer enl. g:la läran, har jag härstädes hört, at Blixens bok är et skamlöst pasquill öfr sal. Kungens regering. — Har Bror fått se, el. hört omtalas, en skrefven piece, kallad *Mina Tankar*, som i tysthet circularar? Den skal vara författad af en Präst i Skåne, och går ut på en föreslagen förbättring i hela vår Constitution, särdeles Nationalrepräsentationen; är ej illa skrefven, och innefattar många sanningar, men rör et altför farligt ämne.

Jag har länge varit öfvertygad, at vår repräsentation visserl. är altför orimlig, då hela högsta magten skall utöfvas af Ständerne, och detta har en bedröfvelig erfarenhet nogsamt bestyrkt; den är både calculerad och tjenlig endast at gagna under en Konungs administration, som *vill* sit folks väl. Men också må vi ej tänka på något annat Reg. sätt, om vi skole kunna bestå, häldst någorlunda emot vår öfvermäktige granne, än en med tillräcklig magt och god vilja utrustad Konung; och jag önskar ej, at folket syselsätter sig, häldst i dessa farliga tider, med at raffinera dermed!

En Lieut. Kiernander, som skal hitkommit med survivance på Skunks sysla, bjuder sin företrädare 9,000 plåtar för afträdet. En i alla afseenden underlig och betänkelig sak för Skunken!

Kommer Stor-Amirals Ämbetet vid stora flottan at residera i Carlscrona el. Stockholm? Jag ville veta, hvarest Öfv. Lieut. Julén får sin station.

Hvarest tro Gahms Samlingar komma at stadna?

XXXIX.

Ankom d. 8 Decemb.

Åbo d. 1 Dec. 94.

Min Högtärade Broder! Efter lång väntan fingo vi ändtel. flere Svenska poster i går, på en gång. Tillika erhöll jag Brors ang. af d. 21 Nov. och tackar ödmj. för de deri meddelade underrättelser. Brevet til Bonsdorff har jag sändt til hans qvarter: han plägar om Onsdagar och Lördagar komma in til Staden. Widenii bref behåller jag tils han återkommer; han är nu sysselsatt med sine giftermålsfunderingar, och derföre bärtrest at besöka sin brud, ehuru han ännu vil hålla det hemligt, hvarföre Bror ej bör låtsas veta deraf: han gifter sig med en Mams. Taulerus, Polvianders Svåger i Tavast-Kyro.

Jag är i flere afseenden glad öfver Edelcrantzets befordran: han har capacitet at väl förestå sin nya sysla, och vi komma oss närmare i ordning. Allt skäl är deri, at Gadolin blir Bibliothecarius.

Tack för Brors löfte at ytterl. sondera Biörkman; imedertid måste vi hängla med vår grufva, tils man får se, hvad deraf blir. Masugns-synen blef uppskuten til nästa vår, emedan Terminen ej i laglig tid blifvit kungjord. Af Beckmans försök på Fredriksforss med vår ditsända malm, blefvo vi ej mycket kloka: det syntes nogsam, at det ej var hans alfvar at deruti vilja upriktigt tjena och uplysa oss; vår dryga kostnad på malmens ditsläpande, var en ibl. de flere lärpenningar vi redan fått lof at bestå.

Gerna må Malmström taga afsked ifr. oss; det har ej varit honom behageligt at här vistas och arbeta. Men hvar skal han få pg:r til accordet med Wilde? Gud bevare, at han genom accord finge packa på oss en efterträdare; han har sjelf intet behöft gifva, och om Acad. syslor skola begynna säljas, så är snart förloradt med hela värket. För all ting, bjud till at genom allt betydligt folk Bror känner, afvända ifr. Academien en sådan olycka!

Historien om Clubben i Daevelska Huset var rätt intressant; jag hade önskat, at annoncen til publiken varit något tydligare, så at anledn. til orimliga förtydningar straxt blifvit afskuren.

A propos af Potocki, hvad skal han göra i Stockh. nu då hans Fädernesland ligger i yttersta Sjal-tåget? Männe i hans suite ännu är en ung Gr. Sierakowski, som jag 1791 gjorde bekantskap med hos Canc. R. Fredenheim? Han var en mycket littrat Herre, och väl värd at vara känd med.

Männe det præteraderas just alfvarsamt, at andra Län och Stift och corporationer, skola på samma sätt genom deputerade complimentera Regeringen, som någre begynt? Jag tycker at man ultra quod opus est, vil imitera sal. Herrens manoeuvrer!

Ibl. Gahms Collectanea fins visserl. mycket godt, men ock mycket lappri, ty han var utan all urskillning, endast flitig. Härhos sänder jag Bror 8 Rdr, som Bror vid tilfalle kan lämna Gahms änka, såsom en privat hjelp af mig, i ans. til min bekantskap med sal. Gubben. — Med sidsta post erhöj jag et bref ifr. Secr. Sundel, som berättar sig vara Cantzlist vid Riks-archivum, och erbjuder sig at vara vår Acad:s Commissionair vid Inrikes Exemplarens mottagande och hitförsändande. Känner Bror honom? Jag träffade honom några gånger hos Probstén Nordin; han tyckes vara beskedlig man: jag ärnar fördenskul anmäla detta ärende i nästa Consistorii Session. Men öfr 8 Rdr kunne vi ej bestå i arfvode. Han säger sig ock hafva samma Commission af Upsala Academie.

Jag råkade i går Prof. Haartman och Secr. Pomöell, som skulle soupera hos Fru Bremer: jag bad dem på tjenligt sätt avertera henne om den anstalt som med hennes olycklige son blifvit vidtagen. De sade mig, at hans hitresa, nu under en så sen årstid blifvit contramanderad; men brefvet derom torde ej i tid framkommit. Det är en bedröflig sak med den stackars ynglingen; han förekom mig väl alltid mycket innug, misstänksam och til niskhet disponerad; hade ock en mine, som hvarken liknade Fadrens el. Modrens: men en så stor olycka kunde jag ej formoda skulle honom förestå. Jag admirerade den contenance, med h:ken Modren, då en gång denna olycka kom på talet, när jag sidst var hos henne, densamma kunde bära, ehuru väl det nog syntes at den gick henne nära. Hon har nu sin dotter här (tillika med mågen) som väl något lär hjelpa at skingra hennes smärta. Derom är jag viss, at Boxströms möda ej lämnas olönt.

Som vår vinter nu åter slagit om (ehuru blidan ej synes blifva långvarig), så torde väl de ännu saknade Stockholms-fararne hinna återkomma, och jag således kunna erhålla de saker som Bror med Åkerblom lofvat mig tilsända.

Det vore nog oförmodl. om Tammelander finge Wichtis, framför Ignatius, som nu där lærer löpa i kapp med honom, men nögd vore jag, om han komme ifr. Academien.

Här berättas, at Wetterhofs process (med Hagelberg) skal se ut at taga en för honom olyckelig utgång: det vore beklagligt, ty om han förgått sig, har det väl ej skedt af elakt upsåt.

Weman har med hustru och barn i flera veckor uppehållit sig här i Staden, dels at låta ympa kopporna på barnen, dels at låta döttrarna lära dansa etc. Han fortfar at vara en ypperlig hushållare. — Jag lærer väl tilförene berättat, at Witfotharne såldt bårt sin gård, vinkällare etc., åt tvenne Stockholmare, som nu drifva den handeln. Consuln tycks ej vara inquiet at begifva sig hastigt tillbaka til Frankrike, där han imedlertid lämnat hustru och barn.

Nu hafva både Bispen, på sine barns vägnar, och Fru von Köhler, klandrat Brovallii Test:te: få nu se, huru den processen slutas! Jos. Bremer är aldeles bårtflyttad til Tykö; äldsta sonen bor i Stadsgården och skal drifva Fabriken, men måste först negociera pgr til dess inlösen af sin Fader. Hans unga Fru ser beskedlig ut. Är det sant, at andre sonen, som skal blifva Bergsman, tagit sig en Condition i Stockh:m, såsom informator i något Borgare-hus? Brinkala ej ännu färdig byggde gård, bjudes nu ut til salu!

Vår Språkmäst. Danet gifte sig nyl. med en Mamsell, som varit Fransyska hos Gen. Willebrand; och Hytners änka, som en tid varit rörd til sina sinnen, har ock nyl. gift sig med en (förmodl. ej heller klok) man, h:ken här varit Skräddare-Gesäll, sedan, såsom sägs, mästare i Stockh:m, och ändtl. officer (Fendrik?) vid Götha Gardet.

Vår Gadds ena öga blir allt värre; det ses nu tämmel. tydligt, at han däri får svarta starren. Apropos af Gadd, om Bror ej nästa år hit återkommer (som jag föga tror) så blir et gement tracasserie oundvikligt med Gadd, h:ken nödvändigt vill bli Rector; til h:ken syslas updragande åt honom, många äro obenägne, af flere skäl!

Vid tilfalle af en Trägårds-karls bröllop nyl. hos Acad. Trägårdsmäst. Blomberg (h:ken varit denna tiden sjuk, förmodl. en fölgd af hans elaka diaet! Tänk at denne förut beskedlige karl börjat suppa!), då efter vanligheten en hop löst folk skockat sig tilhopa, blef en Borgare-son så svårt slagen i hufvudet, at han dagen derpå afled. Gerningen skyllas på en liderlig Ab. Student, en packares son härifr. staden, som ock skal heta Blomberg; det

blefve en förargelig sak, och högst obehagl. besvär för Consist. Academicum!

Då jag i går var på en Concert, utan at ännu hafva läst aviserne, fick jag höra om den stora och oförmodl. Riddare-promotionen. Denna nyhet, som där i hast utspriddes, utan vederbörl. omständigheter, gjorde obehaglig sensation, och väckte fruktan för flere innovationer mot K. T:te. Det politiska sophisteri hvarmed anstalten bemantlas, har man väl ock sedan nog haft at påminna vid, i det at belöna, menas vara oskiljaktigt ifr. at regera; men farhågan för ytterligare försök, har dock saktat sig, och alt-sammans tros blott vara bevis af visse herrars stora behof af band och stiernor, då en hop andre måst tagas med på släptåg! Hvad den verlden är underlig!

Men den anstalten, at soldaterne nu åter skola klädas i blått, och derigenom en ny tunga (cui bono?) hvälfvas på almogen, under en tid då dess välvilja och förmögenhet väl tarfvas til andre angelägnare behof, väcker mera knorr. Och hvad underliga infall, i en så kinkig conjuncture!

Det höga Spanmåls-priset har så bårtsopat all säden här omkring (som blifvit sänd til Sverige) at et Blekinge-fartyg som kom sidst, ej kunde få köpa mer än 300 tunnor; och hade Sjöfarten längre varit öppen, kunde brist på nödvändigt förråd til våre Stadsboers behof hafva i vinter varit at befara. Jag tror knapt, at Skärboerne ännu fått sin fyllnad. — Min respect och hälsningar til alla vänner. — Vårt folk har haft hälsan; en ledsam catarthus har väl besvärat mig på någon tid, men jag hoppas, at den skal snart gå öfver. — Alopæus lär nu snart begifva sig på hemresan.

XL.

Åbo d. 8 Dec. 94.

Min Högtärade Herr Broder! Brevet med Alopæus har jag riktigt erhållit och brändt upp. Skepparen Åkerblom är väl redan i förl. vecka anländ; men som communication emellan Beckholmen (där Jakten ligger) och staden är svår, har jag ej ännu erhållit mit paket. — Boxström har besökt mig: den olyckl. Bremer kom utan nya tilstötta olägenheter hem. Alopæus reste härifr. i sidstl. fredags.

Ännu hafve vi ej fått Posten ifr. Stockh:m af d. 2 hujus. Isen var redan så stark at man åkte på ån, men slog åter upp, allt intil Lazaretet, frös väl i förgårs mot natten å nyo, men i dag hafve vi igen blida.

Til nya Spinhus-byggnaden håller Entreprenuren och Byggmästaren på at gräfva grundval: det blir en ny prydnad för staden. Et Arbetshus och Hospitals-hus (för sådane uslingar som ingen vil herbergera) skal ock af Fattig-Direction uppbyggas, i granskap med Lazaretet, men blir litet och med hushållning.

Öfver-Dir. Bremer håller på dagl. at på Auction försälja allt sit kram: mycket af Tyska varor! En del går bårt för nog låga pris.

Inter nos, har jag hört, at vår Extr. Philos. Adjunct Gadolin värkel. ligger med Malmström i handel om hans Profession: han skal bjuda i accord 1 tusen Rdr, men Malmström som behöfver til sit accord 2,000 Dl., vil därjämte låna mot sin sedel, af honom 1 tusen Rdr, och detta lån anser åter Gadolin förloradt och vil ej gå derpå. Nog är Gadolin snällt ämne, har både godt hufvud och goda kunskaper: ärnar ock nästa år, för at perfectionnera sig, anträda en utländsk resa, åtminstone på et år, så at jag ingalunda vore emot bytet. Men de fördömde accorderne! Utan at Cantzlern lofvar understödja saken, lär ej Malmström töras göra här vacance; och Gadolin ser sig nog före innan han ger ut sina pgr. Hvad styrker Bror oss til i denna sak?

Med en Prästman ifr. Österbotten, benämnd Sinius, som här genomgått Pastoral-Examen (mit genauere noth, och ex immensa

gratia!) och i öfvermorgon reser til Stockholm, skickar jag Bror et vidlöftigare bref. Alla vänner låta hälsa.

P. S. Nästan alla Stadens fartyg äro ute på fragt til Frankrike etc. Hvad pg:r denna handel drar in i Riket, kan deraf slutas, at blott denna stad, för de fartyg, som ifr. Riga tagit frakt, i sidstl. Aug. månad slutat om 70,000 Rdr! Men Tull-karlarna (och följaktel. äfven Kronan i sin mån) tycka ej om den förtjenst som i tull ingenting importerar.

XLI.

D. 10 Dec. 1794.

Min Högtärade Herr Broder! Besynnerligt är, at af Resolutionen ang. Anatomie Professionen ingenting hörs. Det synes som denna expedition skulle hunnit redan hitsändas ifr. Cadix, än sedan ifr. Stockholm, el. ock Pommern; Consistorii bref ang. Mariæ Annexa, hvartil Tengström såsom den ende sökande anmäles, har för någon tid sedan afgått: jag satte up det på begäran, okrusadt och alfvarsamt; få se, när svar derpå kan anlända.

Nu går här et rykte, at Ignatius skal fått Wichtis: då lära Tammelanders affaerer komma at stå nog tvetydigt; han täcks agera tämmel. à la Weman. — Sedan Hofrätten i någon del ändrat Rectors-ämbetets utslag i tvisten el. utsöknings-frågan mellan Schalberg och Reuterholm, har den förre skaffat sig pg:r och deponert dem i Acad. Ränteri; men vil ej utan mot sedelns återfäende aflämna dem, hvarmed Ehrenmalm difficulterar, emedan hans principal lærer vilja söka rättelse i Hofrättens gjorda ändring. Innan kårt får man väl höra utgången.

Jag har sedermera ej kommit at fråga efter, om Rossiska arfvingarne gingo til Kungs emot Hofrättens Dom mellan dem och Lutman: Bror måste veta deraf?

Comedien med lyckönskings-Deputationerne spelas nu så ifrigt, at man väl också ifr. vårt land lærer äska sådane oratorer! Men hvartil tjenar det, at betunga landet med sådane onödige depenser? Lita vederbörande värkel. på det sladdret som vid sådane tilfällen framförs, och tro sig derigenom mera säkre om allmänhetens tilgifvenhet, än genom dess tysta bifall, så bedraga de sig sannerligen.

För öfrigt har folkets hemliga fruktan, i anl. af Riddare-promotionen, ingalunda uphört, at försök til betydligare rubbnin-gar i Testamentet, på en el. annan väg kunna vara å färde: hvar-ifr. oss Gud bevar. Man måste känna Nations tankesätt alltför illa, om man ej vet, at då tiden infaller, blott en declaration af den unge Herren, mundtlig el. skriftlig, skall göra alla planer til tidens förlängande (sakens rådlighet i sig sjelf lämnas i sit värde) om intet, och helt visst väcka somliges svåra fall, och nya judi-cielle undersökningar: man hoppas, de må ej vara så förblindade. Men är något sådant i farvatnet, så är bäst, visserl. bäst, at vara procul a Jove!

Berättelsen någorstädes (såsom Rhyzelius plägade citera) om calaser gifne af Just. Cantzl. på befallning, var ock allarme-rande! Antingen har man fruktan för det föreg. (hvartil ingen an-ledning är) el. vil man tilställa in futurum något som man förut-ser skola misshaga folket, och menar allmänheten skola med mat försonas? Och huru förenas detta med den pronerade tarflighets principen? Ibl. andra galna idéer som folket i sin misstänksamhet faller på, är ock den, at man torde vilja förmå K. at sjelf begära minorenitetens prolongation? en underl. idé, huru man vänder den, och visserl. litet at calculera på, men så beskaffad, at om planen skulle misslyckas, brott och således skäl at straffa dem man ville fälla, vore tilreds at upgifva. Sed Deus meliora!

Visst är, at många öfver sine erhållne stjernor och band må-ste känt mycken hugnad och tröst; men männe ej ock många som blefvo förbigångne, derigenom kände ny retelse til missnöje och grämlse öfr. sit förlorade hopp. O quantum est in rebus inane! Ingen har jag hört, som ej isynnerhet uppehållit sig vid Pres. A. R:s [Reuterholm] lysande och af allmänheten universa-liter kände och erkände förtjensters snälla och rikeliga belöning: it. Landsh. Gyll:s [Gyllenstierna] etc. — K:s tal ang. Exc. R:s [Reuterholm] förtjenster har ock väckt mycken attention: han syns vara tämmel. vår medregent. Hvad det bidrar at öka afunden och mångas harm, när förtjensterne så ohoffligt uphöjas.

Detta återkallade hos många minnet af Thyselii sak, i hvil-ken ock R. tämmel. syntes gå pari passu med sjelfve Hert. Re-genten! Denne Thyselius måste varit en däre: det röjer både sty-len och innehållet af hans förgripel. bref, äfven som hela ideen var at skrifva och afsända det. Hans öfriga skrifter äro ej mindre affecterade och narraktiga, och hans ömsom oförvägna, ömsom krypande förhållande, utmärkte en usel sujet i alla afseenden! Men den parallel til hvilken R. uplyftes emot sjelfve Hertigen, kostade på at fördraga. Den underl. titeln *Rikets Herre*, som sal.

Kungen inventerte, kan knapt på något ställe göra vidrigare intryck.

Af Brors sidsta bref synes, som Bror ej skulle lita på postens helgd; onyttiga äro föreg. reflexioner, men efter det ibl. är en lättnad at säga hvad man känner, så har jag velat säga huru folket här raisonnerar, och likväl ej förtro dessa reflexioner åt posten: sänder derföre detta bref med en resande; at det är blott för at af Bror läsas och sedan upbrännas, såsom jag gör med Brors bref, finner Bror lätt.

Hämnden öfr den odrägliga orättvisan at R. ej biöds til måltids, var billig: ungefärl. som i den gamla sagan revange Mr färgkarl! Ack hvad svaghet! Men tillika hvad influence och predilection!

Underl. är, at Regeringen i dessa svåra tider kan umbära den inkomst som bränningens inställande på flere orter och tullens minskning genom öfverflöds-förbudet, medför! I anl. af Yppighets förbudet, så plågas folket här med många tvifvelsmål. Kan Bror som är närmare ljuset, upplysa oss t. ex. 1:o om siden hattband och siden hatt foder (hvarmed nästan alla finare hattar äro försedde) äro förbudne? 2:o om vi på våre uniformsräckar få låta siden-snören och siden-knappar kvarblifva? el. om vi böre sprätta bårt allt detta, likasom fodret? Derom äro de lagkloke här af olika meningar!

Underl. at under så stor brist i staten, likväl Kungsgårdar bårtskänkas under deras lagliga afkastning! Här sägs, at Amir. Steding bårtsålt sin arrende-rätt för 6 tusen Rdr! Underl:t, at ej vederbörande frukta en sådan räfst, som den nu öfr Gr. Ruth anställles. De Prott. (med de öfrige sakerne som Bror var god och sände med Skepp. Åkerblom) har jag nu fått om händer, och skal begynna studera på dem. Mycken tack för besväret med alla mine commissioner!

Men ang. fortsättn. af Lagerbrings stora Hist. (den Gjärvell, ni fallor, udgedt, och den i Upsala utkomna) önskar jag få upplysning. Item lärer Bror glömt de begärde Sjö-korten? På min förfrågan om Sundels anbud, och huruvida i Gahms värjo några våra exemplar må funnits, beder jag ock at erhålla underrättande svar.

I anl. af Riddar-Orationerne, så har det om vår Cantzler af alla vunnit mästa applaus: det rörande R. anse flere för propria laus. — Gr. Brahe har fått bandet til ersättning för sin fars hufvud; och i talet om v. Essen, tyckte soml. at visse principer ej med de förre procedurer aldeles harmonierade?

Hörs ingen ting om vår ifriga tvist med Neapel? Gud ske lof, at det är så aflägsset. Mot grannen, som kanske tillställt alt-sammans, lär man ej så strängt skriftväxla! I domen öf:r de conspirerade var det en underl. expression, at Armfelts namn skulle spikas på skampåle uti alla större städer *öfver hela Riket*, samt i *Sverige* och *Finland* (som näml. äro Bihang til hela Riket!) — Hvad våller långsamheten med de öfrige Protocollernes tryckning om detta brott och dess undersökning? — At vederb. äro frikostige med cassan, tycks ock kunna slutas af den grofva lön som Gr. Ehrensvärd hade. — Ryktet at Nibelius skulle lämna rum åt Edman, är ibl. de flere som väcka misstänkelige scrupler om tillkommande planer.

Brors disp. exemplar fortfar jag at gömma, och skickar nu allenast 3:ne (i fall Bror har tid at titta på dem under ferierne) som äro historiska. Männe någre samlare i Stockh. äro betjente med ex. af min disp. suite öf:r Finska Historien, innan väcket blir färdigt? T. ex. Hallenberg, Marks von Wyrtemberg, Adlersparre? etc. I det fallet skal jag i vår öfversända någre exemplar; part. 38 och 39 äro på trycket, at i nästa Termins början utges, tillika med et supplement til min *Historia Bibliothecæ Aboënsis*.

Om ej oförsedda hinder mellankomma, ärnar jag i nästa sommar vill Gud, hälsa på Bror i Stockholm: då reser jag helt visst tillika til Upsala; men om det bär längre bårt, vet jag ännu ej. I fall ock, emot all förmodan, Brors station ej blir prolongerad i Stockh:m, så torde Bror väl ändock där dröja til Julii månad, då jag blir ledig härifrån.

Våre ynglingar bereda sig nu ifrigt til Magister-promotion. Också vår Med. Facultet ärnar i sommar utdela Hattar åt flere. Ibl. andre är Reg. Fältskären i Savolax Laurell hitkommen, och skal i dessa dagar stå Licentiat-Examen, hvartil ock någre andre bereda sig: alla qvällar ser jag derföre, ifr. mit fenster, ljus i Anat. salen långt in på natten. Vår nye Prov. Medicus har svårt at komma sig här til Practik: han har god tid at roa sig hos gode vänner.

Af Alopæus växlade jag mig en Riksd. af vår nuv. Kungs: hvilken stympare har med den stämpelns smidande vanhedrat Svenska prägelns ära? Til på köpet, stå där bokstäfverne O. L., så at en okunnig kunde tro, at vår döde så utmärkt snälle Ljungberger gjort den usla stämpeln, som är försmädeligt at tänka, om ock chronologien ej skulle strida deremot.

At Agio emellan Banco och Riksg. sedlar håller på at falla, är hugneligt. Hvilken är bästa tiden at köpa växlar? Utom de

pg:r jag förut sändt til Bror i den afsikten, och som detta år ej kommo at employeras, skal jag i nästa års början sända mera, för at til Tyskland öfversändas. Var god och fråga någon beskedlig köpman, när en sådan remisse klokast kan göras? — Alla vänner härstädes må väl!

Våre Studenter börja redan resa af, ty vi ha nu fått litet snö, ehuru det är mycket ovisst, om den ännu blir varaktig! Må väl!

XLII.

Ankom d. 27 Dec.

Besvar. d. 30 d:o.

Åbo d. 22 Dec. 1794.

Min Högtärade Herr Broder! I går morgons sände mig Pastor Ignatius Brors ang. Bref (med mera i samma paket) af d. 11 hujus: han hade aftonen förut hit til staden anländt. Det var hans lycka, at Dr Petrejus var så nitisk för Probsten Lagi Hus; men så är det ock ansenl. af sin inkomst som han årl:n skal betala. Hvarföre lofvade ej Tammelander Sterbhuset samma förmonl. vilkor? Mycket svårare måste han nödvändigt hafva at kunna få Esbo. Føeder känner jag nog: han är en slarf, både til sina insikter och sin conduite! — Nu måste Bror väl äfven hafva erhållit mit bref som Comminist. Sinius hade med sig. — Jag skal i nästa Consistorio projectera Sundel til vårt Bibl:s commissionair: Gubben Gahm var i flere år slarfvig i denna post.

Jag lär sidst skrifvit om Malmströms negociation härstädes med Philos. Adj. Gadolin; han har flitigt derom corresponderat, och vänder sig, efter sin vana, åt alla sidor, men man liter ej altför mycket på honom. Än om altsammans vore en utväg at få negociera upp en summa pg:r? Ehuru mycket skäl Gadolin har, framför många andra, at våga pg:r på professionen, så har jag dock afrådt honom, också för exemplets skull, at mycket bjuda; men jag tror ännu, såsom Bror, at hela planen är i vida fältet! Imedlertid söker Gadolin Bibliothecarie-syslan: som ej tyckes böra honom undgå, häldst han i 5 år tjent vid värket såsom Ord. Amanuensis; hvartil kommer, at han ej allenast är en god Bokkännare, utan ock pålitlig (äfven såsom vederhäftig man; Bror lär veta at Ekestensholm vid arfskiftet blef hans) och van vid syslan. Jag har således hopp, at åter slippa mit långvariga Vicariat; när Bror råkar hans Excell. Cantzlern, så föreställ honom de för Ga-

dolin talande skäl. Roligt vore at veta, h:ka flere sökande sig anmält; oförgripel. borde Bibliothecarien, som skal om händer taga en så considerable Academiens egendom, rätt så väl som Kronans uppördsmän, också på vederhäftighetens sida vara documenterad; häldst hos oss, där han har en så usel lön. Men huru skal det nu gå med denna lönen? Sedan Edelerantz's befordran blef bekant, afgjorde Cons. Acad. frågan om Prof. Gadolins rätt til p:ge-lönen, h:ken ansågs för ostridig. Sedan Edelerantz på halft år ej svart på Consistorii bref, deri hans yttrande begärtes, ansågo vi honom nu såsom i förra casus, ej sköta om at sig yttra. Altså förklarades Philos. Adjuncturen för ledig. Men detta Protocoll är ännu ej justeradt. Vil Edelerantz behålla (el. låta sin Mor behålla) Bibl. lönen, så läre vi hafva svårt at kämpa deremot, tils han får den lön som hans nya sysla åtföljer (som föga lärer ske i vår lifstid); men at han ock skall, i anl. af sin resolution göra anspråk på första lediga Professors (indelta) lön, hålle vi för obilligt, då han ej hunnit den tilträda, innan han ifr. Academien blef befordrad. Eller huru synes Bror? Annars miste vi en lön til medium seculi proximi!

Malmströms accords-plan är så litet hemlig, at våre Studenter veta tala derom: han lär hafva *förtrodt* den åt förmånga! Imedlertid är hans frånvaro, häldst nu då Promotion i Philos. Facul. tilstundar, oss ledsam, i det vi hafve svårt at hinna med alla nödiga præsidiar, då Planman är gammal, Schalberg aldeles undandragit sig denna del af sin tjenst, och Bonsdorff nu väl en gång lærer blifva ifr. Philos. Faculteten transporterad. Ogera ville jag ock råda ungdomen at adressera sig til Prof. Gadd (som alltid är färdig), såsom det skedde vid sidsta promotion.

Som nu Cantzlern förmodel. hemkommit, vänte vi at de mål som härtills hvilat, skola komma i rörelse, få nu se, om Philos. Fac. slipper Bonsdorff.

Utan tvifvel upvaktar Bror Cantzlern: uplys honom då jämväl om beskaffenheten af våra Annexor, så at han ej ger sig at gråla emot Consistorii anmälan för Tengström at få byta sig til S:t Mariæ Pastorat. Ger han sig nu åter at sophisticera bårt denna Annexisternes gamle och ostridige rätt (at emot cederande af en mindre förmånlig el. beqvämlig Annexa få tilbyta sig en bättre), så är min fulla föresats, at tilstyrka Cons:m at sig deröfver hos Kongl. Mj:s:t besvära; ty Cantzlerene hafva nog redan utvidgat sin magt på Consistoriernes bekostnad och tilägnat sig til och med jura Regia (såsom med våra förslagers omändrande efter behag): låte vi ock våre privilegier inskränkas, utan at reclamera dem, så blifve vi tilslut Cantzler-Secreterarnes slafvar. Åtmin-

stone kan ej värre hända, än at vi få afslag, och vete då, at vår g:la options-rätt är en gång för alla afskaffad, i stället at tigga och muta i hvar särskild casus.

Äfven här har jag hört sägas, at Gr. Ruuth skal gå sin sak igenom. — Om Fru Aminoffs divortium, har man här länge talt: lägger ock till, at hon redan i förväg förlofvat sig med Hof-Stallm. B. Essen. Om Aminoffs förra Fru icke gjort sin tokiga resa til Frankrike etc., så skulle sednare händelser mycket ändrat opinionen om hennes tort emot sin absurde man!

Tack för de sände Prott. och Piecerne. Bror lär väl varit god och anteknat priserne, så at vår räkning för detta år nu under ferierne kan slutas; jag skal af de noter Bror täckts sända mig, rangera den. — Den nya Bränvins-förordningen håller man här för så konstig, at dess värkställande blir ganska svårt, och dess eluderande vänteligt! — Förklaringen ang. Lysningar för Brudepar, som Bror omtalar, har deremot af alla dem som hört derom, blifvit erkänd för ganska billig och nödig. — Äro de officerare kloke, som anse Sinclairs project för sig nyttigt? Ifr. den stunden det vidtages, skulle ju ingen förnuftig man låna dem en styfver til deras hushålls-behof etc. etc.

✓ Som jag hör på folket, väljes Gadd näppel. til Rector för nästa år; och vi hafve då helt visst en process med honom färdig! Ledsamt blir det i alla fall; ty den ena resolutionen, utan at tydel. häfva den andra, är dock deremot stridande.

Ang. den höge herrens lynne, tycker jag det vara helt naturligt, at både exempel och underrättelser, h:ka honom så flitigt gåfvos, skulle hafva sin värkan. — — Men beklagligt är, at man fortfar at med det leda smickret göra dess unga begrep yrt. Hvad Bror skrifver om det medsände Hofrättens protocoll, är värkel. förargeligt; men ock så synbarligt, at hvar och en någorl. skarpsynt, nog märker beskaffenheten. Felet, efter min tanka, låg deri at det skulle tryckas: cui bono? Ty at han då ej skulle ställas för publiken på en slags förnedrande skådeplats, fölgde af sig sjelft!

Af Consist. Minoris ransakning är evident, at den arresterade Studenten Blomberg icke slagit den dödade Borgare-sonen; men en hans camerade, och Aboënsis, klockringare-son härifr. staden, benämd Modén, har enl. alla vitnens intygan, utom flere mindre slag, slutel. med et ved-träd, gifvit honom et hugg i hufvudet: den skurken rymde. En tredje bondson ej långt ifr. Staden, har blott skuffat den olycklige. Få nu se, om hufvud-mannen kan ertappas. Det är den beryktade Åbo-Nation, pöbelns barn härifr. staden, som vanhedrar Academien med sådane bedrifter.

Nu ligger åter vår å, sedan blidan en gång ref upp isen. Et Rådm. Trapps fartyg, som var fullastadt, och skulle gå ut, at profitera af den förmånliga conjuncturen, måste bli qvar; det var omöjel. at isa ut det. — Jag tycker, at utom brevet af d. 1 Dec., som Bror omtalar, och det med Sinius, jag ännu skrivit ett till i denna månad til Bror; men kanske jag misstar mig. At jag fått alla de saker Bror mig tilsändt, har jag i någotdera visserl. berättat.

Högste Domstolens Ledamöter måste ju ock ha Jul-ferier? Då torde Bror få tid at besvara några af mina förut gjorda frågor. — Om måltiderne hos J. C. [Justitie Cantzlern, Lode] hörde jag härom dagen en man referera, med reflexioner som jag ej tyckte om. Nog finnas de, som observera och explicera allt! Den underl. klådan at allt vilja ändra! Det är dock en fatal sak!

Här berättas, at agio mellan Banco och Riksg. fallit ända til 15 ja 14 proc. Gud låte det blefve stadigt, och vore grundadt på de sednares stigande värde el. minskade antal!

Schultzenheims piece lånte jag åt Lindquist, efter han ock studerat Jöransons bok; sedan skal jag se på den; i alla fall var den välkommen.

Så klent föret ock är, i brist af snö, hafva dock våre Studenter efter vanligheten rest bårt til Jul. Af dem ifr. Ryska sidan qvarblifver en enda; lilla Steven har ock afrest: fadren vil ändtel. skicka detta barnet til Tyskland, ehuru jag rådt honom at dermed icke hasta. En väldig svärm Jurister blefvo åter examinerade, och Medici tilskapas jämväl efter hand. Regements-Fältsk. Laurell blef nyl. Licentiat, samt en Holmudd Ostrob. så at jämväl i den Faculteten Promotion i sommar förestår.

Provincial-Medicus Radlof på Åland, har öfver detta Härad utarbetat en Beskrifning, som Frenckell trycker, och ej tyckes vara oäfvnen. Tengströms biographie öfr Terserus blir i dessa dagar färdig tryckt, då jag ej skal försumma at med första lägenhet öfversända et exemplar til Bror.

Widenius ärnar i Jan. månad hålla bröllop. — Jag reser ingenstäds til Jul, om icke på par dagar til Pemar, til B. Rehbinde och Pr. Planman. Lagman Olivecreutz är åter här, och bor i Dir. Buschs gård: gubben trufdes icke i Sverige. Nog lära Planmans bröder lämnat vacker egendom efter sig: få se, huru snart den hinner upteknas, värderas och försäljas. Arfvingarne äro 6 (hufvudlotter) och deribl. en ogift syster, som hushållade för bägge Köpmännen.

Hvad beslöts i Sammankomsten af Upfostrings-Sällskapet? Hafva de ej fodrat tilskott til fonden? — Underl. at af Witterh.

Academien ingen ting höres. Jag skulle hafva någre memoirer at dit insända; men som jag fruktar, at lethargien där tagit öfverhand, så torde jag öfversätta dem på Latin, och förvandla dem til Disputationer? En är helt färdig: Otheri bekanta Periplus med öfversättning och noter: den har härtills illa varit både tryckt och uppläst hos oss, och är dock et viktigt Document i äldre Nordiska Historien.

Tengström är ej ohugad at i sommar göra mig sällskap til Stockholm, för at där hålla i Witt. Acad. sit Inträdes-tal, NB om Academien har lif så länge. — Lycka til godt slut på g:la och lyckel. början på nya året!

XLIII.

*Ankom d. 13 Martii.
Besvar. samma dag.*

Åbo d. 22 Jan. 1795.

Min Högtärade Herr Broder! Brors ang. af d. 30 sidstl. Dec. har jag fått, och hade jämväl sedermera i et bref til Tengström hälsningar ifr. Bror. Så väl för Brors benägenhet at bestyra om mine Commissioner, som för de hvarjeh. i brefvet meddelade underrättelser, är jag Bror högel. förbunden.

Ännu hafve vi ej hört af Borgm. Lizell: han lär något drögt i Stockholm. Om Kyrkoh. Cygnæi resa talas här underl:n. Man säger, at han rest bårt för at undslippa sin arga och elaka hustru. Underl. ser det ut, at han bårtreste vid det hans far reste til Tavastehus at Jula där. Bror lærer känna historien om Kyrkoh. Cygnæi underl. gifte med den fameusa Fru Gadding, hon som höll värdshus etc. åt Ryssarne i Christina och hvars man kom på fästning. (Hon är dotter til Ryska Lagm. Martins).

Med Fru Gahms qvittance hade Bror ingalunda behöft hafva så mycket besvär. Nog af, at Bror lät mig veta det hon fått pg:ne. — Vår räkning är således aldeles i ordning.

För ro skull tackes Bror låta veta, huru vederbörande uptagit våre Compliment-bref, h:ka vi (i anl. af Brors förtroliga erinran) öfversände, hopen like. Vi skrefvo ock grat. bref til vår Cantzler, öfver hans återvundna hälsa, återkomst och erhållna band. Jag hoppas at allt detta blifvit väl uptagit: jag måste hjälpa vår tröga Secreterare med desse och flere grannlåts brefs upsättande, i största brådska.

Af Malmström, h:ken efter vanligheten disponerar om vår stat såsom om sin private egendom, hade jag et långt bref, deri han tillkännagifver sin höga åstundan at afskaffa den särskilda Bibliothecarie-syslan och åter combinera den med en Profession, ej mera den äldsta i Philos. Faculteten; utan h:ken Professor som finnes hugad at den emottaga, skal få den: på hvilken grund han i nåder offererar den, för det närvarande, åt mig. Jag inser ganska väl olägenheten deraf, at vår Bibliothecarius har så ringa lön, at han ej länge vid den syslan kan förblifva, utan at den blir blott et steg til något bättre: Men tror ingalunda, at saken genom combinationen blefve förbättrad; den kan då lika snart falla i händerne på en oduglig och vårdslös (men som snålas efter den lilla lönen), som en skicklig och flitig man. Nu har det tilförmående oftare ombytet den förmån, at 1:o inventering oftare sker, 2:o ibl. flere altid någon duglig då och då får syslan, häldst om Cantzlern efterser, at häldst sådane dertil tagas som sig i synnerhet i Hist. Lit. etc. evertuerat, hvartil ungdomen just härigenom förmås, h:ket sedan vid hvar och en annan Profession väl kommer dem til pass. Och så snart af våra nya hemman någon inkomst fås, anser jag Bibliothecariens rätt til sine bärtmiste 100:de Dl. smt:s räntor, vara ibl. de ostridigaste och pressantaste. Hvad vore dermed hulptit, om efter Malmströms project en Vice-Bibl. skulle, utom Amanuensen, tillsättas och lönas?

Jag skref til Canc. R. Rosenstein så väl härom och om Malmströms accords-plan, som om Tengströms Annexe-sak. Hvad accordet angår, så må det väl gå; om vi få en flink Professor i stället för Malmström (som ändock här ej trifs, el. gör gagn, utan blott funderar på sina många stats-förslag). Och jag är viss om, at Gadolin blir nyttigare än M. varit. Men ännu förstår jag ej, huru de vilja förespänna saken. 1:o Lär ingalunda Wilde gå af, innan han har pg:r i händerne; och så väl G. som hvar och en annan lär väl se sig före, innan de lämna åt Malmström pg:rne ur sine händer; ty hända kunde *a)* at Malmström ej blefve Wildes successor, *b)* at accordsmannen ej finge Malmströms sysla? Man vet, huru föränderl. och oviss verlden är: och här gäller ej allenast at ge pg:r, utan ock at *våga* dem. Med conditionnelle sedlar, lär Wilde ej vara nögd; och annorlunda stälde lär Gadolin knapt vilja gifva ifr. sig, för at ej, möjel. nog, kunna blifva platt bebragen. 2:o Förstår jag ej, huru accordet skal tilställas. Är meningen, at accordsmannen, utan förslag, skal gerad få syslan (lik-som med Civil-syslorna hela tiden skedt), så tilstår jag, at prejudicetet är dubbelt farligare: då kunde framdeles, och snart nog hända, at Cons:m ovitterl:n en rå yngling blir Professor, som als-

inga bevis af sin skicklighet afgifvit: och då är hela Academiska värdet til spillo gifvit. Skäl åter förslag upprättas (och accordet således heml:n planeras), då prejudicetet blir mindre vådeligt, ehuru i sig sjelft elakt nog, så drar ju saken längre ut på tiden, än Malmström tycks åstunda, och spelet för accordsmannen blir ännu äfventyrligare. Jag ville åtminstone, för min del, mot blotta löften och apparencer, ingalunda våga mina 2,000 Rdr (om jag ägde dem) åstad, annorlunda än medelst conditionella sedlar el. depositioner. Men Malmström vil straxt ha mera än 1,000 Rdr i contant. 3:o Hans orimliga begäran at hindra Bibl. syslans besättande, för sina projecters skull, lærer Cantzleren väl ingalunda gå uti. Jag tycker ock, at Gadolins competence och hans säkerhet at vinna Professionen blir större och naturligare, om han först blir Bibliothecarius. 4:o Skäl ock så tokigt hända (h:ket jag ingalunda önskar) at LL. Professionen bårtges utan ordentligt förslag, så vore likväl rimligare, at det skedde i form af byte mellan Malmström och Gadolin (ehuru elakt ock et sådant prejudicat vore i ans. til deraf ofelbart befarande missbruk), än at Gadolin gerad ifr. Extr. Phil. Adj. nämdes til Professor. 5:o Malmströms begäran, at i förväg kapsa bårt Philos. Adj. lönen, är Bror god och hos Cantzlern arbetar emot. Bror mins, huru et sådant försök om Theol. Adjuncturen, af framl. Biskop Haartman, förkastes. (Ja at Const. tillade mig Bibl. lönen framför Lefrén, som dock innehade samma sysla, men gick til Professionen innan lönen vardt ledig). Malmström har aldrig tjent förut vid Acad. än mindre varit Philos. Adjunct: hvad rätt kan han då äga til denna lön? Då kunde han ock begära Posectors, Demonstrators, ja Vaktmästarelönen. 6:o Ej heller har han til S:t Mariæ Präbende-pastorat den minsta rättighet. Ty han innehar ej någon indelt lön, hvartil pastorat är supplement; utan enl. uttrycklig författning (då ej Hellenius, som har den bristande indelte lönen af 400 Dl. sm:t vil taga Pastoratet) skal Pastoratets inkomst gå til Acad:s cassa. Hvad som kunde ske *ex gratia* (såsom då nuvar. Bisp:n, ehuru blott Extr. Prof:r, fick Finskan), får man ej påcka sig till, el. tala dervid om någon företrädes rätt och options-rätt? 7:o Fruktan at Finnarne skulle gräla, om ej en Prof:r blir deras Pastor, utan syslan genom en Vice-Pastor förvaltas, anser jag för aldeles ogrundad: snarare bli de missnöjde med en Professor som ej har gåfvor, el. façon:er, el. ej ens kan språket. Låter man dem sjelfve välja sin Vice-Pastor, el. ger dem en som de äro nöjde med (såsom t. ex. nu Tuderus) så är jag viss om, at de dermed äro mera belåtna, än om t. ex. Lefrén (h:ken såsom 2:dus Theol. rättast borde ha det Pastoratet) blefve dem påtrugad. Brist blir heller

aldrig på någon så ansedd Prästman (t. ex. någon Ord. Bat. el. Reg. Präst) som mot raisonnabla vilkor vill sig denna Pastors vård antaga. — At Malmström til S:t Maria skulle vara *sjelfskrefven*, är i alla fall en mägta ogrundad pretension: hvad han i den delen af *faveur* och *grace* kan få, är någon ting helt annat. Och som jag helt visst vet, at han ändock aldrig blir Präst, så vet jag ej hvartil allt hans krängel tjenar. Ty den som han accorderar med, kan visst ej få options-rätt, i något fall, framför Tengström. Var gunstig och uplys Cantzlern om allt detta.

Önskeligt blir visserl:n, at Cantzlerns bref, (efter Kungl. Resol. olyckligt-vis skal vara så obestämd) uti Anat. Prof:s saken blir tydligt. Käre Bror, laga om möjl. är så, at hans Exc. genom sin expedition afskär anledning til framdeles krängel och process mellan Prof. Bonsdorff och Phil. Faculteten!

Om Mag. Justander lämnar til Bror några böcker, så var god och tag dem i förvar, at i vår med fartyg hitsändas. — Den lofvade Gadds skrift ang. förklaring på hans tjenstfrihets Resol. väntar jag med begärighet.

Efter Bror nu får njuta sin semester til godo, så lär Bror få tid at litet besöka Kongl. Bibl:t och Archiverne, på litteraturens vägnar?

Öfv. Armfelt larmar gruf. i anl. af sin förlorade process, mot Domare och rätttegångs-värket: skyller ock Bror derföre; och som han värkel. ej tyckes vara fullt klok, hjälper ej at upplysa honom. Brukspatr. Kijk, som hade (i god tid) redan förlofvat sig med Major Focks dotter på Korsnäs (17 år g:l) har haft den förtreten, at flickan ryggat contractet, sedan saken var eclaterad och han offentl. mottog gratulationer. Förmodl. har någon ung officrare kommit honom i vägen. — Nyl. dödde Major Kalm af en svår Colik och mag-kramp: detta dödsfall gör mig högel. ondt; han var en värkel. flink karl, hade ypperl. stadgat sig, och var nyss gift! Jag besökte honom på hans boställe i höstas! — En tarflig död var, at vår förra Vaktmästare Gåhlros afsomnade af sin lungdot.

Ibl. förändringar i staden hörer det, at Lieut. Sjöman bårt-sålt sin gård at Öfv. Insp. Skunk; h:ken altså ej tyckes ärna gå ifr. syslan. — Här berättas, at Landsh. Tandefelt (i compagnie med Falander i Wasa) står i handel med Wittfotharne om Norrmarks egendom: i dessa dar, skal saken afgöras.

Oaktadt den ingångna skriftel. afhandlingen, slapp likväl ej Tengström process med Jac. Bonsdorff. Som T. lämnade en hop skräp kvar, på B:s begäran, och vill afdraga deraf värdet på Prästeg. arrendet i fjol, hvaremot B. påstår at sådant bör åtfölja går-

den (såsom en stor kista, säng, kökshylla etc., som T. dels köpt af Fru Deutsch, dels sjelf låtit göra), så har B. lagt in om execution på återstoden af arrendet hos Tengström, och det til Landshöfdingen! hvarest T. til en början gjort exceptio fori. B. låter ej sin svåger Öhman etc. öfvertala sig, at ifr. sit påstående afstå!

Bror lär väl ock för i år hålla Åbo Tidn. så at jag ej behöver nämna om där notificerade dödsfall. Jag mins ej om jag berättat, det Ulric Sacklén (Jacobsson) fick pluraliteten til Råd-mans-syslan härstädes efter sin Cousin Lands-Secreteraren. — Pastor Hjelt har nyl. fått sig det 15:de barnet: så at hans famille är skäligen talrik. — Ass. Barck blef lyckel. frisk.

Gottskalk skal ha besvärat sig öfver Hassels befordran til Ord. Cantzlist, och det rätt skarpt; men Herrarne i Hofr. säga, at Gottskalk är så sjelfklok och capricieux, at de omöjel. kunde begå sig med honom. När de tagit et beslut som han tycker vara orätt, låter han ej förmå sig at uppsätta beslutet mot sin öfvertygelse: en sådan betjent är svårt at tas med.

Här förnyas det ryktet at Riks-Canc. [Sparre] skal gå af och Exc. Reuterholm bli hans efterträdare; äfven som at Axel Reuterholm succederar Ehrenbill, såsom i Stockh. oundärlig, och i synnerhet stark Finance-karl; hvarmed Götha Hofrätt ej lär bli missnögd.

P. S. Dr Pihlman som varit inne til marknaden låter hälsa! — Jag frågte en gång förut, huru det står til med Major Wetterhofs process? Här talas så olika derom. Jag hade nog lust at se de tryckta skrifterne. — Meritera kopparsticken som hos Utter til salu utbjudas öfr. piecerne i Kongl. Museum at köpa? I det fallet beder jag Bror tackes taga dem åt mig.

XLIV.

Ankom d. 23 Martii.

Åbo d. 26 Febr. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Under beständigt hopp och väntan, som af rykten understundom blifvit understödde, at Postgången öfver Hafvet skulle blifva öppen, — har jag nu länge försummat at skrifva Bror till; men som det ser ut, som vi ännu torde få någon tid hafva tålmod, så skrifver jag detta bref för at vandra af den långa norra vägen. I anseende til det ovanl. långa intervallum, har jag nu härifr. åtsk. nyheter at berätta.

Sedan ändtel. Expeditionen ang. Anat. Professionen anlände, så tog Bonsdorff det visa partie, ehuru ordasätten i Kungens Resol. voro nog odeterminerade, at aldeles låta flytta sig ifr. Philos. Faculteten til den Medicinska, där han redan intagit sitt säte: och äro således alla tilk. disputer och irringar i den delen lyckel. förekomne, som var en ståtlig sak; varandes vi Bror, för bidragandet därtil, högel. förbundne.

Nu är Tengströms biographie öfr Terserus färdig; hvaraf jag med första tilfälle skal hafva äran at öfversända Bror exemplar, så väl som af Pars 38 och 39 af mit opus öfr Juustens Chronicon, som Bror ej ännu kan hafva undfätt. Dr Radloff, Prov. Medicus på Åland, har här på trycket en omständel. beskr. öfver sit district; hvaraf jag ock, när den blir färdig, skal sända exemplar; äfven ock, för ro skull, af den Läsebok (el. Abc-bok) för sine barn som Tengström låtit trycka, hvilken har sin goda merite.

Nu hålla vi ifrigt på med förberedelser til Magister-promotion i sommar; och utkomma här såleds många dispp. ehuru ej alla af den art, at de just mycket hedra Academien. Men det är et inrotadt ondt, som Gud vet huru det skal bäst kunna botas. At med rätt-skaffens alfvar sätta sig mot missbruket med våra Magister-tilskapsler, är at sätta sig i et ledsamt krig, och jag är just brydd, huru det skal lämpeligast kunna *småningom* ske; häldst det är så fatalt med ungdomen beskaffadt, at begäret och bekymret at taliter qualiter slippa genom Candidat-examen, rätt nu är det enda motiv som häldst något litet drifver dem at bivista Collegier och något förkofra sig! Men härom en annan gång mera. Medicinska

Faculteten har upskutit med sin, äfven i nästa sommar, tillämnade Doctors-promotion: det blir nog trångt ändå på vårt tryck.

Alanus läser nu ifrigt i Juridiken; utom den publica lectionen, håller han et Collegium öfr Tengvalls Tvistemåls-Lagfarenhet. Men han beskärmar sig jämmerl. öfver sit myckna arbete, som säger han, dräper honom. Jag plägar trösta honom dermed, at det är honom nyttigt, häldst han derigenom nödgas läsa upp sig sjelf i Juridiken, som ock värkel. händer.

Huru i Guds namn kan det ställas i fråga, såsom jag hör at hos Cantzlers-Ämbetet skal ske, om Bibliothecarie-syslan hos oss nu är ledig el. ej, då Edelcrantz blifvit befordrad til Cantzlie-Råd med säte och stämma i Collegio? Kan en Bibl. ifr. Åbo inkallas at sitta i Canc. Collegio? Ville Edelcrantz gräla, så kunde han ställa det, med något sken af rimlighet, i fråga, om han ej bör få behålla sin innehafde lön, tils lön i Canzliet blir för honom ledig; men at syslan är vacant, tycker jag vara et axiome. Äfven ser jag ej, at han kan vidare göra prætension på Professors lön, som gafs honom rättighet till, såsom Ledamot af Acad. och Consistorio, men ej at efter afgången ifr. hela väirket ännu behålla exspectance uppå, som han ej för sin person *), utan såsom Lärare vid Acad:n rimligen kan hafva fått; och det så mycket mindre, som dermed uttryckel. var förknippad en plikt at läsa **), h:ken han aldrig kommit at upfylla: cessante autem conditione et caussa, cessat effectus. Ty här är ej frågan om den lön han redan innehade, och med hans värkel. sysla fölgde. Annars kan han ju ock prætendera, at äfven sedan han får full Canc. Råds lön, behålla sin tour til Prof. lönen, och så hela sin listid igenom? Jag tycker ock, at han njutit faveurer nog, så at han borde ej begära flere, på andres bekostnad, såsom här härtills måst ske, då andre fått lof at få för intet göra hans sysla.

Åter har Öfv. Lieut. Knorring såldt sin gård, näml. Sundholm, som Bruks-patron Kijk köpt af honom för 550,000 Dl. k:mt; sedan Knorring abalienerat någre hemman derifr., förstört ladugården etc., så at man räknar honom på den handeln fått en vinst af 150m Daler. Jag vil minnas, at jag sidst skref huru Kijks frieri misslyckades; han är ännu tröslös deröfver, och köper medlertid allt flere gods.

Här i Staden har Fattighus-Directionen, som med alfvar tänkt på uppbyggande af rum för sådane fattige som ingen vil herbergera (hvarpå de haft flere ledsamme exempel), och på et arbetshus i miniatur, at hafva et rum til at adressera dem til h:ka klaga öfver egen utväg dertil och til arbete, nyl. köpt Urväders (förra Winquistiska) Hus i lilla Kyrko-gatu ändan, för en

summa af 40,500 Dl. k:mt. En del inredes nu til detta behof, och resten uthyres tils vidare. Fattighus-Cassan har sjelf betydligt capital, och resten uplånas. Härtills har Cassan på arbete som til arbetslöse blifvit utdeladt, föga blifvit lidande, ja somliga år vunnit, som är tecken til god administration.

Nyl. fick vår Prof. Holmberg bref ifr. Laxman i Petersburg, med offert af at bli Storfurstens Hof-apothekare i Gatschina, et Storfursten tilhörigt lustslott, nära Sarskoe-Selo, mot 400 Rublers årl. lön, utom hus, ved och ljus. Hvarföre han, at närmare underrätta sig om lägenheten och hvad man af honom fordrar, är ditrest på par veckor. Såsom jag tyckte på brefvet, vil man ha en man som är Chemicus (förmodl. efter nya viset), och lär inbilla sig at i Holmberg, som är placerad vid en Acad. och fått Professors titel, finna en sådan man. Bror vet, at honom ej felas god tanka om sig sjelf, ej heller tiltagsenhet och charlatanerie: h:ka egenskaper (allestädes nyttige) särdeles i Ryssland lära komma väl til mätta. Altså tror han sig böra mottaga tilbudet, allenast han får permission ifr. Sverige, med vilkor at dock få behålla sin pension; ty han är klok nog at inse nödvändigheten af detta förbehåll. Få nu se, huru hela denna plan må vilja lyckas. Nog kan Åbo Acad. umbära honom; och hos dem som känna tilgången, bör ej heller hans oskicklighet, om den skulle framdeles röjas, lända oss til last. Men månne han kan få behålla pensionen? I annat fall blir han säkert qvar. Komme han til Ryssland och där kunde berga sig, så torde han dock på något sätt där kunna gagna oss.

Major Gabr. Tandefelt som nyl. var här, har nu förlikt sin tvist med von Melliska och Loffmanska Sterbhusen, ang. borgen för afl. Charpentier, mot 11,000 Dl. k:mt: det skal skedt i dessa dagar. Unge Charpentier, Lieutenanten, den aflednes son, som jag i går här råkade, sade at han skal oförtöfvadt gifta sig med en af afl. Öfv. Lieut. Tolls döttrar i Hardola. Lagman Olivecreutz som vistats inne i staden sedan hösten, med sin Fru, och bodt i Gr. Taubes förra rum hos Dir. Busch, har ej länge varit nögd med dem och sin värd: hvarföre han köpt afl. Lagm. Gripenbergs gård i klostret, och betalt 1,000 Rdr för de nedrutnade rummen: et orimligt pris. Men Gubben, som laborerar med sin Podager, är ledsen vid flyttningar. Hans måg Bar. Fleming har sig en son. — Widenius är nu inne, för at presentera sin unga Fru: hon ser beskedlig ut.

En stark spanmåls-tilförsel hafve vi haft. At kronan så hederligt betalar, har lockat ned säden: köpmännen hade annars säkert nedtvungit priset til 8¹/₂ å 9 plåtar tunnan. Skada är, at

pg:rne för Landshöfdingen blifvit alle, och at den summa han ännu väntar till, lärer ligga i Grislehamn. Stånds-personer aflämna sin säd endels til slottet på credit; men dertil har almogen ej rygg. Roligt vore at veta, huru stort hela det spanmåls-qvantum är, hvarmed Finland detta år kan bispringa Sverige: öfver 50,000 tunnor stiger det visst!

Til stor fägnad för Fru Bremer och jämväl för allt honnet folk, är hennes son Carl Fredrik nu blefven frisk. Det måtte varit lämningar af en hemlig och illa skött feber af nervin-art (kanske fel under hans brunnsdrickning i sommars hjälpte til, hvarunder han af sjelfsväld skal stundom sofvit förmiddagen etc.) som så svårt ansatte honom: mycket sensible och lättrord är han ännu, men för öfrigt helt redig; mins aldeles ej til sin hemresa, men väl til hvad förut och sedan händt etc. Gumman har betygat altför mycken erkänsamhet för Hofr.R. Hisingers honom beviste ömhet och omvårdnad.

En löjelig och tillika förargelig historie sysselsätter här folkets prat. En äfventyrare, som först varit dräng hos den olyckl. och liderliga Gr. Oxenstierna, sedan värfd soldat, rymt och åter tagit värfning vid den troupe af Arméens flottas volontairer som ligger vid Warkaus, har med sin officiers permission strukit kring landet såsom Hofslagare (hvari han skal vara kunnig) med en qvinna. Denne, förmodl. af hans upförande irrad, har almogen i Mouhijärvi inbillat sig vara den förr namnkunnige Baron Armfelt: en gumma, som i hans ungdom tjent på Nynäs, och en soldat som sedt honom under kriget, hafva styrkt dem i denna galenskap: hoppet och begärelsen til den stora utfäste belöningen har fullbordat at göra dem yre. Hvarföre de ej allenast arresterat mannen, utan ock, då länsmannen ej velat afskicka honom, haft honom til tinget h:ket som bäst påstod, och tvungit Rancken (soml. säga genom Nämndens unanimitet) at låta b:te vitnen edel. bestyrka sit intygande; hvarpå han fängslig hitsändt syndaren. Bönderne, som annars ej varit obenägne at misstänka Rancken för medhåll med denne grofva brotsling (som efter deras idé, hört med til complotten, som mördat Kungen, så förvandla de sakerne!), torde annars väl fallit på det rådet at jämväl försäkra sig om Häradshöfdingens och Länsmans personer. När arrestanten hitkom, samlades torget fullt med folk som ville bese honom; och corps de gardet har haft ständiga besök. Pöbeln lät svårl. öfvertyga sig, at ej den rätta personen var grepen: en karing ville ock ändtel. inför Magistraten edeligen bestyrka det. Landshöfdingen tordes derföre icke, så länge marknads folket här vistades, göra slag i saken. Få se hvad han nu gör. Men pöbeln misstänker

ock honom at vara Armfelts medhållare, och at vilja hjelpa brotslingen på flyckten. Sådan är pöbeln! Karlen skal vara väl växt, men föröfrigt ej hafva med Armfelt den minsta likhet.

Et besynnerl. bref (inter nos!) viste mig Bispens en tid sedan, ifr. vår Cantzler: det var contrasigneradt af Brandel. Han betyder deri sin förundran öfver det han af Malmström förnummit, at Bispens son Gustaf, skal trädte i accord med Malmström om syslan, hvarom han som Cantzler ock bordt rådfrågas: och vil nu veta huru dermed står till? Gubben var helt förvånad, och sade sig skola svara, at väl sådant anbud skedt af Malmström, men at sonen ej en gång ännu deri tagit sit partie el. gifvit propositionen sit bifall: mindre var meningen at göra det Cancelleren oåtsporadt. Huru skal jag allt detta begripa? Jag har rådt Gubben, efter han har pg:r at gå i projectet, men han vil vara så försiktig: tycker ock at summan är för stor, häldst i Banco. Få nu se, hvad af saken blifver. — Ifr. Ryssland ha vi berättelse, at Fransoserne intagit Amsterdam; är det sant, så blir märkligt at få höra fölgderne deraf. — Må väl!

P. S. Assessor Carlstedt lär icke lämnat sit Hus i mycket fördelaktig belägenhet.

*) Til present.

**) I h:ken afsigt den hade egenskap af en särskild, nu uphörd, commission.

Åbo d. 12 Mart. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Som rapporterne ifr. Åland icke ännu så snart lofva fri passage öfver Hafvet, så skrifver jag detta bref Norr-omkring. Om vi nu i många år haft fri postgång ifr. Sverige, så läre vi i år få desto längre vänta. Redan börje vi längta efter tidningar derifr. (håldst man imedlertid, efter vanligheten, regalerar oss med en mängd falska rykten, i synnerhet ifr. Sveaborg, om et försök at förgifta hans Exc. B. R. [Reuterholm] om byar som af Ryska Cossacker blifvit brände, om Ryske officerare h:ka blifvit arresterade som spioner, etc.) och grufva oss öf:r den mängd aviser vi på en gång sedan få, h:ka ingen dödlig kan hafva tid el. tålmod at genomläsa.

Et enda Exemplar af Tidn. som Post-Contoiret mellertid Norr-om erhåller, är enda källan för säkra nyheter ifr. stora verlden. Private skrifva oändel:n sällan och sparsamt den vägen; men värst är, at anordningar och p:ge-Remisser ligga i Grislehamn, under det vederbörande med otålighet sakna dem. Hvi sändes ej sådant Norra vägen? Hafvet skal ligga vid bägge stränderne, och gå öppet midt uti, som anses för märke at vi ännu på lång tid ej få vänta fri passage. Nu skulle en luft-ballon el. väl inrättad Telegraphe komma til pass, då hastig underrättelse kunde tarfvas.

Höres ej vidare något om den förbättrade Telegraphen som lofvades? Ehuru mera väsende görs af dessa påfund än de kanske för det närvarande förtjena, så tycker jag dock, at de ingalunda böra så föraktel. begrinas, som för någon tid sedan skedde i Stockh. Posten. / Prof. Gadd sade mig nyl. at Edelcrantz i bref lofvat afsäga sig alla pretensioner härstädes; om så skedt lærer brefvet ligga med många andre i Grisselhamn. /

Jag lærer sidst berättat om Lagm. Cronstedts tidiga död: nog lär hans unga vackra änka (en Engelska) få accord, som hennes mann så nyss och så drygt erlade, håldst han var i alliance med Herrar R. Man lærer hon väl sjelf skaffa sig. — Ekenbom sörjer mycket sin förtrogna vänn^e M. Legners död, och tros at gubben, som är blott få år yngre, ej länge öfverlever honom.

I förgår miste Hellenius hastigt sin Fru. Hon fick i söndags under måltiden svåra convulsioner, blef om måndags-aftonen förlöst (barnet lefver), och dödde tisdags aftonen, sedan hon hela dygnet varit utan sansning. Nog har han nu at blåsa på, med sina många små barn!

Lundska boken, Protoce. och gravurerne öfver Statuerne i Kungens Museum, har jag fått. Lizells har väl ej varit i Åbo; men en hans rese-camerade har lämnat sändningen hos Seippels. Mycken tack för gunstig anstalt! Lagman Olivecreutz, som ej var belåten med sit qvarter hos Dir. Busch, har köpt Lagm. Gripenbergs gård för 1,000 Rdr, som visserl. var förmycket för de g:la kojorna.

Mycken råg har detta år anländt hit til staden; och i allmänhet får Sverige i år ansenl. biträde ifr. Finland. En köpman ifr. H:forss calculerade här om dagen, at vår utskeppning skal inalles gå til 150,000 tunnor: det vore mycket, men hugneligt! Det höga priset har ock satt våre landsmän uti en berömlig activitet at förbättra och öka sina åkrar, som lofvar allt större tilväxt af spannemåls-handeln. Gud gifve, at vårt Storskifts-värk ej ginge så fördömt långsamt: det hindrar nu i början kraftigt upodlingen, som dermed skal befrämjas!

På Åland skola nu många resande vara samlade, som vilja öfr til Sverige: de lära länge nog få vänta. Någre få hafva följt det kloka rådet at resa norr-omkring; de qvarvarande hafva måst sprida sig kring ön, för bättre subsistence, och efter kort hafva de sändt til Åbo.

Då Lagm. Cronstedt blef sjuk i Ekenäs (där han ock dödde, hafvandes sin Fru med sig), blef Ass. Georgii sänd at förrätta Lagmans-tinget i Tavastehus. Cronstedt såg sjuklig ut, och lär förkylt sig, då han under den stränga vintern reste til Sveaborg etc.

Känner Bror den Danske och Svenske Veckoskriften *Nordia*? Jag hade nog lust at läsa den? Det fagnar mig mycket, at vi nu äre så gode vänner med desse våre grannar, med h:ke vi i sanning ej borde hafva något obytt, då Östra grannen upstigit til en så förfärlig magt! Förfarandet i Pohlen är ohyggligt, och bör sannerl. bekymra grannarne: skola ej en gång delarena komma i delo? Fransosernes framgång är ej mindre märkvärdig: få se, hvad suiterne af altsammans blifva! Är Toll ännu som Svensk Minister i Warschau, el. håller han sig där undan ransakningen för Armfelt ska saken?

Om vår Pseudo-Armfelt skref jag sidst; det säges, at Landsh:n ej törs släppa honom lös, innan svar ifr. Regeringen anländer,

ehuru han här blifvit igenkänd för en deserteur ifr. Stackelbergs Reg:t som sedan åter tagit värfning vid Ramsays corps som ligger i Warkaus.

Som våra Damer ej kunnat förmås at sjunga vid våre Concenter, hindrade af en gammal fördom, så lät Landsh. v. Willebrand (som nu är Sällskapetets Ordförande) sin äldsta dotter bryta isen och sjunga et stycke; h:ket hon gjorde rätt artigt. Nu hoppas man, at åtsk. andra ej skola taga i betänkande at följa hennes efterdöme. Gener. Klingspor var då här, äfven som Gen. von Essen; och samlingen var både talrik och brillant. — Gubben v. Essen ärnar resa norr-omkring til Stockh. at låta dubba sig til Commendeur: jag skal försöka, at med honom sända et paket til Bror.

A propos af musik kommer jag ihog, at sedan unge Bremer (C. Fr.) åter blifvit frisk, har han gjort sin Mor present af et skönt spel-ur, h:ket han i Stockh. innan han sjuknade, til den ändan upköpt och hitsändt, inpackadt i lådor så at Gumman ej förr än nu visste deraf. Det är et skönt stycke, gjordt af Strand, innehållande et litet positif, som spelar 15 särskilda rätt konstiga stycken, med en renhet i ton och en precision i tacten, som är undransvärd. Den Strand har jag tilföre ej hört omtalas. Bremer har sjelf lärt sig spela på Claver; derföre, sedan sjukdomen genom mycket bruk af Aconitum (om jag rätt mins) och dylike saker (i så stark dosis, at en frisk deraf skulle förgåtts) blivt bruten, hade Prof. Haartman honom at taga fram Claveret; hvori han ock fann stort behag. Det fäste sedan mycket hans attention och bidrog at värkel. tranquillisera hans sinne. Var ej det märkeligt? Nu är han helt frisk och redig; men på sin Läkares tilstyrkan, åker flitigt och afhåller sig ifr. allt bekymrande arbete, läser i stället Resebeskrifvare etc. Hela denna cur är värkel. lärorik!

Nu ligger vårt bref om Bibl:s byggnaden och väntar på Ekerö: lust har jag at se, om deraf något kan blifva, ehuru högst nödvändig ock saken är! — Har Fredenheim betalt något accord til Adelcrantz? Denna befordran var här något oväntad. Det kommer derpå an, h:ka Practici nu äga den nye Öfver-Intendentens förtroende, och hvad drift etc. han har!

Bror lär väl icke glömma Ackola saken, och Prof. Gadds skrift, i anl. af hans tvist med Gadolin, h:ken då frågan om Rectors-syslan upstår, blir oss så nödig. — Nu längte vi at få höra h:ka vid Högste Domstolen kvarblifva el. hemförlovas!

Vår Bonsdorff (Gabr.) har nu blifvit så uplyst om pedantriets onyttighet, at han ger Academiska grälet efter hand på båten; dansar på alla assembleer värre än de yraste poikar, anstäl-

ler släd-partier, pique-niquer etc. i sällskap med unge officerare, m. m. Boken blir således, naturligt-vis, ej hädanefter hans sak. Han vill ock sälja sina egendomar här i skären, för at köpa större uppe i landet. Hvad han sedan tänker, vet jag icke.

P. S. Paketet med Dispp. til Gyllenhahl tackes Bror låta aflämna hos Dir. Fyrberg, som om dess afsändande drager försorg. — Just som jag skulle försegla detta bref, kom Philos. Adj. Gadolin til mig, viste et bref ifr. Malmström, som presserar på hans öfverresa, berättar at Canc. R. Wilde är död etc. Jag har tilstyrkt Gadolin at resa, och med honom skrifver jag ytterligare.

XLVI.

Ankom d. 21 Martii.

Åbo d. 16 Mart. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Ändtel. lade Hafvet sig, och vi fingo 6 veckors poster på en gång, så at vi må drunkna i läsning af alla möjel. slags Tidningar, Politiska och Lärda etc., hvarmed vi nu på en gång blifvit öfversvämmade. Nu hoppas jag Bror fått mine bref, så väl Norr-omkring som öfr. Hafvet.

Således blir Bror qvar i Stockholm! Lycka til, at där såsom härtils arbeta; men här hemma sakne vi Bror, och Alanus upges af det svåra läsnings-arbetet: han måste ifr. kl. 5 om mornarne studera på sina lectioner. I sommar ärna Haartman, Tengström, Frantzén och jag resa öfr. til Stockholm, således en hel karavan af Aboenses. Om Malmström ej dessförinnan går ifr. oss, och Gadolin ännu är qvar vid vår ankomst, så kunne vi där, med Brors tilhjelp, väl hålla et Consistorium, bestående af alla Faculteterne.

Jag nyttjar nu det goda tilfället at 1:o besvåra Bror åter med en p:ge-remiss, til behof som framdeles skola specificeras, bestående af 3 Rdr i Banco, och 75 Rdr i Riksgälds-sedlar, h:ka Bror tackes taga i förvar. 2:o At sända 1 Ex. på bättre papper af Tengströms Terserus; item af de sednast utkomne delarne af mit opus i Finska Historien; it. Rutströms disp:n. Med de andre dispp. lär ej vara bråttom. — Har ej Mag. Justander låtit höra af sig? Jag sände honom p:gr för böcker som han til salu erböd, och h:ka jag bad honom til Bror aflämna.

Nyheter härifr. behöfver jag ej berätta; huru vi må, och hurudan stark vinter vi haft etc., kan Gadolin mundtel:n utreda. Hellenius är ännu mycket bekymrad öfr sin oförmodliga förlust; Fru Lindquist har tagit hans barn til sig, tils hans Syster Fru Mollin ifr. Padasjoki hinner anlända, hvilken han bedt at emottaga styrelsen af hans Hus. Hon är, som Bror vet, änka; sonen har härtils af Hellenius här vårdats, men är nu sänd til Borgå Gymnasium, 2 döttrar äro gifta, och den yngsta, som en tid varit i Hellenii Hus, skal göra sin Mor sällskap. Jag berättade orätt, at barnet lefde som sal. Frun blef förlöst ifr., dagen för sin död: det kunde ej annat än dö, under Modrens svåra convulsioner; har ock förtidigt kommit til verlden.

Det är Datura Stramonium som Haartman förnäml. brukat för C. F. Bremer, i ofantel. doses, äfvensom grufvel. satser af kräk-pulver, för at åstadkomma en lindrig öfning. Han fortfar at vara frisk; få se huru det går i sommar! Börjar ock nu småningom at befatta sig med Contoiret. — Elias Ulner, har af sin vattsot, Republiken och Justitien til svår förlust, affidit.

Holmberg är återkommen, skräpper och pladdrar; säger sig vara oviss om han skal resa til Ryssland, oaktadt han har värkel. certificat på sin kallelse af Stats-Rådet och Storförstel. Lifmedicus Freygang (som han i går viste oss, i Gadolins närvaro, h:ken derom kan berätta), mot 400 Rublers årl. lön, rum, ved och ljus; kallas deri „der Königl. Schwedische Professor Pharmaciæ“ (förmodel. efter egen upgift), om h:ken post han ock i Ryssland försäkras, då honom tillika Storförstel. Apothekeket i Gatschina skal öfverlämnas. Men han säger sig rädas för den enorma dyrheten där är, som gör at han fruktar sig ej komma ut med lönen. Få nu se hvad han gör. Ges tilfälle til Extra-förtjenst, tror jag nog han förstår nyttja det, om han ditkommer, hvarvid dock mycken försiktighet torde vara nödig. Han vil ej allenast begära Kungens tilstånd at resa, utan ock det med bibehållande af sin pension; emedan han vil mottaga Ryska tilbudet ej annorlunda än en temporelle commission; och om han determinerar sig at resa, få vi väl snart af honom ansökning om understöd och recommendation hos Cantzlern. Medlertid har han, at hålla sig skadeslös för sin resa, mottagit af de erbudne 250 Rubler resepg:r, 100:de Rubler; h:ket ju tyckes vara at hafva fullel. engagerat sig, ehuru han annorl. påstår.

Eloqu. Lection i Borgå efter Lind, är bårtgifven til Adj. Borgström (dertil högst oduglig!) af det vanliga principium misericordiæ och hans tjenster såsom Adjunct och dermed följande skadel. rätt til alla Lectioner. Biskopen har votert på Con.R.

Molander ifr. Kuopio (ostridigt den flinkaste, i ans. til natursgåfvor) af de sökande; Alopæus och Meinander på Rect. Argillander ifr. H:fors (ej heller oskicklig) och derjämte flitig arbetare), men min bror, Bonsdorff och Lind på Borgström; nu säges, at denne förlikt sine competitorer, som ärnat klaga, i ans. til hans släta specimen.

Men nu til Gadolins sak, som ändtel. resolverat sig at resa öfver, på Malmströms mångfaldiga och täta sollicitationer. Lika som Bror, önske vi alle, at Malmström må komma bårt, för at slippa hans krängel; och ehuru accords-vägen vid Acad. ingalunda är nyttig, likväl äre vi denne gången alle nöjde med projectet; allenast det numera, sedan Wilde dödt, kan gå igenom, som dock Malmström tror, h:ken ännu sedan derom presserat Gadolin. I början var naturligt, at hvarken Gubben el. sonen ville gå in i saken, innan de hunnit göra sig försäkrade at den kunde lyckas: lära ock haft något misstroende (som jag tyckt mig märka) ej mindre til Malmströms afsikter, än hans försäkringar om sina apparencer och sin vind: summans betydighet (håldst han begärt den hel och hållen, el. til en del, i Banco) har väl ock gjort dem benägne at pruta, då liknelsen til full löns erhållande vid Acad. ännu är så föga lockande. Sedan inföll menföret i hafvet, som gjorde correspondencen och än mera öfverresan svår. Men då nu hafvet ligger, har beslutet blifvit tagit.

Som Gadolin har värkel. godt hufvud, och ej allenast i allmänhet goda studier, utan ock ex professo lagt sig på språken, så äre vi med hans befördran väl belåtne. Ehuru ej utan en god dosis af ärfelig slughet, är han dock mycket mera öppen än hans bror och far, drifvande, har godt lefnadsvett, och icke oäfna läro-gåfvor: så at han kan blifva en flink Academicus. I hvad Bror kan, bedje vi således at Bror täckes assistera honom, med goda råd, recommendation hos Vederbörande, och allt nödigt biträde. Jag har ock recommendert hans sak hos Cantzlie-Rådet Rosenstein. Om Malmström kan bli Kongl. Bibliothecarius, och Gadolin får höga vederbörandes försäkran om Professionen, så är han försedd med pg:r. Men var god och hjälp honom, at saken så tilställes, det han ej blir frustrerad: ty jag har ock för Malmström ej mycken fides. Hvar til skulle pg:rne nu employeras? Til Wildes Sterbhus förmodel? Ty Malmström bör sannerl. ej hafva någon vinst för egen del; åtminstone förtjenar han ej den.

Om det besynnerl. brefvet ifr. Hans Excell. Cantzlern ang. denna sak til Biskopen (som han, inter nos, viste mig med en slags förundran) har jag förut skrivit. Om förslag är Gadolin helt viss; får han gällande och pålitlig försäkran om denomina-

tion, så tycker jag han väl kan våga åstad sina pgr. Som Finska Domk. Församlingen, om Tengström får S:t Maria, blir ledig, så kan han därtill hos Hans Exc. recommenderas, och få den, fast ej ex jure, dock ex gratia, såsom många förut erhållit ledige Annexor, utan jus perfectum dertil. Det sker väl med Cassans förlust; men beständig lön, såsom Tidgren, af Besparings-cassan, har ock erhållits, at ej omtala mångfaldiga discretioner til lönlösa Professorer. Gadolin lär ej taga i betänkande at bli Präst; Finne är han: således kan han, under det han väntar på ord. lön, hafva dock betydl. ränta för sin accords-summa, och altså med mindre betänkande utgifva den. Men den Malmström med sit krångel: under det han håller på at laga sig ifr. Academien, söker han Annexan framför Tengström, ehuru han sannerl. aldrig har alfvar at bli Präst, el. vårdat lära et enda ord Finska; likasom Mariæ-boerne ej hade samma rätt at få tala med sin Pastor, och få höra honom predika, som Åbo-boerne, och likasom desse ej vore lika skyldige som de förre, at tåla en Svensk pastor, allenast denne förser dem med en duglig och af dem älskad Vice-pastor!

Om Gadolin går ifr. ansökningen til Bibl. syslan (ty at först få den, och sedan byta med Malmström, för at bättre masquera accordet, lærer ej en gång tiden nu tillåta til at tänka på?), så önskade jag at Frantzén finge den. Med lyckligt snille, har han ock i vetenskaperne vackra insikter, och en älskvärd character: varandes et godt ämne til Eloqu. et Poës. Professionen, på h:ka ej är öfverflöd. Burman har et capricieust humeur, och Alo-pæus är ännu så ung; flere skola ej sökt syslan.

Men klockan slår, och jag måste upp på Acad. at läsa. Härnäst mera. Må väl!

XLVII.

Ankom d. 23 Martii.

Åbo d. 19 Mart. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Sedan nu Postgången åter blifvit öppen, fortfar jag at skrifva flitigare. Brors bref af d. 2 hujus har ännu icke anländt; men kommer otvifvelaktigt med nästa post. Jag har ock skrifvit til Bror et bref norr omkring, och et öfr hafvet, förutan det som Gadolin hade med sig; förmodl. har Bror nu erhållit dem allesammans. Med denna post lär Consistorii förklaring afgå öfr Malmströms gräl emot Tengströms transport; efter den mannen anses för så outhärlig i Stockholm, så lära vi väl slippa honom, och således alla hans planer och projecter, som vore rätt väl! Jag hoppas Bror hjälper dertil; med Gadolin blir Academien värkel. väl belåten.

Tack för Brors bref af d. 13 hujus, som jag i förgårs erhö. Svenska Academiens öde har väckt allmän sensation; och vi hafve här berättelser om anledningarne dertil, vida skiljaktige ifr. hvad Bror skref, och vände åt en mycket obehagligare sida än den Bror omnämde. Man säger, at då ej blott Oratorn (och med honom högst Cantzlern och kanske Secreteraren, som måste först sedt talet, som ej om de öfrige kan supponeras), utan hela Academien fallit i onåd, och i brefvet så hårdt handteras (man tror med Edmans penna?) som vore den bestående af et band missdådare, så kan det beifrade talet ej anses för annat än en prætext, häldst de som hört det försäkra, at hos Blix och i et visst Frim. Tal nog så stötande drag förekomma, h:ka ej blifvit beifrade, utan Blix tvärtom nyttjad i Lag-Commission, etc. Aldraminst anse de för likligt, at Sv. Acad. såsom vidrig mot sal. Kungens minne kan tout de bon hållas; då den består af hans declarerade adorateurer etc. Åtminstone ler man deråt, at en Oxenstj. Schröderh. Leop. etc. erhållit en sådan stämpel. Tvärtom påstår man, at just det opponerade tankesättet gjort Acad. förhatelig, som hon ökat genom sina sednaste ledamots-val, då Silfverstolpe fick pluraliteten af rösterne, och endast en, man säger Ed:s [Edelerantz] tilfallit R. som ej annat kunde at göra Acad. och i synnerhet competitorn brotslig och til et föremål för billigt straff!!! Man säger, at skulden helt

oförskyldt skjutes på den unge Herren, som just i sådan idé ensam ditsändes, men at saken redan var afgjord förut, at platsen värkel. med alfvar varit påräknad och åstundad etc. (Jag kommer ihog Casus parallelus och Theol. Doctors promotionen, med mångahanda reflexioner!). Ja en påstod at sjelfva Drotzen, h:ken dock är så färdig at hålla med den som mäst gäller, yttrat, det han i talet ej funnit något som kunde ge skäl til action: ehuru alla medgifva, at det kunnat och bordt vara försiktigare.

Andre säga, at altsammans var förnämligast måttat at R:n [Rosenstein], som man ville skilja ifr. unge Herrens person, såsom bibringande honom skadliga, åtm. farliga principer; h:ket öks derigenom, at han stält i fråga hos höga vederb. om Acad:s onåd af unge Herren blifvit yrkad (som aldeles ej skal det begärt) och då det ej kunnat påstås, vågat säga at den uplysningen vore för hans hjerta mäst tilfredsställande, samt då han med hotelse af action velat förmås at begära sin dimission, svarat det han intet mera önskar än at få justifiera sig, men ej skulle godvilligt skiljas vid en tjenst, hvarvid han genom sal. Kgs:s Test:e vore tryggad. Man lägger til, at K. sjelf förklarar, at han ej ville det tillåta: hvarigenom hela planen manquerat. Med flit skrifver jag detta, at Bror må få se, hurudane tydningar, sanna el. osanna saken fått; den jag önskar varit ogjord, i ans. til alla dessa commentarier och den värkan de hafva på folkets sinnen och tanke-sätt: visst folk hafva just fått vatten uppå sin qvarn.

Ännu har vår Gadd ej yttrat så kloka tankar, som at vilja afsäga sig pretensionen til Rectoratet; derom blir visst gräl! /

Någon sade mig, at Wetterhofs sak skal vara afgjord, och at han, med någon näpst, sluppit, samt snart hit förväntades. — Med Justanderska böckerne är ingen hast; jag ville blott veta, om han dem värkel. hos Bror aflämnat. — Har Bror sedan varit i Upsala? el. har Bror hört, om ArkeB. där har något gräl med Academici om sine rättigheter såsom procanceller?

Holmberg, som velat vara slug, har (för at kunna få behålla sin pension) hos Cons. Acad. anhållit om recommendation hos Hans Exc. Cancelleren til erhållande af permission på et år, til at resa utrikes: han nämner alsintet om sin Ryska kallelse; och vi hafve skrifvit för honom, efter vi visserl. ej här behöfve honom, utan gerna se at han bårtreser: där kan han kanske göra oss någon tjenst.

Hellenius fick af de Ryske Botanici en hop frösorter ti Trägården ifr. Kamtschatka och öarne mellan Asien och America etc., samt löfte af Laxman at ock erhålla frön ifr. Japan som hans son (h:ken är Officer och dit varit förrest) med sig hämtat,

Jag fick ock af vår där på resa stadde snälle Mechanicus Bergsrådet Norberg et lustigt bref, med offert at genom Pallas kunna af Ryska Kåjsarinnan erhålla rese-pg:r om jag ville besöka de i Ryska Riket boende åtsk. stammar af Finska Nationen, til utrönande af deras släktskap, deras gemenskap i språk och seder m. m. Men för en sådan commission betackar jag mig mycket. Hade jag i mine yngre dagar haft apparence om et sådant understöd, torde jag varit frestad at mig deraf betjena: nu har jag för Ryssland och allt hvad dit hörer sådan respect, at jag ej en gång har lust at resa til Petersburg, dit jag af flere mine fordne disciplar ofta blifvit inviterad, än mindre djupt in i de barbarernes länder. Men nog önskade jag, at en ung skickelig man kunde få göra denna resa, innan alla de särskilda stammarne blifva med Ryssarne aldeles bårtblandade.

Vintern fortfar at vara alfvarsam. Widenius köper stockar at bygga flere rum til på sin stadsgård, där han nu ej med sina förra småkrypen kan berga sig.

XLVIII.

Åbo d. 26 Mart. 95.

S. T. Min Högtärade Broder! Jag hinner denna gången ej skrifva allt hvad jag mig til minnes upsatt: det skal ske härnäst.

Men nu är jag allarmed af det både Bror och andre skrifva, at Justander funnit recommendatorer, som hos Cantzlern vunnit hos honom benägenhet i frågan om Bibl. syslan. Bror känner honom, underlig och hypochondrisk, tror han sig stundom sjuk, är det ofta, och gör sig ej sällan sjuk. Vi skulle med honom vid Bibl:t vara illa belätne; resande af hans capriser få elak idéer om Academien, och en sujet få insteg, som vi sedan ej kunde bli af med, utan få länge och väl plågas med, el. han inträngas til någon Profession: då han likväl til Academicus visserl. ej duger. Hans sätt at förvalta Demonstrators-syslan, visar nog, huru han skulle förvalta Bibliothecariatet. För all ting, sök hindra Cantzlern ifr. sin böjelse för honom. Hans slägtingar må skaffa honom employ utom Academien: här blir han en oduglig piece. Jag skrifver härom til Rosenstein, och kanske til Cantzlern sjelf.

Af alla sökande, äro Frantzén och Alopæus ostridigt de tjenligaste (om Gadolin drar sig ifr. saken); och jag önskade hö-

gel. at den förre blefve fästad vid Academien; han äger et lyckel. genie, är flitig och äger liberale insikter: blir säkert en hedrande medlem af Academien, och äger en älskvärd Character.

Tammelander är stocklat, och en idiot; Justander en underlig piece, utan allt genie, ostadig, confus och tumultuarisk i alla sina göromål. Burman är den kunnigaste af dem; men ock ganska capricieux man: vi hafve sådane gubbar med oss, h:ikas antal jag ej önskade ökas.

Bror gör Acad. en réel tjenst, om Bror talar för Frantzén hos Excellencen, och för all ting friar oss ifr. Justander: han kan ej comportera sig med vittre resande, kan ej språken, har elak smak etc. Mera härnäst!

XLIX.

Åbo d. 28 Mart. 95.

S. T. Min Högtärade Broder! Som jag dedicerat, ob caussas idoneas, min Appendix Hist. Bibliothecæ til Fredenheim, och just nu på stunden fick höra, at Öfv. Lieut. Knorring skal resa til Stockh. inom en $\frac{1}{2}$ timme, så hinner jag ej låta slå papper omkring Exemplaret som jag ärnar honom, utan sänder det til Bror (jämte Brors eget exemplar) med anhållan, at Bror täckes låta slå Turkiskt papper omkring det och behålla det tils Bror med nästa post får et bref ifr. mig til honom; hvarefter Bror är god och låter bägge til honom aflämnas. Kostnaden är Bror god och skrifer mig på räkning. Jag vill ej sätta et så stort bref på posten, där ock exemplaret far illa. Med posten skrifer jag ock til Bror. Kyrk. Hirn som är här på visite, låter hälsa! Nu töar här starkt; få se huru länge det varar. G:la Fru Allén (Post-Insp. Mor) har blifvit död och begrafven. Annors har här ingen ting föränderligt passerat.

P. S. Just som jag skulle försegla detta, får jag med Hr Holm Brors bref (med paket) af d. 23 hujus, hvarpå jag med posten skal svara: och bokbindaren sände mig det til Fredenheim ärnade Ex. af Disp:n.

L.

Ankom d. 25 April.

Åbo d. 2 Apr. 1795.

Min Högtärade Broder! Med unge Hr Cornetten Toll, som ärnar försöka at ännu öfr isen kunna komma öfr til Sverige, sänder jag hosg. exemplar af Tengströms Terserus: det bättre fick jag ej ur händerne på Bokbindaren; måste derföre sända detta, som han något smutsat, emedan det ej förut tilräckel. hann torckas, innan han det tilhopa slog. Men framdeles skal Bror få, för at utbyta det, et bättre.

Föret håller på at taga af. Jag väntar alla dagar mina Systrar ifr. Wiitasaari, som där lära ingen känning haft af vårvädret, och derföre så länge drögt, at här nedre blir obehvämt för dem at slippa fort.

I morgon upför Music. Sällskapet Pergoleses Passions-Musik i Academien, efter vanligheten, för fattigas räkning af bättre stånd. Åtskilliga unga Damer och Cavalierer skola därvid sjunga: så at man hoppas recetten skal bli betydlig.

Med förra Posten fick Cons:m Malmströms opus om vår Acad. *Stats förbättring, honom til fördel*. Cons:m har beslutit utlåta sig derom, at förutan vådan til at röra vid en faststald Stat, de af honom upgifne fonder ännu bestå i blotta projecter, och at tid blir, sedan vi fått se hvad de komma at göra, til at tänka på deras disposition; emot Bibliothecarie och Adjuncts systornas combination med Professioner protesteras, m. m., så at svaret el. betänkandet blir värkel. negativt i flere delar. Det lär han väl icke tycka om, men hvad hjälper det?

Dompr. Alopæus, som håller på at fullborda sin Hist. om Wiborgs och Borgå Gymnasium, bad mig ur actis Palmsk. skaffa honom afskrift af de på hosg. nota förteknade Documenter (enl. den förtekn. jag af de Finland ang. Handlingar ad meos usus derutur excerperat). I fall Bror ännu har dem hos sig, så var god och låt för hans räkning afskrifva dem; men jag vil minnas, at soml. Articular mera voro citationer til Registrat. i R. Archivo etc., än utförliga documenter.

Om Bror råkar Ryttn. Adlersparre (som säges vistas i Stockh.), så anmäl hos honom min respect; item hos Kongl. Secreteraren, hvars interessante Samlingar jag med nöje läst.

Baron Reh binder på Wiksberg, som låter sin son ombyta stånd, och ifr. Officerare bli Jurist, har bedt mig dirigera hans studier: det har jag härtills nog kunnat göra. Men nu behöfde jag Brors råd, huru han kan i den egent. Juridiken förskaffa sig på bästa sätt, nyttig insikt. I det practiska har jag tilstyrkt honom, at dels följa med någon flink Häradshöfding, dels i Hofrätten adressera sig til någon af Ledamöterna som vill styra och handleda hans göromål derstädes. Men h:ka theoretiska studier bör han idka? Efter han kann Latin, råder jag honom at skaffa sig liten bekantskap med Romerska Lagen; läsa Nehrmans verk; item Montesquieu (som han köpt sig). Men Tyskarne hafva ju så många gode Theoretiske auctorer i Juridiken? H:ka ibl. dem borde han skaffa sig? Han läser Fransyska och Tyska; öfvar sig jämväl nu hos Dr Rutström i Engelskan. Meningen är, at skicka honom til Stockh. för at engageras vid Revisionen. Men jag ville at han här först lärde något rättskaffens; i fall ej Bror ville där åtaga sig hans handledande. Han är en sedig och stilla yngling.

Jag lär förut begärt Brors yttrande, om vi borde taga den veckoskrift som i Danmark skal utges under namn af *Nordia*? I fall Bror har tilfälle at skaffa oss den, vore det väl. Item upstod i Cons. Acad. fråga, om vi ej borde hålla Silfverstolpes Litteratur-Tidning? Men som ingen af oss känner den, beder jag Bror är gunstig och sänder oss den, i fall den duger (näml. med någon resande). Men 2:ne andre böcker behöfver jag nödvändigt. 1:o Seilers den uppenbarade Religions Historia, för unge Calonius, son til Capell. i Christina; 2:o Creutz' och Gyllenborgs nyss utkomne Witterhets-Arbeten. Item för min commentarius öfr Others resa som jag ämnar til Witterh. Acad:s Handlingar, borde jag hafva någon Auctor som handlar om Tysklands Geographie för Medel-åldern (Cluverius och Cellarius beskrifva blott Geogr. Antiqua). Kan Bror upspana och för mig uphandla en sådan, så sker mig en stor tjenst. Jag har sedt citeras, 1:o Christ. Juncker Introd. ad Geogr. medior. temporum, maxime Germaniæ, Jena 1712, 4:o (på Tyska), och 2:o Hachenbergii Germania Media, Ed. III, Halae 1709, 4:o. Vi hafve på Bibl:t en äldre Edit., men däri saknas Guil. Turckii Diss. de Geographia Medii aevi, som är mig angelägnast.

Så snart den nya Tomen af Witterh. Acad. Hand:r blir färdig, hoppas jag Bror sänder mig et Exemplar. Alla de böcker

Bror sidst sände, voro välkomne. — Vår Widenius bygger några rum til på sin stads-gård: men mera oconomiskt, än Staden til prydnad, såsom af honom var at vänta.

LI.

Besvar. d. 10 April.

Åbo d. 2 Apr. 95.

S. T. Min Högtärade Broder! Också nu är jag hindrad at omständel. svara på Brors sidsta ang. bref; men skal under ferierne göra det. Ännu i dag, fast det är skär-Thorsdag, måste vi ha et Cand. Examen. — Mycken tack både för de med Holm sände skrifterne, och för Chartorna, som Cygnaeus aflämnade: item för de många interessante saker i brevet!

Var gunstig och sänd hosg. bref tillika med Disputationen de Bibliotheca, som jag med Öfv.L. Knorring sände til Fredenheim. — Holmberg reste, i hopp at permission ej vägras honom, i går af til Petersburg, at försöka huru den honom offererade posten vil anstå honom; sin hustru har han imedlertid lämnat här kvar. Den skurken Bokbindaren har ej fått färdigt et bättre Ex. af Terserus, som han har at häfta, än et som var litet smutsadt, det han skickade mig; hinner jag få det bättre, innan Corn. Toll i dag afreser, så byter jag om det straxt: annars sänder jag det framdeles, och imedlertid, at ej manquera lägenheten, som öfr isen lär bli den sidsta, det sämre.

LII.

*Ankom d. 14 April.**Besvar. d. 17 d.o.*

Åbo d. 9 Apr. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Ehuruväl jag icke mycket hopp har, sedan menföret nu åter skal göra Hafvet ofarbart, at detta bref skal så snart som de förra komma Bror til handa, så afsänder jag det likväl, på försök.

At jag lyckel. erhållit de många skrifter, Chartor etc. som Bror varit god och til mig öfversändt, derom menar jag mig efterhand hafva Bror underrättat: för Brors myckna besvär och flit med mine commissioner, aflägger jag ödmj. tacksägelse. Sjö-korten äro för oss som vistas på landet, rätt interessante at betrakta; men då de äro i så liten scala, lära sjöfarande ej af dem hafva mycken hjälp, då de nalckas våra klippiga skär. Så at utan lots, tror jag hvarken vänner el. fiender skal kunna våga sig at besöka oss.

At Bror med calaser blef i Upsala hogkommen, var icke oväntadt. — I sommar hoppas jag få beskåda Monumentet öfr. Mennander. Om kriget där mellan Consistoriales hafve vi här ej haft riktigt begrep, innan Brors bref oss det meddelte. Då procantzlererne där så föga befattat sig med Acad. ärenderne i förra tider, och Proff. voro så nära til Cantzler, m. m., så var at vänta, det Arkeb. skulle finna starkt motstånd, då han ville tillägna sig samma rättigheter som proc. vid Åbo och Lunds Academier utöfva; också hörde jag t. ex. Flygare förundra sig deröfr, at vi ej bättre försvarat Consistorii independence; få nu se, hvad hjeltedater de kunna uträtta. Utan tvifvel räkna de ock på medhåll af B. R:m [Reuterholm] hvars informator Lundström varit. Men jag tviflar på, at de i hufvudsaken mycket lära uträtta. Den Hierarchiska anda som rådde vid våre Academiens inrättning, har starkare stöd, än at den så lätt kan besegras. Låt för ro skull veta, huruvida Regenten confirmerat Flygares val til Inspector, el. icke. Hvad var orsaken dertil, at Noréen blef skild ifr. Cantzlers-Secr. syslan? Hade han ledsnat dervid? Om hans skamliga snålhet, hörde jag i Upsala många fula Historier. Känner Bror Eurén?

För Brors benägna offert, at biträda med subsidier ur Actis Palmsk. til Alopæi disp:n tackar jag mycket, men jag skref redan sjelf af allt hvad där fanns om Borgå stad. En hop andre Finska saker skal jag ännu framdeles genom Prof. Aurivillii biträde låta åt mig derifr. copiera.

Mit bref af d. 2 Mart. som jag bad skulle skickas norr-omkring, blef af Post-Insp. expediert öfr hafvet, emedan han af sin broder som just då inkommit ifr. Åland, fick höra at hafvet lagt sig: deri gjorde han väl, och Bror fick brevet fortare än annars ske kunnat.

I den Bruks-patron Bedoires hus (på Västanforss) hvars måg Edman skal blifva, har jag varit: han förekom mig, i många delar, likasom i staturen, tämmel. lik Joseph Bremer; jag fick då tillika se hans barn, af h:ka den äldsta dottren tycktes då (1791) vara 12 å 14 år g:l. Hans Fru, som ifr. amma avancerat (sedan drängen refusert at med hederl. hemgift äkta henne) til denna värdighet, talte då redan om Operan, Hofvet etc. Man sade på orten, at framl. R.R. Carl Sparre, med sit exempel, förmådde granarne, som ej ville conversera med den nya Frun, at glömma hennes förra ställning; och derföre tog Bedoire, oaktadt sin snålhet, betydlig del i förlaget til Strömsholms Canal-byggnaden, som Sparren då tilstälde. Tvänne gossar såg jag, som voro rätt vackra barn; utom flere d:o. Malmström, som den tiden giftermålet skedde, hade condition hos Bruksp. Timm på Simla, i granskapet, kan om tilgången berätta åtsk. lustiga anecdoter.

Vår pseudo-Armfelt har ej allenast sluppit löst, utan ock fått någon discretion för sit hårda medfart; men bönderne, jämte beröm för sin nit, förmaning at se sig bättre före. Mig är sagt, at en viss rapporteur här å orten som har den sin post tilhörige egenskapen i hög grad, skal på Svenska sidan insinuert den idéen, at allt hvad vid tinget etc. passerat, varit en tilställning af Rancen, at på Regeringens vidtagne steg kasta en ridicule! Den som känner R. tviflar ej et ögonblick, at icke han är oskyldig til en sådan list: at ej omtala idéens dumma arghet i och för sig sjelf betraktad!

✓ Nyl. passerte Öfv.L. Stockenström här igenom; han skal gjort sig möda at utforska allt betydligare folks tankesätt, langage etc. här på orten. Hos Prof. Gadd var jag i sällskap med honom på et calas, och tyckte at han af alla skyddes. I hvad ärende har detta storvärks-ämnet varit sänd til Ryssland? Ty han utgaf sig för courier, ehuru han för andra sagt sig hafva besökt Ryssland i private ärender. Hvaremot andre här säga, at han erbudit sig at derifr. bårtsnappa Armfelt: h:ken galenskap! Jag hörde honom

säga (likasom Holmberg) at Armfelt vistas på Moskowska orten, men på et Kåjsarinnan tilhörigt slott, och at hans Grefvinna rest ifr. Lifland til honom.

Här sägs, at bref ifr. b:te Armfelt, med hans anborna signete ifr. Ryska sidan passerat til visse hans hushålls-agenter på Svenska sidan: hvad grund deri må vara, vet jag sannerl. icke; men underl. låter det.

At Gr. Munck skal hota återkomma, berättade mig et fruntimmer, i anl. af et bref hon haft ifr. Stockh:m: underligt! Item hörde jag et annat bref upläsas — ang. Gen. Mörner: obegripligt!

Anl. til den malitieuxa berättelsen om vår B. är väl tagen af hans narraktiga fjäs i det huset, där Frökvarne (af h:ka någre bofvar säga at han i den andra, ej den äldsta, förgapat sig) handteras som en narr, til och med til alfvarsamt folks förargelse. Så hafva de låtit honom och Cap. Örnstedt (som lånt dem sit biträde) leka den otrogne grannen: h:ken lek Bror til äfventyrs hört omtalas! Men hans tjenstaktighet är värkel. ej blott til detta Hus inskränkt: han offererar sig at tjena alla som architect etc. Så har han erbudit sig at hafva tillsyn öfr Lagm. Olivecreutzes byggnad på sin Stads-gård (där han låter nedtaga och omlaga byggningen), och reste i går til Loftsdal (ehuru Hellenius sjelf ej vågade följa med) öfr isen at göra anstalt om hans ladugårds byggnad; allt, utan at derom anmodas, vidare än at man ej afslår hans tilbudna biträde. At hans egentel. sysla minst tildrager sig hans omsorg, är lätt at sluta; häldst sedan allt pedanterie börjat blifva honom så vedervärdigt. Inga böcker köper han, lär ock inga vidare läsa!

Hans bror Theol. Adjuncten fortfar deremot at studera, mellan det han processar. I Pikis förlorar han mer och mer sin aktning; och lycka är, at han i hushållsvägen står aldeles under sin Frus befäl!

Lector Lind ifr. Borgå, som i höstas hämtade hit sin enda son, och sjelf mycket berömde hans genie etc. har nyl. oförmodl. fått honom hem tillbaka, emedan hans Nation (han var engagerad bland Viburgenses) utslutit honom ifr. sit samfund, och bedt Rector om lof at ordentl. utstryka hans namn sedan han blifvit beträdd med at hafva stulit — — —

Ock jag har funnit de Ups. dispp. mycket negligerade; då man nödgas præsidera för så många, kan väl ej begäras, at de alla skola hinna utarbetas; men så tyckes, at man med någre duglige borde emellanåt försona publiken, såsom t. ex. Ihre gjorde. — Nu lär väl Adlersparre få syslan efter Strand? Det var väl gubben dödde, ty hans finklande tog förmycket öfverhand.

Har Bror sedan något hört om Sernskölds tilämnade donation? Menar Bror at det vore nyttigt at ge honom min disp. (Appendix til Bibl. Hist.), så var god och använd dertil det öfversända exemplaret; Bror skal härnäst få et annat. Glöm ej heller Ackola saken, vid tilfälle! — Med någre resande, t. ex. Öfv.L. Knorring, och Corn. Toll, har jag sändt til Bror några papper; jag hoppas de riktigt framkommit.

Ibl. andre löjl. rykten här gått, är ock det, at Lagm. Ulner skal gifta sig med Fru Kijk, som varit hos Major Taube. Lagm. Smalén var på vägen at resa til Stockh:m, då han fick underrättelse, at han fått semestre til Julii månads slut (ni fallor), hvarföre han härifr. åter vände om och reste hem. — Carl Fred. Bremer har resolverat sig, på Haartmans tilstyrkan, at resa til varna badet i Achen; motion, och skiljande ifr. allt bekymmer om sine affairer, tyckas ej mindre blifva honom hälsosamme, än sjelfva badet, för at återställa hans kropps förslappade fibrer.

Jag mins ej, om jag sidst berättade, at vår Långfredags-Concerte importerade 518 plåtar (som i Åbo var ansenligt) för de så kallade pauvres honteux *).

Nu sägs här, at Bruks-Patron Kijk, af förargelse öfr sit hos Fröken Fock erhållna afslag, vil gifta sig med sin dotters guvernante (dotter til en kammartjenare på Hofvet); men at ock denna gör svårigheter, så at hennes Far måst resa hit öfver för at häfva dem. Nu skal han sätta både dottren och guvernanten i pension i Stockholm, tils han kommer sig i full ordning.

*) Mit sidsta bref med Corn. Toll, lär varit af d. 1 hujus, och såleds ej kunnat härom något nämna, om icke, at en hop unga damer (Fru Baer, född Carlstedt, Carl Baers unga Fru), 2 Fröknar v. Willebrand, Fröken von Kothén (den olyckl. Majorens dotter), Frök. Fredensköld, Mams. Loffman och 2 Mams. Caloander, jämte Lieut. Wiggman af Constructions-Statén, skulle vid det tilfället sjunga, som ock skedde. Då ögonen ej mindre än öronen lockade folk upp, var ej under at Acad. blef full, och recetten ansenlig.

LIII.

*Ankom d. 12 Maji.**Besvar. d. 13 d:o.*

Åbo d. 7 Maji 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Åter har jag 3:ne Brors kärkomna skrivelser at besvara; hvarmed jag nu, sedan Postgången åter blifvit öppen, ej längre bör dröja. Om jag ej bedrar mig, lærer jag redan tillkänna gifvit, at jag riktigt undfick utslaget ang. Grefve Ruuths sak: det är en besynnerlig sak, i flere afseenden, och märkligt blir at se, när och huru den slutes?

Rätt glade äre vi, at Tengström fick S:t Maria, och at vi sluppo Malmström; lustigt är, at han bedt Gadolin, det med besvarandet af hans opus ang. vår Stat, ej skulle hastas: men då var expeditionen redan afgången. Hvad ny fundering tro han ännu omgås med? Ty han tycks ju böra vara ur spelet? Men han lär ännu vilja hemsöka oss med några fördringar, för sit stora besvär under sin långa och trägna tjenstetid. Bror lär veta, at Cons:m in totum et tantum afslog hela hans project; expeditionen upsattes af Alanus, sträft och magert, samt tämmel. skarpt mot Malmström. Jag hade önskat få öfverse den förut; men man hade så bråttom, efter Cantzlern i särskildt bref yrkat på Consistorii förklaring. Hos Brandel kan Bror få läsa den vid något tillfälle. Jag må ej tro, at Illustrissimus, mera än vi, är bögd för ändringar i et så kinkigt och för Academien fundamentelt ämne, som Staten är.

Nu vänte vi at få höra, hvem Cantzlern ger oss til Bibliothecarius: innan kårt läre vi väl ock derom få notice. Bror är god, och låter veta hurudant förslag Hans Excellence uprättadt.

Som unge Bremer (Carl Fredrik) för at ytterligare stärka och befästa sin hälsa, på Prof. Haartmans råd reser til Achen at nyttja varma Baden, och derifrån til Pymont at nyttja det hälso-vatnet, och han, för flere orsaker, behöfde en rese-camerade, för at muntra sinnet och äga et behagligt sällskap, samt i det afseendet offererte Mag. Frantzén fri resa, om han ville följa honom, så styrkte jag Frantzén til at ingalunda försumma en så god lägenhet, den jag sannerl. sjelf varit hugad at nyttja, om jag varit yngre och haft mera ledighet. Först skulle Handelsm. Loff-

man göra Bremer sällskap, men han sjuknade i en frossa; derföre måste Frantzén taga sit partie stante pede, emedan fartyget hvarpå de skulle gå om bord til Helsingör, var redan nästan resefärdigt: det föres af Lieut. Baron Armfelt. Planen är at ifrån Sundet gå sjöleds til Amsterdam, så öfver Haag och Rotterdam etc. til Achen, och taga återresan öf:r Cöln, Cassel, Göttingen och Hamburg etc. Consistorium har gedt Frantzén tilstånd at resa, och Cantzlern lär icke misstycka hans steg, hvarom jag bedt honom gifva Hans Excellence kunskap. I September månad skola de vara tillbaka. Vi nyttje detta tilfälle at låta Frantzén uphandla för oss någre böcker i Holland etc. I fall Bror har någon dylik commission at gifva honom, och straxt skrifver, under Hasselgrens couvert, til Amsterdam, så gör han sig visst et nöje af at tjena Bror. Likaledes i Hamburg, dit brefvet kan adresseras til Sv. Post-Commissarien som han ej underlåter at besöka. För en ung karl, är af en sådan, ehuru hastig resa, alltid något at profitera; och blir han så lycklig, at Hans Exc. gifver oss honom til Bibliothecarius, så är ock för Academien nyttigt, at han förvärfvar sig bekantskaper på sådane platser som Amsterdam, Göttingen, Hamburg och Köpenhamn (h:ket de ock ärna besöka). Anmäl gunstigt denna sak, vid tilfälle, hos Cantzlern til det bästa.

Bror har förut ej frågat om Peringskölds utgifna Fragmentum Runico-papisticum etc. Men nu bör jag tilkänna gifva, at Acad. Bibl:t har detta arbete förut. Det är för öfrigt samma (af Lundius, Rudbeck etc.) sammansmidda fœtus ingenii spurius, som Lucas Halpap förut i en disp. utgaf, och som jämväl Hiccius, af Peringsköld förledd, i sin Thesaurus infört. Agners Örtuga Delo-Bok äger ock vårt Bibliothek: jag har på någon auction upköpt denna värkel. rara bok.

At Adj. Gadolin gedt (NB blott första arket af) Appendix til Hist. Bibl. Ab. åt Öfver-Intend. Fredenheim, var et misstag af honom: ty jag bad honom dermed vänta, tils jag skulle hinna öfversända jämväl det andra arket. Rätt väl vore det, om vi få hans Saml. af Bullæ Papales: jag skulle visserl. i dispp. utgifva öfver den en Recensio som kunde tjena til fortsättning af v. Celses arbete i den vägen.

På Brors tilstyrkan skref jag värkel. til hans Exc. om Bibliothecariatet (h:ket Bref Hr Canc. R. Rosenstein var gunstig och framgaf), om h:ken syslas lyckliga besättande jag sannerl. är mera angelägen, än om hvilken Professions i Philos. Faculteten, som häldst, emedan både Academiens heder och alles vår förmån af denna mannens beskaffenhet så ganska mycket dependerar; och jag är viss derpå, at om Frantzén får syslan, sätter han en he-

der uti at väl förestå densamma, och tar goda råd, samt blir nyttig, i stället at de öfrige sökandes capricer, försumlighet etc. ingalunda lofva något godt, om jag tar Alopæus undan, som är för ung, men teknar sig at blifva en ordentlig, arbetsam och snäll karl.

Brors Viburgenses äro nu såsom får the ther ingen Herdan hafva, ty deras Curator Theol. Adj. Bonsdorff kommer ej oftare än 1 à 2 g:er i veckan in under Läse-terminerne ifr. Pikis, och under ferierne äro de utan all tillsyn. Men de hafva varit rätt beskedlige. Mag:er Johan Bonsdorff och Alopæus, som äro Docenter och bägge flitige och af dem älskade, ersätta bristen. Den yngre Alopæus, Lagi son ifr. Idensalmi, Wallenius ifr. Karelén, som äro Candidater, äro ock skicklige ynglingar. Agander, som dödde af sin lungsot, kunde ej öfvertygas derom, at hans slut var så nära: han gick uppe intil sidsta timmarne, bivistade några dar förut Bok-Auction (på Laihianders Bibl:k) hos Lindquist, och dref på Hellenius at få sin Gradual-disp. snart öfversedd. Då bröstet öppnades, fanns endast helt små stycken af hvardera Lungan vara i behåll, så at under var det han så länge lefde.

Vi äre nyfikne at få höra, hvart Tolls sak sig vänder. — Det var illa, at förslaget ang. Schultén ej gick fram: en så i alla afseenden flink man hade varit oss mägta kärkommen. Men då han sjelf vil bli Academicus, hvartil jag tillförne tyckt honom mindre hugad, så är ingen tvifvel, at icke han blir det, ehuru nu något sednare. Förr talte Planman om at taga afsked, så snart han tjent i 30 år, och retirera sig til Pemar; men nu har jag ej hört honom nämna derom. — Schalberg har berättat mig, at han värkel. offerert Adj. Gadolin at til honom afträda sin sysla, för at slippa sin gäld. Men nu är ingen af våre Docenter tjenlige til hans Profession, som i dessa tider fordrar et skarpt och ljust hufvud.

Brors reflexion om Stj. testamente til de fattige, var rätt juste: allenast man vore viss på, at han i mutor ej tagit mer än den bårttestamenterade summan. Men Arppe hade skäl, at harnas. Hans steg at flytta til Sverige, var rätt besynnerligt!

∕ I nästa Cons. lärer den förargeliga frågan om Rector för inst. år förekomma; ehuru jag sökt insinuera G. den idéen, at afsäga sig sin competence, så tviflar jag at han det gör! Man säger at han med hela sit Hus, jämte Fru Clevberg, skal i sommar göra Canc. R. Edelcrantz et besök i Stockholm: således lär Bror där få råka dem! ∕

Hvad disp. til Sernsköld angår, följer jag Brors goda råd. — Mina öfriga reflexioner etc. måste jag spara til härnäst. Nu

gratulerar jag Bror, til slut, til den erhållna Stjernan, hvilken vedermåle af Regeringens attention fagnar alla Brors vänner. At Wilcke ihogkoms vid det tilfället, var mera oväntadt, än at Acrell var i godt minne. Men vil nu ingen vidare hafva Blå Bandet?

Vännerne här må väl och låta hälsa. Hosgående bref ankom ifr. Saarijärvi. Blir ej Ticcanders sak snart afgjord? Wiitasaari-boerne sakna väl honom icke, men ville hafva en Ord. Länsman i stället för sin nuv. Vice-Länsman.

Jag skickade något smått til Fru Juslén med Augustins skeppare Petrell. Var gunstig om Brors folk känner honom, och adressera honom til Hennes kvarter, el. lämna hennes folk adresse på Skepparen, då han anländer och blir synlig! Förlåt at jag härmed besvärar.

LIV.

Ankom d. 21 Maji.

Åbo d. 14 Maji 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Sedan jag afsändt mit sednaste bref, erhöll jag genom Hr Öfv.L. Knorring Brors ang. af d. 24 April, jämte de medsände Böcker och skrifter: afläggandes för Brors dermed hafde besvär, skyldig och ödmj. tacksägelse.

Penningen öfr Kellgren har Mag. Frantzén (som af Hr Ass. Lenngren fått den sig tilskickad) visat mig: den är vacker och värdig; men ansiktets fyllighet gör, at likheten ej så lätt igenkännes. I honom gjorde vår Vitterhet visserl. en betydlig förlust, ehuru hans sjukdom den sidsta tiden ej tillät honom at mera arbeta så som han annars kunnat. — At vederbörande ej tåla en viss slags qvickhet, fick Holmberg erfara, i anl. af den bekante Nummern af Extra-Posten. Men om slike kungörelser, då det NB heter, at de på Sv. Residentens el. Ministerns begäran införas i Hamb. Avisan, ej få anses för pålitliga, så vet jag icke hvad utväg för Regeringen blir öfrig, at til utlänningarnes kunskap få sådane kungörelser utspredde?

Erinringarne emot Blix, voro icke ressemblerade! Det var naturligt! — Den som mot Blixens finance-ideer nyl. skrifvit i Stockholms Posten, tycks vara en ej mindre kunnig än alfvarsam man, och ej vara så lätt at annorlunda än med glåpord, vederlägga! Gissar man til Auctoren?

Gr. Creutz's och Gyllenborgs Witterh. Arbeten (bägge delarne) måste jag öfverlåta til Mag. Frantzén, som innan afresan ej på annat sätt kunde erhålla dem. Var derföre gunstig, och köp mig et annat Exemplar i stället.

Bremer och Frantzén afreste i Tisdags: ifr. Helsingör lofte de skrifva; få se huru snäll deras resa dit blifver. Skeppet hvarpå de afseglade, måste styras väl; ty Skeppare var Capit. Baron Armfelt (af Armeens flotta), och Styrman Capit. och Ridd. Grubb af Stora Flottan.

Hvem har utgedt Gr. Creutz's och Gyllenborgs Witterh. arbeten, til h:ken den sednare skrifver sin Epistola prooemialis? Dessa företal (til bägge delarne) äro rätt märckelige; och behöfde i visse delar uplysande noter, ad modum Minellii, at fullligen förstås?

Upmärksamhet värdt förekom det mig, at Sällskapet Utile Dulci, såsom jag af dess Intimation på Tidn. ser, åter tycks qvicknat til lifs! De lära vilja ersätta förlusten under Svenska Academiens dvala! Men vederbörande må akta sig, at ej Edman får med dem något at skaffa! Detta Sällskaps uplifvande påminner mig vårt utslöcknade Åbo Sällskap. Jag hade nog lust, med vissa jämkningar, at åter föreslå dess förnyande: hvad tycker Bror? Genom et sammanskott borde då först dess mobilier igenlösas: nog torde utväg bli at upbringa de dertil erforderlige 400 plåtar?

Til nästa Mag. Promotion är Cand. Heurlin, Vib. utnämnd til primus, och Cand. Wörlund, Ostrob. til Gratist; den sednare ärnar sedan studera Juridiken, och deri aflägga specimina; men då borde vi hafva vår Juris Professor här, annars kan det icke ske. En stor svärm vil i Termins slut undergå Juris Examen, för at engagera sig vid Hofrätterne: få se huru många af dem kunna sig framtränga! Någre äro skäl. gode ämnen, men en del rätt slarfvige.

Bror täckes ej glömma, at hjälpa mig med förslag på nödige böcker för unge Baron Rehbinder, som ock vil blifva Jurist. — Nu hafve vi, för våre synders skull, fått den af Bror väl kände processen emellan B. Carpelan och Pryssiska Sterbhuset, at dragas med; och i nästa Consistorio förekommer förmodel. den förargeliga frågan om Rectoratet för nästa år; jag gissar, at Gadd af pluraliteten föreslås. Det var ledsamt, at jag glömde fråga Bror, hvad Kungens utslag blef (om något utföll?) på hans begäran om förklaring, h:ken Bror mig tilsände? Kanske Bror ännu hinner mig härom underrätta, som vore rätt väl! /

Underl. at Malmströms transport ännu ej på aviserne blifvit kungjord. Våre karlar hafva starkt anmält sig til förslag til

Philos. Adjuncturen; ibl. andre har Sundvall en disp. på trycket, som förmodl. blir slarfvig, ut omnia ejus. Gadolin och Frantzén hafva ock sökt denna sysla; Bror ser lätt den förres afsikt, at en passant uppsnappa lönen. Det vore nyttigt, at få veta, h:ka til Bibliothecariatet äro af hans Exc. Cantzlern föreslagne.

Hellenius är högel. bekymrad öfr den olyckan at Acad. Träg. Blomberg nyl. på en resa til Sipsalo ömkel. drunknade: han seglade under någorl. starkt väder, och under det han höll styret, skulle upstiga at kasta sit vatten, men bar sig ej försiktigare til, än at han föll ur båten, och vid sit fall drog sin yngre son, som satt honom nära, med sig i sjön. Innan den äldre sonen och en trögårdsdräng hunno vända båten och komma dem til hjälp, gick fadren i botten, men sonen hann uptagas, dock liflös: fadren är ännu ej igenfunnen; han hade alla sina nycklar, och som underligast var, pgr på sig (af misstroende til sin hustru!). Då just den brådaste tiden nu infallit, kan Bror tänka hvad detta bryr Hellenius. Blomberg hade til middagen bivistat et calas hos Ivendorff, och kanske druckit et glas förmycket. I sin förlägenhet har Hellenius skrivit til Broberg i Upsala, at han sedan dess son nu där tilträdt syslan, skulle komma hit öfver och tillära sin dotterson, så at han kunde succedera fadren, för at sauvera huset, som annars blir ruineradt: gossen artar sig väl, och kan blifva syslan efter par år vuxen; han är nu den ende at lita på vid Trögårdens förvaltning, men har ingen auctoritet öfr folket, så at Hellenius el. Rutström måste beständigt vara med.

En af Bonsdorff väckt pretension (som af Haartman ifrigt understödjdes) grälade vi med i sidsta Consistorio. Han påstår, at efter Ass. Haartman förordnat, det Anat. Professor, då ej mer än i 5 proc. fås för fond-capitalet, skal få räntan af hela Capitalet i lön, nu erhålla denna förmån, efter räntan inflyter blott i Riksg. sedlar, h:ken han vore berättigad at få i Banco, och hvarigenom han nu blir lidande lika mycket som om räntan vore blott 5 proc. i Banco. Han är ej utan skäl. Men på andra sidan, — komme då ej endast Camereraren at förlora det arfvode honom är tillagt af den i Ass. Haartmans skrifter så mycket omtalte 6:te procenten, utan ock Anat. Huset sit understöd til vaktmäst. lön, insprutnings-materialier etc., hvarförutan Anat. Professors nytta ej blir lika stor: altså verserar härunder jus tertii, hvarföre Cons. beslöt at ock Camereraren må få med sina påminnelser inkomma, och saken så bör til Cantzlerns decision öfverlämnas. Ännu kommer til, 1:o at medlen ej nu mera få anses för private (liksom ej heller Professionen heter Haartmanniana), utan för kronans, som erhållit den til aflöningsfond, mot vilkor at den nye Professor

får rätt i sin tour til den Kongl. indelta lönen. Hvarföre skal han då ha större förmån än yngsta Philos. Prof:er som får åtnöjas med sina 400 plåtar i Riksg. sedlar? Hvad testamentet och den tilkomne reserve-summan angår, så tycks man kunna hålla sig stricte vid orden, som omtala räntans fällande, men ej myntets förändring? 2:o är denna så vacklande, dåagio stiger och faller; så at stundom, i fall han får räntan för hela Capitalet, han får mera än om han erhöle 5 proc. i Banco, mot testators afsikt och förbehåll; och at liqvidera lönen, enl. sådan grund, efteragio, blefve ock et ledsamt gräl och besvär.

Imedlertid har nu Kijk, som köpt Sundholm (det emot b:te fond var inteknad, efter den hos Fru Blåfield är förräntad), begärt at i sit namn, emot ganska säkra cautionister, få b:te lånesumma, då han vil betala intereset (liksom Capitalet) i Banco; hvartil Cons. samtyckt. Men fölghden blir, at han snart nog inbetalar Capitalet; då vi lära få utbjuda det åt Kronan (om hon vil det mottaga) för 5 proc. i Banco, för at slippa allt gräl, ehuru inrättningen derigenom visserl. lider, så slippe vi det ledsamma besväret och ansvaret för utlåningen. Hvad tycker Bror om allt detta?

Mycken tack på Alopaei vägnar för de meddelade excerpterne; en del har jag dock förut redan kunnat honom meddela, såsom utdraget ur Carstenii Oration. — Silfverstolpes Tidning behagar mig icke särdeles; äfven som i gemen den Kantianska Jargon och de öfverdrefna eloger för denna mannens Philosophie (jänte de all sannolikhet öfverskridande saker deraf lofvas), hvaraf desse blad öfverflöda, ej vilja smaka mig. Jag tilstår dock, at jag om hela denna herrliga och miraculeusa Philosophie, aldeles ingen säker idé härtils äger: ty dess mysterieusea språk och egna Terminologie, som blott adepti kunna förstå, har mig derifr. utestängt och jag är för gammal, at numera derpå spilla tid och möda, häldst jag tror mig med min förra Philosophie komma skäl:n tilirätta. Väntar dock med begärlighet (ehuru med någon misstroghet, enl. Horatii illud: quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?) på den lofvade undervisningen om denna gudomliga vishet, om den til äfventyrs på menskligt språk han meddelas. Men det ofantliga skrytet, det utomordentligt myckna och stora som lofvas, jämfördt med hvad Wolffianerne i sinom tid skrefvo, lofvade och skröto likaledes (med lika förakt mot alla non-adepti), samt de tvister som emellan sjelfva Kantianerne fortfara at drifvas (under det de förebrå hvarandra, at de ej rätt förstå honom, ehuru alla derom komma öfverens, at han har rätt, och ensam funnit elaven til alla naturens och förnuftets hemligheter), allt detta gör

mig benägen at mera, äfven hos detta partie, igenkänna fördomarnes än en rättskaffens Philosophies språk. Sed dies dabit.

Imedlertid har jag lust, at ock läsa Christiernins skrift, ehuru jag nog gissar, at ej heller han skrifver den lugna och opartiska philosophiens språk. Sedan jag af Locke (om Verldslig Regering) lärde at af msk:nas *arbete*, och deras *aequalitas naturalis*, förklara huru egendoms-rätten upkommit i stället för den communio negativa som naturen först etablerat, så tycker jag mig i den berömda förklaring deröfver (hvarest Lockes's af Barbeyrae antagna och utredda tankar såsom otilräckel. förkastas) som ur Fichtes bok p. 41 sq. i Journalen införes, icke en enda ny el. ljusare och grundligare idé egenfunnit, men väl en ophilosophisk jargon, metaphoriska och dunkla uttryck, en otjenlig styl, och en vämjaktig verbiage. Så at jag illa fruktar, at denna brusande entusiasme för Kantianismen skal hafva samma öde som den fordna för Cartesianismen och för Wolffianismen, näml. sedan den stojat sin tid, gå öfver, tystna och å sido läggas. Imedlertid hör jag, at man i Upsala, liksom i Tyskland, mycket väsnas dermed, och har lust, när jag i sommar ditkommer, at höra hvad dermed må blifva uträttadt.

Ingen undrar, än mindre tadlar, utnämmandet af Nordstj. Ridarne vid sidsta tilfället; de enda anmärkningar jag här hört göras, är at man varit för sparsam (i sig sjelf, enl. Cornelii g:la observation, ingalunda tadel-värdt!); t. ex. för Presid. här et Commend. band, och för Vice-Pres. en stjärna, hafva soml. saknat, och andre tyckt Wasa-prydnaden degraderad derigenom at Acrell derjämte fått Nordstjernen, häldre än det gröna Commend. Bandet, m. m. I slike ämnen, äro anmärkningarne merendels alltid locale och applicative!

Ibl. nyheter härifr. hörer, at vid Rådmanns-valet efter Ulner, Vice-Not. Öhman fick 26 röster (d. ä. alla Electorerne och 2 af Magistraten), samt Ithimæus de öfrige 5. Magistraten arbetade för den sistnämde; hvarföre Borgerskapet denna gång ej godkände det vanlige tumultuariske sättet at nämna Electorer, utan tvang vederbörande at genom ordentligt uprop låta alla röst-ägande välja dem.

I måndags hade Hr Hartvall (Lagm. Ulners svåger) fallit på det orådet, at i följd af en någre dagar förut med Lieut. Tjäder (som för skepp härifr. Staden, g:le Tjäders son) hafd träta i anledning af beskyllning om mindre redlig förvaltning öfr. Varfvet, då b:te Lieutenant, för at drifva på sit Skepps reparation nedkommit och i et rum som til Sjö-Capitainernes tjenst är uplåtit, stod i fenstret, genom 3 legde banditer (af Repslagare-arbe-

tarne) öfverfalla honom försåteligen bakifrån, samt nedkasta och fasthålla honom (som klädd i kappräck, ej hann komma i skick at försvara sig) på golfvet, hvarest Hartvall sjelf med en skeppsdagg grufveligen piskade honom brun och blå, så at han med andres tilhjelp måste föras hem och intaga sängen. Det lærer blifva en vacker sak. En annan skeppare, benämnd Carpén, som var med i rummet, blef förut af Hartvall utkallad, och under någon förevändning lockad i et annat rum. Första fölgden för Hr Hartvall var den, at Varfs-Interessenterne samma dag, eftermiddagen, reste ned til varfvet, i följe med Notarius Publicus, och skilde honom ifr. all befattning dermed, som för honom var en kännbar förlust, mot den vällusten at hafva fått utöfva en nedrig hämd.

Af Widenius fick jag höra, at Bror skal göra en resa til Trollhättan: lycka till! Den måste blifva interessant! I fall Bror passerar Mariaestad, så upvaktar Bror väl Gr. Scheffer på Ek? Af kända i b:te stad, har jag ingen annan än den Rådm. och Vice-Häradsh. Tengblad, som här studerade och en liten tid var Informator i sal. Hofr.R. Jusléns Hus. Men 2 mil ifr. Staden på Halffara gård, bor Aron Mathesius, som var Pastor i London; kände Bror honom? Om hans närv. omständigheter hade jag lust at vara underrättad.

Jag hade velat redan med förra posten skrifva til Canc. R. Rosenstein och göra redo för de Ex. af Sv. Acad:s Handl:r jag haft til försäljning; men i ans. til Frenckels söleri (hos h:ken, på Boklådan, jag en del insatt) är jag ej förr än i morgon i stånd dertil. Men k. Bror, gör anstalt, at pg:r för hans räkning af mine medel som Bror är god och har i förvar, äro tilreds, i fall Bror dessförinnan afreser: denna deposition kunde imedlertid committeras Prof. Schultén. Med nästa post skrifver jag visst derom til Er bägge, och äfven til Rosenstein. Adieu!

Följ. Böcker, önskar jag erhålla:

1. Gr. Creutz och Gr. Gyllenborgs Witterh. Arbeten, bägge Delarne.
2. Witterh. Hist. och Antiq. Acad. Handl., den nyss utk. delen, 2 *Exemp.*
3. Christiernins skrift mot Boëthius (16 sk.).
4. Ljusets fiender poëme, med Dansk öfvers. 4 sk.

LV.

Åbo d. 4 Junii 95.

Min Högtärade Broder! Jag har nu med disp. arbeten varit så öfverhopad, at jag försummat flere Postdagar at skrifva Bror till; hinner ej heller nu omständl. göra det, innan största brådskan gått förbi. Imedlertid tackar jag Bror för paketet med Åkerblom: jag erhöll det riktigt, äfven som jag til Widenius lemnat det inneslutna. Som jag trodde, at Bror skulle resa til Göteborg, enlt taget beslut, så at ej förorsaka embarras och drögs-mål, tog jag det partie at directe skicka pgr til Canc. R. Rosenstein: så at Bror ej behöfver vidare derom besörja, utan hvad hos Bror innestår, blir til andra behof.

Nu någre nyheter härifr. Vår Holmberg återkom för några dagar sedan ifr. Ryssland: om för alltid, el. på kårtt tid, vet jag icke. Jag har ej ännu råkat honom. Underliga äro hans resor. Fru Rehbinder ifr. Buckila, har flyttat til Staden och köpt Carlstedts gård af Öfv.L. Knorring, som skal vunnit 4,000 DL. på den handeln. Han har i stället köpt en tom tomt af vår Landshöfdinge, belägen nära varfvet; där skal han upföra en ståtlig trädbyggnad; få se om Prof. Bonsdorff vil bygga den på entreprenade! Det sägs at unge Camer. Nordensvahn i Tavastehus gifter sig med Bisk. Cygnaei dotter af förra giftet (förmodl. äldre än han), i sommar.

Vår nye Stads-fiscal har confiscerat några gummors Caffepannor, som gjort liten alteration! Ock skal han nyl. gjort et betydligare kap, i det han bemäktigat sig af en hitkommen Jude en låda med Franska gull-ur och flere gull-nipper. På de ifr. utrikes orter ankomne skeppen, kan intet lurendrägeri gods hafva medbragts; ty de hafva af Sjö- och Landt-tulls karlarne, i särskilde repriser, *noga* blifvit visiterade. — Den 26 Maji lågo Bremer och Frantzén ännu vid Utön för motvind. — Magister-frågan vid nästa promotion blir (efter project, som Fac. fann för godt at antaga): An sperandum sit, fore ut unquam Oeconomia per Finlandiam nostram ad florem debitum perducatur, nisi navigatione per regiones interiores promovenda, et terrarum superiorum proventi-

bus per fabricandi artem nobilitandis, exportatio eorum commodior minusq sumtuosa reddatur? Bror gissar lätt, at den skal affirmeras. Den slarfven Sundvall skal proponera frågan: förmodl. sker det vårdslöst, ehuru jag meddelt honom materialier. Hellenius (Oec. Prof.) är Promotor; derföre skulle frågan bli oeconomisk. Dr Rutström skrifver Promot. Gratulationen; sedan Frantzén reste bårt, och man ej ville adressera sig til Jac. Bonsdorff, var här ej någon annan at välja på: jag menar han gör det förvarl. väl.

Ifr. Petersburg berättas mig af BergsR. Norberg, at Pallas tar derifr. afsked, för at innan kårt sätta sig ned i Crim, där han af Käjsarinnan fått til skänks et stort gods. En underl. resolution! Laxman gör åter en Miner. Resa til ödemarkerne mellan Irtisch och Buchariet; och vi hafve sändt honom 50 Rubler at derföre samla oss Mineralier, örter, frön etc. Hvad tycker Bror om den idéen? Han har förut sändt oss hvarjeh. frön ifr. Sibirien. Det berättas, at nyssn. Norberg skal taga sig en Fru ifr. Moscow; han är i Ryssland mycket väl uptagen, och är värkel. en flink man i flere saker.

Ännu beder jag Bror om en (underl.) Bokhandel: näml. Mams. Wargs Kokbok åt en min Cousine i Savolax: boken fås nu ej här til köps.

Hvad är det för underl. folk som utgöra Sällskapet för Medborgerl. Kunskaper? Deras skrifter, deras Bibliothek etc. gifva mig om dem et slätt begrep. — Hvem var Auctor til Elogen öfr. Kellgren i Stockh. Posten? (Förmodl. Ass. Lenngren?). Den var vacker, men nog hyperbolisk. — C. R. Edelerantz får i sommar visite af sin Mor och hela Prof. Gadds Hus (Mams. Stierna, såsom appendix inberäknad).

Sedan Prof. Gadd riktigt påstod at bli Rector, och oaktadt alla voro ledsne deröfr, ingen dock ville ge sig i tvist med den elaka msk:n utan tego, nödgades jag taga bladet ifr. munnen, hvarigenom jag utan tvifvel åter kommit med honom i oförsonlig ovänskap. Jag stödde mig i synnerhet därpå, at han som tjenstfri, och den där enl. sin erhållna Kongl. Resol. vore berättigad at komma up i Cons:o el. blifva bårta och resa hvart som häldst, omöjel. kunde vara Rector, h:ken nödvändigt måste vara tilstådes och följa alla affairerne med oafbruten upmärksamhet. Han påstod väl, at han ej vore tjenstfri vidare än ifr. publika lectionerne (beropandes sig ock på v. Glans underl. resolution i frågan om hans bevillnings-afgift, h:ken jag sannerl. undrar at Cammar-Revision i tysthet förbigått, då den så uppenbarl. är lagstridigt afgjord), hvarföre han ock disputerar, examinerar etc. Jag svarade, at til

allt detta har han frihet (och detta är tienstfrihet) utan at dertil vara förpliktad, och at vi ej äga lof, om han vill när som häldst kуска sina färde, at emot ofb:t Kongl. Resolution honom det förmena, h:ket med Rectors-vården är incompatibelt etc. Jag bero-pade mig ock på Gadolins Resol. hans deröfr begärde förklaring och erhållne svar etc. Detta gjorde, at Cons. gjorde uppskof i saken. Och som Biskopen nu är mycket rädd (h:ket ock åldern förökar) och omöjel. ville, med sin son, bli inblandad i en ny tvist, så lät han genom Haartman proponera, at om 1:o Gadd ville afstå sin prætension, och för 2:o Cons:m befordra saken derhän, at Cantzlern försäkrar det Prof. Gadolin i denna series blir Rector, för Chem. Professor, skulle han återställa en Gadds obligation på 100 Rdr (hvarpå härtills interesst riktigt är betalt). Hvad tycker Bror? Cons:m ansåg för klart, at om Gadd förbigås, Gadolin i denna series lär bli Rector i sin tour*), och på sådan grund blef saken bilagd. Expedition är dock underlig: ehuru ej Gadds förbehåll af sin rätt, så aldeles tydl. deri antogs. Medlertid föreslogs nu Bilmark til Rector, med uttryckel. förbehåll af Brors tour. Jag ville ej vidare gräla; och härnäst lär Gadds spel bli ännu sämre. Han borde nu tacka mig för sina 100 Rdr, men i stället är han ond. Hans sportler kunde visserl. ej stiga til den summan.

I morgon skole vi uprätta förslag til Philos. Adjuncturen. Nu ha vi sommar. Den 1 hujus infann sig först värmen med besked. Åkrarne se herrlige ut, och vi hoppas jämväl at ängarne skola växa. — Med de reqvirerte sidsta Tomerne af Witterh. Acad:s Handl, mente jag den IV:de, som jag trodde härnäst bli färdig tryckt, och som jag åstundar se. Men så har jag ock tilfälle at bli af med de erhållne exemplaren af III Tomen.

*) Allenast han låter sig solenniter introducera.

LVI.

*Ankom d. 29 Junii.
Besvar. d. 3 Julii.*

Åbo d. 25 Junii 95.

S. T. Min Högtärade Broder! Sedan vi nu sluppit vårt Promotionsgräl, börjar jag nu blifva ledig, at kunna bota min försumlighet i correspondencen: likväl måste jag ännu skrifva så många bref kring landet med de bårtresande unga Magistrar, och Studenter, at jag til nästa Post nödgas uppskjuta med ordentligt svar på Brors sidsta gunstiga bref.

Jag lär redan berättat, at Schultén låtit aflämna sit medhafde paket. Han var sedan sjelf inne til marknaden: äfven Pihlman, Tammela Avellan etc. som läto hälsa Bror. Vår Promotion var ovanl. lysande af åhöreres mängd etc.

Widenius håller på at på sin Stads-gård upresa en ny bygging. Lindquist reser åter bårt til Teisku, och Hellenius til Loftsdal. Gadd med sit hela Hus lærer väl redan vara i Stockholm, så at Edelcrantz behöfver mycket rum at kunna herbergera dem alla. — För brådskan med mine præsidiar, hade jag ej tilfälle at söka Landsh. Krabbe som var här, under resan til Sverige.

Bilmark har til denna promotion præsident för 17 graduarer, och jag för 13; deremot har jag præsident för 26 specimina och han för 3. Som våre Collegæ blott haft besvär med 2 å 3, och soml. (såsom Planman och Schalberg) inga utgedt, så har besväret fallit så mycket mer på oss: så at vi måste ursäktas, at vi slarfvat och varit kårtta.

Sedan Planman nu fått ärfva sine bröder, skulle han häldst önska at aldeles taga afsked, med bibehållande af sit Pemar. Och om han finge någon som betalte pgr, så vore han ock färdig at afstå hela Prof:s-lönen. Huru skall allt detta möjel. så kunna jämkas, at vi finge Schultén til Academien?

At Cons:m i svaret på Malmströms opus, försvarat inrättningen med lönernes circulation inom Faculteterne, lærer Bror redan veta. Hvad förnämligast värkade på mig i den saken, var den fruktan jag hyser, at om lönerne fixeras vid Professionerne,

så blifva vi exponerade för ständiga accorder, hvartil tidehvarfvet fått en sådan propension: och då bli syslorna en vara, som köps ej af den skickligare, utan den rikare, och fattiga genier ha ingen dager för sig; h:ken olägenhet blir än större än hvad af de nya Professionerne härtills plågat oss. När vi råkas, få vi om allt detta vidare öfverlägga. — Jag lär ej behöfva taga med mig några af de dispp. som jag denna tiden för Brors räkning mottagit, utan lærer få lämna dem, med de förra, i Brors rum?

Dr Rutström, som skref Grat. skriften til de nye Magistrarne, har dermed hedrat sig. Han har et så godt hufvud, at han duger til flere göromål. Jag skal hafva exemplar deraf med mig, och sänder nu förut ett til Canc. R. Rosenstein, tillika med den nummer af Åbo Tidn. där den vackra poëmen öf:r sal. Kellgren är införd, som Prof. Tengström författat.

Genom grälet ang. mutatio Rectoratus, först af Gadd, och nu åter af Brandel, kan det ej gå för sig innan d. 1 el. 2 Julii *), då Bilmark det mottager. Brandel begrep ej, huru Gadolin skal kunna bli Rector i denna tour, ehuru Cons:m säger, at han skal förut introduceras, — då han ej mera är Extraordinarius. När vi nu fingo Gadden ifr. Rectoratet, ärne vi anse honom efterhand, för hvad han är, tjenstfri; och låta Gadolin således tilträda hela syslan. — Om ej v. Glans absurda Resolution, som Kammar-Revision ej behagat attendera till, mellankommit, så hade Gadd, för at slippa dubbel contribution, blifvit tvungen at rent af taga afsked. Och dertil lærer han väl dock slutel. kunna forceras.

Detta gräl väller, at vi ej kunne resa härifr. innan d. 6 Julii; på vägen måste vi besöka Kammarh. Carleson på Broby; rese derpå til Upsala, och mine rese-camerader vilja ej afslå Pres. v. Posts invitation at tillika besöka honom på Bärby. Förmodl. kunne vi således ej vara i Stockh. förr än omkring d. 16 el. 18:de. Jag nyttjar Fru Jusléns offert at bo hos henne; men glömde at skrifva upp nummern på huset och namnet på Gatan där hon bor. Var god, och låt mig veta det med någre rader på Upsala el. Grisselhamn. Vi rese Post-vägen. Men Philos. Adj. Gadolin far förut med fartyg.

Som 41 Candidater anmälde sig til Promotion, begärde vi at få taga den ene supranumerarius med. Men för Cantzlerns och Kgl. Mst:s frånvaro, kunde vi ej så länge vänta, tils nådig dispense skulle fås: utan, på Hans Exc:s försäkran, at den ene efteråt skulle få tilstånd at slås til hopen, läto vi promotion i rättan tid ske. Var nu gunstig, och hjälp til, at detta löfte blir fullbordadt. Sedan 1772 har nummern ej varit full; ofta ej mer än mellan 20 och 30, fast 2 promotioner uppskötos 1 år öf:r rätta tiden. Afsikten

tycks således ej stötas, om nu en enda kommer med på köpet. Vi lämnade i detta hopp bårt en af de *frånvarande*, och icke just den sämsta, för at slippa den ledsamma utgallringen, h:ken härnäst, om Gud låter mig lefva, jag hoppas ej mer skal behöfvas. Må väl!

Var gunstig och befordra innelykta bref til sin ägarinna.

*) Skedde den 30 Junii.

LVII.

Åbo d. 6 Jul. 95.

Min Högtärade Broder! Just färdig at i dag afresa, så snart våre rese-anstalter hinna i ordning, bör jag med några rader avertera Bror derom. Jag lär redan berättat, at vi taga vägen först til Upsala, och kunne således ej hoppas at vara i Stockholm förr än mot slutet af nästa vecka. Nu hafve vi här haft varmt; Höstsäden har vackert blommat; men hö blir mindre än vi först hoppades. Af Widenius har jag bref med, jämte pgr: til Bror. Caetera coram! Må väl!

LVIII.

Ankom d. 29 Sept.

Åbo d. 24 Sept. 1795.

S. T. Min Högtärade Broder! Jämte mycken tacksägelse för all åtnuten ynnest och vänskap under min vistelse i Stockholm, bör jag berätta det jag i Tisdags efter jämt en veckas resa, lyckel. hit anlände. Jag hade beständig motvind, och hindrades stundom dertill af storm at fortfara med loverande. Berätta detta för Fru Juslén, om Bror råkar henne innan jag med nästa post hinner skrifva. — Landsh:n Krabbe är ännu här qvar, för sin Frus sjuklighet. — Brådden här på sidan, ifr. Åland börjandes, såg öfverallt eländig ut: för den myckna torckan före och efter utsädet. Widenius är på landet. Då jag anlände, fick jag straxt höra at

min häst blifvit ifr. betet bårtstulen och Brors störtat: bägge ha vi skada; men min är ännu förargeligare. Alle andre collegae äro til hands, men Hellenius ännu på sit Loftsdal. Hälsa alle bekante.

LIX.

*Ankom d. 6 Octob.
Besvar. samma dag.*

Åbo d. 1 Oct. 1795.

Min Högtärade Broder! Sedan jag nu åter kommit här i ordning, börjar jag efter förra vanan skrifva Bror till om allehanda småsaker. Somlige af oss begynna i dag at läsa publice, men de fleste i nästa måndag. Prof. Gust. Gadolin intog i förgår sit säte i Consistorio Academico. Landshöfd:n Krabbe ärnar i morgon resa härifrån, om någonsin hans Frus hälsa det tillåter: hon mår nu något bättre och har promenerat alla dar i vagn, men är ingalunda ännu rättel. til hälsan återställd. Hisinger är ute hos sin Syster Fru Lybecker; hans andra Syster Fru Lagerborg utbjuder sit Koristo til salu och flyttar in til Staden. Hans son Hr Assessorn har nu hos Fru Bremer deponert sin accords-summa (20m plåtar) för Lagman Morians sysla: så at saken väl lærer innan kårt bli lyckel. afgjord, justicien i landet til frögd och hugnad!

Här omtalas såsom mycket sannolikt, at Presid. Reuterholm vil i sinom tid, för större säkerhet, byta sig ifr. Stats-Contoiret til Åbo-Hofrätt, och at v. Post imedlertid ingen annan successor får. Ibl. andra bedrifter han gjort såsom Presid. i Stats-Contoiret, är ock den, at han skaffat Stats-Commissarie Fullmagt åt en Krono-Fogde i Sjundo, som var, likasom Prästen, hans trogna vapnedragare i striden mot Kyrkoh. Hirn.

Prof:fr Bonsdorff bygger nu nitiskt på Öfv. Lieut. Knorrings Stads-gård; men många frukta, at när byggnaden blifvit färdig, en process blir en nödvändig appendix. Imedlertid har han i sommar hulptit till at roa Landshöfd:s Hus, ibl. annat med Comediers agerande; och skalkar säga här, at han i synnerhet förträffel. reusserat i Mor Robis' role! — Hofrätts-Not. Tihleman har nu köpt den gård vid Heldtens ränna, som fordom Lector Sillén [Selén] ägde. Sedan Öfver-Dir. Bremer upsagt sin äldsta son Reinhold ifr. Fabriks-gården i Staden (en underl. sak!), så har denne köpt den förra Munktellska gården, invid Åkermans

Apothek, och skal äfven vilja tilhandla sig den afl. Säckerbagaren Hallings gård, för at hafva mera utrymme til sin Fabriks behof. — Så väl Josias som Samuel Ehrenmalm, hafva dels såldt, dels arrendert sina Landtgårdar åt sine söner, och flytta in til Staden: de hafva tillsammans hyrt sig öfversta våningen af Rådm. Trapps Hus (där Öfver-Dir. Alfving bodde).

Rågbrådden här i Finland är öfverallt ganska usel. Den långvariga torekan har hindrat säden at gro; och på någre ställen har ock Rotmasken visat sig, så at somlige börjat så om sine åkrar, h:ket andre tro vara försent. Allt detta gör aspecterne för nästa år icke hugnande.

Jag glömde bedja Bror, at ock taga de följande häften af Silfverstolpes Literatur-Tidning; vi hafve öfverenskommit, at hålla den för Acad:s gemensamma räkning. Det första Häftet var Bror så god och sände mig redan i våras.

Frantzén och Bremer skrefvo sidst ifr. Mayntz: den förre visste då ej ännu, efter han i den delen beror af Bremer, när hemresan kunde anträdas. Altså blir nödvändigt, at han anhåller om permission, åtm. til nästa Termins början. Var gunstig och bed Secr. Ekman, hans anhörig, som Bror ju känner, i hans namn lägga in derom (i fall det ej redan skedt), och instruera honom i det ämnet: jag har åtagit mig, at imedlertid vårda hans sysla.

Då sidst i Consistorio Acad. fråga var om Lections-Catalogen, tilstyrkte jag, h:ket ock Cons. biföll, at de Docentes som sökt, och erhållit fullmagt på Ordinarie- och med lön på Stat försedda syslor, skulle så mycket mer ur Catalogen utlämnas, som de omöjel. hunno något gagn vid Acad. göra, utan stodo endast där för at paradera (såsom fordom M. Hjelt i långan tid); hvilket nu är så mycket obilligare, som blott 4 de äldsta Docentes få räkna år, som dem nu fräntagits af Schol-lärare, h:ka förut äga dubbla tjänste-år. Altså utlämnades Extraord. Theol. Adjuncten Lohman, som blifvit Ord. Apologista, och M. Kekoni, som blifvit secundus Collega, bägge med full lön; deras syslor äro så trägne och tröttande, at de sannerl. ej orka läsa för Studenter de få timmar de ifr. sin dageliga tjänst i Scholan ha ledige, och som de borde använda at präparera sig, om de rättel. ville såsom Scholmän uppfylla sin plikt. Också hafva de härtills aldrig några Collegia hållit, utan stått på Catalogen med allmänhetens knot och tadel. Nu vete vi nog, at Lohman, som varit impertinent nog at begära Finska Domk. Pastoratet såsom Theol. Adjunct (emedan Gadolin, den där ej äger Annos Pastorales, ej skal kunna det undfå), lär häröfver väcka et starkt clamamus, och för contant erkänsla få Brandel för sig. Men Academiens både heder och fred